

A könyv adatlapja a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Corvina adatbázisából:

SZERZŐ	Nyiszli Miklós
CÍM	Dr. Mengele boncolóorvosa voltam / Nyiszli Miklós ; [az utószót Stefan Niemayer írta]
MEGJELENÉS	Budapest : Merényi Kiadó, [1997]
TERJEDELEM	349 p. ; 21 cm
MEGJEGYZÉSEK	Megj. "Orvos voltam Auschwitzban" címmel is
ETO JELZET	323.12(=924)(439)"1939/1945"(093)
ISBN SZÁM	963-698-088-8 (kötött) :
ÁR	1200 Ft
TÁRGYSZAVAK	1. Nyiszli Miklós 2. Mengele, Josef (1911-1979)
EGYÉB NEVEK	1. Nemere István (1944-) 2. Orvos voltam Auschwitzban

© Dr. Nyiszli Miklós

© Stefan Niemayer

Az utószót Stefan Niemayer írta.

Címlapfotó: MTI-FOTO

Műszaki vezető: Hüse Anikó

ISBN 963 698 088 8

Felelős kiadó: Merényi Zsolt a Merényi Kiadó Kft. ügyvezetője

Budapest, VI. Váci út 1-3. Tel: 120-8270,129-1295

Dr. Mengele boncolóorvosa voltam

Nyilatkozat

Alulírott dr. Nyiszli Miklós orvos, volt - A. 8450 tetoválási számot viselő - K. Z. fogoly, e szerzésemben megjelenő művet, mely az emberiség történetének legsötétebb lapjait foglalja magában, minden indulattól mentesen, a valóságnak megfelelően, a legkisebb túlzás és kiszínezés mellőzésével írtam meg, mint közvetlen szemlélője és szereplője az auschwitzi krematóriumok és máglyák munkájának, melyeknek tüzeiben apák, anyák és gyermekek milliói enyésztek el. Mint az auschwitzi krematóriumok I. orvosa, számtalan boncolási és törvényszéki orvostani jegyzőkönyvet szerkesztettem és láttam el tetoválási számom kézjeggyével. Ezen okmányokat főnököm, dr. Mengele ellenjegyezte, így lettek általam, a Berlin-Dahlem Institut für rassenbiologische und anthropologische Forschungen címén a világ egyik legelőkelőbb orvosi fóruma számára postázva. Ma is fellelhetők kell legyenek a nagy kutatóintézet irattárában. Munkám megírásával nem törekszem irodalmi sikerre. Nem író, orvos voltam, midőn a minden képzeletet fölülmúló borzalmakat átéltem és most, midőn leírásra kerültek, nem a riporter, hanem az orvos tollával írtam meg azokat. Kelt Oradea-Nagyvárad, 1946. március havában.

Dr. Nyiszli Miklós

I. Fejezet

A forró, májusi délutánon már kibírhatatlanná vált a szögesdrótokkal behálózott ablakú, csukott teherkocsiban a kilencven összepréselt ember mosdatlan kigőzölgése, valamint a színültig telt ürülékes vedrek bűze.

A deportáltak vonata, negyven ilyen kocsiból álló szerelvény, már negyedik napja rója Szlovákia, majd a Generalgouvernement földjén a kilométereket, és visz bennünket előttünk még ismeretlen célja felé. Magyarország egymillió főnyi, megsemmisítésre ítélt zsidóságának első csoportja van a vonaton. Mögöttünk marad a Tátra. Átrohanunk Lublinon, majd Krakau következik. A háború folyamán mindkét város hírhedtté vált gyűjtőhelye, illetőleg megsemmisítő helye Európa náciellenes polgárainak, kiket az európai - új rend - képviselői hurcoltak ide az általuk megszállt területekről.

Krakaut elhagyva, alig egy órát fut vonatunk, hogy egy nagyobb állomáson megálljon. Gót betűs felirat adja tudtunkra, hogy az állomás neve: Auschwitz. Nevénél nem jelent többet számunkra. Hírét soha nem hallottuk sem vasúti, sem egyéb viszonylatban.

Vonatunk körül, amint azt a vagon résein keresztül megfigyelem, nagy a jövés-menés. Eddigi SS őreink leszállnak. Helyüket új őrség foglalja el. Úgyszintén elhagyja helyét a vonatkísérő vasúti személyzet is. Mint az elejtett szavakból is következtem, utunk végcélja előtt vagyunk.

A szerelvény elindul és mintegy húszpercnyi út után szirénájával hosszan búgatra, megáll.

Rést találok, ahol ismét kinézhetek. Körös-körül sík, sárgaagyagos, kopár a vidék, mint a kelet-sziléziai tájak általában. Csak helyenként bontja meg az egyhangúságot egy-egy zöldellő lugas, vagy a Visztula folyó kanyargós vonala. Az elem táruló sivar terület a látóhatárig körül van kerítve szabályos sorokban elhelyezett betonoszlopokkal, rajtuk többsoros szögesdróthuzal.

Porcelánszigetelésük és a sűrűn elhelyezett feliratok elárulják, hogy magasfeszültségű árammal vannak telítve. A betonkerítések nagy négyszögeket alkotnak, ezeken belül zöldre festett, kátránytetős barakkok százai állnak, hosszú, egyenes utcákat képezve.

A drótokon belül csíkos, rabruhas alakokat látok. Deszkalapokat cipelnek. Másik csoport emberei vállukon ásókkal, szabályos sorokban menetelnek. Odébb teherautókra raknak nagy bálákat. A kerítések mentén, egymástól 30-40 méter távolságra, emeletes tornyok teszik jellegzetessé a helyet. Őrtornyok! Mindenikben zöld egyenruhás SS katona könyököl állványra szerelt gépfegyverére. Ez az auschwitzi koncentrációs tábor, vagy ahogy a németek mondják, ők mindent rövidíteni szeretnek; K. Z. Ejtsd: Kácett!

Nem biztató tudat, de a kíváncsiság feszültsége egyelőre elnyomja a félelem érzéseit.

Körülnézek vagonársaimon. Csoportunkat 26 orvos, 8 gyógyszerész, feleségeink, gyermekeink, néhány agg férfi és nő, kollégáim szüleit képezik. Csomagjaikon vagy a padozaton ülve, gondterhelt, fáradt arccal néznek a semmibe. Talán a balsejtelem az, ami még az érkezés izgalmaiban sem zökkenti ki őket apátiájukból. A gyermekek egy része alszik, néhányan a maradék élelemből falatoznak, többnyire kenyeret. Akinek ez sem jut már, hasztalan húz végig száraz nyelvecskéjével, szomjúságtól és éhségtől kicserepesedett ajkain.

Súlyos léptek alatt csikordult a homok. Hangos vezényszavak szakítják meg a várakozás egyhangúságát. A vagonok lakatait nyitják. Az ajtó oldalra gördül és már hangzik is a parancs: csomagokat benthagyni, kézicsomaggal mindenkinek kiszállni! Karjainkban szedjük le a másfél méter magas vagonokról gyermekeinket és nőinket. Már sorba is állítanak bennünket a szerelvény előtt.

Szemben velünk fiatal, lakkcsizmás, aranyozettás SS tiszt áll. Láthatólag utasítást ad a parancsaira váró katonáknak. Az SS rangjelzést még nem ismerem, de a tiszt karján levő aescu-lap jelvényről sejtem, hogy orvos.

Később megtudtam, hogy SS főrohamvezető. Neve: Dr. Mengele és az auschwitzi koncentrációs tábor első orvosa. A rámpán minden szerelvény érkezésénél jelen van. Ő a szelektáló orvos. Hogy mi a szelektálás auschwitzi értelemben, annak egyes mozzanatait percekben belül átéltük. A többi mozzanatot csak később, ki-ki végzete szerint ismerte meg.

Kezdődik is! Az SS őrség sietve különválasztja a férfiakat, nőket és a 14 éven aluli gyermekeket. Ezek anyjukkal maradnak.

A hosszú front a vagonok előtt így kettévált. Nyugtalan érzés fog el bennünket. Máris elszakadtunk családuktól. Az örök megnyugtató hangon válaszolnak aggódó kérdéseinkre: „Semmi az egész” - mondják. „Fürödni, fertőtleníteni megyünk, itt az a rend, utána mindenki összekerül ismét családjával.”

Amíg a szétválasztás a négyezer főnyi csoportnál befejeződik, van időm körülnézni. Az alkonyodó nap fényében plasztikusan domborodik ki a vagonrésen látott kép. Itt még többet látok. Az első, ami figyelmemet megragadja és szinte magához szögezi, az egy óriási, négyszögletes, fölfelé keskenyedő, vöröstéglából épített kémény, mely egy hatalmas, ugyancsak vöröstéglából készült, kétemeletes, gyárszerű épület végéből ugrik ki.

Furcsa formájú gyárkéménynek látszik, de ami megdöbben, az a 8-10 méteres lángoszlop, mely száján, a négy sarokra elhelyezett villámhárítók között tör elő. Találgatom, miféle pokol konyhája

lehet az, amiben ilyen nagy tűzre van szükség? Hamar ráeszmélek. A krematóriumok országában, vagyok, Németországban, ahol tíz évig éltem mint diák és orvos. Ismeretes előttem, hogy krematóriuma van minden német kisvárosnak is.

Ez tehát krematórium! Nem messze a tőle a második, sőt egy lugasban, meglehetősen elrejtve, felfedezem a harmadik hasonló épületet, ugyanolyan tűzokádó kéményekkel.

Enyhe szél felénk hozza a füstöt. Égő húsnak, pörkölődő hajnak émelyítő szaga üti meg orromat. Ismerős szag! Égő emberhús akroleint árasztó szaga, akárcsak a dögfaggyúból készült templomi gyertyáké.

Töprengésemnek még tág tere lenne, de következik a szelekció második mozzanata. Libasorban vonulnak el a férfiak, nők, gyermekek a szelektáló bizottság előtt. - A szelektáló orvos, most nevén nevezem, dr. Mengele intésére jobbra, vagy balra sorakoznak fel ismét. Két csoportban vagyunk tehát, egy jobb és egy bal csoportban. A bal oldali csoportban, mint megfigyelem, főleg öregek, nyomorékok, véznák és nők vannak, tizennégy éven aluli gyermekeikkel. A jobb oldali, a munkabírók csoportja. Itt pillantom meg nőmet és tizennégy éves leánykám. Beszélgetésre már nincs alkalom. Integetünk egymásnak.

A járni nem tudó betegeket, öregeket, elmebajosokat vöröskeresztes autókra rakják. Felkérőzködik néhány öreg orvostársam is. Elsőknek az autók indulnak el. Utána a bal oldal megy, ötös sorokban, lassú léptekben, néhány SS őr kíséretében. Néhány perc múlva el is tűnnek szemeink elől az egyik lugas fái alatt. A jobb oldal még áll. Dr. Mengele az orvosokat szólítja fel külön csoportosulásra. Mikor ez megtörténik, a körülbelül ötven orvost számláló csoporthoz lép és jelentkezésre hívja fel azon orvosokat, kik német egyetemen végeztek tanulmányaikat, a kórboncoláshoz tökéletesen értenek, a törvényszéki orvostanban pedig jártasak.

- Jó lesz azonban vigyázni - mondja -, hogy a követelményeknek meg is feleljenek, mert... - és utána fenyegető, sokatmondó mozdulat következik. Jobbra-balra figyelem társaimat. Talán nincs szakember közöttük? Vagy a fenyegetéstől ijedtek meg? Nem jelentkezik senki! Mindegy! Már döntöttem is! Kiugrok a sorból, elé állok és bemutatkozom. Alapos kikérdezésnek vet alá.

Megkérdi, hol folytattam egyetemi tanulmányaimat? Hol, melyik tanárnál tanultam kórbonctant? Hol szereztem törvényszéki orvostani ismereteimet? Mennyi ideig működtem e szakon? stb.

Mindenre precíz és számára kielégítő választ adhattam, mert azonnal különállított. Kollégáimat pedig visszaparancsolta a jobb oldaliak csoportjába és elindította őket, a jobb oldaliak útján, az élet útján, a táborba, mert most már elárulom, amit akkor még nem tudtam. A bal oldali csoport, az indulás után néhány perccel, a krematóriumok egyikének kapuján lépett be. Onnan pedig nem volt visszatérés!

II. Fejezet

Ahogy itt állok most már egyedül, a végzetre gondolok és Németországra, ahol annyi évet töltöttem el, fiatalságom legszebb éveit!

Fejem fölött már csillagossá válik az ég. A Göncölszekér magasan fejem fölé került, akárcsak odahaza, Magyarországon. Az esti szélről lehűlt levegő felüdítene kissé, ha nem fújná felém a III. Birodalom krematóriumaiból az égő halottak szagát, az akroleint.

A betonoszlopokról vakító fényt szórnak a nagy ívlámpák százai. A fénylánc mögött azonban, mintha összesűrűsödött volna a lég. Mint nehéz fátyol fekszi meg a tábor és csak halványan rajzolódnak ki belőle a K. Z. barakkok sziluettjei.

Már elnéptelenedett a rámpa, csak néhány rabruhás fegyenc csinál némi zajt, amint a vagonokban hátrahagyott csomagokat rakja teherautókra. A negyven üres vagon, sorsunk hordozói, a sötétben mindjobban összeolvad a körülöttünk lévő tárgyak és a vidék homályával.

Dr. Mengele is kiadta a még ott várakozó SS katonáknak utolsó utasításait, majd Opel kocsijához lép, elfoglalja helyét a vezető ülésen és int nekem, hogy szálljak be. A hátsó ülésen foglalok helyet. Mellém egy SS altiszt kerül. Elindulunk.

Kocsink rázkódik a tábor agyagos és a sok tavaszi esőtől kimosott, hepehupás útjain. Gyorsan villannak el mellettünk a drótkerítések fényes ívlámpái. Rövid ideig megyünk csupán. Csukott vaskapu előtt állunk meg. Az őrszobából már siet is az SS altiszt, hogy utat nyisson dr. Mengele

ismert kocsijának. Még néhány száz métert haladunk a tábor főútvonalán, a kétoldalt sorakozó barakkok között, míg az egyik ápoltabb épület előtt megállunk.

Dr. Mengele kiszáll. Utána kiszállok én is. „Táboriroda” - olvasom gyorsan a bejáratnál elhelyezett táblán. Belépünk. Több, rabruhas, intelligens arcú egyén ül íróasztaloknál. Valamennyien felugranak helyeikről és szótlanul merev vigyázzba állanak.

Az egyik ötven év körüli, rabruhas, kopaszra nyírt foglyot szólítja dr. Mengele. Pár méterrel mögöttük állok. Nem értem, mit beszélnek. Dr. Senkteller, mint később megtudom, ez a neve a fogolynak és az „F” kórháztábor főorvosa, megértően bólint. Magához int és egy másik fogoly íróasztalához kísér. Ott nyomtatott kartotékot vesz az írnok elő. Megkérdezi adataimat és bevezeti egy terjedelmes könyvbe. A kitöltött kartotéklapot a kísérő SS kezébe adja. Már indulunk is kifelé. Meghajtom fejemet dr. Mengele előtt, mire dr. Senkteller inkább gúnyosan, mint haragosan reám kiabál, hogy hajlongásommal ne játsszam itt a szalonok emberét, hanem szokjam meg mihamarabb, hogy ez itt egy K. Z.!

Csupán a harmadik barakkig megyek kísérőmmel. Ott fürdő és fertőtlenítő felírást olvasok a táblán. Öröm árad egy társának kartotékommal együtt. Két rabruhas lép hozzám. Elveszik kis orvosi táskámat. Kikutatják zsebeimet és felszólítanak a vetkőzésre. Borbély kerül elő. Kopaszra nyír. mindenhol leborotvált és az egyik zuhany alá küld. Klórmentes oldattal törlik le fejemet. Annyira égeti szemeimet, hogy percekig tart, míg kinyithatom. Egy másik helyiségből új, szürke zakót és csíkos fekete nadrágot kapok a leadott ruhám helyett. Cipőimet, miután klórmentes vízzel telt medencébe merítették, visszaadják. Felveszem a ruhát. El van találva, mintha reám szabták volna! Ki tudja, melyik sorstársam viselte? Az egyik rabruhas felgyúri bal karomon a kabátom ujját, leolvassa a kartotékomon levő számot és egy tintakuliszerű készülékkel, begyakorolt gyorsasággal, karomon számtalan szúrást ejt. A szúrások helyén összefolyó; kék festékfolt keletkezik.

Megnyugtat. Kissé gyulladásba jön majd a bőr, de egy hét múlva feltisztul és a számok tisztán láthatókká válnak. Tetoválva vagyok és én, dr. Nyiszli Miklós, e néven megszűntem létezni. „A-8450.” számú K. Z. fogoly lettem.

Hirtelen egy másik aktus jut eszembe. Tizenöt évvel ezelőtt történt, hogy a breslaui Frigyes Vilmos Egyetem orvosi fakultásának dékánja kezét szorított velem és szerencsés jövőt kívánva, átnyújtotta kitüntetéses diplomámat.

III. Fejezet

Különös lelkiállapotban vagyok, de az életemet sohasem töltöttem hiábavaló kétségbeeséssel.

Mindegy! Bele kell éljem magam mindenbe, amit helyzetem parancsol. Nem szabad kétségbeesnem! Nem szabad érzélgősnek lennem! Látnom sem szabad, úgyszintén józannak sem szabad lennem! Józan vagyok pedig teljesen, mert ilyesmiket mondok magamnak.

Helyzetem pillanatnyilag nem is a legrosszabb! Dr. Mengele orvosi munkát kér tőlem. Valószínűleg egy hadba vonult, német kartársam kór-boncnoki vagy törvényszéki orvos funkcióját kell, legalább részben elvégezni, valamelyik német város intézetében. Bizakodással tölt el az is, hogy valószínűleg dr. Mengele utasítására nem rabruhát, hanem kitűnő civil ruhát kaptam. Ebből is látszik, hogy olyan beosztást szánt nekem, amelynél a jó külsőt is megkívánják. Ezek csupán feltevések. Majd elválnak.

A fürdőből új kísérővel, kezében a kartotékom, átmegyünk a szemben lévő barakkba, mely a 12-es számot viseli homlokzatán. Körülbelül száz méter hosszú épület. Belül csarnokot képez. A csarnok két oldalán háromemeletes, csupasz gerendákból és deszkákból összerótt, rekeszekre osztott fekvőhelyek, tömve betegekkal. Az „F” tábor 12-es kórházbarakkjában vagyok.

Kartotékomat SS kísérőm átnyújtja egy elénk siető, pufók arcú, idősebb fogolynak, ki azt vigyázállásba meredve veszi át. Kísérőm távozik, mi ketten kezét szorítunk. Bemutatkozunk egymásnak. Ő a 12-es barakk felügyelője. Leültet kis szobájában, mely a nagy csarnoktól van elkülönítve és fegyencszokás szerint elmondja élettörténetét.

Birodalmi német. Kora ötven év, civil foglalkozása bankrabló. Elmondja, hogy mindig egyedül dolgozott. Utolsó munkája egy nagyszabású bankrablás volt. Az egyik düsseldorfi nagybankot rabolta ki fényes délben. Három évig élt a pénzből, míg különváltan élő felesége beárulta. Tíz évig

ült a moabiti fegyházban. Kiszabadulásakor, amint a fegyház kapuján kilépett, a politikai SS várt reá és az auschwitzi K. Z. foglya lett. Öt éve van itt őrizetben.

Mellén, a csíkos blúzon, szíve fölött zöldparolis számot visel fehér alapon. A zöld paroli a K. Z.-ben a hivatásos bűnözők jelzése. Megismerteti velem a K. Z. foglyok egyéb jelzéseit is. Így a piros paroli politikai, a barna a bibliakutatók, szombatosok, baptisták jelzése! A notórius munkakerülő, prostituáltak színe kék. Fekete jelzése van a 175. §-t kimerítő homoszexuálisoknak. A karon levő fekete szalagra hímzett, fehér „A” betű Arzt-ot, orvost jelent, de ilyen jelzést kevesen, csak a K. Z.-ben orvosi pozíciót betöltő fogolyorvosok kapnak.

Már éjfél is elmúlt, de a kíváncsiság elűzi fáradtságomat. Lesem a barakkfelügyelő minden szavát. Ismeri a K. Z. bonyolult organizációját. Név szerint ismeri az összes táborrészek SS parancsnokait. Ismeri a foglyok pozíciókat betöltő prominenseit. Megtudom, hogy az auschwitzi K. Z. a III. Birodalom legnagyobb megsemmisítő tábora és nem munkatábor! Beszél a kórházakban és a tábor barakkjaiban hetenként végbemenő szelektálásokról, amikor a kisselektáltak százait rakják teherautókra és viszik a néhány száz méterre levő krematóriumokba.

Elbeszéléséből megismerem a barakkok életét, amelyekben 800-1000 személy van összezsúfolva a szűk, ketrecnek is kényelmetlen bokszkban. Lábukat egymás fején, nyakán, mellén tartva fekszenek hosszában, keresztben, visszájára nyomorúságos fekhelyeiken. Minden emberi mivoltukból kivetkőzve ütök, rúgják, harapják egymást, hogy rövid alvásukhoz pár centiméter helyet biztosítsanak.

Az alvás ugyanis már hajnali három órákor véget ér. Gumibotos felvigyázók verik ki az embereket fekhelyeikről. Egymást taszítva tódulnak ki a barakk kapuján és már sorokban állanak. Kezdődik a K. Z. legembertelenebb műsor száma, az: Appel, magyarul sorakozó! Ötös sorokban állanak a foglyok. Kezdődik a rendbeszedés. A barakkírnok az első sorba teszi a magas növésűeket, hátra az alacsonyakat. Jön egy másik prominens, a szobaszolgáló. A sűrű ökölcsapások között hátratereli a magasakat és ismét előre az alacsonyakat. Végre kilép a barakkból a jól táplált, jól öltözött barakkfelügyelő. Frissen mosott, vasalt csíkos ruhában, napóleoni pózban megáll a sor előtt, végignézi az arcvonalon, nem-e talál valahol hibát? Hogyne találna. Nekiiramodik és öklével állon vág néhány szemüveges embert, kik az első sorban állanak és a hátsó sorokba löki őket. Hogy miért? Senki nem tudja! Nem is gondolkozik rajta. Ez itt K. Z. és nem keresi senki, semminek a magyarázatát, célját.

Így megy ez órákon át. Tizenötször is végigszámolják, oda-vissza, előre-hátra a sorokat. Ha nem egyenes a sor, félórát guggol az egész barakk magasba tartott kezekkel. Már mindenkinek remeg a lába a fáradtságtól. Az auschwitzi hajnalok nyáron is nagyon hűvösek. A vékony, csíkos, vászonruha nem véd sem esőtől, sem hidegtől, pedig a sorakozó mindig hajnalban kezdődik és reggel 7 órákor ér véget, mikor az SS altiszt megérkezik.

A barakkfelügyelő az SS-ek hű kiszolgálója, majd minden barakkban zöldparolis bandita vigyázzba mered és jelenti az állományt. Az SS katona is végigmegy a sorok előtt. Megszámolja az oszlopokat és beírja noteszébe a létszámot. Ha halottja van a barakknak, ami mindennap akad 5-6, néha 10 is, szintén szerepelnek a számbavételnél. Ott kell álljanak ők is a sorok végén, két-két fogolytól támogatva, míg a számbavétel tart, mert élve, vagy halva a létszámnak találni kell! Megtörténik, hogy túl nagy igénybevétel folytán a hullaszállító kommandó két-három napig sem jön elő, hosszú emberektől vont szekerekkel, hogy a halottakat elszállítsa. Minden összeszámlálásnál jelen kell legyenek, míg elviszik őket és az állományból törlik számukat.

Azok után, amiket hallottam, elégedettség tölt el, hogy volt bátorságom a sorsot korrigálni. Vállaltam a dr. Mengele által kívánt feladatot. Orvosi pozícióba kerültem és már az első napon sikerült elkerülnöm, hogy elmerüljek a tömegekkel, a quarantaine tábor barakkjainak mocskában. Megtartottam civil ruhám által emberi külsőmet és ma éjjel megvetett ágyban alszom a 12-es kórházbarakk tiszta orvosszobájában.

Reggel hét órákor ébresztő. Az orvosok, köztük én is, valamint a többi kórházi személyzet, barakkunk előtt sorakozunk fel. Szamba vesznek bennünket. Két-három perces dolog az egész. Szamba vesznek bokszaikban a betegeket, úgyszintén az éj folyamán elhaltakat. Hulláik még együtt fekszenek a betegekkel.

A reggelinél, mit szobánkban fogyasztunk el, megismerkedek orvostársaimmal. A 12-es kórházbarakk főorvosa: dr. Lewy, strassburgi egyetemi tanár. Helyettese: dr. Grósz, zágrábi egyetemi tanár, mindkettő belgyógyász. Az orvosi kutatástudomány terén európai viszonylatban is kimagasló személyiségek.

Itt a K. Z.-ben, veszélyt, fáradságot nem ismerve, saját tragédiájukat háttérbe szorítva, gyógyítani, enyhíteni Igyekeznek hiányos műszerekkel, komoly gyógyszerek nélkül, az asepsis és antisepsis teljes hiányával, olyan környezetben, mint az auschwitzi K. Z., ahol három-négy hét alatt összeroppan az éhségtől, pizsoktól, testi fenyítésekől, nehéz munkától a legjobb kondícióban idekerült egyén is. Hát még azok, kiknek szervi megbetegedésük is van. Százszázalékos emberek és orvosok ezek, ahol legnehezebb embernek maradni és még nehezebb orvosnak lenni.

Lelkesen követi példájukat a hat főből álló alorvosi csoport. Kedves, előzékeny, fiatalabb évjáratú francia és görög orvosok. Már három éve eszik a K. Z. vadgesztenyelisztből készült, fűrészporrall hintett kenyerét. Szüleik, feleségeik, gyermekeik már érkezésük órájában lettek likvidálva, azaz elégetve. Ha a jobb oldalra kerültek, mint munkaképesek, legfeljebb három-négy hónapig bírták a megpróbáltatásokat és mint kisselektáltak enyésztek el a krematóriumok tüzeiben.

E borzalmak tudatában is, nem tudom, belefásulva vagy megszokva, saját sorsuk reménytelenségének nagy terhével is, legmélyebb odaadással igyekeznek a kezükbe került élőhalottakon segíteni. Mert élőhalottak a kórház ápolottjai. Nagyon súlyos beteg kell az legyen, aki a K. Z.-ben kórházba kerülhet.

Csontig kiszáradt, harminc kilóra fogyott, valóságos mozgó csontvázak, az éhségtől ijesztően felpuffadt, kisebzett szájú, csillapíthatatlan hasmenésben szenvedő, kiszáradt, sárga bőrű árnyékok. Undorító, nagy kiterjedésű flegmonék-kal, gennyes tályogokkal borított testek. Ezek képezik a beteganyagot a K. Z. kórházaiban! Ezeken kell segíteni!

IV. Fejezet

Még nincs elfoglaltságom. Kissé körülnézek egy francia orvoskollégám kíséretében az „F” táborban. Ami érdeklődésemet azonnal felkelti, egy. a 12-es barakk oldalához ragasztott, kamraszerű épület. Csupaszcserendákból készült, ember-hosszúságú asztal, egy szék, rajta rekeszes fadobozban tetemboncoláshoz használatos műszerek, a sarokban egy cinkveder, képezik a kamra belső berendezését. Mint kollégám informál, ez egy használaton kívül helyezett bonchelyiség. Az egész táborban az egyetlen. Nagyon régen használták. Jelenleg nem is tud szakemberről, aki boncolhatna. Nem tartja kizártnak azonban, hogy az én itteni jelenlétem dr. Mengele oly tervével lehet összefüggésben, ami a boncolóhelyiség újbóli üzembe helyezését jelentheti.

Ez a lehetőség kissé lehűti fantáziámat. Modern boncolóhelyiséget képzeltem el működésem színhelyéül, nem ezt a táborbeli kamrát. Praxisomban, vidéki exhumálásoknál, öngyilkosoknak vagy meggyilkoltaknak helyszínen kötelező boncolásainál sem végeztem munkámat ily primitív környezetben, ily hiányos műszerekkel.

Megalkuvásos természet vagyok, megbarátkozom ezzel a lehetőséggel is. K. Z.-ben ez is elsőrangú ténykedés! Csak azt nem értem, miért adták reám a piszkos kamrában végzendő teendőimhez az új civil ruhát? Itt. valami ellentmondást látok, de nem töprengek rajta.

Kartársaimmal átnézünk a drótkerítésen. A szomszédos táborrészben zsidobongó, fekete arcú, meztelenül szaladgáló, játszadozó gyermekeket látok. Tarka ruhás, kreol arcú nők, félig meztelen férfiak, fiatalok, öregek vegyesen a földön ülve, vagy csoportokban állva beszélgetnek, vagy a gyermekek játékát figyelik. Ez a híres cigánytábor! A III. Birodalom fajkutató tudománya ezt a népet alacsonyrendűnek osztályozta. Fajvédelmi szempontból károsak. Ilyen minősítés alapján az egész német birodalom területéről idehurcolták őket és a K. Z. foglyai lettek. Katolikus vallásukra való tekintettel azon előnyt élvezik, hogy családi táborban élnek. Öregek, fiatalok, gyermekek vegyesen és együttesen. Ki hol akar. Körülbelül 4500-an vannak. Nem dolgoznak, csupán a szomszédos táborrész zsidóktól lakott barakkjaiban töltenek be barakk- és táborfelügyelői szolgálatot, emberi fantáziával el nem képzelhető kegyetlenséggel.

A cigánytábornak van egy érdekessége, az ott elhelyezett kísérleti barakk. Prof. dr. Epstein, a prágai egyetem nyilvános rendes tanára, világhírű gyermekgyógyász a kutatólaboratórium vezetője. Már négy éve K. Z. fogoly. Asszisztense: dr. Bendel, a párizsi orvosi fakultás docense.

Az itt folyó kísérletek három csoportra tagozódnak. Az egyik a világszerte divatosá vált ikerkutatás, ami a kanadai ötösikrek születésétől kapott lendületet. A másik a törpenövés élettani és kórtani okainak bevizsgálása. A harmadik a Norma faciei, vízirák, vagy arcüszők betegségnek a keletkezési okait és orvosi kezelését magában foglaló kutatás.

E borzalmas betegség a praxisban csak nagyon elvétve fordul elő. Annál inkább volt tömegesen megállapítható a cigánytábor gyermekein. Ez adta az impulzust a kutatómunka bevezetésére, aminek konkrét eredménye úttörő megállapítás lett az orvostudományban.

A cigánygyermekek nagy részénél ugyanis kimutatható volt az öröklött szifilisz. A tífusz, diftéria, skarlát, kanyaró, valamint rosszultápláltság csupán kedvező talajt előkészítő tényezők a noma betegség fellépésére, de csak a cigánytábor gyermekeinél, mert ugyanezek a kedvező talajt előkészítő tényezők napirenden vannak a cseh, lengyel, zsidó táborrészek gyermekeinél is. Noma betegség azonban öröklött szifilisz híján egyáltalán nem volt a kutatások folyamán kimutatható. Ez a megállapítás ellentétben áll az eddigi orvosi felfogással, miszerint a noma, főleg kanyaró, skarlát, tífusszal kapcsolatban lép fel.

Ezen nagy horderejű megállapításnak alapján alakult ki egy kezelési metódus, ami biztos gyógyulást ígér; lényege a neosalvarsan és maláriaoltás kombinációja.

Dr. Mengele mindennapos látogatója a kísérleti barakknak. Legnagyobb érdeklődéssel veszi ki részét a munkából, együtt dolgozva a két orvosprominenssel és egy Dina nevű festőművésznővel, ki a kutatómunkához szükséges rajzokat készíti, igazán nagy művészettel. Prágába való, három éve lakója a cseh tábornak. Mint dr. Mengele munkatársa, bizonyos kedvezményeket élvez.

Prominensnek számít!

V. Fejezet

Dr. Mengele, az auschwitz K. Z. első orvosa fáradhatatlan funkciói betöltésénél. Órákat tölt a cigánytábor kutatóbarakkjában, nehéz munkába merülve. Félnapokat áll - a zsidórámpán -, ahova már négy-öt szerelvény fut be naponta magyarországi deportáltakkal.

Hosszú, ötös sorokban lépkednek SS kísérőikkel újabb és újabb transzportok. Távol menetelnek a helytől, ahol állok, de három-négy drótkerítésen keresztül is megismerem elegáns ruháikról, ballonkabátjaikról, csinos kiegészítőikről, hogy valamelyik nagyváros dobta ki őket, melyben kultúrát és jólétet teremtettek mindenkinek. Ez volt a bűnük!

Van ideje dr. Mengelének arra is, hogy velem foglalkozzon. Hosszú, emberektől vont szekér áll meg a bonckamra előtt. A hullaszállító csoport két hullát tesz le a kocsiról. A hullák mellén kék színű, bőrkrtával írott Z. S. betűk - zur Sektionnak a rövidítése. Azt jelenti: boncolandó! A 12-es barakkból egy értelmes francia foglyot kapok a barakkfelügyelőtől és segítségével az egyik halottat elhelyezem az asztalon. Fekete, erős kábeldrót van a nyakán. Ez vagy felakasztotta magát, vagy akasztották. Futólagosan megvizsgálom a másik halottat is. Azonnal felismerem a nagyfeszültségű áram által bekövetkezett halált. Könnyen felismerhető a kicsiny, kerek bőrpörkökről, valamint az azokat körülvevő vöröseslila bőrszíneződésekről. Itt is azt találgatom, hogy melyik eset a kettő közül? A villany drótkerítésnek ment-e önként, vagy oda lökték? A K. Z.-ben mindkét lehetőség egyformán gyakori.

A formaságokat egyazon eljárás szerint intézik el, akár öngyilkos lett, akár megölték. Az esti számbavételnél törlik az állományból, felrakják a hullaszállító kocsira, a hullakamrába kerül. Onnan naponta ötven-hatvanad magával teherautó viszi a krematóriumok egyikébe.

A két halottat vizsgaanyagul szánta nekem dr. Mengele. Előre megmondta, hogy vigyázzak, meg is feleljek annak, amire vállalkoztam. Vigyázni fogok.

Autóberregés, a 12-es barakkban vigyázz-t kiáltanak. Dr. Mengele érkezett két magas rangú SS tiszt kíséretében. Meghallgatják a barakkfelügyelő és a barakkfőorvos jelentését. A bonckamrához tartanak egyenesen, nyomukban az F-tábor prominens fegyencorvosai. Jelen vannak, mint egy nagy tudományos intézet kórbonctani osztályán, mikor nagyon érdekes eset kerül kés alá. Látom arcukon

a feszült érdeklődést a boncolás iránt, úgyszintén a tudásom iránti kíváncsiságot. Itt magas, de inkább veszedelmes fórum előtt vizsgázok. Szinte érzem, hogy fogoly kollégáim izgulnak értem. Nem tudja kívülem senki, hogy három év hullaanyagából dolgoztam fel az öngyilkossági esetek minden formáját a boroszlói törvényszéki orvostani intézetben mint prof. dr. Strassmann őexcellenciája munkatársa. Amit akkori énem tudott, tudja a jelenlegi is. az - A. 8450. sz. K. Z. orvos.

Hozzáfogok a boncoláshoz, feltárom a koponyát, a mellkast, a hasüreget. Kiszedem az összes szerveket, minden rendellenességet bemutatok. A közbevetett kérdésekre, ilyenek sűrűn hangzanak el, gyorsan válaszolok. Az arcokon kielégített érdeklődés és a felém küldött jóindulatú pillantások tudatják velem, hogy a vizsgám sikerült. Felboncolom a másik halottat is. Dr. Mengele felszólít a boncolási jegyzőkönyvek elkészítésére! Holnap utánaküld. Távoznak az SS orvosok.

Fogolykollégáimmal még elbeszélgetek. Eddig udvariasak voltak hozzám, most már befogadtak a prominensek körébe.

Másnap még három halottat kapok boncolásra. A nézőközönségem ma is ugyanaz, de a hangulat meghittebb. Ma már ismerős vagyok. Ma több az érdeklődés, több a hozzászólás és egyes tudományos kérdés eldöntésénél élénk vita keletkezik.

Az SS orvosok távozása után néhány fiatal görög és francia orvos a látogatóm. Megkérnek, vezessem őket be a hátgerinccsapolás technikájába. Engedjem meg, hogy azt a hullákon megcsinálják. Kérésüknek szívesen teszek eleget. Mély benyomást tesz reám, hogy a K. Z. drótjai között is, ily élénk a szakma iránti érdeklődésük. Szorgalmasan próbálgatják, öt-hat kísérlet után sikerül is a lumbálpunkció. Büszkén, ragyogó arccal távoznak.

VI. Fejezet

Már harmadik napja nincs elfoglaltságom. Megkapom az orvosnak kijáró ételadagokat. Fekhelyemen pihenek, vagy egy padon üldögélek az „F” tábor szomszédságában levő sportpályán. Ilyen is van az auschwitzi koncentrációs táborban, de csak prominens, birodalmi német foglyok használják. Vasárnaponként itt élénk sportélet van. Máskor csendes a nagy tér. Csupán egy drótkerítés választja el az 1-es számú krematóriumtól. Nagyon szeretném tudni, mi folyik a lángoló, óriási kémény tövében. Ülőhelyemről nem sokat látok. A kerítéshez közeledni nem tanácsos, mert figyelmeztetés nélkül adnak le egy gépfegyversorozatot a sűrűn elhelyezett őrtornyokból arra, aki a neutrális zónába téved.

Annyit megfigyelek, hogy a krematórium udvarán, a nagy vöröstéglás épület előtt, civil ruhás férfiak sorakoznak fel. Lehetnek vagy kétszázan. Arcvonaluk előtt néhány SS katona áll. Sejtem, ott most sorakozó és számbavétel folyik. A krematórium személyzetét váltják le, az éjjeli csoportot a nappaliak. A krematóriumban megszakítás nélkül, éjjel és nappal folyik a munka. Egy öreg fogolytól tudom, hogy a krematóriumok személyzete „Sonderkommando”-nak, azaz különleges munkára beosztott kommandónak van minősítve. Kitűnő ellátásuk, kitűnő civil ruhájuk van. Ennek ellenében a legborzalmasabb munkát végzik. A krematórium területét nem hagyhatják el és négyhavonként, midőn már sok titoknak ismerőivé válnak, likvidálják őket. Eddig így járt minden Sonderkommando, amióta a K. Z. fennáll. Nem is került ki senki e borzalmas épületekből, aki a világnak hírt adott volna arról, ami az épületek falain belül már évek óta történik.

Éppen idejére térek vissza a 12-es barakkba, hogy dr. Mengelével találkozzak. Autón érkezik. A barakkfelügyelő fogadja. Engem hívat! Felszólít, szálljak be! Ezúttal nincs kísérem. Kollégáimtól búcsúzni sem tudok. Elindulunk, de a táboriroda előtt megállunk. Dr. Mengele odaszól az elősiető dr. Senktellernek, a kartotékomat kéri. Pillanatok múlva kezében van.

Tíz percig mehetünk a szövevényes drótkerítések között, erősen őrzött kapukon ki, kapukon be, egyik táborrészről a másikba. Most látom csak, mily óriási méretű a K. Z.! Csak kevés fogolynak van lehetősége, hogy ezt láthassa, mert legtöbbször abban a táborrészben pusztulnak el, ahova megérkeztek. Az auschwitzi koncentrációs tábor néha 500000 embert is tartott fogva, villanyárammal telített drótjai között. Szemlélődésemben váratlanul félbeszakít dr. Mengele. Hátraszól: - nem egy szanatórium, ahova viszem, de egész tűrhető helyzete lesz.

Elhagyjuk a tábor, a zsidórampa mellett haladunk háromszáz métert. Az autó lassít, túlköl. A drótkerítésből nagy vaskapu nyílik ki. A kapuban őrség áll. Befordulunk és egy tágas, tiszta, zöld pázsittal borított udvarra érünk. Az udvaron homokos utak, zöld fenyőlugasok tennék barátságossá a helyet, ha nem lenne ott a nagy vöröstéglaépület és végében az óriási, tűzokádó kémény. A krematóriumok egyikében vagyunk! Kiszállunk! SS siet elénk, lejelentkezik dr. Mengelének. Az udvaron áthaladva, nagy ajtón, a krematórium épületébe lépünk. - Készen van a szoba? - kérdi dr. Mengele SS kíséronket. Az igennel felel és egyenesen odatartunk. Belépnek, mögöttük állók. Frissen meszelt helyiségben vagyunk. Világos, nagy ablaka az udvarra néz, erős vasrács van rajta. A szoba bútorzata, szinte szokatlanul hat a táborbeli barakkszoba után. Fehér ág, fehér ruhaszekrény, egy hosszú asztal és székek képezik a szoba berendezését. Az asztalon vörösbársony terítő, a földön, a padló betonból van, szép szőnyegek. Úgy látom, ezek itt vártak reám. A Sonderkommando emberei kifestették és az itt elpusztult transzportok hátrahagyott székeiből, szőnyegeiből, asztalterítőiből, valamint a házi asztalosműhelyben készült fenyőfaág és szekrénnel rendezték be a szobát.

Innen egy homályos, hosszú folyosón áthaladva, újabb helyiségbe érünk. Egy világos, kétablakos, legmodernebb típusú boncteremben vagyunk. Vörös színű betonpadló, a helyiség közepén szürke, betonállványra szerelt, márványkőből faragott boncasztal, lapján számos lefolyóval. Az asztal széléhez vízmedence van építve, nikkelcsapokkal. A falra szerelve három porcelánmosdó. A falak olajfestékekkel vannak világoszöldre festve. A nagy ablakon vasrács, fölötte zöld színű háló, a legyek és szúnyogok ellen.

A boncteremből a következő helyiségbe lépünk. Ez a munkaterem, elegáns, politúros bútorokkal berendezett helyiség. Kényelmes karosszékek, hosszú munkaasztal áll a helyiség közepén, szürke posztóval van leborítva. Az asztalon három darab mikroszkópot számolok meg. Széles, nagy könyvszekrény áll az egyik sarokban, telve legújabb kiadású szakkönyvekkel. Üveges szekrény is van a helyiségben, tele vegyszerekkel. Van ezenkívül egy fehérműs szekrény, köpenyek, kötények, törülközők, gumikesztyűk állnak benne. Egy nagyvárosi, modern kórbonctani intézet tökéletes mása, ami élém tárul.

Mindezeket látom, de a rémület dermedtté tesz. Azonnal tisztában voltam vele, amint a kapun átléptem, a halál útjára léptem. A lassú haláléra, mely megnyitotta előttem szédítő mélységeit. Érzem, elvesztem.

Most már értem, miért kaptam civil ruhát. Ilyet hord a Sonderkommando, az élőhalottak kommandója.

Főnököm távozni készül. Az SS-nek tudtára adja, hogy szolgálatilag egyedül neki vagyok alárendelve. - A krematórium SS személyzete sem rendelkezik személyemmel. Étkezéséről az SS-konyha gondoskodik. Ruházatomat, fehérműmet a raktárból pótolhatom. Hajnnyírásra, borotválkozásra a krematórium épületében levő SS borbélyműhelybe járhatok. A reggeli és esteli számbavételnél nem kell jelen legyek!

A bonctani és laboratóriumi munkán kívül köteles vagyok a négy krematórium 120 főnyi SS személyzetét, valamint a Sonderkommando 860 főnyi személyzetét orvosilag ellátni. Szükséges gyógyszerek, műszerek, kötszerek elegendő mennyiségben állanak rendelkezésre. A betegek rendszeres ellátása végett naponta egyszer, szükség esetén kétszer is köteles vagyok az egyes krematóriumokban fekvő betegeket felkeresni! Szabad járás-kelésem van a négy krematórium között. Minden kíséret: nélkül közlekedhetek reggel 7 órától este 9 óráig. A fekvő és fentjáró betegek számát naponta jelentenem kell az SS és a Sonderkommando parancsnokának, Oberschaarführer Mussfeldnek.

Bénultan hallgatom jogaim és kötelességeim felsorolását. A K. Z. első prominense lehetnék ilyen körülmények között, ha nem lennék a Sonderkommandóban és nem lenne mindez a Crema I-ben. Köszönés nélkül távozik dr. Mengele. A K. Z. fogolynak a legalacsonyabb rangú SS egyén sem köszön. Bezárom a boncterem ajtaját, a kulcsokat magamhoz veszem. Itt már mindenért én felelek. Szobámba megyek és leülök, hogy kissé rendbe szedjem gondolataimat. Nehéz feladat! Az elején kezdem. Elhagyott otthonom képe jelenik meg előttem, a napsütötte, teraszos kis ház, kellemes

helyiségeivel, ahol annyi nehéz órát töltöttem betegek gyógyításával, de a segíteni tudás kielégültségével és annyi boldog órát családom körében.

Már egy hete, hogy elváltunk, vajon hol lehetnek a százezres tömegekben, névtelenül, ahogy ez a gigantikus börtön mindenkit magába zár? Sikerült-e a tizenöt éves gyermeknek anyjával maradni? Nem szakadtak-e el egymástól? Mi lehet öreg szüleimmel, kiknek alkonyodó éveit annyi szeretettel tettem gondtalanná? Mi van húgommal, a szép, érzékeny lelkű leánnyal, kinek beteg apánk helyett apja voltam. Olyan jó volt őket szeretni, olyan jó volt rajtuk segíteni! Egy pillanatig sem kételkedem sorsukat illetően. Útban vannak ők is a rozoga, negyven vagonból álló szerelvények egyikén, ide az auschwitz megsemmisítő tábor - zsidórámpájára -, ahol tudós főnököm, dr. Mengele gépies intésére balra térnek szüleim, de balra fog térni húgom is, mert számára, ha jobbra is szólna az ítélet, ő bizonyára összetett kézzel fogja kérni, hogy engedjék őt anyánkkal menni. Engedni fogják és ő könnyes szemekkel, meleg szavakkal fogja azt megköszönni. Érkezésem híre hamar elterjedt a krematóriumok SS személyzete és a Sonderkommandósok között. Jönnek is a szobámba látogatók egymásután. SS altisztek nyitják az ajtót. Két marcona külsejű, óriás termetű Oberscharführer lép be. Tudom, hogy mostani viselkedésem fogja eldönteni jövőbeni magatartásukat irányomban. Dr. Mengele parancsára gondolok, csak neki vagyok alárendelve! A látogatást tehát kizárólag magán természetű, udvarias aktusnak tekintem. Nem ugrok fel K. Z. előírás szerint, hogy magamat vigyázzba vágva jelentkezzem, hanem ülve maradok, úgy üdvözlöm, de hellyel kínálom őket.

Megállnak a helyiség közepén, vizsgálódva néznek végig rajtam. Érzem a pillanatok fontosságát. Most vizsgálom az első benyomásból! Úgy látom, nem ütött ki rosszul, mert az arcizmok kiálló pofacsontjaikon engednek a merevségből és hanyag mozdulattal leülnek.

Nagyon szűkre szabott keretek között mozog beszélgetésünk. Hogy milyen volt az utam? Miért kerültem a K. Z.-be? Nem kérdezhetik, mert válaszom feszélyezné őket. Politikáról, a háborúról, a K. Z.-ben uralkodó állapotokról én nem beszélhetek. Zavarba nem jövök mégsem, mert a békebeli Németországban eltöltött tanulmányi éveim bő anyagot szolgáltatnak társalgásunkhoz.

Egészen belemelegedünk a beszélgetésbe. Impresszionálja őket, hogy nyelvüket nívósabban beszélem, mint ők. Nem is értik néhány kifejezésem, de óvakodnak azt elárulni. Jól ismerem országukat, városaikat, családi életüket, erkölcsi és vallási felfogásukat. Nem esik nehezemre a társalgás. Mint látom, szóbeli vizsgám is sikerült, mert mosolyogva távoznak.

Más látogatók jönnek. Civil ruhás, tisztára kefélt, borotvált emberek. A Sonderkommando főkapója és két kommandóvezető lépnek szobámba. Ismerkedési látogatás ez is! Ők rendeztették be embereikkel szobámat, hallottak érkezésemről, vacsorára invitálnak, hogy a többi bajtársakkal is megismerkedjek.

Éppen itt az ideje a vacsorának. Fel is megyek velük a krematórium első emeletére, az ott berendezett személyzeti szállásra. Óriási csarnok, két oldalán kényelmes, egyszemélyes fekhelyek sorakoznak. Festetlen fából vannak az ágyak készítve, de mindegyikben különböző formájú és színű díszpárnák és selyempaplanok virítanak. Éles, sőt kiabáló ellentétben állanak e színpompás ágykellékek a környezettel. Nem is ide készültek! Idehurcolt transzportok hátrahagyott holmijai. A Sonderkommandónak jár annyi kiváltság, hogy a raktárakból felhozhatták és használhatják ezeket. Vakító fényárban úszik az egész csarnok. Itt nem takarékoskodnak a világítással, mint a K. Z. barakkjaiban. Ellépünk a fekvőhelyek hosszú sora között. Csak a fél kommando van a szálláson, másik fele, száz ember éjjeli szolgálatos. Munkában vannak. Az emberek egy része már lepihent, alszik is. Néhányan könyvet olvasnak. Van belőle elég! Könyvforgató nép vagyunk! Minden deportált hoz belőle szellemi nívójának megfelelően. Ez is kiváltság, hogy a Sonderkommando könyveket vehet magához és olvashat. A K. Z.-ben húsz napi állóbörtön jár annak, kit olvasáson érnek, ha agyon nem verik.

Selyembrokat szövettel terített asztal vár reánk. Monogramos finom porcelántányérok, ezüst evőeszközök, porcelánkannák, mind transzportholmik ezek is. Az asztal tele van rakva minden jóval, amit egy deportált nép bizonytalan útjára magával hozott. Van itt mindenféle konzerv, szalonna, szalámi, gyümölcsíz, sütemények, csokoládé. A feliratokból látom, hogy ezek már magyarországi deportáltak hátra hagyott élelmiszerei. A romlandó élelmiszerek hivatalból a

jogutódoknak, az egyelőre életben lévőknek, a Sonderkommandónak járnak. Főkapó, mérnök, generáltüzelő, a foghúzó kommandó parancsnoka, az aranyöntöde vezetője ülnek az asztalnál. Igen barátságos a fogadtatás. Mindenükből szívesen kínálnak. Van miből! Egymást követik a magyarországi transzportok. -Hoznak mindenből bőven!

Nehezen nyelem a falatokat. Eszembe jutnak otthonukból kiüldözött sorstársain), kik elhurcolásuk előtt az utolsó órákban szedték össze vagy készítették el könnyeik hullajtása közben útravalóikat. Éheztek, de nem fogyasztották egész úton, hogy tartalékul maradhasson öreg szüleiknek és gyermekeiknek, ha nehéz napok jönnek. Nem jöttek nehéz napok! Az élelem itt maradt érintetlenül, a krematórium vetkezőtermében.

Teás rumot iszom. Néhány pohár után teljesen felenged belső feszültségem. Agyam megtisztul, felszabadul kínzó gondolataitól, egész testem mozgékonyra válik. Kellemes melegség áramlik keresztül rajtam. Becsíptem. Érzem, a szesz mámore ez! Mintha simogató anyai kéz tette volna, olyan jótevőként Szakadt reám! Szívjuk a finom cigarettákat, szintén magyar transzportáru. A táborban egy cigaretta ára egy adag kenyér. Itt százas csomagokban fekszik az asztalon. Élénk társalgást folytatunk. Képviselve vannak: Lengyelország, Franciaország, Görögország, Oroszország, Németország, Olaszország. -A beszélgetés németül folyik, azt mindenki érti. Beszélgetésünk folyamán megismerem a krematóriumok történetét. Hogyan építették fegyencek tízezrei kőből és betonból ez óriási épületeket. Zord, téli időben kellett elkészülniük. Tíz és tízezer szerencsétlen zsidó deportált vére tapad az épületek minden kövéhez. Étlen-szomjan, hiányos öltözetben, mosléknak is rossz ételekkel táplálva dolgoztak éjjel-nappal, hogy elkészülniük e borzalmas halálgyárak és saját testük elhamvasztói legyenek. Azóta négy év telt el! Milliós és millió ember lépett le vonatjáról a rámpán és lépett be a krematóriumok kapuján. Ez a mostani, a XII. Sonderkommando! Megismerem mindegyik kommandó történetét. Megismerem hőseiket és megtudom azt, amit már a táborban is hallottam, hogy csak néhány hónapig tart a Sonderkommando élete.

Akiben van zsidó hit, az ideérkezése napján elkezdheti a halál előtti tisztálkodás szertartását. Halála biztosan bekövetkezik, ahogy eddig minden Sonderkommandónál így volt.

Éjfél felé járt az idő, a vacsorázó társaság tagjai kimerültek a napi munkában, bágyadtak az elfogyasztott alkoholtól. Társalgásunk egyre vontatottabb lesz. Egy körútját végző SS őr is figyelmeztet halkán, hogy jó lesz aludni téni mindnyájunknak! Elbúcsúzom, aludni megyek én is. Hála az erős rumnak, aránylag nyugodtan alszom át első éjszakámat, de segített ebben idegeimnek teljes kimerültsége.

VII. Fejezet

Lokomotívszirána elnyújtott búgása hallik a rámpa felől. Kora reggel van! Ablakomhoz lépek, egyenesen odalátok. Hosszú szerelvény áll ott. Perceken belül oldalt csapódnak az ajtók, már ontják is magukból a vagonok Izrael választott népét. Sorbaállás, szelektálás egy fél órát is alig vesz igénybe. A bal oldal lassú lépésben elindul.

A szobámig hallom a hangos vezényszavakat, a gyors lépteket. A krematórium kazántermében van e lárma! Az előkészületek folynak a transzport fogadására. Villanymotorok búgása hallik. Üzembe helyezték az óriási ventilátorokat, amik a tüzet élesztik kellő hőfokra a kazánokban. Tizenöt ilyen ventilátor működik egyszerre! Minden kemence mellé van egy építve. Az égetőterem körülbelül százötven méter hosszú, világos, fehérre meszelt, betonpadlós helyiség, óriási vasrácsos ablakokkal. A tizenöt égő kazán nagy vöröstéglás építményekbe van külön-külön beágyazva. Hatalmas vasajtóik fényesre tisztítva, feketén sorakoznak a terem hosszában.

A transzport öt-hat perc alatt a kapuhoz ér, azok szárnyai kinyílnak. A menet a szokásos ötös sorokban befordul az udvarra. Ez az a mozzanat, amiről senki nem tud semmit, mert aki tudna, az, miután megjárta a rámpától idáig háromszáz méteres útját végzetének, vissza soha nem tért, hogy azt hírül adja! Ez van tehát a bal oldalon túl, a krematóriumok egyike! Nem öregemberek, betegek, gyermekek lágere, ahol . a munkaképtelenek vigyáznak a kicsinyekre, amint azt a német félrevezetés az aggódó jobbra kerülők között elhinti.

Lassú, fáradt mozdulatokkal lépegetnek. A kicsinyek álmosan kapaszkodnak anyjuk ruhájába. A pólyás gyermekeket inkább az apák tartják karjaikban, vagy tolják kocsijaikban. Az SS kíséret emberei a kapun kívül maradnak. A figyelmeztető tábla szövege szerint a belépés idegennek, de még SS-nek is tilos!

Pillanatok alatt felfedezik az udvaron felszerelt, öntözési célokat szolgáló vízcsapokat. Edények kerülnek elő. Felbomlik a rend és egymást taszigálva igyekeznek azokat megtölteni. Nem csoda, hogy ilyen türelmetlenek! Ötödik napja alig ittak vizet. Amit ittak, az is poshadt volt és nem oltotta szomjukat.

Az SS örök, kik a transzportot fogadják, szokva vannak e jelenethez. Türelmesen várnak, míg mindenki csillapította szomját és megtöltötte edényét. Amíg nem ittak, úgysem bírnák rendbe szedni a csoportot. Lassan összeterelik őket. Körülbelül száz métert haladnak a zöld pázsittal szegett, salakos úton, míg egy szürkére festett vaskorláthoz érnek, ahol tíz-tizenkét betonlépcső vezet a föld alá, egy nagy helyiségbe, minek homlokzatán hatalmas tábla jelzi németül, franciául, görögül, magyarul, hogy ez itt - „Fürdő és fertőtlenítő helyiség”. Meg is nyugodnak a mit sem sejtők, sőt a kételkedők is. Szinte vidáman lépnek le a lépcsőkhöz.

Körülbelül kétszáz méter hosszú, erősen kivilágított, fehérre meszelt helyiség, ahova a transzportot vezetik. A terem közepén oszlopsor vonul végig. Az egyes oszlopok körül, valamint a falak mentén padok vannak elhelyezve. A padok fölött fogasok hosszú sora, a fogasok fölött számok vannak. Sűrűn elhelyezett figyelmeztető táblák tudatják mindenki nyelvén, hogy ruháit, cipőit összekötve helyezze a fogasra. Annak számát feltétlenül jegyezze meg, nehogy a fürdőből való visszatérésnél felesleges tumultus keletkezzen! Ez igazi német rendesség! - mondják a németimádatra ösidőktől hajlamosak. Igazuk is van! Tényleg a rend kedvéért, nehogy a III. Birodalomban oly nehezen várt jó minőségű cipők ezrei elkeveredjenek egymással. Ugyanez áll a ruhákra is, hogy a kibombázott német lakosság számára hasznavehető maradjanak.

Háromezer ember van a helyiségben. Férfiak, nők, gyermekek. SS katonák jönnek, már hangzik is a parancs: , - mindenkinek teljesen levetközni, tíz perc! Dermedten állanak az öregek, a nagyapák, nagymamák, gyermekek, feleségek, férjek. Szemérmes asszonyok, leányok néznek tanácstalanul egymásra. Talán nem jól értették a német szavakat? De már ismétlődik is! Hangja most türelmetlenebb, szinte fenyegető!

Rosszat sejtenének, önérzetük is háborog, de zsidó lemondással tudomásul veszik, hogy velük szemben mindent szabad! Nehezen vetközni kezdenek. Az öregeket, bénákat, elmebajosokat a Sonderkommando odarendelt csoportja segíti a vetkőzésben. Tíz perc alatt meztelen mindenki. Ruhájuk a fogason függ, a fűzőjükkal összekötött cipők szintén. A fogasszámokat pedig jól megjegyzik maguknak...!

Az SS utat nyit a sűrű tömegben a terem végén levő kétszárnyú tölgyfa ajtóhoz. Kinyitják! Azokon a tömeg a következő, szintén kivilágított helyiségbe tódul. Ez a terem olyan nagyságú, mint a vetkezőterem, csak a padok és a fogasok hiányoznak belőle. A terem közepén egymástól harminc méter távolságra egy-egy oszlop nyúlik a betonpadlótól a plafonig. Nem tartóoszlopok, hanem négyszögletű vasbádoggal csövek, oldaluk mindenhol rácsszerűen lyukacsos.

Már bent is van mindenki! Hangos vezényszó hallik! - SS és Sonderkommando a helyiséget elhagyni! - Kimennek, számba veszik egymást. Az ajtók becsapódnak, a világítást kívülről eloltják. E pillanatban autó berreg. Vöröskeresztes luxuskocsi érkezik. Egy SS tiszt és egy S.D.G. Sanitätsdienstgefreiter, egészségügyi altiszt lépnek ki a kocsiból. Az altiszt kezében négy darab zöld színű bádoggal dobozt tart.

A pázsitra lépnek, ahol egymástól harminc méterre, alacsony betonkémények állnak ki a földből. Az első kéményhez tartanak. Gázmaszkot csatolnak fel. Leemelik a kémény fedőlapját, az is betonból van. A dobozok egyikének patent tetejét beütik és tartalmát, egy babszem nagyságú, lila színű szemcsés anyagot szórják be a nyíláson. A beszórt anyag Cyclon, vagy Chlór szemcsés formája, azonnal gázt fejleszt, amint a levegővel érintkezik! A föld alatti helyiség lyukacsos bádoggal csöveiben hullanak le. Ott a csőben maradva, nem szóródnak széjjel. A gáz azonban a lyukacsokon keresztül távozik és pillanatok alatt megtölti az emberekkel telt helyiséget. Öt perc alatt végez!

Minden transzporthoz így jön a vöröskeresztes autó. Kívülről hozza a gázt. A krematóriumban nincs soha készlet belőle. Aljas elővigyázatosság, de még aljasabb az a tény, hogy a nemzetközi vöröskereszt jelzésével ellátott autón hozzák!

Öt percet vár még a két gázhóhér, hogy dolgukban biztosak legyenek. Cigaretára gyújtanak és autójukba szállnak. Hármezer ártatlan embert öltek meg!

Húsz perc múlva elindítják a villamos szellőztetőket, hogy a gázt eltávolítsák. Kinyílnak az ajtók. Már jönnek is a teherautók. Egy Sonderkommandós csoport a ruhákat s cipőket külön-külön a kocsikba rakja. Fertőtleníteni viszik! Most már igazi fertőtlenítőbe! Onnan vagonszámra az ország különböző központjaiba kerülnek.

Az exhaustor rendszerű, modern szellőztetők hamar eltávolítják a gázt a teremből, de a résekbe, a halottak közé beszorulva, ha kis mennyiségben is, de még van jelen. Fojtogató köhögést vált ki belégzése még órák múlva is. Ezért a gumifecskendőkkel belépő Sonderesoszttag gázmaszkot visel. A helyiség ismét ki van erősen világítva. Rettenetes kép tárul a belépő elé!

A hullák nem fekszenek szerte a terem hosszában és szélességében, hanem emeletmagasan egy halomban. Ennek az a magyarázata, hogy a lehullott gázszemcsék előbb a betonpadló föléti levegőréteget árasztják el halálos kigőzölgésükkel és csak fokozatosan telítik meg a helyiség magasabb levegőrétegeit. Ez kényszeríti a szerencsétleneket, hogy egymást letiporják, egymásra másszanak. A magasban így későbbben éri el a gáz őket. Micsoda rettenetes küzdelem folyhat itt az életért, pedig csak egy-két perces időnyerés az egész! Ha gondolkozni tudnának, ők is tudnák, hogy hiába taposnak szüleiken, feleségeiken, gyermekeiken, de nem tudnak! Amit tesznek, a létfenntartás reflexe! Megfigyelem, hogy legalján a hullatoronynak a csecsemők, gyermekek, asszonyok és aggak fekszenek, tetején az erősebb férfiak.

Egymásba fonódva, véresre karmolt testtel, amit a tülekedésben okoztak egymásnak, fekszenek vérző orral, vérző szájjal. Fejük kékre van dagadva, a felismerhetetlenségig eltorzulva! Mégis a Sonderkommandósok gyakran ismerik fel a halottakban hozzátartozóikat. Ilyen viszontlátás borzalmától félek magam is! Nincs itt semmi dolgom, de mégis leszálltam a halottak közé, mert népemmel és a világgal szemben kötelességfélét érzek, hogy amit józanul nem remélhetek, de egy nagy véletlene folytán a sorsnak, innen mégis kikerülök, ezen sorokat, mint egyetlen élő szemtanú megírhasam!

A Sonderkommando-csoport magas szárú gumicsizmákban feláll a hullahegy körül és hatalmas vízsugarakkal árasztják el azt. Nagy szükség van erre, mert a fulladásos, tehát gázhalál utolsó aktusa a széklettől való megszabadulás. Minden halott be van ettől szennyezve!

Miután a halottak „fürdetése” megtörténik, micsoda lelki hasadással, énjének teljes feladásával végzi ezt a munkát a Sonderkommando, megkezdődik az egymásba fonódott halottak szétválasztása. Nagyon nehéz munka! Szíjakat hurkolnak a görcsösen ökölbe szorult csuklókra, úgy vonszolják a víztől sikamlós testű halottakat a szomszéd helyiségben levő felvonókhoz. Négy nagy teherfelvonógép működik itt. Ezekre rakják a halottakat, húszat, huszonötöt egy felvonóra.

Csengőjel tudatja kezelőjével, hogy indulhat! A krematórium égetőtermében áll meg a felvonó, nagy ajtószárnyak nyílnak itt ki automatikusan. Ott vár a vontató kommandó! Ismét hurok kerül a halottak csuklóira. Végig vonszolják őket a betonpadló e célra készült csúsztatóján, lerakják őket a 15 kemence előtt.

Hosszú sorokban fekszenek a betonon, öregek, fiatalok, gyermekek hullái. Orrukból, szájukból, valamint a csúsztatástól felhorzsolts testükből szivárog a vér, összekeveredik a betonpadlón állandóan folydogáló vizekkel, amik ecélra elhelyezett csapokból szivárognak.

Következik a zsidó hullák kiértékelésének újabb mozzanata. A ruhákat, cipőket tulajdonába vette a III. Birodalom. A haj is értékes anyag. Időzített bombákhoz szükséges, száraz és nyirkos levegőre egyformán táguló és zsugorodó fonal a haj. Ez a képessége hozza működésbe a bombák gyújtószerkezetét. A halottakat tehát lenyírják.

A III. Birodalom nem áll az aranyak, hanem a munkának értékbázisán! Mondják és harsogják világszerte. Íme a valóság! A foghúzó kommandó nyolc embere áll a kemencék előtt, kezükben kétféle szerszám, illetőleg" műszer. Az egyikben feszítővas, a másikban foghúzó. A halottakat arccal fölfelé fordítják, szájukat kifeszítik és a száj üregben található aranyfogakat, hidakat a

borzasztó munkával járó kíméletlenséggel inkább kitörik, mint húzzák. Pedig e kommandó emberei mind kitűnő fogorvosok és szájszabályozók! Mint ilyeneket szólította fel őket finom fogorvosi és szájszabályozói teendők elvégzésére dr. Mengele. Ők jó elhelyezkedést reméltek szakmájukban.

Jelentkeztek és lebuktak a krematórium poklába. Pontosan úgy, mint velem történt!

Az aranyfogak cinkvederbe kerülnek, ahol sósavas oldatban állanak a csont és húsrészek elégetése végett. A halottakon található egyéb arany, platinatárgyak, gyöngyök, nyakláncok, gyűrűk egy külön erre a célra szolgáló csukott ládába kerülnek. Egy, a fedélen levő nyíláson dobják be azokat. Az arany súlyos fém, nyolc-tíz kilóra becsülöm, ami egy krematóriumban naponta összegyűlik. Természetesen a transzportoktól is függ. Vannak szegény és vannak gazdag transzportok, aszerint honnan jönnek!

A magyarországi transzportok teljesen kirabolva érkeznek a rámpára. A hollandok, csehek, a lengyelországi tartományok transzportjai több évi gettóélet után is megtartották és idehozták ékszereiket, aranytárgyaikat, dollárjaikat. Mérhetetlen kincsek birtokába jutnak így a németek. Miután az utolsó aranyfog is kikerült halott gazdája szájából, a hamvasztó kommandóhoz kerülnek a hullák. Hármassal helyezik őket egy acéllemezekből készült tolószerkezetre. A kemence nehéz vasajtói automatikusan nyílnak, a vaskerekeken járó szerkezet a kemenceizzásig van hevítve. Két gumicsöves ember zúdít reá hatalmas vízsugarakat.

A holttestek 20 perc alatt hamvadnak el. A krematórium 15 kemencével dolgozik. Ez napi ötezer ember elégetését jelenti. Négy krematórium dolgozik ugyanilyen kapacitással. Összesen 20 000 ember megy át naponta a gázkamrákon, onnan a hamvasztókemencékbe. Húszezer ártatlan ember lelke száll el az óriási kéményeken. Nem marad itt belőlük egyéb, mint egy halom hamu a krematóriumok udvarán, ahonnan teherautók viszik az alig két kilométerre hömpölygő Visztulához és adják át a hullámoknak. Annyi szenvedés, annyi borzalom után még az sem lehet a vég, hogy földbe kerüljön és elenyésszen.

VIII. Fejezet

A kórbonctani laboratórium főnököm, dr. Mengele kezdeményezésére létesült és van hivatva orvosi kutatóambícióját kielégíteni. Néhány napja készült el, csupán boncolóorvosra várt, hogy működését elkezdhesse.

Nagy lehetőség és tág tér nyílik itt a K. Z. területén sűrűn előforduló öngyilkossági esetek törvényszéki orvostani felderítésére, az ikerkutatásra, a fejlődési rendellenességek, úgymint törpenövés, óriásnövés kórbonctani kiértékelésére!

Nagy lendületet ad és még nagyobb lehetőségeket nyújt a kutatómunkának a hullaanyag sehol máshol elő nem forduló bősége és a hullák fölötti korlátlan, felelőtlen rendelkezési lehetőség! Tapasztalatból tudom, hogy míg világvárosok klinikái nehezen tudnak évente 100-150 halottat törvényszéki orvostani vagy kórbonctani intézeteknek kutatócélokra rendelkezésre bocsátani, addig az auschwitzi K. Z.-ben milliós számokban kifejezhető mennyiségben állnak rendelkezésre!

Hullajelölt itt mindenki, aki a K. Z. területére lépett. Kit szerencséje a bal oldalra visz, egy órán belül a gázkamrákban válik hullává. A szerencsétlenebb itt az, kit balsorsa a jobb oldalra helyez!

Annak is hullajelölt a minősítése, csupán az a helyzet, hogy három-négy hónapig, amíg kibírja, végig kell szenvedje a K. Z. minden borzalmát. Gályarbmunkától roskad össze! Ezer sebből vérzik. Ordít az éhségtől. Esztétikát veszítve üvölt kitágult szemekkel! Fagyhalálra vergődik a hómezőkön. Betanított véredek marcangolják le a még rajtuk maradt húst és midőn már a tetvek sem találnak kiszáradt testükön táplálékot, jön el értük is a megváltó halál! Ki jár jobban? Apáink, anyáink, testvéreink, gyermekeink közül? A jobb vagy a bal oldal?

Már a transzportok érkezésénél SS katona járja végig a vagonok előtt felsorakozó embereket és a közöttük található ikrek, törpék után kérdez. Az anyák jót remélnek, gondolkodás nélkül kiadják ikergyermeküket. A felnőtt ikertestvérek pedig tudják, hogy ők tudományosan értékesek. Ebből csak jó dolog származhat. Készséggel jelentkeznek. Ugyanígy a törpékkel is ez történik.

Külön választják őket, valamennyien jobbra kerülnek. Örök kísérik meghagyott ruhájukban, a tábornak számukra kijelölt, úgynevezett kímélő barakkjába. Ott jó az étkezés, kényelmesek a fekhelyek, van tisztálkodási lehetőség, jó a bánásmód.

Az "F" táborrész 14-es barakkjában vannak és innen viszi őket felügyelőjük a cigánytábor már említett kísérleti blokkjába. Ott végzik el rajtuk naponta az élő embereken elvégezhető összes orvosi vizsgálatokat. Vértvételi vizsgálatok, gerincvelőcsapolások, vércsere az ikertestvérek között, valamint számtalan egyéb vizsgálat, mind fájdalmas és kimerítő. Dina, a prágai festő- és rajzolóművésznő készíti az összehasonlító rajzokat az ikertestvérek koponya, fülkagyló, orr, száj és kézvonalairól, lábvonalairól, mindegyik rajz a számára készített, pontos személyi adatokkal rendelkező dossziéba kerül, ahol a kutatóvizsgálatok eredményeiről készült vizsgálati lapok is helyet foglalnak. Ez az eljárás a törpékkel is.

Ezek az orvosi kifejezéssel élve, "in vivo", azaz élőnél véghez vitt vizsgálatok távolról sem merítik ki az ikerkutatási tudomány lehetőségeit. Nagyon hézagosak, keveset nyújtanak! Következik tehát az ikerkutatás utolsó és legfontosabb mozzanata, a kórbonctani kiértékelés! Ikertestvérek egészséges, rendellenesen működő vagy beteg szerveinek összehasonlítása. Ezen tudományhoz, mint mindenfajta kórboncoláshoz, halott kell! Mivel a kórboncolást a talált rendellenességek egy időben történő kiértékelésére kell elvégezni, az ikreknek egyszerre kell meghalniuk! Meg is halnak az auschwitzi K. Z. egy kísérleti barakkjában, a B. III. táborrészben, dr. Mengele keze által.

Az orvosi tudomány történetében az egész világon egyedülálló eset történik itt! Egyszerre, egy időben hal meg két ikertestvér és lehetőség van azokat boncolásnak alávetni! Hol fordul elő a szabad életben az a csodás eset, hogy ikertestvérek egy helyen, egyazon időben meghaljanak? Az ikreket is elválasztja életkörülményük. Egymástól sokszor nagy távolságra élnek és nem szokásuk egyszerre meghalni, hanem egyik tíz, a másik ötven éves korában hal el, hogy példát mondjunk. Összehasonlító boncolásra tehát lehetőség nincs! Az auschwitzi táborban több száz iker van. több száz lehetőséggel!

Ezért választja külön dr. Mengele már a rámpán az ikreket, törpéket. Ezért kerülnek a jobb oldalra, kímélő barakkokba! Ezért van jó ellátásuk! Ezért tisztálkodhatnak, nehogy különböző betegségeket szerezve, egymást megelőzve haljanak meg! Egészségesen, egyszerre kell meghalniuk!

Sonderkommandós főkapó jön hozzám jelenteni, hogy a krematórium kapujánál SS katoná vár egy hullaszállító kommandóval. Kimegyek a várakozókhoz. Belépniök az udvarra nem szabad. Az SS katonától átveszem a kísérő iratokat. Két ikertestvére dossziéját veszem kézhez. - A nőkből álló kommandó elém teszi a letakart hordágyat. Felemelem a takarót. Két kétéves ikerhullát takar.

Sonderes embereimből odaszólitok kettőt a hullák bevitelére és elhelyezésére a boncasztalon.

Kinyitom a dossziékat, végiglapozom azokat. A legnívósabb klinikai vizsgálatok, leírások, röntgenfelvételek, művészi rajzok tükrözik vissza a kis ikrek tudományos ikermegnyilvánulásait.

Csak a kórbonctani lelet hiányzik! Ennek elkészítése az én feladatom! Egyszerre halt meg a két kis ikertestvér! Egymás mellett fekszenek a nagy boncasztalon! Nekik kell halálukkal, testecskéjük kutatásra alkalmas feltárással megoldani a fajszaporodás titkát!

Az uralkodásra kiszemelt, felsőbbrendű faj szaporodásának előmozdítása a "nagy cél"! Oly módon, hogy a jövőben minden német anya lehetőleg ikreket szüljön!

Őrült ez a terv! Kitervezői a Harmadik Birodalom bomlott agyú fajteoretikusai. A kísérletek keresztülvitelét az auschwitzi K. Z. I-só orvosa, a nagy felkészültségű „criminaldoctor”, azaz gonosztevő orvos. dr. Mengele vállalta.

A bűnözők, gonosztevők között legveszedelmesebb típus a criminaldoctor! Hát még olyan hatalommal, mint ami dr. Mengele kezébe van letéve! Milliókat küld a halálba, mert fajteóriájuk szerint alacsonyrendű, az emberiségre káros lények! Ugyanez a gonosztevő orvos hosszú órákig ül mellettem, mikroszkópok, lombikok, eprovetták között, vagy a boncasztalnál áll órákig vérfojtos köpenyében, véres kezekkel és vizsgál, kutat megszállottan! A germán faj szaporítása a cél! A végcél pedig, hogy elegendő német legyen a kiirtásra ítélt cseh, magyar, lengyel, holland népek pótlására, a III. Birodalom életterének nyilvánított és ezen népektől lakott területen.

Elvégzem a boncolást a két ikergyermeken. Protokolt, szabályos boncolási jegyzőkönyvet készíték róluk. Munkámat jól végeztem! Főnököm, úgy látom, meg van elégedve. Kissé nehezen olvassa nyomtatott betűs írásomat. Amerikában szoktam meg ezen írásmódot! Meg is jegyzem neki, ha szép, tiszta jegyzőkönyvet akar, úgy írógépre lenne szükségem, mert azon írok odahaza is. Kérdi - milyen típusú géphez van szokva? „Olympia Elit”, felelem. Rendben van! Kap egy gépet! Holnap

elküldöm Önnek. Rendes munkát akarok átvenni, mert azok innen a Berlin-Dahleini fajbiológiai és fejlődéstani intézetbe lesznek továbbítva. Ebből megtudom, hogy az itteni kísérleteket legmagasabb orvosi fórum ellenőrzi a világ egyik legelőkelőbb tudományos intézetében!

A következő napon SS katona írógépet hoz számomra, Olympiát! Újabb ikerhullákat kapok. Négy pár ikret hoztak a cigánytábor ikercsoportjából. Tíz éven aluli cigánygyermek hüllái voltak. Elvégzem egy ikerpár boncolását, minden fázisát a boncolás menetének jegyzőkönyvbe veszem. Leveszem a koponyatetőt. A nyúltaggyal együtt kiemelem az agyvelőt. Minden megvizsgálom. Következik a mellkas felnyitása, a mellcsont kiemelése. Utána a nyelvet távolítom el az áll alatti metszési nyíláson. Vele egyszerre jön a nyelőcső. Utána a légcső következik, a két tüdővel. Megmosom a szerveket, hogy tisztán lássak. Minden csupa vér! A legjelentéktelenebbnek látszó kis folt vagy színváltozás fontos adatokat szolgáltat. Átmetszem a szívburkot, kikanalizom belőle az izzadmányfolyadékot. Kiemelem a szívet is! Csap alá tartom, megmosom a vértől. Tenyeremen forgatom. A szív bal kamrájának külső falán túsúrástól eredő, kicsiny, kerek halványvörös folt van, alig üt el a környezet színétől. Nem csalódhatok! Túsúrással, nagyon finom tűvel ejthették. Természetesen injekciós tű! Injekciót kapott, de milyen okból? Injekciót kaphat a szívébe valaki, sürgősség esetében szívgyengeségnél is. Megtudom mindjárt. Felnyitom a szívet, feltárom a bal kamrát. A szív bal kamrájában levő vért a boncolásnál kikanalizzuk és lemérjük. Ez itt nem alkalmazható, mert a vér egy kemény alvadt csomóvá van összeállva. Csipesszel szétválasztom a vércsomót, megszagolom. Kloroformnak jellegzetes, erős szaga csapja meg orromat. Kloroforminjekciót kapott a szívébe! Nem egyébért, mint azon célból, hogy a befecskendezett kloroformtól a szív bal kamrájában levő vér megalvadjon és a szívbillentyűkre rakódva, azonnali szívhalált okozzon.

Térdeim remegnek az izgalomtól. Felfedeztem a III. Birodalom orvostudományának legsötétebb titkát. Itt tehát nem csupán gázzal, hanem szívbe adott kloroforminjekciókkal is ölnék embereket! Verejték ül homlokomon. Szerencse, hogy egyedül vagyok. Mások előtt nehezen tudnám palástolni izgalmam. Befejezem a boncolást. Kiértékelem a talált elváltozásokat, papírra vetem, de a kloroform, az alvadt vér a bal kamrában, a túsúrással a szív külső falán nem szerepelnek a jegyzőkönyvben. Óvatos elővigyázatosság volt ez tőlem. Dr. Mengele dossziéi ezekről az ikerekről is kezemen vannak. Ezek is pontos vizsgálati adatokat tartalmaznak, röntgenfelvételeket, a már említett, finom kivitelű rajzokat, de elhalálozási körülmények, a halál oka, nem szerepelnek a rovatokban. Nem töltöm ki én sem ezt a rovatot a boncolási jegyzőkönyvben. Nem jó a tudás megengedett határait átlépni és az ott tapasztaltakat elmondani. Hát még ezen a helyen! Nem vagyok gyáva lény. Idegzetem erős. Számtalan halálokot derítettem már fel életemben. Meggyilkoltakét, kiket bosszúból, féltékenységből vagy anyagi előnyökért gyilkoltak le. Felderítem öngyilkosok, betegségekben elhaltak halálait. Beleszoktam a halál jól elrejtőzött okainak kikutatásába. Sokszor értek lélegzetelállító meglepetések, de most fázós ijedség fut rajtam végig. Ha dr. Mengele sejtené, hogy ismerem injekcióinak titkát, tíz orvos lenne jelen a politikai SS-től, hogy megállapítsa beállott halálokat!

A hullákat parancs szerint, a boncolás befejezése után, át kell adjam az égetőknek, kik azokat azonnal elhamvasztják. A tudományosan érdekes részeket meg kell őriznem, hogy dr. Mengele megtekinthesse. Ami a Berlin-Dahleini antropológiai intézetet is érdekli, azokat konzerválnom kell! Postázásra alkalmas csomagolást kapnak, és hogy gyorsan továbbítva legyenek, bélyegző kerül a csomagra. „Sürgős, hadi fontosságú anyag” szöveggel. Számtalan ilyen csomagot expedáltam krematóriumi működésem alatt Berlin-Dahlemben és kaptam rájuk válaszokat és kimerítő tudományos hozzászólásokat vagy utasításokat. Külön dossziét állítottam fel a levelezés megőrzésére. A beküldött ritka anyagért mindig hálás köszönetüket fejezték ki levelükben dr. Mengelének.

Elvégzem a boncolást a többi három ikerpáron is. Kiértékelem a talált rendellenességeket. A halál oka ezeknél is kloroformos szívinjekció. Érdekes megfigyelést teszek. A négy pár cigányikerből három párnál a szemgolyók különböző színűek! Az egyik szem kék, a másik barna. Ez a jelenség előfordul nem ikreknél is, de ezen esetben nyolc ikerből hatnál figyelhető meg. Feltétlenül érdekes halmozódása a rendellenességnek. Az orvostudományban heterochromiának hívják, azaz

különbözőszínűségnek. Kivágom a szemeket, külön, külön formalinos folyadékba teszem, pontosan feljegyzem adataikat, hogy össze ne keveredjenek. A négy pár ikernél egyéb érdekes leletre is bukkantam boncolás közben. A nyaki bőrt kétoldalt lehúzáva, a mellcsont felső vége fölött egy kerek, mogyoró nagyságú tályogot fedezek fel. Megnyomom csipeszemmel, sűrű gennyváladék jön ki belőle. Nagyon ritka, de az orvostudományban ismert tünet! Dubois-féle tályognak hívják, az öröklött szifilisz egy tünete. Mind a nyolc ikernél jelen van. Egészségesben, azaz a környező egészséges hússzövetrel együtt vágom ki a tályogos részt. Formalinos üvegbe kerülnek ezek is. Két pár ikernél aktív, kavernás tuberkulózist találok. Mindent jegyzőkönyvbe veszek. A halál okának rovatát ezeknél is üresen hagyom.

A délutáni órákban meglátogat Mengele. Referálok neki az elvégzett munkáról. Tíz iker protokollját nyújtom át. Leül, gondosan átolvassa mindegyiket. Nagyon érdekli a szemek heterochromiás jelensége, még jobban érdekli a Dubois-féle tályog. Utasítást is ad, hogy postázásra csomagoljam, mellékelve a protokollokat is, de töltsen ki a halál okának üresen maradt rovatait. Reám bízsa! Írjam be, amit jónak látok, de különbözőek legyenek. Szinte mentegetőzve megjegyzi, hogy ezek a gyermekek, mint magam is láthatom, szifilisztől, valamint tuberkulózistól fertőzöttek, ügyem lettek volna életképesek, tehát... többet nem mond! Ezzel mindent megmondott. Megindokolta a tíz gyermek erőszakos halálát. Nem tettem észrevételt. Tudomásul vettem, hogy ebben az orvosi környezetben a tuberkulózist nem tüdőbefúvásokkal, a szifiliszt nem neosalvarsannal kezelik, hanem kloroformos injekciókkal megölik őket.

Szinte égnék áll a hajam, ha elgondolom, mi mindent vettem rövid ittlétem folyamán tudomásul és mennyi mindent kell még ezután is szóltanul tudomásul vegyek, míg engem is elér a vég. Tudtam, mikor ide beléptem, de most már ennyi titok birtokában, kétségem sincs felőle, hogy élőhalott vagyok. Elképzelhető-e az, hogy dr. Mengele, vagy a Berlin-Dahlem-i intézet engem életben hagyjon?

IX. Fejezet

Már este felé járt az idő. Mengele dr. eltávozott, súlyos gondolataimmal egyedül vagyok. Szinte gépies mozdulatokkal teszem helyükre a boncolásnál használt műszereket, kezet mosok, átmegyek a munkaterembe és cigarettára gyújtva leülök, hogy kissé megnyugodjak.

Velőt rázó sikoly hasít agyvelőimig. Közvetlen utána csattanás, majd nehéz test zuhanása hallik. Figyelek, feszülten várom a következő perceket. Újabb borzalmas sikoly, újabb csattanás, újabb zuhanása egy testnek, nem is egy perc múlva. Hetven halálsikolyt, hetven csattanást és annyi zuhanást számolok meg. Nehéz léptek távoznak, elcsendesül minden. A boncterem melletti helyiség, külön bejárata van az előcsarnokból, a lejátszódott borzalmas tragédia színhelye. Üres, betonpadlós félsötét szoba. Egy vasrácsos ablaka a hátsó udvarra néz. Hullakamrának használom. Itt tartom a hullákat, amíg a boncolásra sorra kerülnek, boncolás után is ide rakják őket, míg elégetik. A szoba bejárata előtt halomba rakott piszkos, szakadt női ruhák, rongyos facipők, szemüvegek, száraz kenyérdarabok hevernek a földön, K. Z. nők jellegzetes holmijai. Belépek a szobába, el voltam készülve valami rendkívüli látványra a hallottak után. de irtóztató kép tárul szemem elé, amint a félhomályos helyiségben körülnézek. Hetven fiatal, meztelen női test véres hullája fekszik előttem. Egymásra borulva, egymás véréből borított testek hevernek szerteszét. Közelebb lépek és még nagyobb irtózással látom, hogy nem mind halott, aki itt fekszik! Néhányan közülük még élnek, amennyiben karjaikkal, lábaikkal lassú mozgásokat végeznek és véres lejeiket emelgetik tágra nyílt szemekkel.

Felemelem az egyik még mozgó fejet, a másodikat, a harmadikat és tisztán áll előttem, hogy itt ciklongáz, kloroformos injekción kívül egy harmadik elhalálozási forma is van, a tarkólövés! A belövési nyílás elárulja, hogy 6 milliméteres, úgynevezett kis kaliberű fegyvertől származik, kilövési seb, illetve nyílás nélkül. Ez a puha ólomgolyó mellett szól. Az lapulhat el a koponyacsontokon annyira, hogy bentreked. Sajnos, szakember vagyok, percek alatt áttekintem és tisztán látom a helyzetet teljes borzalmasságában. Nem is csodálkozom már, hogy a kis kaliberű golyók nem mindegyik áldozatnál okoztak azonnali halált, pedig a lövéseket, amint a bőrpörkök

mutatják, 3-1 cm távolságról adták le, közvetlenül a nyúltagy irányába. Úgy látszik a löveg 1-2 millimétert félrecsúszott, ezért nem okozott azonnali halált.

Tudomásul veszem ezt is, már nem is gondolkozom. Félek, hogy beleőrülök. Kimegyek az udvarra. Egy Sonderkommandóstól megkérdezem, honnan hozták a hetven szerencsétlent? Ezek, feleli, a C. táborrész kislektáltjai, minden este hét órakor hoz ide hetvenet a teherautó. Mind tarkólövést kapnak.

Nehéz fejfel, szinte kábultan járok a krematórium zöldpázsitos udvarának kavicsos útjain.

Végignézem a Sonderkommando esti sorakozóját. Most nincs leváltás éjszakára. Az I-es krematóriumban ma nincs üzem. Átnézek, a II-es, III-as, IV-es kéményei lángot szórnak.

Még korai az idő a vacsorához. A Sonderesek szabályos futball-labdát hoznak elő. Feláll a mezőny, „SS kontra S. K.” A krematóriumi SS őrség áll az egyik, a Sonderkommando a másik oldalon. Rúgják a labdát. Hangos nevetés zaja tölti meg az udvart. Az SS-ből és Sonderesekből álló nézőközönség drukkol, biztatja a játékosokat, mintha egy békés kisváros sportpályáján lennének.

Álmélkodva veszem tudomásul ezt is, de nem várom be a játék végét. Lakószobámba vonulok.

Elfogyasztom vacsorámat és két darab 0.10-es luminátablettától elalszom. Nagy szükségem volt rá, hogy így cselekedjek. Éreztem, hogy közel vagyok az idegösszeomláshoz. A luminálos alvás a legjobb ellenszer!

X. Fejezet

Reggel kissé kábultan ébredek. Átmegyek a szomszéd helyiségben berendezett zuhanyfürdőbe és félóráig engedem magamra a Visztula jeges vizét. Érzem, nagyon jól teszek megviselt idegeimnek. A luminálkábulatom is eltűnik. Milyen rendesek ezek a németek! Fehércsempés, tisztemélyes zuhanyfürdő áll itt a Sonderkommando rendelkezésére. Akik hullákkal dolgoznak, azoknak gyakran, kell tisztálkodni. Kétszer naponta kötelező a fürdés, örömmel végzi el mindenki.

Magamhoz veszem elegáns orvosi táskámat. Egy Sonderkommandós hozta fel számomra a vetkezőteremből, valamelyik gázhalálra került orvoskollégám ruhakötege mellől. Van benne vérnyomásmérő készülék, hallgatócső, finom kivitelű fecskendő, műszerek, elsősegélyhez szükséges injekciók. Külső praxisban nagyon jól használhatom. Itt a külső praxis a négy krematóriumot jelenti. A vizitet itthon kezdem el! Végigjárom előbb az SS szállást, megvizsgálom az esetleges jelentkezőket. Van mindig ilyen! Itt mindenki szívesen betegeskedik 3-4 napig, hogy megerőltető szolgálata után kissé megpihenjen. Vannak azonban komolyabb esetek is! A betegek gyógyítása nem ütközik nehézségekbe, mert gyógyszerellátás dolgában versenyezhetünk a legelőkelőbb berlini patikával. Külön kommandó van itt, melynek az a feladata, hogy a gázkamrákba kerülő transzportok kézcsoomagjait, mielőtt innen a ruhákkal és cipőkkel együtt elszállítják, kinyissa és a talált gyógyszereket összeszedje, nekem átadja. Azokat rendbe teszem, illetőleg hatásuk szerint csoportosítom. Nagy munkát jelent, mert az érkező transzportok Európa különböző országaiból hozzák magukkal gyógyszereiket, azok tehát az illető ország nyelvén vannak feliratokkal ellátva. Sok bajom van a görög, lengyel, cseh és holland nyelvűekkel. Mint érdekességet említem meg, hogy a transzportoknál talált gyógyszerek nagy többsége valamely idegcsillapítószer csoportjához tartozik. Jellemzi az európai, agyonhajszolt zsidóság idegállapotát. Miután a beteglátogatást az SS-szálláson befejezem, felmegyek a Sonderkommando szállására. Itt néhány égési sebet kell ellátni. Gyakori eset a tüzelőknél. Szervi megbetegedések nem igen fordulnak elő a Sonderkommando embereinél. Ágyuk, ruházatuk tiszta, étkezésük jó, mondhatni kitűnő. Különben is mind válogatott, erős fizikumú fiatal emberek. Annál több a lelki beteg. A borzalomkeltő tudat, hogy itt saját testvéreik, feleségeik, gyermekeik, öreg szüleik és egész népük pusztul el, a holttestek ezreit húzzák naponta az égetőkemencék elé és dugják saját kezeikkel a hamvasztószekrényekbe, súlyos lelki depressziót, melankóliát idéz elő. Mindenkinek van itt múltja, amire fájdalommal és jövője, amire rettegve gondol. Egy Sonderkommandós jövője egész alacsony időegységben kifejezhető periódus. Négy év szomorú tapasztalata szerint négy hónapig él egy Sonderkommandós. Ha ez letelt, egy napon megjelenik a politikai SS-nek egy nagy osztaga, összerelik a kommandó embereit a krematórium hátsó udvarán. Egy sortűz és félóra múlva

érkezik az újonnan beállított' Sonderkommando. Halott társaikat levetkőztetik és egy újabb óra elteltével már csupán kis halom hamu marad belőlük. Első munkájuk elődjeik elégetése. Minden alkalommal, midőn beteglátogatást végzek szállásukon, akad néhány, ki félrehív és gyorsan, biztosan ölü mérget kér tőlem. Mindegyiknek megtagadom. Ma már sajnálom, hogy így cselekedtem. Meghaltak ők mind, gyorsan és biztosan, ahogy a halált kívánták, de nem saját kezeik által, ahogy jobb lett volna, hanem hóhéraik keze által!

XI. Fejezet

A II. számú krematórium beteglátogató körutam következő állomása. Egy mezei út és a „zsidórampa” vakvágánya választja el az I-ső számú krematóriumtól. Teljesen egyazon terv szerint emelt épület, mint az I-ső számú. A vetkezőterem, a gázkamra, az égetőterem, az SS szállás, a Sonderesek szállása megfelel az I-sének, csupán a boncteremnek megfelelő” helyiséget itt az aranyöntöde foglalja el. Ide kerül a négy krematóriumban összegyűlt aranyfog, ékszerek, aranypénzek, drágakövek, platinatárgyak, órák, cigarettatárcák és minden nemesfémből készült tárgy, amit a transzportok csomagjaiból, ruháiból vagy testükről összeszednek. Három aranyműves dolgozik itt. Előbb fertőtlenítik, majd osztályozzák az ékszereket. A köveket eltávolítják róluk. Így kerülnek az olvasztóba. Napi 30-35 kiló a színarany súlya a négy krematóriumból „kitermelt” és beolvasztott aranyfogaknak és ékszertárgyaknak.

Az olvasztás korong formájú, körülbelül öt centiméter átmérőjű grafitformában történik. Egy aranykorong súlya 140 gramm. Pontosan tudom. Magam mértem le a boncterem mérlegén. A foghúzó orvosok, akik a kemencék előtt fekvő hullák fogait veszik ki, nem minden aranyhidat vagy fogat dobnak a sósavas vízzel telt vederbe, hanem egy része, sokszor több, sokszor kevesebb, amint az SS örök közelednek, vagy távolodnak a munkahelytől, azoknak zsebébe kerül. Ugyanezt cselekszi az ékszerekkel, ruhába varrt drágakövekkel, aranypénzekkel a vetkezőteremben dolgozó kommandó is. mely a hátrahagyott kézipoggyászokból és ruhákból szedi ki az értéktárgyakat. Ez egy nagyon veszélyes, sőt életveszélyes művelet. mert az SS örök mindenhol jelen vannak és szigorúan vigyáznak a 111. Birodalom tulajdonába ment értékekre, különösen a drágakövekre és aranyra.

Eleinte nem volt kialakult véleményem a Sonderkommando aranyszerzésének erkölcsi és jogi elbírálására, de néhány nap múlva, miután a helyzetet is jobban megismertem, a Sonderkommandót ismertem el az ide került arany tulajdonosainak és örököseinek.

A megszerzett aranyat a Sonderkommando emberei is az olvasztóba vitték. Legszigorúbb ellenőrzés is adott módot arra, hogy odakerüljön és mint 140 grammos korongok kerüljenek vissza kezeikbe. Nehezebb művelet volt az arany felhasználása, illetőleg hasznos dologra való cserélése. Avval a gondolattal, hogy itt valaki aranyat gyűjtsön, nem foglalkozott senki, mert élőhalott volt mindenki, négy hónapos határidőre! Borzalmasan hosszú e helyzetben négy hónap! Halálra ítéltnek lenni és ilyen munkát végezni, testet, lelket felőrlő, sokakat tébolyba kergető helyzet! Könnyebbé, elviselhetőbbé kell tenni az életet e rövid időre! Ez elérhető itt is az arannyal.

Így született meg már az első Sonderkommandónál és így van ma is a XII-nél. a fizetési eszköz, a 140 grammos aranykorong. Az olvasztóban nincs kisebb grafittegely, tehát nincs kisebb aranykorong sem. Annak, hogy mi az ára a vásárlandó cikkeknek a külvilágban, itt nincs semmiféle jelentősége, mert aki az aranyat adja, már eljátszotta életét, midőn ide belépett, aki az aranyért valamit cserébe ad. az kétszer játszik az életével. Először, amikor a négysoros SS őrláncon, ami a K. Z.-t körülveszi, áthozza a kint is nehezen kapható és csak jegyre beszerezhető dolgokat, másodszor, amikor az aranyat viszi keresztül az őrláncokon. Úgy a bejövetelnél, mint a kimenetelnél vannak motozások.

Az arany tehát egy Sonderkommandós zsebében elindul a krematórium kapujáig. Ott megáll! A kommandós az őrt álló SS-hez megy, pár szót vált vele. Az megfordul és a kaputól eltávozik. A krematórium előtt futó vasútvonalon 20-25 emberből álló lengyel pályamunkás csoport dolgozik egy munkavezetővel. Egy intés, a munkafelügyelő már hozza is az összehajtott zsákot, átveszi a papírba csomagolt aranydarabot. A zsák a kapun belül van. Másnapra újabb megrendelést vesz fel a vasutas.

A Sonderkommandós a kapu melletti őrházikóba megy. Kivesz a zsákból 100 db cigarettát, 1 üveg pálinkát. Az SS is a házikóba lép. Gyorsan zsebre teszi az üveget, a cigarettákat és megelégedett, mert az SS csupán két cigarettát kap naponta, pálinkát semmit. Itt pedig a cigaretta és a pálinka nagyon szükséges élvezeti és kábítószer. Cigarettázik és iszik az SS így tesz a Sonderkommando is. Ömlik ezen az úton ide mindenféle áru, ami szükséges, főképpen vaj, sonka, hagyma és tojás. Ilyesmiket nem hoznak a transzportok. Az aranszerzés kollektív alapon történik, így történik a behozott cikkek elosztása is. A krematórium parancsnoka, valamint a többi altisztek is megkapják cigaretta-, pálinka-és éleleladagjaikat bőségesen. Mindenki úgy tesz, mintha nem tudna semmiről, nem is akar, mert előnye van belőle mindenkinek. Az SS örök a krematóriumban külön-külön nagyon jól kezelhetők. Egymástól félnek csupán. A Sonderkommando nem árul be senkit, ebben biztosak. Ezért van, hogy az SS-nek szánt cigarettát, pálinkát, élelmet négyszemközt, külön-külön adja át a Sonderkommando megbízottja mindegyiknek.

Ilyen úton kerül be minden reggel a kapun a „Völkischer Beobachter”, a III. Birodalom hivatalos lapja. Szintén a vasutas előmunkás hozza. Előfizetési ára 1 db arany. Aki fogolynak a K. Z.-be újságot hoz 30 napon át, meg is érdemli.

Mióta a krematóriumban vagyok, én kapom kézhez a lapot. Biztos rejtekhelyen elolvasom és elmondom az aznapi híreket a kommandóírnoknak. Az továbbadja bajtársainak. Néhány percen belül mindenki tudja a legújabb eseményeket.

A Sonderkommando a K. Z. előkelő alakulata. Fűtött, levegős, tiszta helyiségben, tiszta ágyban, puha párnán, meleg takaró alatt alszik, kitűnő ellátása, kitűnő ruházata van. Van, mit szívjon és van, mit igyon. Ezért nem válik állatiassá, mint a tábor piszkos bokszaiban, tetvek között fetrengő, éhségtől megvadult emberek, kik fogaikkal marcangolják egymást egy elejtett kenyérdarabért vagy fél krumpliért.

Előkelők viselkedésükben is. Mindenkinek juttatnak valamit, akihez közel kerülnek. A kapu előtt dolgozik már napok óta egy 500 főből álló női útépitő kommandó. Két SS és 3-4 véreb őrzi őket. Az útra hordanak köveket. A Sonderkommandósok néhány embere a kapunál, saját őreink beleegyezésével, érintkezésbe lép a női kommandó őreivel, átnyújt nekik egy doboz cigarettát. Minden el van intézve! A nők közül három-négy, kezében kődarabokkal, a kapunk elé jön, mintha ott dolgozna, és már át is veszi a nekik szánt pulóvereket, cipőket, ruhadarabokat. Cigarettát, kenyeret, szalonnát is kapnak. Felváltva jönnek a kapuhoz a nők, felváltva adják át ajándékukat a Sonderesnek. Ez itt becsületbeli kötelesség. Egy nőt sem ismer senki, mégis több száz darab ruha, harisnya, pulóver és cigaretta, valamint szappan az, amivel boldogan távoznak, hogy másnap megismétlődjön a jelenet. A krematórium óriási raktárában van ruha, cipő, harisnya bőven! Több ezerre teszem azoknak a számát, akiket a Sonderkommando megsegít. Én sem vonom ki magam az akcióból. Zsebeimet teletömöm vitamintablettákkal, szulfamidós seborral, kötszerekkel, jódtinktúrák, szalonnával, háromszor-négyszer visszasítek szobámba, hogy kiürített zsebeimet ismét megtöltsöm e drága, életmentő szerekkel és átadom az arra annyira reá utáltaknak.

A II-es szám krematórium után a III-as és IV-esben végzem el beteglátogatási teendőimet. A III-asban görögök és lengyelek mellett már 100 magyarországi deportált is dolgozik a Sonderkommandóban. A IV-ben főleg lengyelek és franciák vannak.

Mindenhol teljes üzem van. A zsidórampa mint négy ágra szakadt, duzzadt folyó önti magából, hajsolt örülettel halálba indított áldozatait. Borzadva figyelem mindenhol a gyilkosságok e harmóniáját, a gépszerűséget, a rendet, amivel ezeket végrehajtják. Mintha az örökkévalóságra rendezkedtek volna be! Kinek mondhatnám el, ha egyszer mégis szabad lennék, mindezeket, amiket itt látok, hogy elhiggye? Az elmondott vagy leírt szavak senkinek nem nyújtanak elképzelést arról, amik itt történnek. Hiábavaló tehát az az erőlködésem, hogy agyammal lefényképezem és emlékezetembe beírjam azokat!

XII. Fejezet

Egy „Petit Larousse” lexikonom is van. annak térképrészletein keresem az újságban olvasott helységneveket. A nyugati, déli és keleti arcvonal helyzetét tanulmányozom szobámban ülve. Nehéz léptek közelednek, gyorsan ellapozom a térképes oldalt. Várakozva nézek az ajtó felé. A

krematórium parancsnoka a látogató. Közli velem, hogy délután két órára nagy bizottság érkezik, a boncterem legyen előkészítve!

Feketére lakkozott, csukott temetkezési autó érkezik előbb. Halottat hoz, egy SS százados hulláját. Elhelyeztetem a boncasztalon, úgy ahogy van. uniformisban.

Pontosan a jelzett időben érkezik a bizottság, valamennyien fényes egyenruhás, magas rangú SS tisztek. Egy ezredesi rangot viselő SS orvos, egy ügyész, egy vizsgálóbíró, két nyomozótiszt a Gestapótól és egy hadbíróügyi jegyző a bizottság tagjai. Pár perccel később érkezik dr. Mengele. Hellyel kínálom a személyiségeket. Rövid megbeszélést folytatnak. A nyomozótisztek előadják a hulla megtalálásának körülményeit. A lövéstől eredő sebek gyilkosságra vagy merényletre vallanak. A halott tiszt revolvérére, derékszíján függő táskájában kizárja az öngyilkosság lehetőségét. Gyilkosság feltételezhető tisztársaktól, vagy valami okból neheztelő alantasoktól. Még inkább jöhet tekintetbe a merénylet lehetősége, ami a főleg lengyelektől lakott Gleiwitzben és környékén elég gyakori partizán tevékenység.

Boncolásnak kell eldönteni, hogy a lövés előlről vagy hátulról történt? Milyen fajta és milyen kaliberű fegyvert használtak? Milyen távolságról történt a gyilkosság vagy a merénylet?

Gleiwitzban ez idő szerint törvényszéki orvos nincs. Ezért hozták a halottat a boncolás megejtésére a krematórium boncteremébe. A Gleiwitz és Auschwitz közötti távolság mindössze 40 kilométer. Ez van legközelebb.

A bizottság megbeszélésén, tisztes távolban, mint hallgató vettem részt és egy K. Z. fogoly türelmességével vártam dr. Mengele utasításait.

Hogy nekem, K. Z. őrizetes, zsidó fogolynak szabad legyen egy SS tiszt hulláját érintéssel beszennyezni, nem is beszélve, felboncolni, arról még álmodni sem mertem. Hiszen a fajvédő törvények idején, még szabad polgári életemben el voltam tiltva keresztény, illetőleg árja betegek orvosi kezelésétől.

Nagyon meglepődtem tehát, amidőn dr. Mengele felém fordul és felszólít a boncolás elvégzésére. Előbb le kell vetkőztetni a halottat, ami nem könnyű művelet. Különösen a csizmákat lehúzni, két ember dolga. Engedélyt kérek, hogy embereket hívjak, akik azt elvégzik. A bizottság élénk beszélgetést folytat és csak szórakozottan figyelik a vetkőztetést.

Alacsony rendűségi érzést, lámpalázat kell leküzdjek az első vágásoknál. Átmetszem a koponyabőrt és gyors mozdulatokkal húzom egyik felét a halott arcára, másikat a tarkójára. A nehezebb munka ezután következik, a koponyatető körülűrészelése és levétele. Gyors egymásutánban következnek az előírt metszések.

A két lövési seb megvizsgálásán a sor. Minden lövési sérülésnél két lövési seb keletkezik, ha átlövés történt. A belövési és a kilövési seb. Ezek szakember által könnyen megkülönböztethetők az esetek nagy részében, mert a belövési seb kisebb, mint a kilövési seb. A jelen esetben két teljesen egyforma nagyságú lövési seb van jelen a bal mellbimbó alatt, valamint a hát lapockacsonti részének felső szélén.

Az eset kezd bonyolulttá és ezért érdekessé válni. Mi lehet az oka a belövési és kilövési seb egyformaságának? Ez egy, a tapasztalatokkal ellentmondó körülmény, aminek magyarázata kell legyen. Dr. Mengele hirtelen egy lehetőséget vet fel. Hátha nem átlövés történt, hanem két lövés? Az egyik előlről, a másik hátulról, vagy megfordítva, ami úgy történhetett, hogy az első lövés után a földre zuhant és fektében kapta a második lövést. A lövegek nem távoztak, tehát két belövés történt, innen a két egyforma seb. Nagyon helyénvaló következtetés. Be kell vizsgálni. E célból feltárom a löcsatornát. A löveg a szívizomzaton áthatolva, a gerincoszlop bal szélét súrolva, 35 fokos szögben haladt a bal lapockacsont felső széléig, abból kis darabot letörve, távozik a testből. - A helyzet teljesen tisztán áll! Egy lövés történt, minden valószínűség szerint előlről, mert a lövési csatorna 35 fokos szögben halad alulról fölfelé, előlről hátra. A belövési sebek egyformák, mert a golyó útjában súrolta a gerincoszlopot, egy darabot letört a lapockacsontból, fáradtan nem szakított nagyobb sebet, midőn a testből távozott.

Felülről lefelé. 35 fokos szögben nem lő senki! Ahhoz karját a magasba kellene emelnie, hogy így lőhessen. Ez körülményes. Még partizán sem teszi. Nincs célja, lőhet egyenesen. Így tehát tisztán áll előttem, hogy a lövés nem hátulról történt, hanem előlről, fölfelé tartott revolverrel, közvetlen

közelről, ismerős vagy idegen által, ki útjában valamely okból feltartóztatta. Ez már a további nyomozás dolga. Látom ennyivel is meg vannak elégedve, sőt kijelentik, hogy ezúttal minden boncolási esetet ideküldenek kiértékelés végett.

Nagyon kényelmes és jó megoldásnak találják. Így lettem e boncolás után a gleiwitz-i kerület törvényszéki orvosi teendőinek elvégzésével megbízott, K. Z. törvényszéki orvos. Ilyen állás sem létezik sehol a világon!

XIII. Fejezet

Egy napon, kora délelőtt történt, telefonutasítás érkezik számomra, hogy haladéktalanul menjek ki a máglyához és az ott felgyülemlett gyógyszereket, valamint szemüvegeket hozzam a krema I-be, ahonnan csoportosításuk után el lesznek szállítva.

A máglya a birkenau-i kis nyírfaerdő mögött fekszik, a krema IV-től öt-hatszáz méter távolságra, egy fenyőerdővel körülvett tisztáson. Kívül esik a K. Z. villanydrótkerítése, az I-ső és II-ik őrlánc között. Idáig nem terjed mozgási szabadságom, írásbeli engedélyt kérek az irodában. Meg is kapom a három személyre szóló „Passierschein”-t. Két embert ugyanis magammal viszek, kik segítségemre lesznek a csomagok idehozatalában. Útnak indulunk a vastagon gomolygó, sűrű, fekete füstoszlop irányába. Mindenki látja e füstoszlopot, kit balsorsa e helyre sodort. A K. Z. tábor minden részéről látható. De már ideesett ijedt pillantása mindazoknak, akik a vagonokból leszállva, szelekcióra sorakoztak. Látható volt a nappal és az éjszaka minden órájában. Nappal sűrű felhőként takarta a birkenau-i erdő fölött az eget, éjjel mintha a pokol tüze lenne, világította meg a környéket.

Utunkon elhaladunk a krematóriumok mellett. Nyílt útra érünk, amint a drótokon, igazolványomat az ott szolgálatot teljesítő SS őrnök felmutatva, akadálytalanul átjutunk. Üde, zöldfüves tisztás, békés tájnak látszik, de vizsgálódó szemem hamar felfedezi a tőlünk körülbelül száz méter távolságra húzódó II. őrlánc embereit, amint állnak vagy ülnek a magas fűben, óriási vérebeik társaságában, gépfegyvereik mellett.

Áthaladva a tisztáson, az azt határoló kis fenyőerdő bejáratánál vagyunk. Ismét drótkerítés és drótos lakapu elé érünk. A kapun nagy figyelmeztető tábla, azonos a szövege a krematóriumok kapuján függő táblákéval. „Ezen tervi létre a belépés idegennek, sőt idegen SS személyeknek is szigorúan tiltva van.” Mi, Sonderkommandósok belépünk. Nem is kell igazolványunkat felmutassuk. A krematóriumbeli SS-ek teljesítenek itt szolgálatot és itt dolgozik a II-es krematórium 60 embere, a Sonderkommando ide beosztott emberei. Ez a nappali szolgálati csoport. Reggel 7 órától este 7 óráig dolgozik, akkor leváltja az éjjeli csoport 60 embere, ezeket a IV-es krematórium adja.

A kapun átlépve, udvarszerű térségre jutunk, melynek közepén hosszú, kopott vakolatú, szalmatető ház áll. Apró ablakai fatáblákkal vannak borítva. Falusi, német parasztházak ismerős formájában épült. Az is volt, legalább százötven évig. Mutatja a régen fekete szalmatető, valamint a falairól lehullott, sokrétegű vakolat. A német állam Birkenau falut, Auschwitz mellett, a K. Z. felépítése végett kisajátította. Annak házait, ezen egy kivételével leromboltatta és a lakosságot innen áttelepítette.

Tulajdonképpen rendeltetése mi volt azelőtt e háznak? Lakóház? Egymástól falakkal elválasztott helyiségekkel, amit új rendeltetésének megfelelően, egyetlen hosszú helyiséggé alakítottak át a válaszfalak eltávolításával, vagy eredetileg is egyetlen nagy helyiségnek építették raktár, vagy más hasonló célra? Nem tudom! Most vetkezőhelyiség, a máglyahalálba indulók teszik itt le ruháikat. Ide azokat a transzportokat irányítják a „zsidórámpáról”, amelyek nem férnek be a négy krematóriumba. Ezeknek a legborzalmasabb a végük. Itt nincsenek vízcsapok, ahol legalább égő szomjukat olthatnák. Nincsenek félrevezető feliratok, amelyek rossz sejtéseiket eloszlassák. Nincs gázkamra, amit fürdőhelyiségnek vélnek. Itt csak egy szalmatető, hajdan sárgára meszelt parasztház van, csukott ablaktáblákkal, mögötte pedig óriási füst száll az égig, égő emberhús és haj pörkölődő szagát terjesztve.

A körülbelül ötezer lelket számláló tömeg rémült dermedtségben áll az udvaron. Körülöttük sűrű SS őrlánc áll, pórázon tartott óriási vérebekek. Három-négyszázan kerülnek egyszerre a vetkezőbe. Itt sűrű botütésektől nógatva, gyorsan leteszik ruháikat és távoznak a ház túlsó oldalán levő ajtón, helyet adva az utánuk következőknek.

Az ajtón kilépve, idejük sem jut arra, hogy körülnézzenek és helyzetük borzalmasságát felfogják, már karon is ragadja őket egy-egy Sonderkommandós s viszi SS örök sorfala között egy fáktól szegélyezett, kanyargós, körülbelül 150 méter hosszú úton a máglyához, amit csak az útjuk végén, amint a fasorból kilépnek, pillantanak meg.

A máglya egy 50 méter hosszú, 6 méter széles és 3 méter mély árok, telve égő holttestek százaival. A máglya fasor felőli szélén, egymástól 5-6 méter távolságra SS katonák állanak kezükben fegyverrel, ez a tarkólövésekhez használatos 6 milliméteres kis kaliberű fegyver. A fasorból kilépve, két, a máglyánál dolgozó Sonderes fogja karon kétoldalt a szerencsétlen áldozatot és viszi 15-20 méteren keresztül valamelyik SS lövész fegyvere elé. A lövés itt is egy csattanásnak hallik a borzalmas ordításban. Elhangzik és a többnyire csak félig halottat bedobják az árok tűztengerébe. Ettől az ároktól 50 méternyire egy másik, ugyanilyen árok van teljes üzemben. Itt a máglyáknál Oberschaarfürher Moll a parancsnok. Mint orvos és mint szemtanú állítom, hogy a III. Birodalom legelvetemültebb, leghidegvérűbb, legmegszállottabb gyilkosa. Még dr. Mengelében is jelentkezett néha valami emberi. Midőn a rámpán szelektálás közben észrevette, hogy egy-egy erőteljes fiatal nő mindenáron édesanyjával akar menni a bal oldalra, durván leszidta -és visszaparancsolta a jobb oldalra. Oberschaarfürher Mussfeld, az I-es krematórium főlövésze is belelőtt még egyszer abba az áldozatba, amelyik nem halt meg a tarkólövéstől azonnal. Oberschaarfürher Moll ilyesmikre nem veszteget időt. Nagyrészt élve kerülnek az emberek a tűzbe és ezerszer jaj annak a Sonderkommandósnak, akinek hibájából a vetkezőtől a máglyáig áradó emberfutószalag valahol elakad, és a máglya szélén álló lövészek némelyike így néhány percig várni kénytelen újabb áldozatára.

Mindenhol jelen van, fáradhatatlanul járja körbe a máglyákat, az utat a tűztől a vetkezőig. A vetkezőtől a máglyákhoz felvezettek nagy része ellenállás nélkül engedi, hogy vigyék. A dermedtségtől vagy félelemtől annyira bénult, hogy talán nem is tudja, mi történik vele. Ilyenek az öregek és gyermekek nagyrésztben. Vannak azonban fiatalok, kik idekerültek. Ezek létfenntartási ösztönük minden kétségbeesett erejével próbálnak ellenállni. Ha egy ilyen jelenetet Moll az emberfutószalag vonalán észrevesz, állandóan nyitott revolvertáskájából előrántja fegyverét. Egy dörrenés, sokszor 40-50 méter távolságról és az akadékoskodó holtan esik ki a sonderes kezéből. Moll mesterlövőnek számít. Sok Sonderkommandós karját lőtte már át, ha elégedetlen volt munkájával, de mindig csak a karját, minden kiabálás, vagy előzetes figyelmeztetés nélkül. A két máglya napi teljesítménye 5-6 ezer halott, valamivel több mint egy krematóriumé, de százezerszer borzalmasabb a halála azoknak, akik idekerülnek. Itt kettős halállal, a tarkólövés és a tűz halálával pusztulnak el.

A gázhalál, a kloroforminjekció, a tarkólövés után, ez a negyedik halálnem, a kombinált halál, amit megismertem.

Összeszedem a hátrahagyott gyógyszereket és szemüvegeket. Fátyolos aggyal, felindulástól remegő lábakkal indulok "hazafelé", az I. krematóriumba. ami dr. Mengele szavaival élve: „Nem egy szanatórium, de egészen tűrhetően érzi az ember ott magát.” A máglya után feltétlenül igaza van! Hazaérve, szobámba térek. Ma nem csoportosítok gyógyszereket, nem rendezem a szemüvegeket. Luminált veszek be és lefekszem. A mai adag Luminál 30 ctgramm volt. Talán használni fog máglyabetegség ellen.

XIV. Fejezet

Új napra ébredek, hogy újabb eseménynek legyek a tanúja. Itt minden napnak megvan az eseménye, valami, általam eddig soha el nem képzelt borzalom. A sonderesektől hallom, ők mindent megtudnak, hogy a K. Z.-ben teljes barakkzárlat van, ami azt jelenti, hogy egy lélek sem hagyhatja el a barakkokat. Erre az SS katonák és a farkaskutyák vigyáznak, hogy így legyen, mert ma likvidálják a cseh táborrészt.

A cseh táborrész a theresienstadti gettó idehurcolt tizenötezer emberéből alakult. Családi tábor jellege volt, akár a cigánytábornak. Érkezésük alkalmával nem szelektálták őket. Öregek, fiatalok, gyermekek saját ruháikban, együtt élhették nehéz, mégis elviselhető életüket. Munkát nem végeztek.

Két évig éltek így, míg számukra is elkövetkezett a megsemmisülés pillanata. Az auschwitzi K. Z. megsemmisítő tábor! Csak időrendi kérdés, hogy lakói számára mikor üt a végső óra.

A rámpára egymásután futnak be a magyarországi zsidó transzportok. Sokszor van úgy, hogy két szerelvény is érkezik egyszerre és öntik magukból az emberek ezreit.

Már nem is nevezhető szelektálásnak, amit dr. Mengele a rámpán végez. Karja csak egy irányba lendül. Balra! Egész vonatok jutnak ily módon maradéktalanul a gázkamrákba vagy a máglyákra.

A quarantaine-tábor, a C. tábor, a D. tábor, az Fkl. táborrész tömve van emberekkel, dacára a más, távolabbi táborokba, naponta továbbinduló több ezres transzportoknak.

A cseh tábor öregei, két évi K. Z.-ben eltöltött idő szenvedéseitől legyengült fiataljai, valamint csontig lesóványodott gyermekei át kellett adják helyüket munkaképes, újonnan érkezetteknek.

Helyzetükben már hetekkel előbb beállott a rosszabbodás. Élelemadagjaikat az első magyarországi transzportok beérkezése után le kellett szállítani és néhány hét múlva, midőn már nagy tömegek töltötték meg a tábor és azoknak ételmezése a parancsnokságot szinte lehetetlen feladatok elé állította, a cseh tábor ételmezését szinte teljesen beszüntették.

Valósággal őrzöngtek az éhségtől! Amúgy is elgyengült szervezetük napok alatt teljesen leromlott! Hasmenés, vérhas, kiütéses tifusz tizedelte őket! Naponta 50-60 halottjuk volt. Leírhatatlan szenvedéseket élt át az utolsó napokban ez az intelligens nép, míg elérkezett számukra a szabadító óra, a megsemmisülés órája!

A barakkzárlatot már korán reggel elrendelték az egész tábor területére. Több századnyi SS katona zárta körül a cseh tábor és hajtotta sorakozóra az embereket. Borzalmas volt az elszállításra várók halálordítása, amint teherautókra rakták őket. Tudták, mi vár rájuk, két éve éltek K. Z.-ben. A cseh láger lakóinak száma a likvidálás napján tizenkétezer volt. Kiszelektáltak belőlük ezeröttszáz még munkaképes férfit és nőt, nyolc orvost, a többi a II-es és III-as krematóriumokba került. Másnap néptelen volt a két éve lakott cseh tábor. A II-es és III-as krematóriumokban is elcsendesült minden. Egy hamuval megrakott teherautót láttam, amint a krematóriumból kifordul és a Visztula folyó irányába veszi útját.

Tízezer fővel csökkent a tábor létszáma és egy papírlappal szaporodott a K. Z. irattára. A papírlapon rövid jelentés állt: Az auschwitzi koncentrációs tábor csehektől lakott része, az úgynevezett cseh tábor, kiütéses tifusz megbetegedések nagyarányú előfordulása miatt likvid áztatott! Aláírás: Dr. Mengele Hauptsturmführer. I. Lagerarzt.

A cseh tábor nyolc orvosa, kiket Professor dr. Epstein közbenjárására dr. Mengele életben hagyott, részben az utóbbi hetek testet, lelket felőrlő munkájában, amit betegek veszélyt, fáradtságot nem ismerő ápolásával fejtettek ki, egészségileg, idegileg teljesen leromlottan, részben kiütéses tifusztól fertőzötten mint ápoltak kerültek az „F” tábor kórházbarakkjaiba. A likvidálás utáni napon hivatalos ügyben az „F” táborban jártam, ahol elbeszélgettem velük, így dr. Heller nagynevű prágai orvossal, a cseh tábor volt főorvosával is. Tőle hallottam elbeszélni a cseh zsidóság színe-virágának szenvedéseit és pusztulását. Azóta halott a nyolc orvos is. Igazi orvosok voltak! Mély tisztelettel adózok emléküknél!

XV. Fejezet

A cseh tábor szomszédságában levő "C" tábor a magyarországi zsidó nők tábora, lakóinak száma sokszor elérte a 60 000 főt, dacára naponként, távolabbi táborokba eltávolított transzportoknak. E túlszűfolt táborban történt egy napon, hogy az egyik barakk lakói között, néhányon felfedezték az orvosok a scharlach megbetegedés tüneteit. Dr. Mengele intézkedésére ezt, valamint a tőle jobbra és balra fekvő barakkot zár alá vették. -A barakkzárlat reggeltől estig tartott. Akkor teherautók érkeztek és mind a három barakk lakóit kihozták a krematóriumba. Ez volt dr. Mengele hatásos intézkedése a járvány tovaterjedésének megakadályozására.

Dr. Mengele járványmegfékezési akciójának már áldozatul esett a cseh tábor és a „C” tábor három barakkja. Szerencsére a barakkok orvosai idejében észbe kaptak, és ha valahol felütötte a fejét egy fertőző megbetegedés, óvakodtak azt az SS orvosi hatóságnak tudomására hozni. Lehetőleg elrejtették az ilyen betegeket a barakk valamely félreeső bokszában és ott ápolták szűkös lehetőségek szerint, de kórházba nem utalták őket, mert ott SS orvosok ellenőrzik naponta a

betegeket és egy fertőző betegség felbukkanása maga után vonhatja az illető beteg származási barakkjának, valamint 2-3 szomszédos barakkjának teljes likvidálását. Ezt a metódust az SS orvosi nyelvén széles alapon történő járványmegfékezésnek hívják. Az akció eredménye 1-2 teherautó hamu. Hatósági orvos koromban, odahaza én is. használtam e kifejezést. A járványos betegségek megfékezése széles alapon a gyakorlatban úgy lett megvalósítva, hogy izoláltuk a fertőzőnek talált beteget, például tifusz vagy diftéria esetében és a beteg lakóházának környékét, sokszor egy-két utca lakóit védőoltásokkal láttuk el. Más város, más szokások! ilyen előzmények után egy délelőtt két női hullát hoznak a B. II. tábor kórházából, dr. Mengele küldi boncolás végett. Szokás szerint egyidejűleg kézhez veszem a halottak kórtörténeti leírásait, valamint betegkezelési lapjait. Gondosan átolvasom azokat. A diagnózis rovatban hastífusz, az elhalálozási ok rovatában szívgyengeség szerepelnek, mindkét esetben kérdőjellel ellátva.

Nem vagyok megfontolt természet, ki előbb mindent mérleget és azután cselekszik. Gyorsan határozok és gyorsan cselekszem, különösen nagy dolgokban. Nem mindig üt ki jól! Ittlétemet is a gyorsaságomnak köszönhetem.

Most is gyorsan határozok. Abból, hogy dr. Mengele tőlem a két hulla kórboncolásának eredményeként tifusz diagnózist kapjon, nem lesz semmi! A két halott betegségének leírása hézagos, a diagnózis kérdőjeles. Dr. Mengele nem biztos a dolgában! A kórbonctani lelet számára a döntő. Azért küldte a két hullát boncolásra.

Elvégzem a boncolást, mindkét hulla vékonybelei a III. hetes hastífusz fekélyes állapotát mutatják. A lépek is duzzadtak mindkettőnél. Tífusz forog itt fenn mindkét esetben!

A szokásos időben, délután öt óra felé megérkezik dr. Mengele és derűs arccal, mely oly sok kegyetlenséget takar, felém jön és kíváncsiari érdeklődik a boncolások eredménye felől. A két hulla az asztalon fekszik kinyitva. A vékony- és vastagbél, valamint a lépek mindkét hullától, megmosva, kinyitva egy-egy tálban vannak megtekintésre előkészítve.

Bemondom a diagnózist: vékonybélgyulladás, a belek kiterjedt fekélyesedésével. Előadást tartok dr. Mengelének a tifusz harmadik hetének fekély állapotáról, összehasonlítva a vékonybél gyulladásánál ugyancsak előforduló fekélyképződéssel. Reá mutatok arra, hogy a lép duzzanata a bélgyulladásnál is gyakori, tehát ez nem tifusz, hanem egy súlyos vékonybélgyulladás, valószínűleg húsmérgezésből ered.

Dr. Mengele fajbiológus és nem kórboncnok. Nem volt nehéz elfogadtatni vele diagnózisomat. A csalódás azonban ingerültté tette és felém fordulva, annak a nézetének adott kifejezést, hogy azok az orvosnők, akik ily durva tévedést követnek el a betegségek megállapításánál, sokkal inkább hasznára vannak a K. Z.-nek, ha követ hordanak, mint a kórházban, ahol téves diagnózis következtében meghalnak betegek, akik megmenthetők lettek volna.

Magához veszi a protokollokat, mielőtt aktatáskájába tenné, az iratcsomó szélére megjegyzést ír. Háta mögött állok, vállán keresztül elolvasom: Rücksprache m. Aerztinnen, szabadon fordítva, az orvosnők felelősségrevonását jelenti. Sajnálom nagyon, hogy a kolléganőket teljesen ártatlanul súlyos helyzetbe hoztam, hisz ők nagyszerű diagnózist állítottak tel. Most elveszíthetik beosztásukat és egy útépítőkommandóhoz kerülnek ki nehéz testi munkára. Mindennek én leszek az oka. ha dr. Mengele beváltja fenyegetését.

Van önkritikám! Az orvosi etika ellen, ami a villanydrótokon kívül van. elismerem, vétettem. Nehéz, helyzetbe hoztam két-három embert. Milyen „széles alapokra” fektette volna azonban dr. Mengele a tifusz megbetegedés tovaterjedésének megfékezését a már ismert módon, ha nem így cselekszem?

Másnap megnyugtató híreket kaptam az orvosnőket illetőleg. Dr. Mengele lehordta őket, egyéb nem történt. Végezték munkájukat tovább. Sok halott került még hozzám, sok beteglappal, de többé egyiken sem volt a diagnózis rovata kitöltve. Én is így akartam, ez volt a helyes. Dr. Mengele afölötti felháborodása, hogy a téves diagnózis következtében két szerencsétlen nő nem volt megmenthető az életnek, még napokig foglalkoztatott. Ennyi cinizmus, ennyi gonosszággal párosulva, egy emberben, ki orvos! Több mint orvos, gonosztevő orvos, Kriminaldoktor!

XVI. Fejezet

Egy délelőtti üzenetet kapok dr. Mengelétől, hogy haladéktalanul keressem fel őt az "F" tábor parancsnoki irodájában. Örömmel teljesítem a parancsot. Néhány órára megszabadulok a krematórium nyomasztó légkörétől. Egy kis gyaloglás sem árt. A bonctermi és krematóriumi bűz után jól fog esni a friss levegő. Az is örömmel tölt el, hogy kibeszélgethetem magam az S" táborbeli kollégákkal, kik oly kedvesek voltak hozzám, midőn vendégük voltam K. Z.-beli pályafutásom első napjaiban. Felkészülök az útra, ami abból áll, hogy zsebeimet jól teletömöm értékes gyógyszerekkel, magamhoz veszek néhány csomag cigarettát. Nem akarom néhai szállásomat, a 12-es kórházbarakkot üres zsebekkel felkeresni. Nem is illene egy Sonderkommandóshoz.

Kilépek a krematórium vaskapuján, az ott álló őrszem feljegyzi a számomat, elindulok az "F" tábor irányába. Nem sietek, élvezni akarom ezt a rövid utat is. Elhaladok az „FKL” női tábor dróttjai mellett, sok ezer nőt látok jönni-menni a tábor barakkosrai között. Valamennyien egyformák és visszataszítóak kopaszra nyírt fejeikkel és rongyos ruháikkal. Nőmre és 15 éves leánykamra gondolok, hullámos hajának dús fürtjeire és hosszú családi megbeszéléseken kitervelt ruháira. Már három hónapja, hogy a rámpán elváltunk egymástól! Mi történt azóta velük? Együtt maradtak? Itt vannak-e még az auschwitz K. Z. valamelyik női táborrészében, vagy továbbmentek más távoli táborába a III. Birodalomnak? Három hónap hosszú idő! A K. Z.-ben mérhetetlenül hosszú, mégis valahogy érzem, hogy itt vannak, de akkor hol? Melyik az a drótkerítés, a sok közül, mely őket bezárva tartja? Nehéz kérdés. Amerre szemeim néznek, a látóhatárig itt minden csak drót. meg betonoszlop és figyelmeztetőtábla. Az egész K. Z. csupa drót, az egész Németország is csupa drótkerítés, egy nagy K. Z.

Az "F" tábor kapuja elé érkezem. A kapu bejáratát Blockführerstube, azaz a tábori őrség irodája ellenőrzi. Egy durva pofájú SS altiszt és közlegény teljesítenek itt szolgálatot. Az őrszoba kis ablaka elé lépek, felgyűröm kabátom ujját és előírászerűen bemondom számomat. - „A-8450., a tetoválási számom. A kabátujjam felgyűrésével láthatóvá vált karórám, minek viselése a K. Z. legsúlyosabb bűnei közé tartozott, de nekem engedélyem volt dr. Mengelétől, munkámnál volt reá szükségem. Az SS altiszt, mint dühös tigris ugrik ki az őrszobából és rekedt ordítással kérdezi egyszerre, hogy mit keresek én az "F" táborban és hogy merészelek én karórát hordani? Három hónap a krematóriumban nagy iskola! Mozdulatlanul állok és szeme közé nézve azt felelem: - Én itt nem keresek semmit, dr. Mengele parancsára jövök a táborba. Beszélni akar velem, de ha nem lehet bemenni, úgy visszamegyek a krematóriumba és megtelefonálom neki.

Dr. Mengele neve bűvös név! Mindenki retteg tőle. SS-em is megszelídült egy másodperc alatt és előzékenyen kérdezi, hogy meddig akarok a táborban maradni? Fel kell ugyanis jegyezze.

Megnézem a karórám, most már semmi észrevétele nincs, 10 órát mutat, - délután 2 óráig maradok, addig elvégzem dr. Mengelénél dolgomat, - szólok és zsebemből egy húszas doboz cigarettát veszek elő, abból néhány darabot átnyújtok neki, hogy addig is legyen mit szívjon, míg visszajövök! Boldogan elfogadta. Most már egész barátságosan üdvözljük egymást, csak hogy ki nem mondja, hogy szívesen lát máskor is.

Hiába dr. Mengele neve, a krematórium és a cigaretta megtették hatásukat az SS rabszolgánál. Most már nyugodtan tölthetek pár órát kollégáim társaságában. Előbb azonban végzek dr. Mengelénél. Belépek a parancsnoksági barakkba, az előszobában várakozom, míg a szolgálattevő megkérdezi, mi járatban vagyok? Egy ajtóra mutat, itt belépek, jól berendezett dolgozószoba. A falak tele grafikokkal, mik a K. Z. létszámmállapotát mutatják különböző, időszakos periódusokban. Az egyik falon Himmler szemüveges fényképe, mélynyomásos, nagy méretben, díszes keretben. Hárman ülnek a helyiségben. Dr. Mengele, Hauptsturmführer dr. Thilo, sebészfőorvos és Obersturmführer dr. Wolff, a belgyógyászat főorvosa. Dr. Mengele közli dr. Wolffal, aki még nem ismer, hogy én vagyok a krematórium körboncnoka. Beszélgetni kezd velem. Elmondja, hogy a körbonctan nagyon érdekli és eddig is kijött volna a krematóriumba egy-egy érdekes boncolást végignézni, de nem volt reá ideje. Most azonban egy nagyobb szabású tudományos munkán dolgozik, azért is hívatott, hogy ezt megbeszélje velem. A táborban - mondja - borzasztóan gyakori a hasmenés megbetegedés és 90%-a halálos kimenetelű. Klinikailag teljesen tisztában van a betegség lefolyásával, sok ezer vizsgálatot eszközölt eddig. Azokról a legpontosabb feljegyzéseket vezeti.

Munkája azonban nem tökéletes, mert a nagy beteganyag feldolgozásánál a klinikai megfigyeléseken kívül elengedhetetlen feltétel nagyszámú, hasmenésben elhalt egyén hullájának kórbonctani feldolgozása. Már tisztán áll előttem minden. Dr. Wolff is kutatóorvos? Az auschwitzi K. Z. vérgőzös és krematóriumfüstös légkörében ő is profitálni akar sok százezer, hasmenésben megbetegedett, 30 kilóra fogyott emberroncs betegségi tüneteiből és nagyszámú halott felboncoltatásával akarja megismerni e betegségnek az orvostudomány előtt eddig rejtve maradt belső megnyilvánulásait.

Dr. Mengele a fajsziporodás titkát akarja a korlátlanul felhasználható emberanyag, illetőleg ikeranyag feldolgozásával megoldani. Dr. Wolff a hasmenéses megbetegedés okait kutatja. Pedig az okok mindenki előtt ismereteseek. A következő recept szerint keletkezik a hasmenés. Végig egy embert, nőt vagy férfit, vagy ártatlan serdülő gyermeket, ragadd ki otthonából, rakjál belőlük százat egy vagonba, utaztasd őket mindenükből kifosztva, hat heti gettó után, egy veder poshadt vízzel Auschwitzig, azután gyömszőld őket ezresével az eredetileg lóistállóknak készült barakkokba, adj nekik napi 700 kalóriát kitevő vadgesztenyelisztből készült, de penészes kenyert, lignitszénből készült margarint és rühes lovak húsából préselt, víztől csepegő, 3 deka súlyú szalámit. Ezt öntse le az áldozat egy félliter zsír, liszt és só nélkül főtt csalán- vagy marharépa levessel, úgy 4-5 nap múlva kész a hasmenés, 3-4 hét múlva meggyógyul, mert meghal, minden orvosi fáradozás dacára.

Dr. Wolff azon nézetének ad kifejezést, hogy tudományos munkájának kórbonctani részéhez legalább 150 hullaboncolási anyaga szükséges. Dr. Mengele is hozzászól beszélgetésünkhöz és úgy véli, hogy 7 boncolást elvégzek naponta, így három hét alatt elkészülhetnek a 150 hullával. Nem vagyok velük egy véleményen és leghatározottabban ki is jelentem, hogyha komoly, precíz munkát kívánnak, amiben nem kételkedem, úgy semmi körülmények között nem vállalom többnek, mint három hullának feldolgozását. Ebben meg is egyezünk.

Egy rövid fejbőlintással elbocsátást nyerek. Felkeresem kollégáimat a 12-es kórházbarakkban. Szívesen fogadják gyógyszeremet, elszívják cigarettáimat, de arcukról, szavaikból elkedvetlenedés és fáradtság szimptomáit érzékelem. Még a cseh tábor szomorú végének hatása alatt állanak.

Lassanként úrrá lesz rajtuk is sorsuk reménytelensége, mint velem is megesett, azzal a különbséggel, hogy az nálam nem lassanként, hanem egy pillanat alatt vált tudattá, midőn a krematórium kapuján átléptem.

Bátorítom, kitartásra buzdítom őket. Leírom előttük a számunkra mind kedvezőbb alakuló hadihelyzetet. Én újságot olvasok minden nap. Módomban van őket kimerítően tájékoztatni. Meleg kézszorítással búcsúzunk. A K. Z.-ben az elválás és búcsúzás mindig egy kis meghalást jelent.

Mindenesetre annyival tartozom hiúságomnak, miszerint megállapítom, hogy erős egyéniség vagyok, ha jelenlegi helyzetemben másokat bátorítani tudok.

XVII. Fejezet

Egymásután kerülnek kés alá Obersturmführer dr. Wolff hasmenésben elhalt betegeinek hullái. Már a harmincadik boncolásnál tartok, összefoglalom munkám eddigi eredményét. A gyomor nyálkahártyája minden esetben gyulladásos folyamatot mutat, minek következménye az emésztőnedvet, különösen a gyomorsósavat kiválasztó mirigyek kiégése, illetőleg teljes sorvadása. Emésztőnedvek híján nincs emésztés, de annál inkább van erjedés!

Második megfigyelésem eredményeként megállapítom a vékonybél nyálkahártyájának gyulladásos állapotát, a bélfalak teljes elvékonyodásával. Harmadik megfigyelésem a vékonybél legfontosabb emésztőnedvére, az epeváladékra vonatkozik, a zsíremésztés nélkülözhetetlen tényezője. Az epehólyag felnyitásánál a sárgászöld epeváladék helyén színtelen, iszapos folyadékot találok, alig festi meg a bélsarat, nem képes emésztési feladatának eleget tenni. Negyedik megfigyelésem a vastagbél nyálkahártyájának gyulladása, a bélfalak teljes sorvadása, megvékonyodása, szakadóssága, akár a cigaretta papír. Nem emésztőcsatornák már ezek, hanem szennyecsatornák, amibe ha valamit fent beleöntenek, alul percek alatt távozik. Ezek képezik nagy vonalakban, laikusok számára is érthető megállapításaimat. Nagyon egyhangú, érdekesség nélküli munka! Ennyi tartozik reám! A bakteriológiai vizsgálatokat valószínűleg a krematóriumoktól két-három

kilométerre fekvő, Reisingau községben felállított intézet, hivatalos nevén "A fegyveres SS higiéniai és bakteriológiai intézete" végzi, ahol egy sorstársam, a nagy hírű Professzor dr. Mansfeld, a pécsi egyetem bakteriológiai intézetének tanára vezeti a munkálatokat.

XVIII. Fejezet

Délutáni pihenőmet tartom szobámban, midőn ajtót nyit és három rabruhás ismeretlent tolva maga előtt, belép Oberschaarfűhrer Mussfeld. Közli velem, hogy kollégákat kaptam dr. Mengelétől és karját feléjük nyújtva, szánakozó pillantást vet a szerencsétlen alakokra.

Szánalmas alakok szegények, ahogy itt állanak mocskos rabruháikban, a halálos dermedtségtől némán, a környezet újszerűségétől félszegen. Már ők is tudatában vannak helyzetük reménytelenségének, ahogy az épület kapuját átlépték.

Bajtársi kezet nyújtok feléjük, bemutatkozunk egymásnak. Az első, akivel kezet fogtak, dr. Görög Dénes egyetemi magántanár, a Szombathelyi Állami Közkórház kórboncnoka. Alacsony, negyvenöt év körüli, vastag szemüveget hordó sovány ember. Jó benyomást tesz reám. Érzem, jó bajtársak leszünk. A második ötven év körüli, köpcös, alacsony, hajlott hátú, nagyon rosszarcú egyén. Fischer Adolf, húsz év óta a Prágai Anatómiai Intézet boncszolgája. Mint cseh zsidó, már ötödik éve K. Z. lakó. A harmadik dr. Kölner József nizzai orvos, már hároméves K. Z. lakó. Szükszavú, de képzett fiatalember, mindössze harminckét éves.

A megszorított munka gyors elvégzésének lehetővé tétele céljából halászták ki őket dr. Mengele a "D" tábor mocskos barakkjaiból, és küldte őket segítő társaimul az állandóan szaporodó boncolások elvégzésére. - A kutatómunka felelős vezetője továbbra is én maradok, a levelezés, az irattár, a boncolási jegyzőkönyvek elkészítése továbbra is az én feladatom. A két orvos a boncolásoknál segít, a boncszolga pedig híven szakmájához, a hullákat készíti elő. Lefűrészezi a koponyatetőt, kiszedi és vizsgálatra előkészíti az egyes szerveket. Boncolás után a hullát eltakarítja. A bonctermet és munkatermet rendben tartja. Mint látjuk, munkámban komoly segítő társakat kaptam, ami számomra nagy tehermentesítést jelent. Egy a baj csupán! Szobámat meg kell osszam dr. Mengele kifejezett parancsára mind a háromjuddal!

Sok mindenféle hátránnyal jár a változás. Négy személynek szűk lett az eddig tágas helyiség. Kényelemem nagy részének feladását jelenti, de vannak az új helyzetnek tagadhatatlanul előnyei is. Elvégre társas lények vagyunk, ez esetben baj társas lények.

XIX. Fejezet

Reggeli beteglátogató körutamat végzem. Mind a négy krematóriumban nagy az izgalom. Ma éjjel égették el Korfu, földközi-tengeri sziget görög zsidóságát. Európa egyik legrégebbi hitközségét. Huszonhét napig hurcolták őket uszályhajókon, majd bezárt vagonokban, étlen-szomjan. Mire az auschwitz megsemmisítő tábor rámpájára értek és a vagonokat kinyitották, hogy kiszálljanak és szelekcióra sorakozzanak, nem szállt ki senki! Fele részük halott volt, másik fele eszméletlen állapotban halódott. Az egész transzport utolsó emberig a II-es krematóriumba került. Egész éjjel megfeszített erővel dolgozott az üzem. Reggelre nem maradt belőlük egyéb, mint egy nagy halom piszkos, rongyos ruha a krematórium udvarán. Szívszorogató látvány, amint ázik a szitáló esőben. Pillantásom a krematórium kéményére téved, a négyszegletű kémény négy sarkán elhelyezett villámhárítók, mind hatalmas vasrudak, a borzalmas tűztől megolvadtak és legörbültek.

A IV-es krematóriumban mai körutamon komoly munkám akadt. A Sonderkommando egyik tüzelője öngyilkossági szándékból nagy mennyiségű lumináltablettát vett be. Ez itt a leggyakoribb formája az öngyilkosságnak. Luminálhoz a Sonderesek könnyen jutnak. Sok gyűlik össze mindennap belőle az áldozatok hátrahagyott csomagjaiból. A beteg ágyához lépek és sajnálkozva ismerem fel benne a "Kapitány"-t. Csak így ismerte mindenki a kommandónál, nevét senki sem tudta. Odahaza, Athénben mint aktív százados, a görög király gyermekeinek nevelője volt. Végtelen udvarias, intelligens ember, három éve lakója a K. Z.-nek. Felesége és két gyermeke érkezésük órájában a gázba kerültek. Eszméletlen, mély álomban fekszik ágyán. A mérges szert már néhány órával ezelőtt vette be, mint látom, fel is szívódott. Állapotát nem tartom életveszélyesnek mégsem

e pillanatban. Az ágyat körülálló Sonderkommandósok először csendesen kérnek, hogy hagyjam a Kapitányt „útjára menni”, ne csináljak semmit, mert csak meghosszabítanánk életben maradásával lelki kínjait, ami elől menekülni akart. Pár hét múlva úgyszólván lejár a XII. Sonderkommando életének terminusa! Midőn látják, hogy érvelésük nincs reám hatással és befecskendezem a gyógyszereket, néhányan a régi K. Z. lakók közül egész ingerültté válnak, és nem a legfinomabb hangnemben fejezik ki az enyémmel ellentétes felfogásukat életmentő szándékaimat illetően. Magukra hagyom őket. A Kapitány, ha nem kap süllýedésszerű tüdőgyulladást, négy-öt napon belül meggyógyul. Még néhány hétig lapátolni fogja a kokszt és éleszteti a pokoli tüzet megkínzott, agyonhajszolt, gázhalálba küldött testvérek ezreinek holtteste alá és mikor eljön egy nap, a Sonderkommando utolsó napja, beáll a sorba. Egy sortűz és véresen bukik halott bajtársai mellé, szemében a rémület és csodálkozás keverékével. Most hogy betegágyától távol vagyok és szenvedő arca nem hívja húszéves orvosi „énemet” segítségül, emberi „énem” teljesen igazat ad a Kapitány bajtársainak. Hagyni kellett volna őt „útjára menni”, nem acélkék géppisztolyok hideg csöve előtt, hanem a luminál lelki kínoktól és fájdalomtól mentes bódulatában.

Körutam végétért. Visszatérek az I-es krematóriumba. Benézek a boncterembe, új embereim a kezdők szorgalmával szabdalják dr. Wolff hasmenéses halottait. Frissen vannak borotválva, ingük tiszta, ruhájuk új, lábaikon finom cipők, visszaadták emberi formájukat. - Amint a boncasztalnál állnak fehér köpenyeikben, nyakukban sárga gumikötény, kezeiken gumikesztyűk, a boncterem és laboratórium egy komoly tudományos intézet illúzióját keltheti egy, az itt folyó munkát nem ismerő szakemberben. Én szakember vagyok és már három hónapja dolgozom itt! Ez nem tudományos intézet, hanem egy pseudotudományos intézet! Hamis teóriákra épített, áltudományos intézet! Minthogy áltudomány a hamis teóriákra épített fajkutató, a magasabbrendű faj fogalma, úgy áltudomány és hamis teóriákra épül dr. Mengele ikerkutató munkája is. Hamis továbbá az itt lemeszárlásra kerülő törpék és nyomorékok degenerációs elmélete, amivel a zsidó faj alacsonyrendűségét akarják bizonyítani. Nem most és nem a mai német nemzedéknek. Az még nem hinné el, hanem a háború győzelmes befejezése után! Nagy múzeumok szellős csarnokaiban fognak állni az itt lemeszárolt törpék, nyomorékok, kik születésüktől azok, ecélra kikészített, állványra szerelt, pontos név és kor megjelöléssel ellátott csontvázai. A III. Birodalom fajvédő és élettérért folytatott, győzelmesen befejezett háborújának minden évfordulóján e múzeumokba fognak vonulni az ezer évre kialakult HI. Birodalom iskoláinak növendékei tanáraik vezetése alatt. A tanárok méltatják a napot, a győzelem napját. E győzelemmel, fajuk magasabbrendűségének elhivatottságában nemcsak a környező francia, belga, orosz és lengyel népet szorították alacsonyrendűségüknek megfelelő keretek közé, hanem teljesen kipusztítottak Európából egy népet, a zsidó népet, mely hatezer évet számolt ugyan, de már évszázadok óta nincs létjogosultságuk, mert több ezer éves létük folyamán törpékké és nyomorékokká degenerálódtak. Vérkeveredésükkel meggyalázták, degenerációs veszélybe sodorták az egyetlen tiszta, árja fajt!

Kártékonyak voltak vérkeveredésükkel a nagy fajra! Veszedelemesek is voltak, mert zseniális tudósai, irodalmárai, kereskedőik, pénzembereik már olyan hatalommal rendelkeztek, hogy teljes uralmuk alá akarták kényszeríteni Európát! Ezért írta be nevét a III. Birodalom első Vezére a halhatatlanok könyvébe és szerezte meg az egész művelt világ háláját és megbecsülését, mert ezt a fajt kiirtotta!

Ily hamis teóriákra építve folytatják háborújukat egy világ ellen és irtják ki a csecsszopós gyermekig Európa idehurcolt zsidóságát. Hamis ebben az országban minden! A háború vérfürdőjét keresztes háborúnak nevezik. Az ő szemükben egész Oroszország egy vad mongol sztyeppe! Franciaország egy vérbajba fulladt, kihalóban levő nép országa! Az angolok, miniszterelnökeiktől lefelé valamennyien skót whiskytől delírium tremensesek! Ellenben a japán nép, a legferdebb szemű mongol törzs, tiszteletbeli árja, mert érdekeik pillanatnyilag így kívánják. Hamis egész életük! Leányaik, hadiözvegyeik bárkitől szülhetnek gyermekeket, bármilyen nevet adhatnak nekik, azoknak a számtalanoknak neveiből, kiknek odaadják magukat. A faj szaporítás érdeke kívánja így! Hamis alapokra van fektetve egész pénzügyük. Számtalanszor kürtölték világgá, hogy a nemzeti szocialista alapokra fektetett III. Birodalom értékalapja nem az arany, hanem a munka! Mégis, külön e célra berendezett üzemben naponta 30-40 kiló aranyat olvasztanak be idehurcolt és

legyilkolt zsidók fogaiból. Nem is folytatom tovább, mert meg kellene említenem a krematóriumok föld alatti helyiségeinek homlokzatán levő táblát, amelyen hét nyelven hazudják a világnak, hogy fürdő, pedig gázkamra! A cyklongázt tartalmazó dobozokon az áll, hogy mérges szer poloskák és tetvek irtására, pedig embereket öl néhány másodperc alatt! Még eszembe jut valami! Talán a K. Z. villanydrótjain függő táblák felirata is hamis! Nincs is talán áram az állítólag 6000 volt feszültségű drótokban? Ez az egy igaz kell legyen mégis, mert saját szememmel láttam, hogy Oberschaarfürher Mussfeld óriási farkaskutyája a krematórium kapujánál a drótkerítéshez ért és azonnal kimúlt. Ha már a feliratoknál tartok, úgy meg kell említenem a K. Z. minden volt foglya által olvasott, buzdító feliratot: „A munka szabadabbá tesz.” Ezt úgy láttam átültetve a valóságba, hogy egy alkalommal három vagon állt meg a krematórium előtt, citromsárga arcú. csontig lesóványodott emberek támolyogtak ki belőlük. Háromszázan voltak. Midőn a krematórium udvarára léptek, beszélgetésbe kezdtem velük. Elmondták, hogy három hónappal ezelőtt lettek az auschwitzi „D” táborból egy háromezres transzporttal útnak indítva. Egy kénsavgyárban dolgoztak, sokan meghaltak különböző betegségekben. Ők háromszázan kémérgezést kaptak, innen van citromsárga arcszínük. Kiválasztották és útnak indították őket azzal, hogy üdülőtáborba kerülnek. Félóra múlva kiterítve láttam véres hulláikat az égetőkemencék előtt. A munka szabadabbá tesz! Üdülőtábor! Hát nem pokoli dolgok ezek? Van ezeknek párjuk is! Június vagy július hónapban történt, hogy a tömött barakkok lakói között 100 000 darab levelezőlapot osztottak ki, kötelezővé téve az írást valamennyi ismerősnek. Szigorúan megparancsolták, hogy feladóhelyül ne Auschwitzot, vagy Birkenaut írjanak, hanem „Am Waldsee-t!” Ilyen nevű helység csak a Svájci határon van. A levelek elmentek, válasz is érkezett rájuk. Szemtanúja voltam, midőn a válaszleveleket, körülbelül 50 000 darabot, egy, a krematórium udvarán készített máglyán elégették. Kézbesíteni úgy sem lehetett volna őket, mert a címzettek is elégték, míg levelükre válasz érkezett. így volt ez megrendezve. A célja a világ közvéleményének megnyugtatása és félrevezetése volt.

XX. Fejezet

Az I-es krematórium gázkamrájában 3000 halott fekszik egy halomban. A Sonderkommandósok már szedik is széjjel a hullatorony egymásba kapaszkodó holttesteit. Szobámig hallom a felvonók dübörgését, ajtainak csapódását. Gyors ütemben folyik a munka. A gázkamra lel kell szabaduljon! Friss transzport érkezése van jelezve!

Szinte ajtóstól rohan hozzám a gázkommandó vezetője és felindultan közli velem, hogy a hullák szétválasztásánál, a halom alján egy életben maradt nőt találtak. Kézbe kapom állandóan összecsomagolt orvosi táskámat és már rohanok is vele le a gázkamrába. A hatalmas terem bejáratához közel, közvetlenül a fal mellett, hulláktól félig betemetve egy fiatal nő teste vonaglik és ad hörgő hangokat. Izgatottan állnak körülöttem a gázkommandó emberei. Ilyen még nem fordult elő borzalmas munkájukban! Megszabadítjuk a mozgó testet a rajta fekvő halottaktól. Ölbe veszem. Egy fiatal leányka könnyű testét viszem a gázkamra mellett levő helyiségbe. Itt szokott a gázkommandó munkájához átöltözni. Egy padra fektetem a gyermeket. 15 évesnek nézem. Előszedem injekciós készletemet és a nehezen lélegző, eszméletlen gyermek karjaiba egymásután három injekciót adok. Jéghideg testét vastag kabáttal takarják le embereim. Egyik a konyhára szalad, hogy forró teát vagy levest hozzon. Segíteni akar mindenki, mintha saját gyermeke volna. Meg is van az eredménye munkánknak! Egy köhögési roham, ami a gyermeket elfogja, sűrű váladékcsumót hoz fel a tüdejéből. Szemeit kinyitja és mereven nézi a szoba mennyezetét. Feszülten figyelem minden életmegnyilvánulását. Légzése egyre mélyül. Éhesen nyeli gáztól megkínzott tüdeje a levegőt. Pulzusa a beadott injekciók hatására már egészen érezhetően ver. Türelméért várok, az injekciók még nem szívódtak fel teljesen de már látom, hogy még néhány perc és magához tér. Így is történik. Finom vonalú arcocskája az egyre élénkülő vérkeringéstől kipirosodik, szemei értelmet kapnak. Nagy csodálkozással néz körül, tekintete végigszalad rajtunk. Szemeit ismét becsukja, még nem tudja, mi történik vele. A jelent még nem tudja felfogni. Azt sem tudja, hogy valóság-e? Bizonyára ködfátyol borul még tudatára! Néhány világosabb folt agyacsckáján egy hosszú vagonosorra emlékezteti, amivel ideérkezett. Aztán sorba állt és észre sem vette, már sodródott is a nagy tömeggel. Egy fényesen kivilágított nagy föld alatti

helyiségbe került. Minden olyan gyorsan történt! Arra is emlékszik, hogy le kellett vetkezni mindenkinek! Ez nagyon rossz érzés volt, de mindenki megtette, így meztelenül sodródott egy másik nagy helyiségbe. Mindenki nagyon nyugtalanná vált egyszerre. Itt is nagy lámpák égtek. Riadtan jártatja szemeit az összezsúfolt tömegen. Nem találja hozzátartozóit. A falhoz lapulva várja, mi történik. Egyszerre vak sötétség veszi körül. Szemeit csípi, torkát fojtogatja valami! Összeesik! Itt kialszik emlékeinek fénye.

Mozdulatai egyre élénkebbé válnak. Karjait, fejét emelgeti, jobbra-balra néz, arcán rángatózó mozdulatokkal. Kabátom gallérjához kap, azt görcsösen szorítva, minden erejét felhasználja, hogy felülhessen. Többször visszafektetem, de szándékát újból megismétli. Egy súlyos idegroham állapotába került. Lassanként megnyugszik, teljesen kimerülten fekszik. Szemeiből vastag könnycseppek fénylenek, de nem sír.

Kérdésekre megkapom az első választ. Nem akarom fárasztani, nem kérdezek sokat. Annyit megtudok, hogy 16 éves és szüleivel érkezett egy erdélyi transzporttal.

Forró húslevest kap egy csészében. Meg is issza. Hoznak a Sonderkommandósok mindenféle ennivalót, de nem engedem, hogy adjanak neki. Betakarom a nyakáig és megparancsolom, hogy aludjon egy kicsit.

Szédülten kavarognak fejemben a gondolatok. Társaimhoz fordulok. Gondolkozunk, töprengünk. Most vagyunk a dolog legnehezebb részénél. Mi legyen a gyermekkel? Tudjuk! Itt nem sokáig maradhat!

Krematórium! Sonderkommando! Mit lehet itt egy leánykával tenni? Ismerem a krematóriumok történetét, de innen élve még nem került ki senki, sem a transzportokból, sem a Sonderkommandóból, mely sorrendben a XII. a Sonderkommandók közül.

Nem marad sok időnk a töprengésre. Megérkezik Oberschaarführer Mussfeld. hogy szokása szerint körülnézzen a munkálatoknál. Amint a helyiség nyitott ajtaja mellett elhalad, észreveszi csoportosulásunkat. Belép, megkérdi - mi történik itt? - Már meg is pillantja a padon fekvő leánykát. Intek társaimnak, hogy távozzanak. Magam próbálom a lehetetlent is megkísérelni. Három hónap közös fedél alatt eltöltött napjai kialakítottak közöttünk bizonyos helyzetet. A németeknek különben is tulajdonságuk, hogy azokat az egyéneket, akik értenek valamihez, még a K. Z. terében is megbecsülik, amíg szükség van rájuk. így van ez a cipészekkel, szabókkal, asztalosokkal, lakatosokkal is. Gyakori érintkezésük folyamán többször tapasztaltam, hogy becsüli bennem a szakmabeli tudást, boncoló orvosi tevékenységemet illetően. Tudja, hogy a K. Z. első orvosa a legrettegettebb személy mindenki szemében, dr. Mengele a munkaadóm, kit fájának hiúságával a német orvostudomány egyik nagy képviselőjének tart. A zsidók százezreinek gázhalálra küldését hazafias feladatnak minősíti. A bonctermi munka a német orvostudomány előbbrejutásának szolgálatában áll. Ebből profitálok én is, mint bonctermi munkatárs. Gyakran jár be a boncterembe és sokszor beszélgetünk politikáról, hadi helyzetről és sok egyébről. Úgy- veszem észre, azért is respektál, mert a halottak felboncolását véres munkájával rokonszakmának tartja. Ő az 1-es krematórium parancsnoka és főlovásze, három másik mellett. Ők végzik a tarkólövéses likvidálásokat olyanoknál, kiket a táborból szelektáltak, vagy más táborokból küldenek ide „üdülőtáborba”, ha számuk nem haladja meg az ötszázat! Ezeket azért likvidálják tarkólövésekkel, mert a gázkamrák nagy üzemét csak nagyobb tömegek elpusztítására veszik igénybe. Gázból is ugyanannyira lenne szükség, hogy a gázkamrát megtöltsék vele 500, mint 3000 személlyel. A vöröskeresztes autónak sem kell kijönnie gázdobozokkal és két gázhóhérral. A ruhákért sem érdemes, hogy külön teherautó jöjjön az áldozatok kevés létszámánál. Ilyen meggondolások miatt vezették be a tarkólövéseket.

Nyugodtan elmondom neki a kisleány borzalmas esetét. Vázolom előtte azt, hogy ez a gyermek végigszenvedte a vetkezőterem, a gázkamra halál előtti jeleneteit. Midőn körülötte minden sötétségbe borult, szippantott is a cyklon halálos leheletéből keveset, de csak azért keveset, mert törekeny teste a halállal vívódó tömeg taszításától arccal a kis helyen nedves betonpadlóra zuhant. Ez a kis nedvesség nem engedte, hogy tüdejét a gáz megfojtsa. Tudni kell, hogy a cyklongáz nedves médiumban nem hatásos!

Így érvelek és kérem, csináljunk a gyermekkel valamit. Komolyan végighallgatja és tőlem kérdi, hogyan akarom ezt megoldani? Magamtól is tudom, de arcán is látom, nehéz helyzet elé állítottam. Itt a krematóriumban nem maradhat! Egy megoldás lenne, éspedig az, hogy kivigyük a kapuhoz. Ott mindig dolgozik az útépitésnél egy nagy női kommandó. Beállana azok közé és amidőn este a táborba bevonulnak, bekerülnek az egyik barakkba és hallgatnak mindenről, ami vele történt. Annyi ezer között fel sem tűnik, nem sokan ismerik ott egymást.

Ha a leányka 3-4 évvel idősebb lenne, sikerülne is a dolog! Egy húszéves leánynál már van annyi komolyság és elővigyázat, hogy felismerve életben maradásának szerencsés körülményeit, arról senkinek ne szóljon, hanem várjon jobb időket, mint annyi ezren teszik, de, és ez volt Mussfeld álláspontja, egy 16 éves gyermek naivságában az első személynek elmondaná, hol volt, mit látott és miket élt át! Az ilyesmi terjed, kitudódik és elveszünk mind a hárman.

Itt nincs segítség - mondja. A gyermeknek nem szabad életben maradni! - Krematóriumi szemszögből nézve, belátom, igaza van!

Negyedóra múlva felkísérték, helyesebben feltámogatták a kazánterem előcsarnokába, ott nem Mussfeld, mást küldött maga helyett, tarkón lötték.

XXI. Fejezet

Az I-es kreniárium első emeletén, a legénységi szállástól elkerítve asztalosműhely van. melyben 3 asztalos végzi az üzemnél előforduló munkát. E pillanatbaji azonban magánrendelésre dolgoznak. Oberschaarfűhrer Mussfeld, felhasználva az itteni lehetőségeket, óriási, kétszemélyes rekamié sürgős elkészítését parancsolta meg a asztalosoknak. Azok hozzá is fogtak, ami egy krematóriumban nem egészen könnyen kivihető feladat. A parancs azonban nem ismer lehetetlent! A szükséges faanyagot összeszedték a krematórium területén visszamaradt építési anyagok közül. A rekamié kárpitozásához szükséges rugókat azokból a karosszékekből szedték ki. melyeket betegek és öregek számára hoztak magukkal a vagonokban idehurcolt és itt maradt transzportok.

Tucatszámra van belőlük a krematórium udvarán. Azokon szoktunk esténként üldögdélni.

A rekamié tehát elkészült, ahogy megparancsolták! Mindennapi érdeklődésem tárgya lett. Elöttem formálódott és készült el egy napon. Megkapta rugóit, perzsaszőnyegből készített huzatát. A két francia villanszerelőnk olvasólámpát, valamint rádióösszekrényt szerelt reá. Korall piros lakkfestést kapott és nagyon jól mutatott. Egy mannheimi kispolgári lakásban még szebben fog mutatni, mint itt a krematórium padlásán. A rekamié ugyanis a hét végén Mannheimba lesz küldve, mint darabáru, Oberschaarfűhrer Mussfeld otthonába. Ott fog állni és várni, míg az Oberschaarfűhrer a nehéz harcok után győzelmesen hazatér és rajta pihenni ki fáradságait.

E héten szobájában voltam és észrevettem becsomagolásra készen vagy fél tucat selyempizsamát.

Bizonyára hazaküldi ezeket is, mint a rekamié stílusos tartozékát. Szép, külföldi áru!

Németországban ma mindent pontrendszerben lehet kapni. Itt sokkal könnyebben lehet hozzájutni!

A vetkezőteremben vannak elszállításra készen, összecsomagolva! Egy pont ellenében kaphatók.

Oberschaarfűhrer Mussfeld 6 milliméteres fegyveréből tevődik e pont a pizsamák tulajdonosának életére.

Ilyen pontokért kapnak ők itt ékszereket, bőrkabátokat, női bundákat, selyemruhákat, finom cipőket. Nincs hét, hogy ne küldenének csomagokat!

Van az ilyen csomagokban tea, kávé, csokoládé, konzervek kilósáma! Minden a vetkezőteremből szerezhető be! E korlátlan lehetőségek adták az Oberschaarfűhrernek a rekamié elkészítésének és hazaküldésének gondolatát.

Nekem is van napok óta, mióta a kényelmes fekvőhely készítését figyelem, egy gondolatom. A gondolatból lassanként terv lett!

Néhány hét múlva lejár a Sonderkommando négyhónapos terminusa. Mi itt valamennyien elpusztulunk, azzal teljesen tisztában vagyunk! Ezt a gondolatot már megszoktuk, tudjuk, nincs menekvés! Egy dolog azonban nem hagy nyugodni éspedig az, hogy eddig 11 Sonderkommando pusztult itt el és vitte magával a krematóriumok és máglyák borzalmas titkát. Nem szabad, hogy így történjen most is! Ha mi már nem is leszünk életben, gondoskodunk arról, hogy a világ megismerje, egy magát felsőbbrendűnek tartó nép, emberi ésszel elképzelhetetlen kegyetlenségét és aljasságát.

Üzenet kell innen a világba menjen! Lehet, hogy hamarabb, lehet, hogy évek múlva találják majd meg. Akkor is vádolni fog. Az I-ső krematórium Sonderkommandójának 200 tagja fogja az üzenetet, közeli haláluk tudatában aláírni. És a rekamié fogja a drót nélküli világba, egyelőre Oberschaarfürher Mussfeld lakására vinni, Mannheimba.

El is készült az üzenet. Kimerítően írja le az utóbbi évek itt elkövetett borzalmasságait. Megnevezzük az itt elpusztultak hőhérait. Közöljük az elpusztultak hozzávetőleges számát. A pusztítás módját, eszközeit is ismertetjük. Három nagy pergameníven íródott az üzenet. A Sonderkommando írnoka, egy párizsi festőművész írta gyönyörű betűkkel és hogy el ne halványodjon az írás, régi pergamentekercsek mintájára tussal íródott. A negyedik ív a kommandó 200 aláírását tartalmazta. A pergameniveket finom selyemzsinór fűzte egybe. Tekercsbe hajtva, egy, a bádgosaink által készített, vékony hengeralakra formáit fémdobozba került és lett lég- és vízmentesen beforrasztva. Ezt a tokot asztalosaink rekamié rugói közé helyezték a párnázat gyapjújába.

Egy másik ilyen üzenet egyazon szöveggel és aláírásokkal, szintén fémdobozba forrasztva a II. krematórium udvarán lett elásva.

XXII. Fejezet

Már megszokott dolog előttem, amint este hét óra körül teherautó fordul be a krematórium kapuján és hetven-nyolcvan nőt vagy férfit hoz likvidálásra. Ezek a K. Z. napi kiszelektáltjai. A barakkokból és kórházakból kerülnek ide. Több éves, de legalább több hónapos K. Z. lakók, ennél fogva teljesen tisztán látják sorsukat. A halálfélelem borzalmas sikolyával és ordításával van tele az udvar, midőn az autó a kapun befordul. Tudják, hogy a krematórium kéményének árnyékából nincs menekvés! Ezeket a mindennapos jeleneteket nem akarom látni, ezért a krematórium udvarának legtávolabbi részébe szoktam elvonulni. Ott egy kis fenyőfákból álló lugas van, itt ülök le. Ide nem hallatszik a fegyverek dörrenése, a sikoly is csak tompán ér füleimhez.

Ma este nem volt szerencsém. Már délután 5 órától dolgozom a boncteremben, egy SS Oberschaarfürher öngyilkossági esetét kell soron kívül felderítsem. A hullát Gleiwitzból küldték. Egy SS hadbírószázados és egy írnok jöttek a boncoláshoz. Hét óra felé már a boncolási jegyzőkönyvet diktálom az SS írnoknak, midőn befordul terhével a nagy autó, tömve férfiakkal. A boncteremnek két nagy, vasrácsos, zöld színű dróthálóval borított ablaka nyílik a krematórium elülső udvarára. Az autó nem messze az ablakoktól megáll. Szerencsétlen utasai nagyon csendesen viselkednek. Ebből következtetem, hogy nem barakkok, hanem a kórházak szelektáltjai. Mind súlyos betegek! Már nincs erejük az ordítózásra. Arra sem, hogy a teherautó magas platformjáról leszálljanak. Az SS örök kiabálnak, biztatja őket. Senki sem mozdul közülük. A kocsivezető altiszt türelmét veszti. Visszaül kocsijába és álló helyzetben járatni kezdi az autó motorját. Az óriási teherszekrény elülső részével lassan a levegőbe emelkedik és egyszerre önti ki az embereket. A szerencsétlen, így is félhalott betegek fejükkel, arcukkal térdeikkel zuhannak a betonra vagy egymásra. Éktelen ordítás jön elő torkaikból, amint a földön vonaglanak fájdalomukban. Borzasztó jelenet! A jajveszékelésre, ordításra felfigyel munkájából az idegen SS hadbíró és megkérdezi tőlem: „- mi folyik odakint az udvaron?” Az ablakhoz jön ő is, és elmagyarázom neki a jelenetet. Úgy látszik szokatlan neki az ilyen látvány, mert undorodva fordul el tőle és rosszállóan megjegyzi: „ezt mégsem kellene csinálni!”

A Sonderkommando leszedi az áldozatok rongyait és egy halomba rakja az udvaron. A szerencsétleneket pedig behordják az égetőterembe és ott a kemencék előtt álló Oberschaarfürher Mussfeld elé állítják őket. Ma ő van soron a tarkólövésnél! Gumikesztyűs kezében a fegyver! Egymásután hullnak le a halottak, hogy helyet adjanak a következőknek. Néhány perc alatt felborította, így szokta mondani „umgelegt”, mind a nyolcvanát. Egy félórával később elhamvadtak. Később felkeres szobámban az Oberschaarfürher és kér, hogy vizsgáljam meg. Rendetlen a szívverése, a feje is fáj! Leveti a blúzát. Lemérem a vérnyomását, megtapogatom pulzusát, szívét is meghallgatom! Megnyugtató kijelentést teszek panaszaira. Szívénél nem találok semmiféle rendellenességet. Egy kissé izgatott a pulzusa. Az a véleményem, hogy annak a kis munkának a következménye, amit ezelőtt egy órával végzett a kazánteremben! Meg akartam nyugtatni, de épp

az ellenkezőjét értem el. Szinte méltatlankodva ugrik fel helyéről, elém áll. „- Önnek téves a diagnózisa” - mondja -, „mert én egyformán nem izgatok magamat, akár 80, akár 1000 embert lövök agyon. Tudja ön, miért vagyok izgatott? Megmondom! Azért, mert sokat iszom!” Úgy látom, csalódottan távozik!

XXIII. Fejezet

Lefekvés után még olvasgatni szoktam ágyamban, hogy elálmosodjak. Így teszek ma is, de nem sokáig olvashatok, mert a villanylámpa hirtelen kialszik és már hallom is a K. Z. légiszirénáját. Ilyenkor erősen felfegyverezett SS őrcsapatok kísérik le bennünket a Sonderkommando óvóhelyére, a gázkamrába. Így történik ma is. Magunkra vesszük ruháinkat és indulunk.

Nehéz szívvel lépünk a sötét gázkamrába. Kétszázan vagyunk! Az egész kommandó. Rettenetes érzés e teremben tartózkodni, annak tudatában lenni, hogy itt annyi százezer ember lelte kínos halálát. Mi még annak is a tudatában vagyunk, hogy a Sonderkommando terminusa vége felé jár és ilyen alkalom jól jönne az SS-nek, hogy a gázkamra ajtaját becsapják és négy doboz cyklongázt reánk eresztve, simán elintézzenek bennünket. Az SS-től minden kitelik!

Nem lenne új dolog! Már előfordult hasonló eset. - A IX. Sonderkommando egy részét a K. Z. férfitáborába, a „D” táborrész 13-as számú barakkjába vitték. Ez zárt barakk volt. A kommandónak azt mondták, hogy felsőbb parancsra szállásuk ezentúl nem a krematóriumokban, hanem itt a táborban lesz. Innen fognak két csoportban kijárni a krematóriumokba. Még aznap este fürödni és ruhacserére vitték őket a „D” táborrész egy fürdőjébe. Fürdés után meztelenül a szomszéd helyiségbe kerültek, hogy fertőtlenített ruhákba öltözzenek. Ez egy valóságos fertőtlenítő helyiség, teljesen légmentesen zárható. Itt szokták a táborból összehordott tetves ruhákat fertőtleníteni. Négyszáz Sonderkommandós lelte itt gázhalálát. A hullákat teherautón vitték a máglyákhoz. Nem hiába várjuk tehát szorongó érzéssel a légiriadó végét. Háromórás riadó volt! Feljövünk a gázkamra sötétjéből. A drótkerítés ívlámpái, a tábor kilométeres fényláncai ismét világítanak. Lefekszünk. Aludni próbálok. Nehezen fog menni.

Másnap reggel beteglátogató körutamon a II-es krematóriumban vagyok. A sonderesek ottani főkapója bizalmasan közli velem, hogy az éjjeli légiriadó sötétségében partizánok közelítették meg a tábort. A krematórium udvarát körülzáró drótkerítést egy kevésbé feltűnő helyen átvágták és az így keletkezett nyíláson három géppisztolyt és lőszert, valamint 20 kézigrányt dugtak be. A Sonderkommando emberei már a kora reggeli órákban megtalálták, és biztos rejtékhelyre kerültek. Érthető bizakodás kezdett helyzetünk reménytelenségében tért nyerni. Tudtuk, hogy a segítő kezek, melyek a fegyvereket hozzánk juttatták, nem messze lehetnek. A partizánok táborhelyét, több megfigyelésből következtetve, a krematóriumoktól 25-30 kilométer távolságban sejtettük. Bízunk benne, hogy a legközelebbi légiriadó alkalmával ismét hoznak számunkra fegyvereket. Mostanában naponta, sőt napjában többször is vannak légiriádók, de nekünk csak a hosszú éjszakai elsötétítés hozhat segítséget ismeretlen, de önfeláldozó bajtársainktól. Még három, négy éjjeli elsötétítés elegendő lenne ahhoz, hogy a partizánok kellő mennyiségű fegyverrel lássanak el bennünket és a kitörést megkísérelhessük.

A szervezkedés a III-as krematóriumból indul ki és szövi hálójának szálait a többi krematóriumokban.

Mindez nagy óvatossággal és körültekintéssel történik. A halál itt leselkedik reánk óreink géppisztolyában. Mi élni akarunk! Szabadulni akarunk innen és ha nem fog sikerülni mindnyájunknak, csak egynek, kettőnek, úgy is nyertünk, mert lesz, ki a világnak hírül vigye e borzalmas műhelyek sötét titkait.

Akik pedig meghalnak, nem mint agyontaposott férgek hullanak el hóhéraik szennyes kezétől, hanem egyetlennek lesznek a németországi K. Z.-ek történetében, kik ezerszeres túlerővel szemben ugyan, de felemelt fővel, maguk is halált osztogatva halnak meg.

XXIV. Fejezet

Oberschaarfürher Steinberggel beszélgetek egy napon. Gyakori látogatóm a boncteremben. A II. Birodalomban berlini forgalmi rendőr volt. a III. Birodalomban az SS-hez került. Nagyon veszedelmes embernek ismerem, intelligens is. gonosztevő is! Elmondja, hogy néhány napra egy, a sziléziai hegyekben levő, SS üdülőházba mennek négyen. Az egyik ő, a másik Oberschaarfürher Seitz, a harmadik Rottenführer Holländer, negyedik a társaságban Rottenführer Eidenmüller. Jól ismerem mindőjüket, a krematóriumok legkegyetlenebb hóhérai. Mint mondják, ötnapi pihenőre mennek.

Három hónapos Sonderkommandós vagyok. Ha nekem egy SS azt mondja valamire, hogy fekete és én is annak látom, mégsem hiszem el! Ha nekem Oberschaarfürher Steinberg üdülésről beszél, az egész biztosan valami speciális, véres feladat elvégzése. Annál is inkább hiszem ezt, mert a krematórium SS személyzete sem hagyhatja el szolgálati helyét, hogy emberekkel érintkezve, azoknak néhány pohár szesz után, minden titokban tartott dolgot elmeséljen. Ők csak, mint zárt csoport távozhatnak innen, egy tiszt vezetésével és úgy kell ide visszaérjenek! Nem sok különbséggel Sonderkommandósok ők is. Úgy tudom, kétévi szolgálat után egy SS táborba kerülnek. E táborban szokta elintézni, illetőleg likvidálni a III. Birodalom a fegyvelemsértő vagy túl sokat tudó SS embereit.

Öt nap múlva megérkezett „üdülési szabadságáról” Oberschaarfürher Steinberg és három társa. Nem kérdeztem semmit. Ők sem mondtak semmit. Még érkezésük napján felmentem a Sonderkommando konyhájára, ahol Michelnek, a francia nemzetiségű szakácsnak mindig volt néhány jó falatja számomra. Értékes és megbecsült alakja a Sonderkommandónak. Neki civilben is ez a foglalkozása. Egy francia hajóstársaság braziliai járatán közlekedő luxushajó szakácsa. Most is néhány ízes falat elfogyasztása végett keresem fel kis konyhájában a jó Michelt. Nem olyan barátságos, mint máskor. Látható, hogy történt vele valami, mert örökösen füstölgő tengerészpipája most is szájában van, mereven félrecsapva, de nem ég. Ha ő ezt nem veszi észre, úgy nagyon izgatott kell legyen! El is találtam, mert alig lépek be a konyhába, beteszi utánam az ajtót és karon fogva, egy sarokba húz, ahol vízzel telt bádogvályú áll egy széken. Két ujja között zöld SS inget emel ki a vízből, utána egy másodikat és harmadikat. Mind a három ing hatalmas vérfoltokkal van tele. Csak egy vágóhídon vérezheti be valaki így magát. Oberschaarfürher Steinberg és társai is vágóhídon voltak öt napig. Embervágóhídon! Micheltől tudom, hogy az ingeket ők adták át mosás végett, amint megérkeztek.

Nem túloztam tehát, ha azt állítottam, hogy még akkor sem hiszem el az SS-nek, hogy valami fekete, ha én magam is látom, hogy az.

XXV. Fejezet

A cigánytábor 4500 lakója számára is eljött a megsemmisülés órája. A rendszabályok ugyanazok voltak, mint a cseh tábor likvidálásánál. Barakkzárlat. Nagyszámú SS őrség vonult fel kutyákkal. A cigányokat kiterelik a barakkokból és felsorakoztatják őket. Kiosztják a kenyér- és szalámiadagokat. Mindenki három adag, háromnapos útra járó élelmet kap. A cigányok úgy tudják, hogy más táborba viszik őket. és mint kétéves K. Z. lakók el is hiszik. Nagyon egyszerű, de nagyon hatásos módja a félrevezetésnek. A krematóriumokra nem gondol senki, mert oda nem adnának útavalót.

Nem a halálba indulók iránti kímélet az, ami az SS vezetőséget félrevezető eljárásokra indítja, hanem pusztán az a cél, hogy nagy létszámú tömeget, mint a jelen esetben is, aránylag kis létszámú SS őrség vezethessen rendzavarás és idővesztés nélkül a gázkamrákba.

Így is történt! Egész éjszakán át szórták magukból a lángot az I-es és II-es krematóriumok kéményei. Fényük megvilágította az egész tábor! Üres és néma lett a zsibongó cigánytábor. Csak a kerítések drótjai zörrennek meg és az elhagyott barakkok nyitva maradt ajtóit és ablakai csapódnak be, vagy ki, amint keresztül fúj rajtuk a volhyniai pusztákról jövő szél.

Ma éjjel ismét tűzijátékot rendezett magának Európa piromániás népe. Az auschwitzi koncentrációs tábor a színhely, mint mindig! A lángokba dobott áldozatok ezen alkalommal nem zsidók, hanem keresztények voltak! Németország és Ausztria katolikus cigányai!

Reggelre kialudtak a tüzek. A krematóriumok udvarán kis, ezüstösen fénylő halom keletkezett az áldozatok hamvaiból. Tizenkét ikerpár hullája nem került kemencékbe. Azoknak mellé még gázhaláluk előtt ráírta dr. Mengele bőrkrétával a két betűt: Z. S. betűket, a boncolásra való utalást. Majd minden korú ikerpár szerepel, újszülöttől 16 éves korig a hullagyűjteményben. A hullakamra betonpadozatán fekszenek a barnabőrű, feketehajú gyermektettek. Fáradtságos munkát ad rendbeszedésük, ahogy testvért, testvér mellé fektetve, csoportosítom őket. Vigyázok is reá, nehogy összecserélődjének, mert életemmel fizettetné meg Criminaldoctor Mengele, ha ikerkutató munkájának e páratlanul értékes és ritka példányai hasznavehetetlenné válnának.

Csak a minap történt, hogy munkatermi asztalomnál ültem vele. Az eddig feldolgozott ikrek dossziéjában lapozgatunk, midőn az egyiknek fedelén, a világoskék kartonon halvány zsírfoltot vesz észre. Boncolás közben gyakran veszem kézbe, így történhetett, hogy kissé bezsírozódott. Szemrehányóan néz reám és nagyon komolyan kérdezi: „- Hogyan bánhat olyan könnyelműen e dossziékkal, miket én oly szeretettel gyűjtöttem össze?”

A szeretet szava hangzott dr. Mengele ajkairól. A bámulattól egy hang sem jött ki a számon, hogy felelhessek neki.

XXVI. Fejezet

A tizenkét ikerpár hulláinak kórbonctani kiértékelését a legnagyobb körültekintéssel végzem. Mint ismeretes, vannak egypetűjű és kétpetűjű ikrek. Az egy petéből származó ikrek minden esetben egyneműek és hajszálra egyeznek egymással úgy külső, mint belső megnyilvánulásaikban. Ezeket konkordáns ikreknek nevezzük. A kétpetűjű ikrek úgy külső, mint belső megnyilvánulásaikban inkább mint testvérek hasonlóak és nem mutatnak egyező, hanem eltérő, diskordáns tulajdonságokat, a legtöbb esetben különeműek. Ezek a megfigyelések ikerbiológiai átöröklődési szabályként szerepelnek az orvostudományban. Ez a szabály egyik fontos bizonyítéka annak, hogy az emberi egyedek konstitúciójára, testalkatára, szervi és lelki megnyilvánulásaira a külső befolyások csak kis mértékben vehetők figyelembe. Ilyenek a nevelés, a jól, a rosszul tápláltság, a betegségek, melyek az egyedet élete folyamán alakíthatják, befolyásolhatják. Sokkal hatalmasabbak azok a tényezők, melyeket az egyed átöröklődés formájában vesz át elődeitől. Ha ezek a tényezők többször ismétlődnek nemzedékek folyamán egy-egy családban, domináns, azaz uralkodó átöröklődési megnyilvánulásoknak nevezzük.

Ezeknek a domináns átöröklődési jelenségeknek megnyilvánulási formája lehet a jónak és rossznak értelmében. Ilyenek: az erős, egészséges fogazat, dús, nem ritkuló hajzat, a vitustánc nevű betegség, a magas vérnyomás egy fajtája, egyes családokban a cukorbetegség, az elmebajok közül a mániás depressziós elmezavar.

Az átöröklődési megnyilvánulások akár jók, akár rosszak, részint már a születésnél mutatkoznak. Ilyenek azon esetek, ahol újszülöttek kezein vagy lábain a rendesnél több vagy kevesebb az ujjak száma. Vannak olyan megnyilvánulások, melyek csak a későbbi korban mutatkoznak és válnak tartós betegségekkel. Ilyenek az asztma, az epilepszia, vagy nyavalyatörés, a már említett magas vérnyomásforma, a rákbetegség némely formája, a szemlencsék öregsgéi hályogja, utóbbi a hatvan éven túliak betegsége.

Az átöröklődési megnyilvánulások néha azt a különös jellegzetességet mutatják, hogy az egyik nemem gyakrabban mutatkoznak, mint a másikon. Ennek az a magyarázata, hogy nemileg meghatározott átöröklődési megnyilvánulások. Ezek közül mint leggyakoribbat, a színvaktságot és a vérszegénységet említem meg. Ezek a betegségek kizárólag a hímneműeknél figyelhetők meg. Nőknél nem fordulnak elő. A leggyakoribb átöröklődési forma a vérszegénységnél, a beteg nagyapáról, az egészséges leányon keresztül a fiúunokák felére való terjedés. Sohasem veszik át beteg apától fiúk e betegségre való hajlamosságot. Egy beteg apának minden fia és azoknak leszármazottjai, akár férfiak, akár nők, egészségesek lesznek. A beteg apától született egészséges

nők azonban magukban hordják az átöröklődési tényezőket és minden leánygyermekük továbbvezeti, mint említettem, a fiúgyermekek felére.

Egy tizenöt éves ikerpár hullái fekszenek a boncasztalon. Párhuzamos, összehasonlító boncolást végzek a két ikertestvéren.

A két faj ez esetben nem mutat kiértékelni valót. A következő mozzanat a mellcsont kiemelése. Páratlan jelenség tárul szemeim elé. Mindkét ikernél jelen van a thymus persistens, a maradandó thymusmirigy jelensége.

A thymusmirigy normálisan csak gyermekeknél fordul elő, a mellcsont felső szélétől a szívig terjedő, elég terjedelmes képlet, mely a nemi érettség beálltával gyors sorvadásnak indul és teljesen eltűnve, egy kis zsírlapocskát hagy maga után, a néhai mirigy kevés szövetmaradékával.

A thymusmirigynek nagy befolyása van a test hosszúsági növekedésére. Korán sorvadt thymus kiesési tünetei közül legfontosabbak: a törpenövés és a csöves csontok nagymérvű törékenysége. A mirigy túltengése pedig gyakran figyelhető meg oly gyermekek boncolásánál, melyek minden betegség vagy magyarázhatók nélkül, hirtelen haltak meg. Fertőző betegségek iránti, túl gyenge ellenálló képesség esetében is megfigyelték a mirigy túltengését.

A két ikernél talált mirigy tehát rendkívüli érdekességgel bír, mert nemcsak jelen vannak a 15 éves ikertestvéreknél, holott már 13 éves korukban el kellett volna tűnjenek, hanem a normális nagyságnál sokkal nagyobb méreteket mutatják. Még egy pár tizenötéves és két pár 16 éves ikret boncolok fel, valamennyi egypetűjű iker. - Mindegyiknél jelen van a thymusmirigy, hasonló, megnagyobbodott formában.

Nyolc pár ikernél, mind egypetűjű, kioperálok a gerincoszlop ágyéki és keresztcsonti részét. Az ágyéki rész IV. és V. csigolyája, valamint a keresztcsonti rész fejlődési rendellenességet mutatnak, ami abban nyilvánul meg, hogy e részek a 12-13 éves kor beálltával nem záródtak, hanem rendellenesen nyitva maradtak a 15-16 éveseknél is. Ezt a fejlődéstani rendellenességet Spina bifidának hívják az orvosok és súlyos következményekkel járható elváltozásként ismeretes. Az egyedek fejlődése a gerincoszlop két irányába történik. Az egyik fejlődési irány a koponya, a másik a medence, illetőleg a farokcsonti irány. Előbbit craniális, utóbbit caudális tendenciának hívjuk, aszerint, amint egyik vagy másik van túlsúlyban.

Jelen esetben a 16 felboncolt ikernél craniális és nem caudális fejlődési tendencia van, mert a Spina bifida és a keresztcsont nyitva maradása degeneratív tünetek.

Egy másik fontos fejlődési rendellenességet 5 ikerpárnál találtam a felboncolt 12 pár közül, a jobb oldali X. borda lihegését, a Costa decima fluctuant. Ez a borda normális esetekben fixálva van.

Libegése fejlődési rendellenesség a gerincoszlop caudális, farokcsonti irányába.

A X. borda libegését praxisban élőnél is megállapíthatjuk. Astheniás típusú, sovány, magas, gyenge izomzatú, alacsony vérnyomású, könnyen fáradó egyéneknél fordul elő, természetesen nagyon ritkán.

Mindezeket az érdekes megfigyeléseket boncolási jegyzőkönyvek alakjában vetem sokkal kimerítőbben és orvosilag precíz formában papírra. Hosszú vitadélutánokat töltök el dr. Mengelével egy-egy homályos probléma tisztázására. A boncteremben és a laboratóriumban nem az alázatos K. Z. fogoly szerepében, hanem akárcsak egy orvosi konzíliumon, mint teljesen egyenrangú orvos magyaráztam és védtem saját álláspontomat, vagy cáfoltam meg kifejtett nézeteit, ha azt nem tettem magamévá.

Jó emberismerő vagyok és úgy vélem, hogy ez az orvosi magatartásom, valamint határozott fellépésem voltak azok a tulajdonságok, kimért beszédem, ha kellett hallgatásom mellett, amelyekkel elértem azt, hogy dr. Mengele, aki előtt még az SS-ek térde is remeg a félelemtől, egy élénk vitánk alkalmával cigarettával kínált meg és köszönt, midőn a laboratóriumot elhagyta.

XXVII. Fejezet

Egy alkalommal idősebb férfi hulláját boncoltam és mellékletként az epehólyagban gyönyörű epekőkristályokat találtam. Tudtam, hogy dr. Mengele szenvedélyesen gyűjti az ilyfajta ritkaságokat. Megmostam, megszáritottam és egy széles szájú üveg dugós üvegbe helyeztem azokat. Felirattal láttam el az üveget, az epekő tulajdonosának kórbonctani adataival, valamint minőségi

meghatározásával. Másnapi látogatása alkalmával átnyújtottam neki. Nagyon tetszettek a szép kristályok. Az üvegcsét ideoda forgatva nézegeti és egy hirtelen mozdulattal felém fordulva, azt a kérdést intézi hozzám, hogy ismerem-e Wallenstein hadvezéréről szóló balladát? Kérdése egyáltalán nem volt a környezetnek megfelelő, de feleltem reá: - A Wallenstein hadvezéréről szóló történetet ismerem, de a balladát nem. - Erre elmosolyogja magát és szavalni kezd:

Im Besitze der Familie Wallenstein

Ist mehr Gallenstein, wie Edelstein...

Ez magyarra fordítva valahogy így hangzik:

A Wallenstein családban

több az epekő, mint a drágakő...

A balladaszerű, gúnyos költemény több strófáját szavalta el főnököm és oly jó hangulatban volt, hogy nagy dologra határoztam el magam. Megkértem, tegye lehetővé, hogy feleségemmel és gyermekemmel találkozhasak! Ahogy kérésemet kimondtam, tudtam, hogy merész volt, de már megtörtént. Meglepődve néz reám. - Ön nős és gyermeke van? - kérdi. - Igen, százados úr. feleségem és egy 15 éves leánykám van! -felelem kissé izgatottan.

- Gondolja, hogy itt vannak?

- Úgy gondolom, százados úr, hogy igen. mert ezelőtt három hónappal százados úr szelektálta őket a jobb oldalra, midőn megérkeztünk.

- Lehet, hogy azóta más táborba lettek irányítva - feleli.

Hirtelen a krematórium kéményének füstjére gondolok, talán azzal lettek egy égi kommandóba irányítva! Fejét állára hajtva ül asztalánál, én mellette állok. Gondolkozni látszik. - Adok Önnek egy Passierscheint, keresse meg őket. de... -mutatóujját szájára teszi és reám néz. Mintha fenyegetés lenne nézésében. - Értem - felelem -és nagyon köszönöm, százados úr! - Dr. Mengele távozik.

Kezemben a Passierscheinnal, boldogan megyek szobámba. Elolvasom: A 8450. sz. jogosult az auschwitz K. Z. területén kíséret nélkül közlekedni! Ez az engedély visszavonásig érvényes. Dr. Mengele SS Hauptsturmführer. - Egészen magamon kívül vagyok az izgalomtól. Ilyen sem fordult elő a lágerek történetében, hogy egy K. Z. fogoly engedélyt kapjon családja felkeresésére és kíséret nélkül menjen a nők táborába. Azt sem tudom, hol kezdjem? A nők a „C”, a „B. III.”, valamint az „FKL.” táborokban vannak. A magyarországiak nagy része, úgy vagyok értesülve, a C. táborban van. Lehetnek 50 000-en. Oda megyek legelőször! A következő nap reggelén fáradtan ébredtem. Egész éjjel nem aludtam. Iszonyú kétségek kínoztak. Három hónap nagy idő. Nagy idő itt egy óra is! Azóta sok minden történt. Én tudom legjobban, mi történik itt a nap minden órájában.

Bemegyek az SS irodába, bejelentem távozásomat. Elköszönök bajtársaimtól. Szerencsés utat kívánnak valamennyien. Forró augusztusi reggel van, midőn elindulok a három kilométeres útra. A C. tábor légvonalban sokkal közelebb van, de a nagy őrláncon belül kell haladjak és több táborrészt kell megkerüljek, hogy odajussak. Kíváncsi és félő izgalommal lépek a neutrális zóna két sor villanydrót között vezető útjára. Aki e zónában jár, arra nem lőnek figyelmeztetés nélkül az őrtornyokból. Ott motorkerékpáros SS járőrök cirkálnak, nyakukban fényes réztábla függ láncon, Lagerpolizei felírással.

Több tábori rendőrrel is találkoztam, de nem igazoltatnak. Elérem a C. tábor kapuját. Hatalmas, kétszárnyas vaskapuhoz érek. A kapu két szárnya tele van nehéz porcelánszigetelőkkel és sűrűn át van szőve tüskésdróttal. Előtte, mint minden táborrész kapuja előtt, őrszoba áll. Néhány SS katona sütkérezik egy padon ülve. Végignéznek rajtam. Szokatlan vendég vagyok, de nem szólnak. Nem avatkoznak kollégájuk hatáskörébe, ki a házikó ablakánál ül. Hozzá lépek és bemondom tetoválási számomat. Kérdőleg néz reám. Zsebemből kiveszem dr. Mengele papírját és átnyújtom. Elolvassa és utasítást ad társainak a kapu kinyitására! Megkérdi, meddig szándékszem a táborban maradni? Be kell írják, hogy a mondott időre ismét kilépjek. Délelőtt tíz óra volt, midőn a kapu elé érkeztem, azt feleltem - tizenkét óráig. Ez hosszú idő, de egy tízes doboz Josma cigaretta is jó Passierschein a K. Z. minden részében. Átadom és távozem.

A C. tábor főútvonalán, mely kopott zöld barakkoktól van szegélyezve, nagy a jövés-menés. Egy női csoport forró levessel telt bádoghordót cipel. Itt délelőtt 10 órakor van az ebédosztás. Másik csoport, egy útjavító kommandó, köveket hord az útestre. Az út két oldalán sok nő fekszik a napon.

Testük rongyokba van csavarva, hajuk rövidre nyírva, szálnalmas képet mutatnak. Legtöbben fantasztikus öltözetekben, földig érő, ujj nélküli, mélyen kivágott, rongyos estélyi ruhákban fekszenek a földön és tetvezik magukat vagy társukat. Látható testrészeik tele vannak piszokkal kevert nedvező fekélyekkel. Ez egy quarantaine-tábor, itt nem dolgoznak a nők. Innen válogatják ki a távolabbi munkatáborokba irányítandó transzportokat. Nagyon ki vannak válogatva, amint látom. Teljesen legyengült emberanyag maradt itt vissza. Boldogok, akik tovább kerültek! Azoknak még van reményük, hogy átvészelik az időt, de ezeknek meg van pecsételve a sorsuk, akár a cseh vagy a cigánytáboré volt.

Az első barakk felé veszem utamat. Éktelen ordítózás, kiabálás fogad minden oldalról.

Megelevenednek a földön fekvő rongycsomók és helyeikről felugrálva, felém szaladnak. Lehetnek úgy harmincan, kik felismertek és férjeikről, gyermekeikről érdeklődnek, kérdeznek aggódó türelmetlenséggel.

Engem mindegyik felismer, mert rendes, emberi külsőm van, de őket, szegényeket nagyon nehéz felismerni. A helyzetem itt a tömegben kezd kellemetlenné lenni. - Mind többen és többen jönnek. Mindenki szeretne tudni valamit családjáról. Három hónapja élnek a legborzalmasabb körülmények között, állandó rettegésben. Minden héten szelekció van. Három hónap a K. Z.-ben megtanította őket siratni a múltat és rettegni a jövőt. A szerencsétlenek mindegyike arról kérdez, hogy igaz-e a krematórium? Mi az a nagy füst nappal és mi az a nagy tűz éjjel? Tényleg embereket égetnek?

Tőlem telhetőleg megnyugtatom őket. Letagadok mindent. Nem igaz semmi. Különben is nemsokára vége a háborúnak és hazamegyünk. Magam sem hiszem, de mondom, hogy megnyugodjanak. Ott is hagyom őket, nem tudtam meg nőmről és gyermekemről semmit.

Belépek az első barakkba. Megkérem a felügyelőnőt, egy szlovákiai leányt, hogy kiáltassa ki a nevüket. Egy barakkban körülbelül 800-1000 nő van a kétoldalon elhelyezett, emeletes bokszokban összepréselve. Nehéz itt neveket kiáltani. Az ezer nő lármája elnyomja a keresők hangját.

Visszajönnek néhány perc múlva, beszámolnak fáradozásuk eredménytelenségéről. Megköszönöm a jóakaratot és a másik barakkba lépek.

Itt is ugyanaz a helyzet, ugyanúgy ismétlődik meg az előbbi jelenet. Eredménytelenség a második barakkban is. A harmadik barakkban vagyok. Megállok a csarnok közepén és egy nőt kérek meg, hívja a felügyelőnőt. Megkérem őt is, hogy keressék enyéimet. Két ürge kisleányt indít útnak a barakk két oldalán. Minden bokszba bekiáltanak és már hozzák is feleségemet és leánykámát.

Az ijedtségtől tágra nyílt szemekkel közelednek, egymás kezét fogva. Nem jót jelent, ha valakit a barakkban hívatnak. Már felismertek, szinte megkövülten a meglepetéstől megállanak. Eléjük sietek, egyszerre ölelem és csókolom mind a kettőt. Hangot nem tudnák adni, csak sírnak keservesen. Megnyugtatom őket, már kíváncsiak tömege áll körülöttünk. Így nem lehet velük beszélni. Megkérem a felügyelőnőt, engedjen bennünket kis szobájába. Végre egyedül vagyunk!

Elmondják három hónapos ittlétük minden keserves élményét. A rettegett szelektálásokról beszélnek, amiket átéltek, örökösen remegve a krematóriumok kéményeinek árnyékában. Éheznek, fáznak rongyaikban! A barakkba beesik az eső, ruhájuk nem tud megszáradni! Ételük ehetetlen, de ami a legrosszabb, aludni sem tudnak! A bokszban hét személynek lenne hely, de tizenkettő van betömve! Tépik, rúgják, nyomják egymást, otthon úgynevezett jobb társadalmi osztályhoz tartozó nők, hogy pár centiméter hellyel többet biztosítsanak saját kényelmükre, másnak a rovására.

Kivetkőzött itt mindenki hazai mivoltából! Az ismerősök is ugyanúgy, mint az idegenek, saját érdeküket nézik és nem hajlandók a legkisebb engedményre sem. Kisleányom elmondja, hogy hetek óta a betonpadlón alszik ülve, mert a bokszban, ahol anyja fekszik, nem akarnak helyet szorítani neki.

Feleségem megkérdi tőlem, hol dolgozom? Elmondom, hogy dr. Mengele mellett a krematóriumban és a Sonderkommando tagja vagyok. Háromhavi K. Z. után ők is tudják, hogy a Sonder az élőhalottak kommandója. Rémülten néznek reám mind a ketten. Valamennyire megnyugtatom őket és elbúcsúszom azzal, hogy másnap megint jövök.

Nagy szenzáció volt a krematóriumban, hogy megtaláltam feleségemet és gyermekemet! A ruhaosztályról meleg ruhákat, fehérneműt, harisnyákat csomagoltam egy hátizsákba. A toalettosztályról fogkeféket, finom szappanokat, körömollót, zsebkést, sűrűfésűt, mindenből

legalább tíz darabot vettem magamhoz! Gyógyszereket, vitamintablettákat, sebkenőcsöt, kötszert, mindent, ami hasznos lehet, becsomagoltam. Kockacukrot, vaját, barackízát, kenyeret, annyit vettem magamhoz, hogy másoknak is jusson! Így indultam el a „C” táborba. Mindennap ott voltam, mindig tele tarisznyával! Minden jónak van azonban vége!

Két hete már, hogy a „C” tábor mindennapos látogatója vagyok. Amitől félttem, egy napon bekövetkezett. Már a cseh- és cigánytábor likvidálásánál meggyőződtem arról, hogy itt a megsemmisülés csak időrendi kérdés. Előbb-utóbb eljön mindenki számára, ki az auschwitz K. Z. dróttjai között éli nyomorúságos napjait!

Egy délután a laboratóriumban ülök munkaasztalomnál. Dr. Mengele és dr. Thiló vannak jelen. A K. Z. adminisztratív ügyeiről beszélgetnek egymással. Dr. Mengele felemelkedik ülőhelyéről és mint aki döntött a kérdésben, azt mondja dr. Thilónak: "Nem vagyok abban a helyzetben, hogy a C-tábor legyengült lakóit, kik nem dolgoznak, tovább tápláljam! Két héten belül likvidálom őket!"

Gyakran folynak jelenlétemben ilyen természetű beszélgetések. Úgy tárgyalták a K. Z. legbizalmasabb ügyeit, mintha ott sem lettem volna. Élőhalott voltam, aki nem számít.

Dr. Mengele elhatározása a „C” tábor likvidálását illetően, mélyen megrendített. Az enyéimről és annyi ezer szerencsétlen honfitársnőm életéről van szó. Azonnal cselekednem kell!

Alig hagyták el dr. Mengele és dr. Thiló a krematórium épületét, én is kívül voltam a kapun. Utam egyenesen a „D” táborba vezetett. Ebben a táborban van a külföldi K. Z. őrizetese kényszermunka beosztását intéző SS csoport hivatala. Ez az SS csoport választja ki és továbbítja az egész Birodalom területére, a munkatáborokba és hadiüzemekhez igényelt K. Z. foglyokat. A hivatal vezetője egy Oberschaarführer. Egyedül találom szobájában. Bemutatkozom és megmutatom dr. Mengele állandó érvényű Passierscheinjét.

Előadom neki, hogy nőm és leánykám a C” tábor lakói. Dr. Mengele segítségével kerestem és találtam meg őket. Sokat segíték rajtuk, mégis nagyon fontosnak és sürgősnek tartom, hogy innen tovább kerüljenek, mert mint krematóriumbeli tudom, milyen sors vár azokra, akik itt maradnak. Teljesen osztozik nézetemben és megígéri segítségét. E héten két, 3000-es transzport indul a „C” táborból nyugat-németországi hadiüzemekbe. Ezek az üzemek a legjobb munkahelyek, mert itt a lakás, étkezés, bánásmód nem a megsemmisítést célozza, hanem a munkások jó kondícióban tartását, minél nagyobb munkateljesítmény elérésére. Zsebemből százas doboz cigarettát teszek asztalára.

A dobozt magához veszi és megígéri, hogy a válogatásnál, ha nőm és kisleányom jelentkezni fognak, beosztja őket az egyik transzportba. Elértem, amit akartam. Sietek a „C” táborba! Ott nehezebb lesz a dolgom. Meg kell értessem enyéimmal, hogy innen távozniuk kell. Az igazat nem mondhatom meg, nem akarok pánikot kelteni. Végzetes lenne mindnyájunkra nézve. Nőmet és gyermekemet a felügyelőnő kis szobájába hívatom, elmondom nekik, mily nehezemre esik, de a dolgok alakulása úgy követeli, hogy el kell menjenek innen. Le kell mondjanak életet jelentő támogatásomról. Le kell mondjak én is arról, hogy láthassam őket, vigyázhassak rájuk. A héten itt válogatás lesz két nagy transzport összeállítására. Ezek egyikébe, de inkább az elsőbe jelentkezniük kell! Megmagyaráztam a feleségemnek, hogy súlyos okok kényszerítenek. hogy ezt tanácsoljam. Arra is megkértem, közölje minden ismerőseivel, hogy a két transzport egyikébe jelentkezzenek! Egyebeket ne mondjon! A helyzet a válogatásoknál ugyanis az, hogy a válogató SS bizottság előbb az önkéntes jelentkezőket veszi a transzportba, csak ha a létszám nem teljes, akkor alkalmaz kényszerválogatást. Önként jelentkező azonban ritkán akad, mert senki sem hajlandó jelen helyzetének előnyét, a nem dolgozást, egy más helyzettel felcserélni. Nem igen hajlandó senki nehéz munkára menni olyan élelmezés mellett, mely itt a quarantaine munka nélküli életében is kevés.

Szűk látókörű nők! Szegények! Ha ismernék a III. Birodalom K. Z. mentalitását, úgy tudnák, hogy aki nem dolgozik, az nem is élhet!

Feleségem és leánykám belátták, hogy alapos okom lehet e súlyos elhatározásomra és megígérték, hogy az első válogatásnál jelentkezni fognak. Elbúcsúztam azzal, hogy két nap múlva ismét felkeresem őket, meleg ruhákat és élelmet hozok az útra.

Elmúlt a két nap és búcsúzásra mentem a „C” táborba. Meleg ruhákat és sok élelmet vittem magammal, de nem egyedül mentem! Ennyi csomagot nem mertem a „C” tábor kapuján átvinni. Előfordulhat, hogy magas rangú SS személyek tartózkodnak a közelben. Ezért megkértem az egyik krematóriumbeli SS-ünket, egy volt páciensemét, kit súlyos tüdőgyulladásból gyógyítottam ki nemrég, hogy jöjjön velem és segítsen a csomagok átdobásában! Enyéimet ez alkalommal nem kerestem fel a barakkjukban, hanem a drótkerítéshez hívtam és ott beszélgettünk. Ott dobtuk át nekik SS kíséreléssel a csomagokat. Szerencsére oly elhagyatott volt a környék, hogy nem vette észre senki. Közöttünk állt a drótkerítés, meg sem ölelhattük egymást! Néhány percig beszélgettünk. Feleségem elmondta, hogy simán ment a jelentkezés. Nem is volt szükség rá, hogy a válogató Oberscharführer előtt felfedjék magukat. Mindkettőjüket felírták. Jól esett hallanom, hogy feleségem tanácsára sokan jelentkeztek önként.

XXVIII. Fejezet

Három nap múlva még egyszer felkerestem a „C” tábor. A helyszínen akartam meggyőződni távozásukról. Minden úgy történt, ahogy kívántam. A két. 3000-es transzport elhagyta az auschwitzi tábor. Velük mentek ők is. Nem tudom, mit hoz számukra a jövő, így is nagy megkönnyebbülést érzek. Itt a biztos halál várt rájuk, új helyzetükben, kis szerencsével a szabadulás! Sok jeltől látom, a háború már vége felé közeledik. Már ássák a sírját a III. Birodalomnak. Remélhetnek, akik innen eltávoznak, bennem újult erővel bontakozik ki saját sorsom reménytelenségének tudata! Mély elégtétellel tölt el, hogy irányíthattam lépteiket és letérhettek az útról, mely a máglyákhoz vezet, míg én tovább megyek a biztos halálba! Nem kétségbeesés, nem félelem, ami ezt tudattá alakítja előttem, hanem tizenegy Sonderkommando véres tragédiája és saját logikám hideg, minden érzélgősségtől mentes tárgyilagossága!

Elhagyom a „C” tábor, szemeim még búcsúzóul végigfutnak a komor barakkokon. Pillantásom fájó, mély együttérzéssel búcsúzik hajdan ápolt, szép leányaink és asszonyaink kopasz fejű, rongyokba öltöztetett, minden emberi méltóságukból kivetkőztetett torz alakjaitól. Hideg szalad végig rajtam és megrázza egész testemet, midőn a kapun kilépek. Csak most, midőn szorosabban húzom össze kabátomat, érzékelem, hogy ősz van. Szeptember vége! Északi szél fúj a Beszkidek már hóval borított ormai felől, rázza a K. Z. drótját és meglobogtatja a krematóriumok kéményeinek lángjait. Itt-ott varjak röpködnek a levegőben, az egyetlen madár, mely e helyen él. A szél füstfoszlányokat hoz felém az örökkévalóságra épített krematóriumok felől, halottak égő húsának és pörkölődő hajának már megszokott szagát.

Bénult tétlenséggel és nyugtalan virrasztással telnek nappalaim és éjszakáim. Nincs szavam, nincs kívánságom! Mióta elmentek enyéim, érzem, megfojt az egyedüllét. Kínozt a tehetetlenség. Csend és mérhetetlen egyhangúság fekszik napok óta az auschwitzi koncentrációs táborra. Rossz jel! Sohasem csal előérzetem. A nagy csend újabb, elkövetkező véres események előjele. A XII. Sonderkommando is lemorzsolta három és fél hónapját négy hónapra szabott életének. Gyorsan pereg a homok életünk órájában, még két hét az idő!

Dr. Mengele végrehajtotta elhatározását. Megkezdődött a „C” tábor likvidálása. Az áldozatokat ötven, e célra beállított teherautó hozta, minden este egy négyezres csoportot, a krematóriumba. Borzalmas látvány volt a kivilágított teherautók hosszú sora, amint őrzőgő, rémülten sikoltó vagy halálfélelemtől némává dermedt rakományával a krematórium udvarára kanyarodott. -Egymásután rakták le a föld alatti lejárattal a már meztelenül érkező szerencsétleneket és hajtották be a gázterembe. Ezek közül mindegyik tudatában volt annak, hogy ide a gázhalálba jöttek, de négy hónapos rabságuk szigora, valamint testet-lelket ölő szenvedéseik, idegrendszerük lassú összeomlása eltompított bennük minden érzékelést és akaratmegnyilvánulási képességet. Ellenkezés nélkül hagyták magukat a gázkamrába vezetni, ahol megtörtén, agyonhajsolt életükbe belefáradva várták a halált, hogy felcseréljék, nekik már céltalanná vált, csak mérhetetlen testi és lelki szenvedést adó életükkel. Mily hosszú volt idáig vezető útjuk! Mily emberi képzeletet felülmúló szenvedést hozott számukra ez útnak minden állomása! Meleg, békés, szeretetben úszó családi otthonukat feldúlták, kirabolták! Férjeikkel, gyermekeikkel, öreg szülőikkel a városaikon kívül álló téglagyárakba hurcolták őket, ahol hetekig feküdtek a tavaszi esők pocsolyájában. Ez volt a gettó,

ahonnan csoportonként kerültek naponta a különlegesen berendezett kínzókamrákba, ott hüvelykcszorítókkal, gumibotokkal kínozták- verték őket, míg a fájdalomtól már félig alétan megmondták, hová rejtették, kiknek adták át értéktárgyaikat. Sokan haltak bele a kínzásokba. Akik megmaradtak, szinte megkönnyebbültek, midőn vagonokba rakták őket, ha 80-90-ed magukkal is! Négy-öt napig utaztak így, útközben elhaltak társaságában, míg az auschwitz-i koncentrációs tábor zsidórampájára érkeztek. Ami itt történt velük, azt már tudjuk. Férjeiktől, szüleiktől, gyermekeiktől elválasztva, a gyermeki, a hitvestársi, az anyai szív fájdalmától félig örülten érkeztek, mint jobbra szelektáltak a „C” tábor barakkjaiba. Mielőtt a piszoknak, a terveknek, a járványos betegségeknek e csarnokaiba léptek, még át kellett éljenek egy mozzanatot, az emberi méltóságból kivetkőztetés procedúráját, a fürdetést.

Durva kezek vágták le ápolt hajfonataikat és szedték le testükről a ruhát. Fürdés után adtak reájuk másokat, de olyanokat, amelyeket még az útszéli koldus is undorral dobna el. Ezekben a ruhákban kapták a III. Birodalom első juttatását, a tetveket.

Ilyen előzmények után kezdték meg a K. Z. dróttjai közé zárva, árnyékéletüket. Mosléknak is silány táplálékuk nem engedte, hogy éhen haljanak, de élni sem. Táplálékukból teljesen hiányzott a fehérje, ennek kiesése ólomnehézzé tette lábaikat. A zsiradék hiánya puffedtté tette testüket. A rendes havi mensesük elmaradt. Ennek idegesség, fejfájás, gyakori orrvérzés voltak a következményei. A "B" vitamin hiánya állandó aluszékonyságot és feledékenységet idézett elő, ami addig terjedt, hogy már lakhelyük utcájának nevét és házuk számát is elfelejték. Csak szemükben látszott még élet, belőlük sem az értelem tiszta lángja lobogott, hanem az éhségtől, testi és lelki fájdalomtól megzavart tudat ködfátyolba vont tüze.

Ily körülmények között csinálták végig az órákig tartó Zählappeleket, számbavételi sorakozókat, és ha ájultan kidőltek a sorból, midőn a reájuk öntött hideg víztől magukhoz tértek, első pillantásuk a K. Z. fölött gomolygó füstre és a krematórium kéményeinek lobogó lángjára esett. E két jel, a füst és a láng tudatták velük a nap minden órájában, hogy a túlvilág kapui előtt állanak!

Négy hónapig éltek a „C” tábor lakói a krematóriumok kapui előtt és tíz napig tartott, míg a halálba indulók azokon átvonultak. Negyvenötezer, agyonsanyargatott testből szállt el a lélek, és a „C” táborra, annyi tragédia hordozóinak szállására, mérhetetlen némaság borul!

XXIX. Fejezet

Így várja végzetének csapását a Sonderkommando! Napok, hetek, hónapok múltak el, folyton fejünk felett lebeg, aztán jön a borzalom. A kivégzés, midőn minden sötétségbe borul és hamuvá lesz! El vagyunk készülve. A nap minden órájában várjuk, hogy SS hóhérok nyitnak reánk. Ezerkilencszáznegyvennégy október 6-án, a reggeli órákban, a kis és a nagy őrlánc között, a neutrális zónán kívül az egyik őrtoronyból fegyver dörrent és egy K. Z. fogoly holtan bukkott a földre. A fogoly egy volt orosz katonatiszt, ki szökési kísérlet miatt egy fogolytáborból került ide büntetésből, minden valószínűség szerint itt is szökést kísérelt meg, így került egyik őr fegyvere elé. A politikai SS egy bizottsága szállott ki a színhelyre, élén dr. Mengelével, hogy az esetet a helyszínen bevizsgálják. Községes, mindennap előforduló eset volt. Ha zsidó lett volna az áldozat, egyszerűen a hullakamrába, onnan a krematóriumba került volna minden formaság nélkül, de mint orosz katonatiszt, teljes névvel és személyi adatokkal volt regisztrálva. Erőszakos halála megindokolásához boncolási jegyzőkönyv⁷ kellett. A helyszíni szemle végeztével dr. Mengele a krematóriumba hozatta a halottat és elrendelte törvényszéki orvostani felboncolását! Parancsa szerint délután fél háromkor készen kell legyen a jegyzőkönyv. Személyesen akarja átvenni és annak adatait a hullán ellenőrizni.

Reggel kilenc óra körül járt az idő, midőn dr. Mengele a bonctermet elhagyta. A hullát a boncasztalra tettem, harminc-negyven perc alatt elkészülhettem volna a boncolással és a jegyzőkönyvvel, de október 6. volt, a Sonderkommando terminusának utolsó előtti vagy utolsó napja. Bizonyosat nem tudunk, de éreztem a halál közelségét. Képtelen voltam dolgozni. Otthagytam a bonctermet és szobámba vonultam. Nagy adag luminált vettem be és egyik cigarettát a másik után szívtam. Ott sem volt türelmem maradni, az égető terembe mentem. A nappali szolgálat emberei csak vontatottan végezték munkájukat, pedig néhány száz halott feküdt a kazánok

előtt. Kis csoportokba verődve, halkán beszélgettek. Felmentem az emeletre, a személyzet szállására, ahol azonnal feltűnt nekem a helyzet szokatlansága. Máskor a Sonderkommando éjjeli szolgálata, a reggeli számbavétel után elfogyasztja reggelijét és aludni megy. Most délelőtt tíz óra és mindenki talpon van. Azt is megfigyelem, hogy az emberek sportöltözetben, pulóverben, csizmában vannak, pedig verőfényes, meleg októberi nap süt odakint. Sűrögnek-forognak, kofferjeikben tesznek-vesznek, csendben beszélgetnek. Ennek ellenére érzem az óriási feszültséget, ami itt mindent betölt. Itt valami készülődés van, azt tisztán érzékelem. Bemegyek a főkapó kis elkülönített szobájába, az asztalnál ül. Körülötte az éjjeli szolgálat vezetői, a gépészmérnök, a generálfűtő és a gázkommandó parancsnoka foglalnak helyet.

Alig ülök le, már töltenek is számomra egy fél vizespohárral az asztalon levő, de már félig ürített pálinkás üvegből. A legerősebb lengyel pálinka, a híres köménymagos van poharamban. Ki is iszom egy hajtásra! A Sonderkommando negyedik hónapjának utolsó óráiban nem életmentő szer ugyan, de nagyszerű orvosság halálfélelem ellen!

Társaim részletesen tájékoztatnak helyzetünkről. A Sonderkommando likvidálásának a jelek és megszerzett információk szerint csak másnap, esetleg harmadnap kellene bekövetkezni, de minden intézkedés megtörtént arra, hogy a Sonderkommando 860 főnyi embere ma éjjel a krematóriumból kitörjön. Irány a két kilométer távolságban kanyargó Visztula, mely most, nyár végén igen sekély, így könnyen gázolható. A Visztulától nyolc kilométer távolságra erdős vidék következik, mely átnyúlik egész Lengyelorszáig. Itt már hetekig, sőt hónapokig is biztonságban lehetünk.

Partizánokat is találunk bizonyára.

A fegyverkészlet elegendő a kivételhez. Az utóbb napokban került ide az auschwitzi Uniógyárból, mely kizárólag municiógyártásra berendezett nagyüzem és zsidó, lengyelországi rabnők dolgoznak benne, vagy száz darab, nagy robbanóerejű ekrazitos szelence. A németek ezeket használják a vasúti sínek felrobbantására. -Ezenkívül öt géppisztoly és húsz kézigránátból áll a fegyverkészlet.

Ez elegendő is a terv kivételéhez, mert meglepetésszerűen, előbb a magános, éjjeli szolgálatos őrköt akartuk őrhelyeiken megközelíteni és késsel ártalmatlanná tenni. A szobájukban alvó SS-eket így meglepve, arra akartuk kényszeríteni, hogy velünk jöjjenek, amíg mi jónak látjuk...

A jelt a kitörésre az I-es krematóriumból adják kézi villanylámpával a II-esnek és így tovább a III-asnak és IV-esnek. A terv szerintem is kivihetőnek látszott annál is inkább, mert ma az I-es krema kivételével sehol nincs égetés. Este hat órára itt is befejeződik, így a Sonderkommandónak ma nem kell éjjeli szolgálatot adnia. Ilyenkor az SS éjjeli szolgálat is gyengébb. Minden krematóriumban három emberből áll az őrség.

Elválunk azzal, hogy a jeladásig mindenki végzi munkáját, mint rendesen és kerül minden olyan cselekedet, ami gyanút kelthetne.

A szobámba megyek, ismét át kell menjek a kazántermen. Az emberek kissé lassan, de végzik munkájukat. Két orvostársamnak referálok a helyzetről. A boncsholgnak nem szólok semmit. Régi K. Z. fogoly, nem bízom benne. A befejezett tények majd magukkal rántják őt is.

Lassan elkövetkezett az ebéd ideje. Nyugodtan fogyasztottuk el ételeinket és az őszi napon kimentünk társaimmal kissé sütkérezni a krematórium udvarára. Feltűnt nekem, hogy SS őreinkből senkit sem látok. Valószínűleg szobáikban tartózkodnak. Volt ez így máskor is. A kapuk zárva vannak. Kívül a szolgálatot táborbeli SS-ek látják el. Azok a helyükön vannak. Nem tulajdonítok tehát ennek semmi fontosságot. Nyugodtan szívom cigarettámat. A tudat, hogy ma éjjel a drótokon kívül leszünk és ismét szabadok, feloldotta bennem a rettentő nyomást, ami négy hónap óta reám nehezedett. Ha nem sikerül, úgy sem vesztettem semmit!

Megnézem karórát, mutatói félkettőt mutatnak. Felállok és hívom társaimat a boncolás elvégzésére, hogy fél háromig, mikor dr. Mengele érkezik, készen legyünk. Szó nélkül követnek a boncterembe. Azonnal munkához látunk. Ma egyik orvostársam végzi a boncolást. Én az írógépnél ülök és a jegyzőkönyvet írom. Körülbelül húsz percre dolgoztunk így csendben, midőn iszonyú robbanás reszketteti meg a levegőt, utána sűrű géppisztolyropogás. Kinézek a zöld nagyháló ablakon és látom, hogy a III-as kamra óriási, vöröscserepes teteje a gerendaszerkezettel együtt kinyílik, óriási tűzcsóva és fekete füst száll a magasba. Alig múlik el egy perc, közvetlenül a boncterem ajtaja előtt hallik egy géppisztolynak ropogása. Sejtelmünk sem volt, mi történhetett?

Terveink éjszakára szóltak. Csak árulás lehetett és az SS idejében közbelépett vagy nagyszámú partizán támadta meg a krematóriumokat! Szirénák riasztó bűgása hallik Auschwitz I. és Auschwitz II. felől. A robbanások és géppisztolyropogások egyre erősödnek. Már nehéz gépfegyverek is beleszólnak. Gyorsan határoztam. Legésszerűbbnek azt tartottam, hogy akár árulás, akár partizántámadás történt, a boncteremben maradunk! Itt várjuk be munkahelyünkön a dolgok fejlődését. Nyolc-tíz teherautó érkezését figyelem az ablakon keresztül. Az I-es, a mi kremánk előtt fékeznek és félzászlóaljnyi SS katona ugrik le róluk és fejlődik rajvonalba a drótkerítés előtt...

Most már tisztán áll előttem a helyzet. A Sonderkommando kerítette hatalmába az I-es krematóriumot, az ablakokból lő és dobálja a kézigránátokat a kapu előtt felvonuló SS rajvonra. A védekezés eredményesnek látszik, mert több SS katonát látok sebesülve vagy holtan összeesni. Ez arra indította az ostromlókat, hogy hathatósabb eszközöket vegyenek igénybe. Elő is vezetnek negyven-ötven betanított vérebet és azokat uszítják a krematórium belsejében lévő védekezőkre, de bámulattal látom, hogy a különben annyira készséges, vad kutyák nem mozdulnak, sőt szűkülve húzódnak SS gazdáik háta mögé. Ezt azzal magyarázom, hogy a kutyák csikosruhás foglyokra vannak betanítva, itt olyanok nincsenek, hanem van egyéb, ami a kutyáknak szokatlan. A krematóriumban és körülötte vérnek és égett húsnak, csontnak átható szaga terjengett. Ettől pedig félnek az érzékeny szaglászú vérebetek. Miután az SS e kísérlete eredménytelen maradt, állandó lövöldözés közben elhárító ütegből és a krematórium épületére irányítva, állásba kezdték helyezni azokat.

Ily számbeli és fegyverekbeni fölénynek nem tudott a Sonderkommando ellenállni. Hatalmas hurrá-kiáltás rázta meg az épületet és a Sonderkommando a krematórium épületének hátsó ajtóin kirohant. Az előre átvágott villanydrótokon keresztül kitört és futólépésben, állandóan lövöldözve, az ólác vonalán áló SS-ekre, a Visztula kanyarja felé vette menekülésének irányát. Nagyon élénk tűzharc keletkezett az SS és a menekülők között. Jól hallom, amint a fegyverropogásba és a kézigránátok, illetőleg a robbantószelencék döbbenésébe beleszólnak az őrtornyok nehéz gépfegyverei. Talán tíz percig seín tartott és elcsendesedett minden.

Most már a homlokzati részen álló SS rajvon is rohamra indult anélkül, hogy a két ágyút használta volna. Feltűzött szuronnal rohanták meg több oldalról az épületet és özönlöttek el annak minden földszinti és emeleti helyiségét. Egy tízes csoport a boncterembe hatolt. - Reánk tartott fegyverrel közrefogtak bennünket és feltartott kezekkel, sűrű puskaagyütlegekkel az udvarra kísértek, ahol arccal a földre parancsoltak mind a négyünket.

- Aki megmozdul, vagy fejét felemeli, golyót a fejébe! - hangzik a parancs. Néhány perc múlva a lépésekről hallom, nagy csoport sonderest hoznak és mellénk fektetik. Mennyien lehetnek? Nem tudom, mert arcomat a földre szorítva, mozdulatlanul fekszem az újonnan jöttel egyvonásban. Három-négy perc múlva újabb csoportot hoznak, ezek a hátam mögött fekdnek le.

Amíg mozdulatlanul fekszünk, állandóan kapjuk az ütiegeket a puskák agyával, vagy sűrű szitkok között a csizmarúgásokat fejünkbe, hátunkba, derekunkba. Érzem a vér melegét, amint fejemről, arcomról végigcsorog, a sós ízt, véremnek sós ízét, amint ajkamra folyik. Csak az első ütések érzem. Fejem zúg, kavargó. Nem gondolok semmire. Érzékszerveim kezdik felmondani a szolgálatot. Érzem, mint olvadok fel a megsemmisülés közömbösségében.

Húsz-harminc perce fekszünk így és várjuk a hátunk mögött álló SS katona fegyveréből a golyót. Tudtam, hogy e helyzetben fejünkbe lőnek. Ez a leggyorsabb és legenyhébb halálnem. Én csak tudom. Szakmabeli dolog! Szinte látom a közélről behatoló golyó hidraulikus nyomásától szétloccsant agyvelőmet és ezer darabra hulló koponyámat.

Autóberregést hallok. Nem érkezhettek más, csak dr. Mengele! Reá vártak a politikai SS emberei. Nem nézhetek fel, de hangjára ismerek. Ő beszélget az arcvonalunk előtt álló SS parancsnokkal. Hirtelen harsány kiáltást hallok. Egy SS ordítja felénk. - Orvosok felállni! Engedelmeskedünk a parancsnak. Felállunk mind a négyen. Vigyázzban állva várjuk a történendőket. Dr. Mengele engem magához int. Arcom, ingem véres, ruhám sáros, így állok meg előtte. Mellette három SS tiszt áll, a politikai SS vezetői. Dr. Mengele megkérdi, mit követtünk el? - Semmit -felelem -, csupán a Hauptsturmführer úr parancsát teljesítettük. Az orosz katonatiszt hulláját boncoltuk, midőn a baj bekövetkezett. - Ekkor maradt félbe a boncolás és az írógépben a jegyzőkönyv. Meg lehet győződni

róla! Végig a munkahelyünkön tartózkodtunk, ott találtak reánk. - Az SS parancsnok mindezeket megerősíti. Dr. Mengele reám néz és szól: - Menjen, mossa meg magát és dolgozzon tovább! - Sarkon fordulok, három társam is követ. A krematórium ajtajának tartunk. Alig teszünk húsz lépést, hátunk mögött sortűzek dörrennek. A Sonderkommando holtan fekszik a véres kövezeten.

Nem fordultam hátra, hanem meggyorsítva lépteimet, szobámba mentem. Remegő kezekkel cigarettát próbáltam sodorni. Három papírt is elszakítottam, míg sikerült. Reágyújtottam és mélyet szippantva a füstből, ágyamhoz támolyogtam és lefeküdtem. Csak most kezdtem érezni fejemen és testem minden részén az elszenvedett ütések és rúgások okozta fájdalmakat.

Annyi minden történt e napon, pedig csak három óra volt délután. Megmenekülésem nem okozott sem örömet, sem megkönnyebbülést! Tudatában vagyok annak, hogy csak halasztást kaptam. Ismerem dr. Mengelét és az SS mentalitást. Tudatában vagyok munkaköröm fontosságának és azt is tudom, hogy pótolhatatlan vagyok. A K. Z.-ben rajtam kívül nincs boncolóorvos, ki az itteni követelményeknek megfelelne. Ha akadna is ilyen, úgy az óvakodna attól, hogy szakmabeli képességeit felfedje és dr. Mengele karmai közé kerülve, négy hónap után, mint Sonderkommandós fejezze be életét.

Midőn végsőkéig felzaklatott idegeim kissé megnyugodtak, felkeltem fekhelyemről és elindultam, hogy körülnézzek. Tudni akartam, hogy voltaképpen mi is történt ma délután? Tényleg áruló volt közöttünk és az SS a Sonderkommando kiirtásával akadályozta meg a készülő zendülést? Keresve sem találhattak volna jobb alkalmat és jogcímet a kommandó likvidálására. A másik feltevésem szerint, egyszerűen ma járt le a négy hónapos terminus. A politikai SS parancsot kapott a kivégzésre! Akcióba is léptek, hogy azt végrehajtsák, de a XII. Sonderkommando nem tett eleget a parancsnak, hogy az udvaron felsorakozzon, mintha számbavétel vagy parancskiadás céljából hívnák össze, de valójában azért, hogy egyszerűen lepuffantsák. Eddig minden Sonderkommandóval így történt. A mi kommandónk ennek tudatában a fegyveres ellenállást választotta.

Az égetőteremben hosszú sorokban, meztelenre vetkőztetve, halott bajtársaim fekszenek a kemencék előtt. Sorra felismerem az I-es krematóriumból kitört társaim hulláit. Kézikocsin hozták be az összeszedett hullákat az őrláncok vonaláról, ahol elestek. Itt fekszenek azok a bajtársak is, kiket az udvaron végeztek ki, miután engem és három társamat kivettek soraikból. Ezeket az ellenállás leverése után hozták a II-es, III-as és IV-es krematóriumokból az I-esbe, hogy itt végezzenek velük és együtt égessék el a többiekkel. Ma csak itt van tűz a kemencében és mindössze harminc, sebtében összeszedett új Sonderkommandós áll rendelkezésre.

Az SS altiszt mellett állok, ki az arccal fölfelé fordított halottak karjairól a számokat jegyzi. Nem kérdezem tőle, magától mondja, hogy tizenkét ember hiányzik a Sonderkommandóból, a többi, hét ember kivételével, halott. A hét emberből négyen voltunk mi, a boncterem három orvosa és a laboránsa. Életben maradt a dinamók és ventilátorok kezelőmérnöke, egy generál-fűtő és egy Pipel, azaz mindenek, ki az SS személyi szolgálatában ruhákat, csizmákat, evőeszközöket tart rendben és emellett a telefonkészüléknél is teljesít szolgálatot. Tizenkettőnek sikerült a szökés.

A Pipeltől tudtam meg részleteiben is a mai nap eseményeit. Árulásról szó sem volt. A politikai SS hetven tagja teherautón érkezett délután fél kettőkor a III-as krematóriumba. Parancsnokuk sorakozó! rendelt el a kommandónak, de azok közül senki nem mozdult. Sejtették, mi következik. Az SS tiszt úgy vélte, hogy könnyebben ér célta, ha félrevezető akcióba kezd, ők művészei a hazugságoknak. Ecélből kiáll az udvar közepére és egy beszédet vág ki SS primitívséggel és rövidséggel: - Emberek, felsőbb parancsra, miután itt eleget dolgoztatok, egy munkáslágerbe mentek transzportban. Ott jó ruhátok, bőséges zabáinivalótok és könnyű dolgotok lesz. Akit tehát tetoválási számán olvasok, az lépjen ki közületek és álljon sorba! - elkezd az olvasást. Száz magyar sonderes van a III-as krematóriumban, azokat olvassa először. Ezek a legfiatalabb K. Z. lakók simán sorbaállnak. Nagyobb az ijedségük, mint a bátorságuk. Egy SS osztag el is viszi őket azonnal a krematórium udvaráról. A JD" tábor 13-as barakkjába zárják valamennyit.

A III-as krematóriumban ezalatt tovább folyt a tetoválási számok felolvasására. A görög nemzetiségűek kerültek sorra. Ezek már nem állnak oly készségesen sorba, midőn számaikat kiáltja az SS tiszt. A lengyelek csoportja következik. Morgás, indulatos közbekiáltások hallatszanak a

tömegből. Az SS egy számot kiált. Nem mozdul senki! Amint várakozva körülnéz, egy ásványvizesüveg esik a lábai elé. Borzalmas robbanás következik. Hét SS fekszik sebesülten vagy holtan a vérében, köztük a parancsnok. Az üveg ekrazittal volt töltve. A lengyelek dobták. Az SS gyilkos tüzet nyit a zendülőkre. Azok bevetik magukat a krematóriumba. Onnan dobálják az ekrazitos üvegeket az udvarra. Egy SS csoport az udvaron még sorban álló görögöket maradéktalanul legéppisztolyozza. Néhányan menekülni próbáltak közülük. A kapuknál lelőtték azokat is.

Az SS állandóan lövöldözve, a krematórium bejárata felé nyomul. Nehéz feladat, mert a lengyelek keményen ellenállnak. Egymásután hullanak az ásványvizesüvegek az épület ablakaiból az udvarra és hatalmas robbanásuk tisztán tartja az épület előterét, míg egy minden eddigit fölülmúló robbanás vágja földhöz a már közeledő SS katonákat. A krematórium óriási tetőszerkezete kinyílik és a tartógerendák százai repülnek füst és láng között az égnek. Négy, benzinnel telt vashordó robbant fel és változtatta romhalmazzá a nagy épületet, maga alá temetve a sondereseket. Néhányan az életben maradtak közül még ellenálltak, de az SS golyószórók leterítették őket. A többiek, akik sebesülésükkel járni tudtak, az ajtó elé jöttek feltartott kezekkel, de sortűz végzett ezekkel is. Tudták ezek, mi vár rájuk, de az épületben tűz tombolt és inkább a könnyebb halált választották. Visszahozták a D. lágerbe vitt száz magyar sonderest is és maradéktalanul agyonlőtték valamennyit. A zendülés tehát a III-ban kezdődött. Az I-es krematóriumban nyugodtan folyt a munka, míg a III-as krematórium a levegőbe nem repült. A robbanás hallatára az izgalom tetőfokára emelkedik az amúgy is feszült várakozásban. Az első pillanatokban nem tudja senki, mi történt? A tüzelők otthagyják a kemencéket és a terem egyik végében csoportba verődve tárgyalják a lehetőségeket. Csak pillanatokig van erre idejük, mert az SS őrség egy embere közöttük terem és a generálfűtőt rekedt ordítással vonja felelősségre, mert emberei nem dolgoznak és a kazánokat magukra hagyták. A fűtőmester felelt neki valamit, ami nem lehetett számára kielégítő magyarázat a munka abbahagyására. Vastag sétabotjával, mert minden SS őrnek volt ilyen és a sonderesek nőgatására használták, teljes erőből annak arcába sújtott, természetesen a görbe végével. Más talán szétrepedt koponyával holtan esett volna össze ilyen ütésről, a generálfűtő, a kommandó legkeményebb embere csak megingott. Arcát elöntötte a vér. Csizmaszárából egy hosszú, éles kést húzott elő és az SS altiszt mellébe dőfi. Az összeesne, de két másik tüzelő már résen van. Kinyílik az első kazán ajtaja és fejjel előre a tűzbe dobják. Mindez egy pillanat alatt történt, de az SS csizmás lábait megláthatta egy másik, a terem túlsó oldaláról a csoportosulás láttára elősiető SS őr. Futólépésben egyenesen az első kemencéhez tart, hogy annak ajtaját kinyissa. Látni akarta, kit dobtak ruhástól, csizmástól a kazánba? Csak SS katona vagy sonderes lehet! Sohasem tudta meg, hogy melyik volt a kettő közül. Egy elébe ugró sonderes mellé szúrta és másik kettő segítségével társa mellé, a kazánba dugták.

Pillanatok alatt kerültek kézbe a géppisztolyok és a kézigránatok, robbantószelencék. Sűrű lövések és dörrenések hangzanak a nagy égetőterem mindkét oldaláról. Egyik végében az SS őrség, másikon a sonderesek állanak. Egy kézigránát az SS-ek közé esik. Ez hét emberük harcképtelenségét, illetőleg halálát jelenti. Vannak sebesültek és halottak a sonderesek oldalán is. Ez még elkeseredettebbé teszi küzdelmüket. Az SS-ből még néhány ember kidől, a többi, lehetnek vagy húszan, jónak látja az épületből visszahúzódni. Meg sem állnak a krematórium kapujáig. Ott csatlakoznak a közben már akcióba lépő, kívülről hozott SS csoportokhoz.

A többit már tudjuk. Heten maradtunk a krematóriumban! A tizenkettőt is visszahozták éjszakára. A kitörésnél sikerült a Visztulán túlra jutniok, de egy nagyobb SS csoport kezeibe kerültek. Teljesen kimerülve, egy biztonságosnak vélt lengyel házban húzódtak meg. Lakásadójuk értesítette a közelben portyázó SS különítményt, azok rajtaütöttek és foglyul ejtették mind a tizenkettőt. Már ágyamban feküdtem és a mozgalmas nap után aludni akartam. Váratlanul több géppisztolynak a ropogása riaszt fel szendergésemből.

A lövések elhangzása után súlyos léptek közelednek a folyosón. Ajtóm felpattan és két SS támolyog be rajta. Véres az arca mindkettőnek. A visszahurcolt tizenkét emberünk, midőn kísérelőkkel a krematórium udvarára érkeztek, ököllel támadt azokra, hogy fegyvereiket megszerezze. Innen

voltak a két SS arcán a sérülések. Természetesen azonnal agyonlőtték mindőjüket. Sebük ellátására és bekötözésére szólítanak fel! Teljesítem parancsukat.

A tizenkét bajtárs pusztulása teljesen lesújt. Ennyi emberélet árán egyetlen hírmondónak sem sikerült ez átkozott helyről kijutni, hogy elmondhassa, ami itt történik.

Mint később megbizonyosodtam felőle, mégis elment a híre a lázadásnak. Civil munkásokkal együtt dolgozó K. Z. foglyok adták tovább. Az SS-ek között is volt, aki kibeszélte. Nagy esemény volt ez! Egyetlen a K. Z.-ek történetében! Meghalt nyolcszázötvenhárom fogoly. Elpusztult hetven SS katona. Ezekből egy Obersturmführer, tizenhét Oberschaarführer, Schaarführer és ötvenkét Sturmman, azaz közkatona volt. Porig égett a III-as és használaton kívül helyeződött géprombolás következtében a IV-es krematórium.

XXX. Fejezet

Nagyon nyugtalan éjszaka után, fáradtan ébredek. Súlyos idegizgalom állapotában vagyok.

Szobatársaimnak lehalkított beszédje, cipőik kopogása is ingerel.

Rossz hangulatban vonulunk társaimmal a boncterembe. Az égetőtermen megyünk keresztül. A betonpadló tiszta a kazánok előtt. Bajtársinkat még az éjféle órákban elégették. A kazánok már kihűlőben vannak, csak langyos meleget árasztanak. A harminc új Sonderkommandós, valamennyi az első krematóriumban eltöltött nap véres tragédiájától rémülten, dermedt csendben ül vagy fekszik halott bajtársaik ágyain.

Néhány napig tart csak ez az állapot. Majd jelentkeznek ezeknél is kisebb, nagyobb megnyilvánulások. Étvágy egy jó falat után. A dohányzás is enyhíti a reájuk nehezedő nyomást. A pálinkában pedig a leghatásosabb és legáldottabb gyógyszer ismerik meg. Ez néhány órára kigyógyítja az embert a krematóriumbetegségből. Feledtet a múltat és nem enged gondolkodni sem a jelenről, sem a még borzasztóbb jövőről. Amit a K. Z. barakkjaiban eddig annyira nélkülöztek, jó ruhákat öltenek magukra. A tisztaságot is úzhatik tetszés szerint. Itt van víz, fürdő, van szappan és főleg törülköző. Úgy veszem őket, mint az öreg kaszárnyalakó az újoncokat. Majd megszoknak mindent!

A boncteremben egyéb elfoglaltság híján - ut aliquid videatur -, azaz - valami láttassék -munkát adok embereimnek. A port töröltetem le a muzeális metszetek üvegjeiről. A műszereket hozatom rendbe, valamint a tegnapi harcok golyóitól szétszakadozott dróthálókat foldoztatom össze az ablakon. Magam a munkaasztalnál ülök és dr. Mengelének elmondandó panaszokat és kívánságokat csoportosítok flastromokkal teleragasztott koponyámban.

El fogom neki magyarázni, hogy nem alkalmas boncteremnek a krematórium egyetlen helyisége sem, mert mindenhova elhallik a halálba indulók ezreinek velőkig ható ordítása. Akár gázhalál, akár tarkólövés vár reájuk. A kutatómunkában nem tudok elmélyülni, mert ideérkezésem napjától kezdve ismerem az idekerült tizenegy Sonderkommando sorsát és négy hónapon át a nap minden órájában és percében az én kommandóm, a XII. kommandó sorsának beteljesedését vártam. Arra is megkérem, legyen belátással és ne kívánja tőlem a precíz munkát, mert tegnap is, 1944. október 6-án megparancsolta, hogy egy orosz katonatiszt hulláját boncoljam fel és írjam meg a boncolási jegyzőkönyvet. A szemem előtt repül a levegőbe a III-as krematórium, egy zászlóalj SS támad reánk. Ágyúkat, véreket vonultat fel. Kézigránátok robbannak. Feltűzött szuronnyal SS katonák hatolnak a tudomány ez általam igazgatott csarnokába. Súlyos ütlegek között az udvarra vezetnek, ott a sárba fektetnek és néhány pillanat alatt kórboncnokból kivégzési alany lettem. Igaz, hogy ő, dr. Mengele kivett a halálraítéltek sorából, de ismét a siralomházba kerültem, újabb négy hónapos terminusra. Arra is megkérem, hogy lássa be annak a helyzetnek is a tarthatatlanságát, ami tegnap este előállott. Két SS altisztet részesítettem orvosi segélyben, kik tegnap még a földre parancsoltak, összerúgtak, puskaagglyal ütöttek, ahol csak tudtak. Fegyverüket fejemre irányítva, csak a jelle vártak, hogy gyilkos golyóikat belém küldjék.

Ezek lennének a panaszok és aggodalmak, miket főnökömnek elmondani szándékozom.

Kívánságom pedig az, hogy helyezzen bennünket, a négy tagból álló bonctermi kommandót a boncteremmel együtt a K. Z. egy erre alkalmas helyiségébe.

Mire megfogalmaztam mondanivalóimat, már nyitja is az ajtót dr. Mengele. Előírás szerint vigyázzba állunk és mint rangelső jelentem: -Százados úr! Három orvos és egy laboráns munkájukat végzik!

Pillantása végigsiklik rajtam és leukoplasztokkal teleragasztott fejemen állapodik meg. - Mi van magával? - kérdezi félig a jóindulat, félig a derű hangján. Kérdéséből tudomásul kell vegyem, hogy nem akar a tegnap délután történetekre emlékezni. Nem is felelek reá. Annyit mondok csak, amennyi hirtelen köddé foszlott panaszaim halmazából megmaradt. - Százados úr! Ez a milió nem alkalmas tudományos kutatómunka végzésére. Nem lenne kivihető a boncteremnek az áthelyezése?

- Reám néz. Arca megmerevedik. - Talán sentimentjei vannak? - kérdezi fagyos rövidséggel. Szemrehányást teszek magamnak, hogy ennyire megfeledkeztem eddig alkalmazott óvatosságomról és azt a környezetet kifogásoltam, ahol bomlott agyú, kutatóőrülettől megszállt főnököm a legjobban érzi magát.

Idevilágít a máglyák lobogó tüze. Itt terjeng négy krematórium kéményeinek füstje. A lég égő emberhúsnak és pörkölődő hajnak szagától terhes. A halálba indulók ordítása és a tarkólövések dörrenése remegteti az épület falait. Ide tér meg minden szelektálás és véres tűzijáték után.

Itt tölti minden szabad idejét a borzalmak e légkörében és csendes őrjöngéssel nyitattja fel velem halálba küldött ártatlanok százainak hulláit. Friss emberhúsból készült táptalajon tenyésznek a baktériumok a villamos hőszelekrényben. Órákig ül a mikroszkóp előtt és olyan jelenségek okát keresi, amiket nem fog megfejtteni senki, az ikerszülés okát.

Ma azonban fáradtnak látszik. A zsidórámpáról jön, ahol órákig állott a szakadó esőben és a rigai gettó idehurcolt lakóit szelektálta. Nem volt ez szelektálás, mert mindenki balra került. Megtelt velük a két működő krematórium és a máglyák óriási árkai. A Sonderkommando a szükségletnek megfelelően négyszázhatvan emberből áll.

A laboratórium munkasztalához ül nedves köpenyében. Sapkáját sem teszi le, habár ernyőjéről cseppekben hull az esővíz. Észre sem veszi talán.

- Százados úr! - szólok. - Engedje meg, hogy köpenyét és sapkáját a kazánterembe vigyem. Öt perc alatt megszáradnak. - Hagyja - feleli -, csak a bőrömig mehet a víz.

A lelőtt orosz katonatiszt boncolási jegyzőkönyvét kéri. Átnyújtom. Kezébe veszi, pár sort olvas belőle és visszaadja. - Nagyon kimerült vagyok. Olvassa maga! - Meglepődve veszem át a jegyzőkönyvet és olvasásába kezdek. Négy-öt sorig jutok csupán. Félbeszakít. - Hagyja, nem szükséges! - szól és az ablakra mered végtelenbe néző, de semmit nem látó tekintettel.

Mi történhetett ez emberrel? Talán megtelt a borzalmak csömörével? Rossz híreket kapott, mikből tudatára jutott, hogy nincs értelme tovább? Azt is lehetségesnek tartom, hogy az utóbbi hónapok fáradságai merítették ki.

Nem adott alkalmat együttlétünk alatt sohasem magánbeszélgetésekre. Most azonban olyan összetörtnek látom, hogy bátorságot veszek és megkérdem:

- Százados úr! Meddig tartanak még a megsemmisítések?

Reám néz és felel:

- Mein Freund! Es geht immer weiter, immer weiter!

Barátom! Ez így megy tovább, mindig tovább.

Szavaiból csendes rezignációt érzékelek.

Felkel helyéről és elhagyja a laboratóriumot. Aktatáskájával kezemben, kocsijáig kísérem.

- A közeli napokban érdekes munkában lesz részük - szól és kocsijába lép.

Hidegrázóan veszem tudomásul, hogy az érdekes munka újabb ikercsoport halálát jelenti.

XXXI. Fejezet

Készültség állapotában vannak a krematóriumok. A Sonderkommando emberei a samottbéléseket cserélik a kemencék tűzszelekrényeiben. A kazánok nehéz vasajtóit festik és olajozzák azok sarkait. A dinamók és ventilátorok egész nap járnak. Szakemberek ellenőrzik működésüket. A litzmannstadti gettó érkezése van jelezve. E gettóról tudni kell, hogy 1939 telén állították fel a németek. Lakóinak száma kezdetben 500 000 lélek volt. Óriási hadiüzemekben dolgoztak a gettó lakói. Munkájuk térítéséül gettómárkát kaptak, de ezt a pénzegységet csupán a legszűkebbre szabott

éleleladagokra válhatták be. Magától adódott, hogy az emberfölötti munkateljesítmény és táplálkozás közötti aránytalanság tömegesen okozta pusztulásukat. A gyakori járványok is tizedelték őket. Így olvadt le az 500 000 lélek 1944 őszére 70 000-re.

Most elérkezett számukra is a vég. Napi tízezres csoportokban érkeznek az auschwitzi K. Z. zsidórámpájára. A szelektálás kilencvenöt százalékot balra, öt százalékot jobbra küldött.

Kiközösített, megátkozott fajuk tragédiájának súlyától görnyedten, az ötéves gettóélet lelket ölő sivárságától megkínzottan, évtizedeket öregedve a reájuk kényszerített gályarabmunkától, kifogyott belőlük a jónak vagy rossznak érzékelése. Egykedvűen lépnek át a krematórium kapuján, pedig nem titok előttük, hogy végzetük útjának utolsó állomására értek.

Lemegyek a vetkezőterembe. Ruháik, cipőik szétdobálva hevernek a betonpadozaton. Ezeket a rongyokat és cipőnek használt fadarabokat nem lehet fogasra akasztani. A ruhatári számok nem érdeklik őket. Ott rakják le kézicsomagjaikat is, ahol állanak. Néhány ilyen csomagot kinyitnak és megmutatnak az osztályozásnál dolgozó sonderesek. Kukoricalisztből, vízzel és kevés lenmagolajjal készített pogácsa, egy-két kiló zabpehelyliszt volt minden útravalójuk.

Egyik transzportjuk érkezésénél történt, hogy dr. Mengele egy púpos hátú, ötven év körüli embert pillantott meg a szelektálásra felsorakozók között. A nyomorék nem volt egyedül. Egy szép arcú, magas növésű tizenöt-tizenhat év körüli fiú állott mellette, kinek jobb lába hibás volt és acéllemezekből készült járószerkezettel, valamint vastag talpú ortopédcipővel volt korrigálva. Apa és fia voltak.

Dr. Mengele, a zsidó faj degenerációs elméletének egyik iskolapéldáját vélte a púpos hátú apa és nyomorék lábú fiú testi fogyatékságaiban felfedezni. Azonnal kiveszi őket a sorból. Egy SS altisztet int magához. Jegyzőkönyvecskéjéből két lapot szakít ki, azokra jegyez valamit és a két szerencsétlent az SS katonával az I-es krematóriumba kísérteti.

Déli tizenkét óra felé jár a idő. Az I-esben ma nincs üzem. Elfoglaltságom e pillanatban nincs. Szobámban időzöm. Ott talál reám a napos szolgálatot ellátó SS katona. A kapuhoz hív. Ott áll már az apa fiával, hátuk mögött SS kísérőjük. Az egyik írásbeli üzenetet, amelyik nekem szól, átveszem. Ez áll rajta: "Boncterem, Krema I." - A No. I. vizsgálja meg klinikailag mindkettőt. Vegyen apáról és fiáról pontos méreteket. Készítsen minden adatot pontosan magukban foglalo klinikai vizsgálólapokat, különös tekintettel az észlelt fogyatkozások keletkezésének okaira."

A másik levélke Oberschaarfürher Mussfeldnek szól. Olvasatlanul is tudom, mi áll benne. Egy sonderes kezébe adom, az kézbesíti neki.

Apa és fia a litzannstadti gettó nyomorúságos éveinek penészes alakjai, szorongó érzésével, a balsejtelemnek néma ajkakkal, de kérdező tekintettel néznek reám. Áthaladok velük a napsütéses udvaron. Néhány megnyugtató szóval a boncterembe kísérem őket. Szerencsére nem fekszik hullá a boncasztalon, rettenetes látvány lenne számukra!

Kíméletből nem itt. az átható szagú, komor helyiségben vizsgálom meg őket, hanem a világos, meleg munkateremben. Az apa, mint elbeszéléséből megtudom, előkelő litzmannstadti textilnagykereskedő, ki gyakran kereste fel a béke éveiben Bécs kiváló orvostanárait fiának gyógykezeltetése végett.

Előbb az apát vizsgálom meg mindent kimerítő alaposssággal. Gerincoszlopának elferdülése a késői rachitis, angolkór következménye. Egyéb tünetét valamely betegségnek a legszorosabb vizsgálattal sem észlelem nála.

Meg is nyugtatom, hogy innen biztosan valamelyik munkatáborba kerül.

A kellemes arcú, okos tekintetű, de lelkileg teljesen megtört fiúval elbeszélgetek, mielőtt lefolytatom vizsgálatát. Félelemtől remegő, színtelen hangon beszél ötéves gettóéletének számtalan borzalmas, fájdalmas és szomorú eseményéről. Tízéves korában került szüleivel a gettó dróttjai mögé. Édesanyja, a törekeny testű, érzékeny lelkű asszony nem sokáig bírta a reájuk zúduló megpróbáltatásokat. A melankólia és depresszió állapotába került. Hetekig alig vett magához táplálékot, hogy férjének és gyermekének bővebben jusson az amúgy is szűkén adagolt, embernek élvezhetetlen élelemből. Az igazi zsidó hitves és gyermekét őrzöngésig szerető zsidó anya mártíromságával halt meg begettözásuk első évében. így elárvultan éltek a gettó szomorú életét az élettársát veszített férj és az anyátlan gyermek.

Most az I-es krematóriumban vannak. Micsoda borzalmas drámája zsidó létünknek, hogy én, a zsidó orvos kell megvizsgáljam pontos klinikai módszerrel őket, mielőtt a halálba indulnak és kell, felboncoljam még meleg testüket. Olyan indulattal érzékelem zsidó sorsunk e borzalmas iróniáját, hogy szinte az őrzöngésig feszülnek idegeim tehetetlenségemben.

Kinek az akaratából zúdul szerencsétlen népünkre a borzalmak ilyen sorozata? Ha Istenéből! Úgy már az is elbűjt szégyenében, mert ennyit még Ő sem akart.

Összeszedem minden kis részét széthullásban levő energiámnak. Megvizsgálom a fiúcskát is. Jobb lábának fején születési torzulást állapítok meg, egyes ízületek hiányosságával. Az elváltozás tudományos neve - hypomelia. Mint észlelem, többszöri műtétet végeztek rajta zseniális kezek, miknek következtében lába megrövidült, de a bandázssal és ortopédcipővel teljesen járóképes. Egyéb elváltozást nem észleltem testén.

Megkérdezem, hogy kívánnak-e valami ennivalót? Nagyon éhesek, mondják. Szólok egy sonderesnek, hozzon számukra ételeket. Meg is kapják azonnal a bő adag makarónis pörköltet. Ilyen étel csak a Sonderkommandónál van. Neki is látnak és mohón fogyasztják a rég nem ízlelt, finom étet. Ők nem, de én tudom, hogy siralomházi ételüket, az "utolsó vacsorát" fogyasztják. Alig félórával később megjelenik Oberschaarfürher Mussfeld és négy Sonderkommandós. Bevezetik a két embert a kazánterembe, ott levéttetik velük ruháikat és kétszer dörren az Ober fegyvere. Apa és fia holtan fekszenek a véres betonon. Oberschaarfürher Mussfeld eleget tett dr. Mengele parancsának.

Most ismét rajtam a sor. A két halottat behozzák a boncterembe. Olyan émelygésem van a borzalomtól, hogy társaimra bízom a boncolások elvégzését, én a jegyzőkönyvet írom. A boncolások sem juttattak egyéb adatok birtokába, mint amelyeket már „élőben” is megállapítottam. Községes esetek, de használható propagandaanyag a zsidó faj degenerációs elméletének alátámasztására.

Az esteli órákban, miután legalább tízezer embert küldött a halálba e napon, megérkezik dr. Mengele. Nagy érdeklődéssel hallgatja jelentésemet a két testi fogyatékos áldozat élőbeni és boncolási adatairól.

- Ezeknek a halottaknak nem szabad elégetésre kerülniük - mondja -, ki lesznek preparálva és a csontvázak Berlinbe mennek az antropológiai múzeumba!

Megkérdezi, milyen módszert ismerek a csontvázak tökéletes megtisztítására? - Kétféle módszert is ismerek - felelem. - Az egyik az elenyésztő módszer, ami abból áll, hogy a halottat klórmeszes vízbe helyezzük, két hét alatt leég a csontokról minden lágy rész. A csontok ezután benzinfürdőbe kerülnek, ami a bennük levő zsíradékot oldja, ezáltal szárazakká, szagtalanná és hófehér színűvé válnak. A másik módszer a rövidebb, a főzési módszer. Ez abból áll, hogy a hullát vízben egyszerűen addig főzzük, míg a húsrészek könnyen, simán eltávolíthatók a csontokról. Utána itt is benzinfürdőt alkalmazunk a csontok zsírtalanítására és fehéritésére.

Dr. Mengele a rövidebb módszernek, a főzésnek az alkalmazását parancsolja meg.

A parancs a K. Z.-ben nagyon rövid szokott lenni. Itt nem mondják mivel, nem mondják honnan szerzi be a K. Z. fogoly a parancs teljesítéséhez szükséges eszközöket. Véghez kell vinni! Ilyen gondban vagyok magam is. Két halottat kell megfőznöm. Miben főzzem meg és hol főzzem őket? Oberschaarfürher Mussfeldhez fordulok, ő segítségemre lesz! Elmondom neki, hogy két halottat kell megfőzzek, de nincsenek hozzávaló edényeim. Borzadással hallgatja még ő is az elmondottakat. Gondolkozik kissé és két vasbádoghordó jut eszébe, mik használatlanul fekszenek egy raktárhelyiségben.

Azokat rendelkezésemre bocsátja és azt ajánlja, hogy az udvaron készíttessenek téglákból nyitott tűzhelyeket. Így cselekszem. Elkészülnek a tűzhelyek, följük kerülnek a vashordók borzalmas tartalmukkal és megindul a főzés. Két sonderest állítottak be fahordónak és tüzelőnek. Öt óra elmúltával, többszöri próba után meggyőződtem, hogy a lágyrészek simán elválnak a csontoktól. A tüzelést beszüntetem, de a hordók a kihűlésig még helyükön maradnak.

Jobb elfoglaltság híján egy kis lugasban ülök és olvasok a hordók közelében. Jóleső csend vesz körül. Ma nincs üzem. A krematórium kéményét javítja négy Auschwitz I-ből idehozott kőművesfogoly.

Estefelé jár az idő. A hordók kihűlőben kell legyenek és éppen indulni akarok pihenőhelyemről azok kiürítésére, midőn egyik emberem, a hordók őrzői és kiszolgálói közül futólépésben közeledik és magából kikelve ordítja: - Doktor! A lengyelek eszik a húst a hordókból! - Gyorsan felugrok helyemről, odarohanok. Négy csikosruhás, idegen fogoly áll bénultan a hordók körül. A lengyel kőművesek ezek, akik miután munkájukat befejezték, őreikre várnak, hogy visszavigyék őket Auschwitz I-beli szállásukra. Agyonéhezett emberek, valami ennivaló után keresgéltek az udvaron, így jutottak a néhány percre őrizetlenül maradt hordókhoz. Azt hitték, hogy a Sonderkommando számára fő a hús a nagy hordóban. Megszagolták, kivettek néhány nagyobb darabot a bőr nélküli húsrészekből, késükkel lekanyarítottak belőle és mohón enni kezdtek, de nem sokáig, mert a két tüzelő előkerült és észrevette. Szinte megbénultak a rémülettől, midőn megtudták, milyen húsból falatoztak.

A csontokat a benzinfürdetés után a boncterem laboránsa fűzte nagy szakértelemmel egybe. A munkaterem asztalán feküdtek kiterítve, ahol egy nappal előbb még élve vizsgáltam őket.

Dr. Mengele nagyon meg volt elégedve. Több magas rangú orvos társát hozta magával a csontvázak megsejtelése végett. Fontoskodva tapogatták az egyes részeket. Tudományos kifejezésekkel dobálóztak. Úgy tettek, mintha páratlan orvosi tünet lenne a két áldozat csontvázának fogatékossága. Pseudowissenschaft, áltudományosság, amiben elmélyülnek. Nincs itt semmi különleges rendellenesség. Ami van, az emberek százezereinél észlelhető a világ minden táján. A közönséggel egész kis területen érintkező orvos praxisában is gyakori megfigyelés.

Propagandacélokra nagyszerűen használható, mert az természeténél fogva nem riad vissza még tudományos mezbe öltöztetett égbekiáltó hazugságoktól sem. Akik pedig a propagandaanyagot megtekintik és szövegét olvassák, rendszerint nem rendelkeznek kritikával, hanem úgy vesznek mindent, ahogy felszolgálják.

A két csontváz hosszú, erős papírsákokba kerül, így utazik Berlinbe a kísérőadatokkal. Erre a küldeményre is rákerült a „sürgős hadifontosságú küldemény” bélyegzője. Megkönnyebbültem, miután elkerültek szemeim elől. Nagyon keserű órákat szereztek nekem életükben és halálukban egyaránt.

Elmúlt egy hét, befejeződött a litzmannstadti gettó likvidálása. Hideg őszi esőnek ad helyet a késő októberi napsütés. Köd és homály borul a K. Z. barakkjaira. Ködössé válik lassan a múltam és sötét a jövőm. A napok óta zuhogó eső, a csontig hatoló nyirkos hideg, a csend csak fokozza a bennem felgyült keserűséget. Akármerre megyek, akármerre nézek, mindenhol csak villanydrótok, minden remény céltalanságának mementói.

A litzmannstadti gettó likvidálását követő harmadik napon a Sonderkommando főkapója egy bőrig ázott asszonyt és két csuromvizes, didergő gyermeket hoz be a krematórium udvaráról. Az utolsó halálba induló transzportból lopakodtak ki, rosszat sejtve és rejtőztek el a krematórium udvarán álló nagy tűzifarakás mögött. Szemük előtt vonul transzportjuk a föld alá és megfigyelhették, hogy senki sem jön onnan vissza. Dermedt félelemben vártak egy véletlenre, mely segítségükre lehetne, de nem történt semmi. Három napig vártak így a hideg szélben és zuhogó esőben élelem nélkül, bőrig ázott rongyos ruháikban, míg körútját végezve, a főkapó félig alétan rájuk talált. Nem volt mit tegyen, behozta őket Oberschaarlukher Mussfeld elé. A harmincegy-néhány éves, de ötvennek kinéző, csontig sovány asszony erejének végső megfeszítésével térdre borult az Ober előtt, annak csizmáit ölelte és szívbe markoló kétségbeeséssel könyörgött két. 10 és 12 éves gyermeke, valamint saját életéért. Elmondta, hogy öt évig dolgozott a gettóban a német hadsereg számára egy ruhagyárban. Dolgozni akar ezután is. Hagyják meg életüket. Nem volt itt segítség! Meg kellett haljanak! Meg is haltak, de az Obert is kikezdhetette az idő, mást küldött maga helyett a gyilkos munka elvégzésére.

XXXII. Fejezet

Ezt a véres epizódot is elfelejtettük, mert el kellett felejtetni, ha nem akartunk beleőrülni az átélt borzalmakba és sötét jövőnk reménytelenségébe. Sokat segítettek ebben a luminálmámor feledtető órái. Sokszor úgy gondolok a múltra, mintha álomban éltem volna át K. Z. előtti életemet. Elfeledni mindent, csak az a célom és nem gondolni semmire. Ezerkilencszáznegyvennégy november 1-je van, halottak napja. Nagy pelyhekben sűrűn hull a hó. Alig lehet az őrtornyokig látni, mert minden

összefolyik a nagy fehérségben. Csak az éhségtől elcsigázott varjak röppennek fel, amint a harsogó északi szél megrázza a kerítések drótjait.

Rövid sétára megyek az esti szürkületben, pedig az idő nem arra való, de a hideg szél felfrissít és csillapítótag hat felzaklatott idegeimre. Néhanyszor körüljárom az udvart, utam a gázkamra lejárata előtt vezet el. Itt megállok néhány pillanatra. Eszembe jut ma halottak napja van! Körös-körül irtóztató csend fekszik mindenre. A betonlépcsők hideg kövei, a gázkamra lejárata a homályba vész. Négymillió ártatlan ember búcsúzott e helyen utolsó, fájdalmas pillantással életétől, hogy sir nélküli sírjába szálljon. Egyedül állok itt, életük utolsó lépcsőfokán. Így nekem jut a szomorú kötelesség, hogy szerte a világban élő hozzátartozók helyett, mély együttérzéssel emlékezzek rájuk.

Elhagyom e helyet és visszatérek szobámba. Midőn kinyitom ajtaját, meglepődve látom, hogy a megszokott erős fényű villanylámpa nem ég, helyette vibráló gyertyafény ad halvány világosságot a helyiségnek. Első pillanatban áramzavarra gondolok. Kollégám, a szombathelyi segédtanár ül az asztalnál, fejét könyöklő kezeiben tartva, az előtte álló gyertya lángjába mered. Észre sem veszi bejöveteletem. A gyertya lobogó lángja megvilágítja arcát. Évekkel látszik öregebbnek. Vállára teszem kezemet és hangulatának megfelelően, gyöngéden kérdezem:

- Dénes, kinek a számára gyújtottál e helyen emlékgyertyát? - Zavaros választ kapok. Apósról, meg anyósról beszél, kik tizenöt éve halottak. Feleségét és gyermekét, kik itt veszttek el az I-es krematóriumban, erre Sonderkommandós szemtanúk vannak, nem említi. Azonnal felismerem a melankóliás depresszió és a retrográd amnesia, azaz visszaemlékezés hiányának tüneteit. Átölelem, ágyához vezetem és lefektetem. Szegény barátom! Te törekeny testű, halk szavú, finom lelkű, nagy tudású orvos, ki betegek gyógyítása helyett a halál szolgálatába zuhantál és lakója vagy birodalmának. Olyan tragédiáknak és borzalmaknak vagy hosszú hónapok óta szemtanúja, miket emberi agy nem foghat fel és nem él ember, ki elhiszi. Nem is baj, hogy idegeid felmondták a szolgálatot és agyadra jótékony ködfátyol, borul. Legalább nem érzékeled a még elkövetkezendőket.

XXXIII. Fejezet

A néhány napos csend vitán ismét a megszokott zaj uralja a krematóriumok terét. Búgnak a nagy ventilátorok motorjai, élesztik a kazánok tüzeit. A theresienstadti gettó érkezése van jelezve.

Theresienstadt kifejezetten kaszárnyaváros volt a csehszlovák köztársaság idejében. A németek megszüntették garnizon jellegét, a civil lakosságot is eltávolították és mintagettót rendeztek be a városkában. Lakói Csehország, Ausztria és Hollandia területéről elhurcolt zsidók lettek. Számuk megközelíti a hetvenezret. Meglehetősen jó körülmények között éltek idáig. Foglalkozásukat szabadon űzhették. Postát, vöröskeresztes segélycsomagokat kaptak. Semleges államok vöröskeresztes kiküldöttje több ízben meglátogatták a városkát és minden alkalommal kedvezően referáltak az ottani állapotokról. A németek elérték céljukat e mintagettó felállításával, mert a jelentések hatástalanították és kitalált, rosszindulatú rágalomnak minősítették a K. Z.-ek és krematóriumok borzalmairól terjengő híreket.

A III. Birodalom az összeomlás előestéjén nem törődik már a világ közvéleményével, a látszatemberiesség álarcát is leveti magáról. Elkezdik a még kezeik között levő zsidók maradéktalan kiirtását.

Így kerül sor a theresienstadti mintagettó megsemmisítésére.

BIRODALMI SS KORMÁNYBIZTOSSÁG KÉNYSZERMUNKÁSOK BEVETÉSÉRE ÉS ELHELYEZÉSÉRE BEHÍVÓJEGY

X. Y. birodalmi protektorátusi zsidó értesítetik, hogy fenti hatóság rendeletére totális munkaszolgálatra lett beállítva. A behívott köteles szakmája végzéséhez használatos szerszámaint, műszereit, téli ruháit, ágyneműt és egy heti élelmet a csoportban történő útba indítás előtt fenti hatóság kirendeltjeinek bemutatni. Az indulás időpontja falragaszokon lesz közölve.

Theresienstadt, ... dátum.

Aláírás

Ezekkel a behívójegyekkel érkeztek az auschwitzi krematóriumokba a theresienstadti gettó munkabíró férfiai. Hallatlanul aljas félrevezetés a totális munkára való bevetés. Csak ürügy a likvidálási akció sima levezetésére, és a finom műszerek, szerszámok, télruhák megszerzésére. Húszezer életerős, munkabíró férfi halt meg a gázkamrákban és égett hamuvá a kazánok tüzeiben. Két napig tartott a megsemmisítés. Utána napokig tartó csend állott be a krematóriumokban. Tizennégy nappal később egymásután érkeznek a zsidórámpára hosszú szerelvények. Nők és gyermekek szállnak ki belőlük. Szelektálás nincs, valamennyien balra kerülnek.

A vetkezőterem padozatán százával hevernek a következő szövegű felhívójegyek.

**BIRODALMI SS KORMÁNYBIZTOSSÁG KÉNYSZERMUNKÁSOK BEVETÉSÉRE ÉS
ELHELYEZÉSÉRE.**

FELHÍVÁS

X. Y. totális munkára bevetett protektorátusi zsidó feleségének és gyermekeinek fenti hatóság lehetővé teszi, hogy nevezett zsidó munkahelyére utazzanak és a kényszerszermunka tartamára vele családi közösségben élhessenek. Megfelelő szállás rendelkezésére áll. Téluha, ágynemű, egyheti élelem megkívántatik.

Theresienstadt, ... dátum.

Aláírás

Húszezer, férje sorsát megkönnyebbíteni akaró hitves és apjuk után vágyakozó gyermek pusztulása következett be ezen ördögi ravaszsággal megszövegezett felhívás nyomán.

XXXIV. Fejezet

Ezerkilencszáznegyvennégy november 17-én a kora reggeli órákban egy SS altiszt nyitja szobám ajtaját és bizalmasan közli velem, hogy a birodalmi vezető utasítására minden formája az emberölésnek a K. Z.-ek területén szigorúan meg lett tiltva. Nem tudtam hitelt adni ezen állításnak, már annyi félrevezetésnek voltam a tanúja. Kétségemet is nyilvánítottam a jó hír közlőjének, de az nagyon erősködött és ismételten is állította, hogy ilyen rendelkezés érkezett rádióan a krematóriumokba, valamint a politikai SS parancsnokságra. Majd meglátjuk! Mi lesz igaz belőle!? Talán újabb félrevezetés ez is.

Még a délelőtti órákban meggyőződtem a hír valódiságáról. Egy öt vagonból álló szerelvény állott meg az I. és II. számú krematóriumok közötti síneken. Ötszáz legyengült, beteg fegyencet hozott „üdülőtábor” címmel a krematóriumok kapui elé. Szemtanúja vagyok, amint a politikai SS egy bizottsága fogadja őket, a kísérő SS-ek parancsnokával tárgyalnak. A vége a tárgyalásnak az lett, hogy az öt vagon visszafordult rakományával a halál kapui elöl és az F. tábor kórházbarakkjaiban lettek valamennyien elszállásolva. Az első eset, mióta a krematóriumban vagyok, hogy egy „üdülőtábor” rendeltetési hellyel Auschwitzba küldött transzport nem fekszik érkezése órájában átlótt fejjel a kazánterem véres betonpadlóján, hanem orvosi ápolásban a kórháztábor egy barakkjának ágyain.

Nem is egy egész órával később újabb szerelvény érkezik. Ötszáz szlovákiai zsidó, öreg, fiatal, gyermek, férfi, nő vegyesen képezik a transzportot. Kiszállnak a vagonokból. Feszülten figyelem a mozzanatokot. Sorbaállítás és szelektálás a megszokott formáság a zsidórámpán, de most egész szokatlan, amit megfigyelek. A fáradt utasok leszállnak vagonjaikból, nem hagyják hátra nagyobb csomagjaikat, hanem kezeikben tartják, úgy indulnak el valamennyien jobbra a K. Z. "E" táborába. Az anyák maguk előtt tolják kocsijaikban a gyermekeket. A fiatalok támogatják menésükben az öregeket és betegeket.

Ujjongva regisztrálom magamban a hír valódiságát. Semmi kétség, a krematóriumok kapui nem nyíltak meg a halálba küldött transzportok előtt.

Boldog és reményt ébresztő esemény a K. Z.-ek rabjai számára, a halál közelségét jelentő fordulat a Sonderkommandónak. Nincs kétségem felőle, a négy hónapos terminusnál is hamarabb bekövetkezik számunkra a vég. Új élet kezdődik a K, Z.-ekben. Nincs többé erőszakos halál, de leplezni kell a véres múltat, lebontásra kerülnek a krematóriumok, betömik a máglyák gödreit és maradéktalanul el kell pusztuljon a borzalmak minden szemtanúja és szereplője. A közeli vég tudatában is, komor megnyugvással, de szívünkben örömmel fogadjuk a nagy fordulatot.

Ha nagyon elkésve is érkezett, mégis életben marad néhány ezer a hatmillió lélekből, kiket Európa minden részéből elhurcoltatott és Majdanek, Treblinka, Auschwitz, Birkenau máglyák lángjaitól megvilágított peronjain adatott nekik egymással találkozt, nem is egy órával halálba indulásuk előtt Európa bomlott agyú, őrjöngő piromániása, a III. Birodalom vezetője.

Déli 12 óra felé jár az idő, nyugtalan érzésektől hajtva, felkeresem szobájában azt a rádiókezelő SS altisztet, ki kora reggel a jó hírt hozta számunkra. Tudni akartam, milyen rendelkezések érkeztek a délelőtti folyamán? Nincs-e utasítás a Sonderkommando sorsát illetőleg? Szerencsére egyedül találom szobájában. Felteszem kérdéseimet. A Sonderkommando - mondja - néhány nap múlva nehéz munkára, egy zárt föld alatti hadiüzembe kerül, valahova Breslau mellé.

Egy szavát sem hittem. Ma már tudom, hogy nem félrevezetés céljából hazudott, hanem kíméletből, mert egy alkalommal súlyos betegségből gyógyítottam ki.

XXXV. Fejezet

Délután kettőt mutatott az óram. Ebéd után vagyunk, és egykedvűen nézem szobánk ablakából a sötéten gomolygó hófelleget, midőn harsány kiáltás zavarja meg a kazánterem folyosójának csendjét. - Alle antreten! - hangzik a parancs. Halljuk mi ezt a napnak két szakában, reggel és este, a szokásos számbavételi sorakozóknál, de délben vészthozó jelentősége van! -Antreten, alle antreten! - ismétlődik egyre élesebben, egyre türelmetlenebbül.

Már szobánk ajtajánál döngenek a súlyos léptek, SS nyitja ki és bekiabál: - Antreten! - Itt baj van! Indulunk az udvarra. Nagy SS készültség körébe lépünk, ott állanak már bajtársaink. Nincs itt semmi meglepődés, nincs itt semmi zaj. Az SS kötelék némán áll reánk szegezett géppisztolyokkal és türelmesen várja, míg mindenki a csoportban van. Körülnézek. A kis lugas fiatal fenyőfái talpig fehérben állanak rezzenés nélkül. Olyan csendes minden!

Néhány perc múlva balra át-ot vezényelnek és sűrű fegyveres örök sorai között megindulunk. A krematórium udvaráról kilépve, nem az útra vezetnek kísérőink, hanem az úton keresztül, a szemközti II-es krematórium irányába. Tényleg annak udvarán haladunk keresztül. - Már tudjuk, ez az utolsó utunk. A krematórium kazántermébe terelnek valamennyiünket. Egyetlen SS őr sem marad bent. Az épület körül, az ajtóknál és ablakoknál állanak lövésre kész géppisztolyaikkal. Az ajtók zárva vannak, az ablakokat nehéz vasrácsok fedik. Itt nincs kiút. Itt vannak a II-es bajtársak is! Néhány perc múlva hozzák a íveseket. Négyszázhatvan ember van együtt és várja halálát, csak a kivégzés módja képezi még találgatás tárgyát. Itt szakemberek vannak, kik az SS-ek minden halált hozó metódusát ismerjük. Gázkamra? Azt a Sonderkommandóval nem lehet simán megtenni! Sortűz? Az itt bent nehezen keresztülvihető módszer!

A legtöbb valószínűsége annak van, hogy a krematóriummal együtt robbantanak fel a kettős cél érdekében. Ez igazi SS módszer lenne, vagy pedig néhány foszforgránátot kapunk az ablakon keresztül. Ilyeneket kapott a milói gettó népe közvetlenül bevagónírozásuk után. A vonat még el sem indult velük, már halottak voltak valamennyien, így érkeznek az auschwitzi krematóriumokba. Néma csendben, szótlantul, ha valaki mégis szól társához valamit, azt is suttogva teszi, gubbaszt a Kommandó, ki hol helyet talált a kazánterem betonján. Hirtelen megtörik a csend, egy fekete hajú, szemüveges, magas, vézna, harmincegy-néhány év körüli bajtársunk ugrik fel helyéről és csengő hangon, hogy mindenki hallja, beszédbe kezd. A „dájén” ő, aki amolyan segédpapféle Lengyelország egy kis hitközségében. Nagy vallási és világi ismeretekkel rendelkező autodidakta. Ő a Sonderkommando aszkétája, aki, hogy a vallás étkezési előírásainak megfeleljen, nem eszik egyebet a Sonderkommando bő konyhájáról, mint kenyeret, margarint és hagymát. A beosztása tüzelő lenne az égetőkemencénél, de mint fanatikus hitbelinek elintézem Oberschaarfűhrer Mussfeldnél, hogy felmentést nyerjen e borzalmas munka alól.

Meg is indokoltam az Obernek e kérésemet azzal, hogy e nagy testi erőt kívánó munkánál úgy sem használható, mert rituális meggondolásból alig eszik valamit, teljesen le van gyengülve, továbbá azért sem használható e helyen, mert midőn a halottakat a tűzszekrénybe csúsztatják, csak akadályozza a munkát, ugyanis minden esetben elmormolja a halottak utáni imát. Több ezerszer történik ez napjában.

Egyéb érvem nem volt. Az Ober elfogadta és tanácsomra a II-es krema udvarán égő, úgynevezett Canada szemétdombhoz került. E szemétdombról tudni kell, hogy idehordták azokat a használati tárgyakat és romlott ételeket, valamint okmányokat, diplomákat, katonai kitüntetésekről szóló okiratokat, útleveleket, házasságleveleket, imakönyveket, imaszíjakat, tórákat, miket a gázkamrákba küldött transzportok hazuról magukkal hoztak, de az SS kiértékelési szűrőjén, mint használhatatlan tárgyak, elégetésre lettek ítélve.

Folyton égő dombhalom volt a Canada szemétdombja, száz és százezernyi fénykép házastársakról, öreg szülőkről, bájos gyermekekről, szép leányokról, égett e helyen, imakönyvek ezreinek társaságában. Sokszor vettem kezembe egy-egy fényképet vagy imakönyvet. Majd mindegyik könyvben találtam tollal írott bejegyzéseket az elhalt szülők halotti évfordulójának dátumairól. Préselt virágok Európa minden zsidótemetőjéből, elhalt, szeretett hozzátartozók sírjáról tépve és kegyelettel megőrizve. Finom és egyszerű kivitelű imakendők, imaszíjak feküdtek itt nagy halomban, elégetésre várva.

Itt dolgozott a "Dájen", vagyis nem dolgozott, csak a tüzet nézte, de ezért is elégedetlenkedett, midőn hogyléte felől érdeklődtem. Nem fért össze vallási felfogásával az sem, hogy imakönyvek, imaszíjak, imakendők és tórák égetésénél működjön közre. Sajnáltam, de nem volt módomban könnyebb munkát adatni számára. Elvégre K. Z.-ben és krematóriumban voltunk

Sonderkommando!

Ez volt a „Dájen”, ki beszélni kezdett.

„Zsidó Testvérek! Kifürkészhetetlen akarat népünket halálba küldte. Nekünk szánta a végzet a legkegyetlenebb kötelességet, hogy elpusztításuknál segédkezzünk és végigkísérjük elmúlásukat tűzben elenyészett testük hamujáig. Egy esetben sem nyílt meg az ég, nem hullt záporosó, hogy az emberekből rakott máglyák tüzeit eloltsa. Zsidó megnyugvással kell tudomásul vegyünk, hogy ennek így kellett lenni! Ez rendelés Istentől! Hogy miért? Mi gyarló emberek ne kutassuk!

Ilyen rendelés szabott ki számunkra is! Ne féljete a haláltól! Mit érne számunkra az élet, ha különös véletlene folytán a sorsnak, életben maradnánk? Hazatérnénk városainkba és falvainkba. Ott hideg, kifosztott lakások várnának reánk. A szobák minden sarkában elpusztult családunk emlékei lebegnének könnyektől fátyolos szemeink előtt. Család nélkül, rokonság nélkül bolyonganánk megnyugvást, pihenőt sehol nem találva, mint saját magunk és múltunk nyugtalan, ide-oda vándorló árnyékai."

Szemeiben lángok lobogtak, sovány arca átszellemült, talán már a túlvilággal volt érintkezésben, midőn ezeket elmondta. Néma csend van a teremben, a gyufák sercenése csinál zajt csupán, midőn lángjánál némelyik cigarettára gyújt, vagy a nehéz, mély sóhajok kifejezői az elhaltak és előtől búsúnak.

Kicsapódnak a nehéz ajtószárnyak. Oberschaarführer Steinberg lép a terembe, két géppisztolyos őr kíséretében. - Aerzte heraus -kiáltja sürgető hangon. Két orvostársammal és a laboránsommal elhagyjuk a termet. Steinberg és a két SS katona a két krematórium közötti úton megállanak velünk. Az Ober a számokkal teleírt papírlapokat, miket eddig kezében tartott, átnyújtja nekem és felszólít, hogy keressem meg számomat és húzzam át. A Sonderkommando tagjainak tetoválási számlistája van a kezemben. Előveszem töltőtollam, rövid keresés után megtalálom és áthúzom számomat. Midőn ezt elvégeztem, felszólít, hogy húzzam át társaim számait is! Megtörtént ez is. Elkísérnek az Ies krematórium kapujáig. Megparancsolják, hogy vonuljunk szobáinkba és onnan ne mozduljunk! Így tettünk.

Másnap reggel öt teherautóból álló oszlop érkezik a krematórium udvarára. Halottakat borítanak ki magukból. A Sonderkommando halottait. Harminc újonnan beállított csoport hordja be azokat az égetőterembe. Kiterítik őket a kazánok előtt. Borzalmas égési sebek borítják testüket. Arcuk a felismerhetetlenségig összeégve, égett ruhafoszlányaik lehetetlenné teszik agnoszkálásukat. Még a karjaikra égetett szám is olvashatatlan legtöbbjénél.

A gázhalál, a máglyahalál, a kloroformos injekciók szivhalála, a tarkólövés, a máglyák tűzhalála, a foszforgránátos halál után ez a hetedik halálnem, amit megismerek.

Szegény bajtársaimat az éj folyamán egy közeli erdőbe hurcolták és lángszórókkal végeztek velük.

Hogy mi négyen megmaradtunk, most sem életünk megkímélése volt a cél, hanem életben maradásunk szükségszerűsége, míg munkakörünk betöltésre szorul. Nem öröm és nem megkönnyebbülés ezúttal sem, csak haladék, amit dr. Mengele életben hagyásunkkal számunkra nyújtott.

XXXVI. Fejezet

Megsemmisült a Sonderkommando, a sorrendben a XIII. a krematóriumok véres történetében. Utánuk mérhetetlen csendben telnek napjaink. Helyünket sehol nem találva, céltalanul járunkkelünk a hideg, néma falak között. Lépéseink kongása szinte fájdalmat okoz füleimnek a nagy csendességben! Nincs semmi elfoglaltságunk! Tétlenül telnek a napok és virrasztással az éjszakák. Négyen maradtunk az épületben. A harminc alkalmi munkás nem Sonderkommando, a K. Z.-ben van szállásuk és csak másodnaponként járnak ide a tábor kórházaiban elhaltak égetésére. Némán, önmagunkba roskadtan vártuk a véget. - Rossz jel volt számunkra, hogy Oberschaarführer Mussfeld, mintha kicserélték volna, került a velünk való találkozást. Talán ő is érezte, hogy eljátszotta szerepét. A véres tragédiának vége és őt is utoléri a titokhordozók végzete. Naphosszat bezárt ajtó mögött ül szobájában és csillapíthatatlan szomjúsággal iszik, hogy az alkohol bódulatában ne emlékezzen a véres múltra és ne sejtse a jövőt!

Egy napon, egészen váratlanul, megérkezik dr. Mengele. Szobánkban keres fel, sejt, hogy nem a boncteremben vagyunk, ahol napok óta nincs tennivalónk. Közli velünk, hogy magasabb rendeletről az auschwitzi K. Z. teljesen likvidálva lesz, ezesetben nem a lakóit, hanem az intézményt érti. A krematóriumok közül kettő lebontásra kerül, a harmadik egyelőre megmarad a lágerhalottak égetésére. Mi négyen a boncterem felszerelésével, a muzeális készítményekkel és irattárral a négyes krematóriumba költözzünk. Az marad üzemben. Az I-es és II-es kerülnek azonnali lebontásra! A III-as krematórium tudvalevően a Sonderkommando október 6-i zendülése alkalmával elhamvadt.

Történelmi és egyben boldog pillanat volt, midőn másnap reggel ezer embert kitevő fogolycsapat érkezik az I-es udvarára és csoportokba osztva, megkezdik a véres múltú épület lebontását. Valahogy a III. Birodalom pusztulását érzékelem, amint a nagy vöröstéglás falak egymásután hullanak a földre egy-egy dinamitpatron robbanása után. Zsidók építették, zsidók bontják! Arcukról látom, még nem dolgozott K. Z. fogoly olyan hévvel, mint ezek teszik egy jobb jövő reményében! A boncteremben és laboratóriumban becsomagolásra kerül minden, ami mozdítható! A boncasztalnak csak márványlapját visszük, új helyén kap majd új betonlábakat. Néhány óra alatt befejeződött a költözködés. Az éjszakát már a IV-esben töltjük.

Felállítjuk a boncasztalt, elhelyezzük az állványokat, helyükre tesszük a muzeális érdekességű metszeteket. Úgy a boncterem, mint a laboratórium készen állnak újabb feladatok elvégzésére. Napokig nem történik semmi! Itt is folytatjuk a tétlen magunkba roskadást vagy a céltalan bolyongást. SS őreinken már teljesen erőt vett a bódulatba menekülés megszokottsága. Alig vannak józan pillanatok napjaikban!

Egy alkalommal vacsoránknál ülünk, midőn belép szobánkba Oberschaarführer Mussfeld, támolyogva asztalunkra hajol és a részegek nehézkes beszédjével mondja: - „Guten Abend Jungs! Ihr werdet bald alle krepieren, nachher aber kommen wir." (Jó estét fiúk! Ti nemsokára megdögöltök, de utána mi következünk!") A részeg ember őszinte szavaiból azt tudtam meg, amit eddig is sejtettem. Őreink velünk együtt pusztulnak!

Forró rumos teával kínálom az Obert, nagy élvezettel üríti a poharakat. Leül asztalunkhoz és mintha pótolni akarná az elmulasztottakat, beszélni kezd. Bombatámadás alkalmával eltűnt feleségéről, az orosz harctéren elesett fiáról beszél.

- Mindennek vége! - mondja. - Az oroszok negyven kilométerre vannak Auschwitztól, egész Németország az utak vándora! Mindenki menekül a határmenti részekből!

Jóleső szavak voltak ezek és látva az Ober elkeseredését, a remény egy szikrája kezdett izzani bennem. Hátha sikerülne, hogy életben maradjunk!

XXXVII. Fejezet

Ilyen kétségek és remények között köszöntött be ezerkilencszáznegyvenöt január elseje. Újév! Ameddig el lehet látni, mindenütt hó, végtelen fehérség borítja a vidéket! Rövid sétát teszek a krematórium udvarán. Nehéz motor berregése szakítja meg a csendet. Pillanatok telnek el csupán, már be is fordul a kapun az auschwitzi K. Z. nagy, barna színű, csukott fegyverszállítókosza. A K. Z.-esek „barna Tóni”-nak hívják. A vezető mellől magas SS tiszt száll ki. Azonnal megismerem és előírásosan üdvözlöm. Dr. Klein! az SS őrnagy orvosa, az auschwitzi K. Z. egyik véreskezű, sötét alakja. A K. Z. 10-es számú barakkjában van a börtön. Innen hoz most 100 áldozatot. „Újévi munkát hozok önnek” - mondja az elősiető Obernek.

Az olyan részeg, hogy alig áll a lábán. Alaposan megünnepelte Szilveszter éjszakáját. Mit lehet tudni, nem-e az örök éjszakára készülődött? Látom arcán, nem szívesen veszi, hogy még az Újév reggelén is véres munkával háborgatják. Száz keresztény lengyel fogoly vár itt halálára! A csoportban mind férfiak vannak.. SS örök kísérik őket a kazánterem melletti üres helyiségbe. Ott parancsot kapnak az azonnali vetkőzésre! Dr. Klein az udvaron sétál az Oberrel. A vetkezőbe megyek, ott kikérdezem az embereket.

Az egyik elmondja, hogy rokonának adott krakui lakásán szállást egy éjszakára.

Partizánrejtegetőnek nyilvánította és hadbíróság elé állította a Gestapo. A K. Z. 10-es barakkjában várta az ítéletet. Halálra ítélték, ezért van itt, de vele nem közölték! Úgy sejt, fürödni hozták, innen kényszermunkára kerül. A másik, kivel beszélgetek, árdrágítás miatt került a K. Z. börtönébe. Fél kiló vaját vásárolt jegy nélkül. Ez volt minden bűne! A harmadik azért került ide, mert tilos övezetbe tévedt. Ennek partizán és kém lett a minősítése! Így van ez tovább, mind a száznál! Csekély kifogások, alaptalan vádak juttatták őket ide.

Most nincs Sonderkommando, az SS örök vezetik az Ober fegyvere elé az áldozatokat.

Ismét autóberregés hallik! A „barna Tóni” jött vissza! Újabb áldozatokat hoz! Száz jólöltözött nő száll ki a kocsiból. Ezeket is a vetkezőbe terelik, velük is levetetik ruháikat. Egymásután kerülnek ők is az Ober fegyvere elé. Keresztény lengyel nők voltak valamennyien. Kisebb vétségekért fizettek Ők is életükkel.

Az égetést az SS végzi. Gumikesztyűket kérnek tőlem munkájukhoz. Dr. Klein, miután meggyőződött a kétszáz fogoly haláláról, eltávozott. Nincs semmi ellentmondás a november 17-i, mindennemű erőszakos halálokozást betiltó rendelet és a mai kivégzés megtörténte között, mert ez hadbírósági ítélettel végrehajtott cselekmény volt.

XXXVIII. Fejezet

Csendesen, eseménytelenül teltek napjaink. Dr. Mengele, úgy hallottuk, eltávozott Auschwitzból. Új orvosa van a K. Z.-nek, ami újév napjától kezdve hivatalosan megszűnt K. Z. lenni és Arbeitslager lett belőle, azaz munkatábor. Erjedésben, bomlásban van itt minden!

Január 10-én újság kerül a kezembe, abból értesülök az orosz offenzíva megindulásáról. Nehéz ágyúk távoli dörrenése rezgetteti szobám ablakait. A tűzvonala egyre közeledik! Január 17-én este korán lepihentem, pedig nem voltam fáradt. Egyedül akartam lenni gondolataimmal. Hamar elaludtam a kokszkályha kellemes melegétől. Éjfél felé lehetett az idő, midőn hatalmas robbanások, vakító fények, gépfegyverek kereplése felriasztanak álmomból. Ajtó csapódását hallom, rohanó léptek távolodnak a betonfolyosón. Kiugrok ágyamból, tudni akarom, mi történik körülöttem? Felszakítom a szobánk ajtáját, a kazánteremben égnek a lámpák! Az SS-ek szobáinak ajtóit kitarva, hirtelen távozás jele.

Nyitva van a krematórium nagy kétszárnyú tölgyfa ajtaja is. Sehol senki az örök közül! Pillantásom az épületet körülvevő őrtornyokra téved. Nyolc hónap óta most látok először üres őrtornyokat Visszarohanok szobámba, felferem társaimat, és gyorsan öltözködni kezdünk a nagy útra! Az SS elmenekült! Egy percre sem maradunk e helyen, ahol nyolc hónap minden órájában vártuk a biztos halált! Az oroszokat nem várhatjuk be, mert nem tudjuk, nem kerülünk itt visszavonuló SS utóvédek kezei közé? Ha itt találnak, biztosan végeznek velünk!

Felöltözünk! Nagyszerű ruháink, pulóvereink, télikabátunk és ami a legfontosabb a 18 fokos hidegben, kitűnő cipőink vannak. Egykilós húskonzervet vesz magához mindenki. Gyógyszerek, cigaretta töltik meg zsebeinket.

A felszabadulás boldog érzésével indulunk útnak. Irány a birkenaui K. Z.! Két kilométer távolságra van a krematóriumtól. Nagy tüzek lángjai lobognak a látóhatáron! Valószínűleg a K. Z. ég! Átrohanunk a kazántermen, az aranykamra nyitott atyja mellett megyünk el. Krózsusi értékek hevernek a menekülő SS-ektől megdézsmált ládákban. Nagyon kis részét vihették csak el a kincseknek. Mi az életünkért futunk, eszünkbe sem jut, hogy egy pillanatra is megálljunk és valamit magunkhoz vegyünk. Mi megtanultuk, hogy minden mulandó és minden csak relatív értékkel bír! Kivétel ez alól csak egy van: A szabadság!

Áthaladunk a kapun, utunkban nem tartóztat senki. Szinte hihetetlen számunkra a gyors fordulat. A talpig fehérbe öltözött birkenau erdőn vezet keresztül az utunk. Annyi millió halálba induló útján megyünk. Elhaladunk a zsidórámra hóba temetett sínei mellett. Eszembe jutnak a millió ártatlanok, kik itt szálltak le vonatjaikról. Itt búcsúztak szomorú pillantással a jobb oldaliak a bal oldaliaktól és csupán időrendi kérdés volt, de elpusztultak valamennyien.

Tényleg a birkenaui K. Z.-ben égnék a tüzek! Az egyes táborok őrszobái égnék a bennük felhalmozott iratokkal. Fekete tömeg áll a tábor kapuján kívül. Menetoszlopban vannak. Parancsra várnak, hogy induljanak. Háromezerre becsülöm a foglyok számát. Gondolkozás nélkül közéjük állunk. Itt, e tömegben nem ismer senki. Megszüntem Sonderkommando-beli lenni! Nem vagyok ismert titokhordozó! Nem kell meghaljak! Egyszerű, sorban álló K. Z. fogoly vagyok és menetelek a tömeggel. A legjobb megoldásnak ezt találom! Elfogadják társaim is. Menekül innen mindenki. Nem sokáig hurcolnak bennünket. Az oroszok egy-két napon belül utolérnek. Az SS biztosan magunkra hagy valahol. Egyelőre legbiztosabb az ide-oda húzódoó arcvonalak között velük menni. Éjjel egy óra körül jár az idő. Az utolsó SS is elhagyja a tábort. Becsukja vaskapuját. A tábor világítását egy, a kapu mellett levő központi kapcsolóval kioltja: Birkenau, az európai zsidóság nagy temetője sötétségbe borul. Hosszasan pihen szemem a tábor drótjain és a barakkok plasztikusan kidomborodó körvonalaiban. Elhalt milliók sír nélküli sírjaitól búcsúzom.

Egy SS zászlóalj vesz közre bennünket és elindulunk! Ismeretlen bajtársakkal az eseményeket és az elkövetkezendő dolgokat tárgyaljuk. Találgatjuk, mit hoz számunkra a következő nap? Sikerülni fog az SS-nek transzportunkat továbbhurcolni, vagy magunkra hagy a számára elékezett pillanatban?

Öt kilométert haladunk csupán, midőn a menetoszlop bal oldala gyilkos tűz célpontjává válik. Orosz előőrsök közelítették meg menetünket és vonuló katonaságnak véelve, megtámadta a transzportot. Egy kis tankjuk és néhány gépfegyverük lépett akcióba. Az SS feküdj-t parancsol. Az országút árkában fekszünk valamennyien. - Utána csend áll be! Tovább menetelünk a hóval borított kopár, sziléziai terepen.

Világosodni kezd. Körülbelül 15 kilométert haladtunk az éj folyamán. Utunk most kitaposott havon folytatódik. Mindenhol elszórt evőedények, takarók, lábakról lemaradt facipők hevernek az úton. Női transzport halad előttünk. Látjuk a K. Z. nők eldobált holmijairól. Néhány kilométer után még többet látunk! 40-50 méter távolságra egymástól véres arcú halottak fekszenek az út árkában. Kilométereken keresztül nem változik a kép! Hullák! Minden ötven lépésre egy halott! Nem bírták a menetelést, aki kiállt a sorból, egyszerűen föbe lőtték.

Ismét találkozom az erőszakos halál egy formájával! Úgy látszik, olyan parancsa van az SS-nek, hogy élő ne hagyjon hátra! Nem biztató tudat! Mindenkire hatással van a halottak hosszú sora, gyorsabban szedjük lábainkat. Az életünkért menetelünk!

A mi transzportunkban is eldördülnek az első lövések. Két bajtársunk holtteste marad az árokban. Nem bírták tovább, leültek. Megkapták a fejlövést. Így megy ez most már tízpercenként. Dél felé érünk Plesowba, ott pihenünk meg először.

Egy futballpályán töltünk egy órát. Akinek van, az falatozik. Elszívunk egy cigarettát és újult erővel lépünk a behavazott országúton. Öt napig tartott az út, míg vasútállomásra értünk. Az éjszakákat szabad ég alatt töltve, étlen-szomjan tettünk meg 200 kilométert. Mire Ratiborba értünk, számunk leolvadt 2000 főre. Körülbelül 1000 embert lőttek agyon transzportunkból a nehéz úton. Szinte

boldogan lélegzik fel mindenki, midőn a számunkra kijelölt, nyitott vagonokból álló szerelvényt meglátjuk.

Gyorsan történik bevagonírozásunk. Egy éjszakai várakozás után elindultunk. Hogy mennyi megfagyott bajtársat tettünk le ötnapos utazásunk folyamán a vagonokból, nem számoltam! Mire a mauthhauseni K. Z.-be értünk, számunk 1500 főre apadt. Valószínűleg szerepeltek a hiányban szökevények is, kik alkalmas pillanatot találtak a lemaradásra.

XXXIX. Fejezet

A mauthhauseni K. Z. utunk végállomása, mint régi vár, üli meg komor gránitkőből épített falaival a hasonló nevű, kies város fölött emelkedő hegykúpot. Sok százezer gránitkőből épült e várszerű megsemmisítő tábor. Tornyos bástyái, a lőrésekben ásító ágyúnyílások messziről elárulják az érkezőnek, hogy megerősített hely.

Festői lenne a kép, ha évszázadok patinája fedné köveit, de vakító fehérségben világítanak és zavarják a sötét erdőktől koszorúzott táj színharmóniáját.

Fehérek a kövek, mert most épült a vár! A Harmadik Birodalom idejében épült, K. Z. rendeltetéssel. Negyvenezer, Franciaországba menekült spanyol szabadsághőst hurcoltak ide, annak megszállása után, valamint százezer németországi zsidó férfit. Ezek dolgoztak Mauthhausen borzalmas kőfejtőiben, faragták és hordták a köveket a hét kilométeres hegyi úton, ahol eddig csak zergék jártak és illesztették azokat egymásba, hogy erős falak emelkedjenek fabarakkokból készült siralomházaik körül.

Emberi fantáziával elképzelhetetlen szenvedésekkel felépítették a várat, de nem lettek lakóivá. Maradéktalanul elpusztultak a kő és beton e tengerében!

A megsemmisítő tábor nem maradt lakatlan! Jugoszláv szabadsághősök ezrei, ellenállási mozgalmak részesei Európa minden leigázott országából, valamint a kipusztításra ítélt zsidóság tízezres tömegei napok alatt megtöltötték a vár barakkjait és várták rövid határidőre szabott életük elmúlását.

Transzportunk éhségtől, meneteléstől, dermesztő hidegtől meggyötörve, nehezen kapaszkodik a hosszú, hóval borított úton. Erőnk utolsó maradékával lépjük át a K. Z. kapuját. Az Appelplatzon sorakoznak fel az esti szürkületben.

Számba veszem társaimat. Fischer, a boncterem laboránsa hiányzik! Utoljára Plesowban láttam, kimerülve feküdt a hóban pihenőhelyünkön. Közele vége tüneteit láttam arcának torzult vonásain. Ötvenéves ember volt, öt éves K. Z. lakó, szervezete nem bírta a hosszú gyaloglást és a dermesztő hideg szenvedéseit.

Dr. Korner, a fiatal nizzai orvos megviselt, de tűrhető kondícióban, dr. Görög Dénes, a szombathelyi magántanár terminális formában áll mellettem. Tudatának zavartsága most még kihangsúlyozottabb, mint a krematóriumi időkben. Már ott is gondot okozott nekem defektusának állandó leplezése. Mindent elkövettem, hogy dr. Mengele ne kerüljön vele szemtől szembe. Mussfeld is veszedelmes megfigyelő volt. Percekig sem maradt volna életben szegény barátom, ha kiderül használhatatlansága.

Már a krematóriumban végrendelkezett és közölte velem kívánságait.

- Miklós - szólt egy alkalommal -, te olyan erős akarattal rendelkezél, biztosan haza fogsz kerülni, én azonban érzem, hogy nem érem meg a dolgok végét. Feleségem, leánykám itt pusztultak el a gázkamrában, erről meggyőződtem. Egy kis fiút rejtettem el a kőszegi kolostor barátainál, az én gyermekemet, a 12 éves Sándorkát. Vedd magadhoz, ha hazakerülsz, ez az én kívánságom, halálom biztos tudatában. - Szívesen megígértem neki, hogy kívánsága szerint cselekszem.

Szerencsés fordulata folytán a sorsnak, távolra kerültünk biztos halálunk színhelyétől és most a nagy út végén, a cél előtt, midőn a szabadulás reménye tölti el önünket, most kelljen elpusztulnia, ez több mint tragédia!

Számbavétel után a fürdőhöz vezető keskeny sikátorba terelnek bennünket. Egyéb táborokból idehurcolt emberekkel keveredünk, szintén a fürdetésre várnak. Lehetünk tízezen, kik a szűk térségben szorongunk. Borzalmas szél süvít e fellegvár falai között. Hegytetőn, az Alpok előnyúlványán vagyunk. Itt nagyon kemény a tél!

Negyven embert engednek egy csoportban a fürdőbe. Ennyi a befogadóképessége. Futólagos számítást végzek, már tudom is, hogy három nap múlva kerülhet mindenkire sor!

A birodalmi német bűnözők itt tűzoltószolgálatot teljesítenek, ők az SS leghűségesebb kiszolgálói. Ők végzik a csoportosítást a fürdetéshez. Előbb az árja foglyok kerülnek sorra, annyian vannak, hogy a zsidók csak a harmadik napra várhatják, hogy a fürdőn átjussanak. Ez pedig itt, ilyen út után, élet-halálkérdés! Csak a fürdőn keresztül kerülhet a fogoly egy barakkba és szerepelhet az élelmezési listán. Addig itt áll étlen-szomjan a borzalmas hidegben, tíznapi úttól kimerülten és vár. míg lábaiban erőt érez és fáradt szemei küzdeni tudnak az álmosággal. Ha ereje kifogyóban van, lefekszik a hóba és fel sem kel többé. Lehetnek háromszázan, kik már így fekszenek körülöttem. Nem vesz róluk tudomást senki! Itt mindenki csak magával törődik! A finisben küzdünk itt életünkért!

Fontolóra veszem helyzetemet és arra a következtetésre jutok, hogy egy éjszakát nem bírnék ki a várakozásban súlyos ártalom nélkül. Még ma este be kell jussak a fürdőbe! Szegény Dénes már szemüveg nélkül, hajadonfővel vándorol ide-oda. Arcáról tűnőben van az értelem. Tudat alatt, automatikusan kering és szól értelmetlen szavakat. Karon fogom, magammal húzom, hátha sikerül bejutni az életet jelentő fürdőbe! Pár lépés után megáll, már el is veszttem szemem elől, eltakarja a sodródó tömeg. Hasztalan kiabálok, a szélben magam is alig hallom a hangomat.

Érzem a veszélyt, nekifurakodok a tömegnek, kitartó szívóssággal közeledek a fürdő lejáratához. Már ott is állok a nagy tömeg első sorában!

Néhány SS és gumibotos tűzoltó áll egy csoport előtt. Egy negyvenes csoport ez, mely indulásra készen vár. Valamennyien árják. Hirtelen elhatározással kiugrok a tömegből, egy SS Oberschaarfűhrer elé állok és határozott hangon jelentem neki:

- Oberschaarfűhrer úr! Az auschwitzi K. Z. transzport orvosa vagyok, engedjen a fürdőbe. Reám néz. Jó ruházatom, vagy határozott fellépésem, esetleg kifogástalan német beszédem imponáltak neki, nem tudom, de hangosan odakiált a fürdő lépcsőinél őrködő társának:
- Engedd a doktort lemenni!

Egyedül mentem le, a már összeállított negyvenes csoportot is megelőztem. Megmenekültem! Nagyon könnyen ment! Sokszor mégis jó, ha valaki a gyors elhatározások embere!

A fürdő forró levegője percek alatt életet varázsol a hidegtől gémberegett tagjaimba. Tíz keserves nap után fűtött helyiségben vagyok. A fürdő is jótékonyan hat a közérzetemre. Ruháink fertőzött holmiknak számítanak, itt maradnak! Sajnálom a finom télikabátot, a nagyszerű ruhát, a meleg pulóvert. Nagy az örömöm mégis, mert cipőmet meghagyják. A cipő a K. Z.-ben, ha jó, fél életbiztosítás!

Felhúzom azokat és meztelenül vonulok a megfürdetettek csoportjával a fürdő előtti útra, ott még félóráig várakozunk a dermesztő hidegben, hogy a barakkba vonuló csoport teljes legyen. Forró fürdő után fél óra meztelenül 18 fokos hidegben, metsző szélben a halál kísértése!

Csatlakozik a következő negyvenes csoport, végre elindulunk! Futólépést vezényel SS kísérőnk és ötszáz métert hagyva magunk mögött a quarataine-tábor 23-as barakkjához érünk.

A bejáratnál zöldparolis bandita áll, a barakkfelügyelő. Minden belépőnek negyed kenyeret nyom a kezébe. Egy barakkszolgálatos tetejes evőkanál zsíros húskonzervet rak a kenyérre, hozzá negyedliternyi forró feketekávé.

Fejedelmi vacsora volt a tíznapos nélkülözés után! Percek alatt elfogyasztottam és helyet keresek magamnak a lefekvéshez. Találok is egy sarokhelyet, ahol lefekszem. Ennek az az előnye, hogy nem járnak rajtam keresztül a jövő-menő fogolytársak. Természetesen a földre feküdtem, a quarantaine-ben nincsenek ágyak. Így is aludtam, megszakítás nélkül az ébresztőig.

Szegény bajtársaimra gondolok, kik még mindig a fürdő előtt állanak, ha még állni tudnak!

Három napig ültünk vagy bolyongtunk tétlenül a barakk helyiségeiben, tűrhető ételeket kaptunk és az út fáradalmait úgy-ahogy kipihentük.

A harmadik napon történt, hogy SS tiszt érkezik egy tábornok kíséretében és jelentkezésre szólítja fel azokat, kik az auschwitzi krematóriumban dolgoztak. Meghűlt bennem a vér! Ezeknek listájuk van rólunk! Amilyen átkozottul pontos és jó szervezők, nagyon valószínű! Gondolkozom és azon feltevésnek adok helyet, hogy csupán kísérletezés a titokhordozók kihalászására a nagy tömegekből.

Ha listájuk lenne, tetoválási számainkat néznék. Nem ismer itt engem senki! Néma hallgatásban várom az izgalmas percek múlását. Nyertem! Életet nyertem ismét!

Még azon nap éjszakáján csíkos vászonruhákat kaptunk és útnak indultunk a hegyi úton a mauthauseni vasútállomásra. Ott bevagoníroztak és egy hétezres transzportban nekiindultunk. Melk an der Donau koncentrációs táborába. Utunkat csukott vagonokban kényelmesen, a padozaton ülve tettük meg. Háromórás út után megérkeztünk.

A melki K. Z. is magas domb tetejéről uralja a vidéket. Eredetileg Freiherr von Birabo nevét viselő pionírkaszárnya volt. Hatalmas barakkjai tizenötezer foglyot is őriztek falakik között. Sokat enyhít helyzetünk súlyosságán a vidék csodálatos szépsége. A melki apátság óriási, sziklára épített barokk palotája, valamint a tábor alatt kanyargó Duna völgye csodás képet mutatnak a szemlélőknek. A Duna hazai folyó is, kissé otthon érezzük magunkat.

XL. Fejezet

Ezerkilencszáznegyvenötben korán köszöntött be a tavasz. Április elején már zöldülnek a fák a melki koncentrációs tábor villanydrótokkal szegélyezett árkaiban. Az alattunk kanyargó Duna partjain is zöld fűnek ad helyet a tünedező hó. Nyolc hete élem e helyen a K. Z. rossz vagy jobb napjait. Fáradt vagyok már és gyenge, csak a közeli szabadulás reménye az, ami a letargia mélységeitől visszatart.

Bomladozó állapotban van itt már minden! A III. Birodalom összeomlásának utolsó mozzanatai peregnek filmszerűen szemeink előtt.

Megvert hadseregek vonulnak végtelen oszlopokban füstölgő romhalmazzá vált hazájuk belseje felé. A tavaszi olvadásoktól megáradt Dunán hajók, uszályok százai menekítik a kiürített városok lakosságát.

Minden mulandó! Szertefoszlott az ezerévre megalapozott III. Birodalom álma. Keserű kiábrándulásnak ad helyet a faj magasabbrendűségébe vetett hit, az uralkodásra elhivatottság tudata. Európa szabadságszerető népeit nem fenyegeti már a veszély, hogy kiradírozzák városaikat, elhurcolják értékeiket, végül mindenükből kifosztva, számot égetnek karjaikra és gályarabmunkát végeztetnek velük, halálfejes SS-ek és betanított véredek gyűrűjében.

Letűnőben van a világ színpadáról a III. Birodalom piromániás népe, mely olyan tüzeket gyújtott, hogy egy világ perzselődött meg lángjaitól, maguk azonban elenyésznek bennük.

Elnémul a rekedt, káplán hang, mely rádióhullámokon kiabálta be a földkerekség minden lakójának otthonába: "Deutschland über Alles!"

A szabadságszerető népek megtörték büszke gőgjét a III. Birodalomnak és új irányt szabnak a népek életének.

Három nagy Férfiú formálja és alakítja a világ népeinek jellemét és biztosítja jövőjét: Sztálin! Az orosz nép lángeszű vezetője, Rooseveltt Franklin Delano, az Egyesült Államok bölcs elnöke, valamint Churchill, a britek oroszánja.

Ezerkilencszáznegyvenöt április hetedikén a melki koncentrációs tábor szögesdrótokat tartó oszlopain nem gyúltak ki az ívlámpák fényláncai! Sötétség és mérhetetlen csend tanyázik ez elhagyott helyen. Kiürült a tábor, kapuját becsukták és továbbhurcolják hétezer lakóját. Hajón, majd menekülőktől zsúfolt országutakon, még hóval borított hegyeken hét napig menetel a fáradt oszlop, míg megérkezik útjának céljához.

Az ebensee koncentrációs tábor, a negyedik a K. Z.-ek sorában, melynek kapuján belépünk.

A műsor első száma itt is az órákig tartó számbavétel. A második a fürdetés, a harmadik szám a quarantine mocskos barakkjai, gumibotos hóhéraikkal.

Végigcsináltam a három számot. Metszően hideg szél fúj, jeges eső áztatja vékony ruhámat, a hosszú Appeleken. Vad keserűség ég bennem. Biztos vagyok benne, hogy napok kérdése csak és szabadulunk. Türelmetlenül várjuk, hogy történjen valami, pedig nemcsak a javunkra történhet. Véres tragédia is lehet fogságunk vége. Kipusztíthatnak bennünket, mielőtt szabadítóink megérkeznek.

Stílszerű vég lenne számunkra a III. Birodalom rabságában, minden emberi törvényenkívüliség állapotában, tizenkét hónapi siralomházi élet után.

Nem így történt! Ezerkilencszáznegyvenöt május ötödikén már fehér zászló leng az ebenseei koncentrációs tábor tornyán. Vakító fehérén süt a tavaszi nap. Vége van! Letették a fegyvert! Kilenc óra körül kis amerikai tank érkezik három katonával és átveszi a tábor. Szabadok vagyunk!...

UTÓHANG

A minden emberi törvényenkívüliség állapotát felcserélte a szabadság tudata, a nagy térség utáni vágy, mely még egyszer felébreszti széthullásban levő energiámat.

Betegem, testben, lélekben megtörve, útnak indulok hazafelé. Utamat nem könnyíti a nosztalgia kielégültsége, mert virágzó városok helyén mindenhol üszkös romok és temetők tömegsírhajói fogadnak.

Félek a valóságtól, hogy feldúlt családi otthonomban nem várnak szülők és nélkülözni fogom a hitves, a gyermek, a testvér megnyugtató szeretetét.

A megaláztatások, a bánatok, a krematóriumok és máglyák borzalmai, az élőhalottak kommandójában eltöltött nyolc hónap siralomházi élete eltompították bennem a jónak vagy rossznak érzékelését.

Érzem! Pihenni kellene. Erőt gyűjteni. De kérdés, van-e ennek értelme tovább?

Egyfelől betegségem láza éget. másfelől a véres múlt dermedti szívemet.

Kétmillió ártatlan embert kísértek szemeim a gázkamarákig és voltam tanúja a máglyák borzalmainak.

Hullák százait nyitottam fel egy lángeszű, egyben csendesen őrjögő orvos parancsára, hogy hamis teóriákra épített tudomány profitáljon a gáz- és máglyahalálba küldött milliók tömegeiből.

Egészséges fiatal leányok holttesteiről szeltem le a húst és készítettem belőlük erős táptalajt dr.

Mengele baktériumtenyésztete számára.

Nyomorékok és törpék hulláit dugtam klórmeszes fürdőkbe, vagy főztem napokig, hogy tiszta csontvázak kerüljenek a III. Birodalom múzeumaiba, ahol nemzedékeknek vannak hívatra igazolni egy nép kipusztulásának szükséges voltát.

Kétszer éreztem a halál szelének érintését, midőn a kivégzőosztagok fegyverei előtt feküdtem.

Ezerháromszáz bajtársam véres holttestétől búcsúztam, hogy egyedül maradjak hírmondónak.

Száz kilométereket meneteltem hómezőkön, fagyhalállal küzdve, hogy további megsemmisítőtáborok lakója legyek. Nagy utat tettem idáig!

Lakásomban nem találom helyemet. Céltalanul járok-kelek a néma falak között. Véres emlékekkel és mély bánatokkal van tele a múltam és sötét előttem a jövő.

Mint nyugtalan árnyéka önmagamnak, úgy bolyongok az ismert utcákon. Csak akkor zökkenek ki mély letargiámból, ha enyéimet vélem a jövők-menők között megpillantani.

Némán tűröm betegségem fájdalmait és magamba roskadtan számolom a hónapok múlását. Már október van. Hat hónap telt el szabadulásom óta.

Fázósan ülök egy korasötét délutánon, a kályha melegétől várok enyhülést szobám homályában.

Csengő szól hirtelen és ajtó nyílik. Nőm és gyermekem lépnek be rajta. Bergen-Belsen, a hírhedt megsemmisítőtábor volt felszabadulásuk helye, onnan tértek jó egészségben haza. Ennyit elmondtak, a többit sírták órákon át, de így is megértettem és tudtam mindent.

Most már van értelme tovább! Van kiért és miért! Dolgozni akarok ismét. Jó érzés lesz a segíteni tudás kielégültsége, de halottakat, nem boncolok többé.

I. függelék:

A TÁBOR

Dr. Nyiszli Miklós megtett mindent, ami tőle tellett, hogy egyrészt életben maradjon, másrészt hogy leírja mindazokat a szörnyűségeket, amelyeken kénytelen volt átmenni, és amelyeket nagy szerencséjével sikerült is túlélnie.

Ugyanakkor - semmivel sem csökkentve emlékezéseinek súlyát, értékét és fontosságát a későbbi korok számára - az is világos, hogy messze nem tudhatott mindent, de még eleget sem az

Auschwitznak nevezett „halálgyárról”. Így például nem szabad elfelejtenünk, hogy csak néhány hónapot töltött a táborban, és bár ezen időszak alatt rengeteg szörnyű élménye volt -magáról a Táborról mint egészről nem sok adatot szerezhetett. Így azok csak szórványosan, nemegyszer mint csupán feltételezések bukkannak fel könyve lapjain.

Az 1947-ben először a magyar „Világ” folyóiratban folytatásokban közölt visszaemlékezésekben pedig - és ez igen természetes - egyetlen szót sem írhatott arról, ki is volt Dr. Mengele, és mi lett a náci „halál angyala” további sorsa? Minderre csak a nyolcvanas években derült fény. Így a második függelékben majd arra is kitérünk.

De lássuk előbb a Tábor - úgy ahogyan azt leírták egyrészt az ott szenvedők, másrészt egyéb források feldolgozták annak történetét. Szeretnénk megismertetni az olvasókat mindazzal, ami nagyon is jellemző volt Auschwitz összetételére, szerepére, működésére. Igyekszünk elkerülni az érzelmi felhangokat - már amennyire egyáltalán lehet egy ilyen szörnyű témáról szenvtelenül, mondhatni tárgyilagosan írni.

Mert Auschwitz - mint egy lengyel túlélő erről írott könyvének címében is jelezte - nem volt más, mint „anus mundi”, vagyis a világ végbele, a legszörnyűbb hely, amelyet valaha ember más embereknek készített az emberi történelem folyamán.

AUSCHWITZ 1, 2 és 3

A megsemmisítő tábor olyan hatalmas volt, hogy eleve több részre osztották, kiterjedése miatt számos körzethez tartozott, és az azt „fenntartó” németek a saját tájékozódásukat megkönnyítendő nevezték el számozott módon.

Mindjárt az elején meg kell jegyezni, sok félreértésre adott alkalmat, hogy az igazán híreshírhedt nagy táborok nem a Német Birodalom területén, hanem a megszállt szláv országokban épültek. Így a nem eléggé tájékozott országokban, például Amerikában vagy Ázsiában sokan azt hiszik, hogy mivel a koncentrációs táborok Lengyelországban voltak, ez azt jelenti, hogy ott a lengyelek irtották a zsidókat és más nemzetiségű rabokat. Volt valami számítás abban - és ezt nem különösebben titkolták Hitler emberei -hogy ezeket a rossz hírű táborokat a saját országuktól távolabb állították fel, rendezték be, és ott folytatták a népirtást. Így a hírzárlat miatt a polgári lakosság Németországban és a többi, megszállt európai országban egyáltalán nem szerezhetett tudomást a táborok létezéséről. Auschwitz is sok éve működött már, amikor létezésének - és az ott történő népirtási folyamatnak -első hírei kezdtek kiszivárogni Nyugatra.

Tudni kell, hogy Auschwitz - üzleti kifejezéssel élve - egy egész konszern volt. A három koncentrációs tábor egy parancsnokság alatt állt. de a táborok száma ezen név alatt 39 volt!

Az Auschwitz 1-es volt az irányító, a központ, minden szempontból itt tevékenykedtek a főnökök. A központi igazgatás itt működött. Ahogyan az lenni szokott, a rendőri szerveket is itt helyezték el, vagyis itt volt a 39 tábor Gestapó-központja is. Kevesen tudják, hogy Auschwitz rengeteg gazdasági vállalkozás, hadiüzem is volt egyben; ezeknek a német birodalmi nemzetgazdaság számára történő összehangolását is itt intézték.

És így voltaképpen az annyit használt „emberi” jelző nem is illik rá.

Auschwitz 2 igazi neve Birkenau volt. Itt folyt az emberirtás mondhatni „ipari” szinten történő megvalósítása. Ehhez is tartozott még néhány, ám jóval kisebb tábor. Volt itt mezőgazdasági üzem (Budy), kertészet és vegyi laboratóriumok (Rajsko), sőt baromfitelep is (Harmenze).

Végig jellemző volt, hogy megtartottak számos lengyel helységnevet, olykor bányák és ipartelepek neve is lengyelesen hangzott. Ám ugyanakkor mellettük fel-feltűntek a német nevek is.

Auschwitz 3 neve Buna volt. Ezt egy közeli műgumigyár felépítése miatt telepítették oda. A gumigyárra égetően szüksége volt a németeknek, elsősorban természetesen a hadsereg igényeinek kielégítése céljából. Az üzemkomplexumot rabokkal építették fel, akik a környéken több táborban éltek. De ide tartozott hat szénbánya is (Königshütte, Janina, Bobrek, Jawiszowice, Fürstengrube és Jaworzno). Sőt volt arrafelé egy cementgyár is, amely mellé szintén telepítettek több kisebb tábor. Amikor aztán 1944 őszén megindult a magyar zsidók félmillióra tervezett áradata, újabb táborokat szerveztek Gliwicében, Hindenburgban, Heydebreckben és máshol.

Auschwitz tehát mérhetetlenül nagy üzleti konszernként is működött, amit 1940 tavaszán alapítottak a Krakkótól nem messze fekvő lengyel Oswiecimban, amit azonnal németül Auschwitznak kereszteltek át. Ezért történhetett meg, hogy a szerencsétlen foglyok gyakorta nem is tudták, merre járnak vonataik és végül is hová érkeztek? Hiszen azt megelőzően a helységnevek többsége, amelyek koncentrációs táborokat rejtettek - vagy egyáltalán nem szerepelt a (vasúti) térképeken, vagy más néven volt ott.

Az elsőnek megalapított Auschwitz I-es tábor 1940. május 20-án kezdték építeni - természetesen nem szakemberekkel, hanem foglyok keze által. Azon a napon érkezett oda az első csoport a sachsenhauseni táborból, és rá négy héttel a lengyel politikai foglyok (tehát nem zsidók) első nagyobb szállítmánya.

Nem kétséges: ha nem veszítik el a háborút és nem lesznek kénytelenek a nácik feladni ezt a területet is - akkor a negyvenes évek második felében az nemcsak szörnyű kivégzőhelyként működött volna tovább, hanem még nagyobbá lesz! Ez egyrészt látszik az építési tervekből és az 1944-ig kivitelezett épületek rendjéből - másrészt a nácik sohasem titkolták, hogy itt, a legnagyobb megsemmisítő táborban további üzemeket is felépítenek majd, ha arra alkalom adódik. Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy már 1940-ben kiadták a saját alárendelt helyi hatóságaiknak a parancsot (minden megszállt területen német közigazgatást vezettek be), hogy Auschwitz környékén attól kezdve egy 40 négyzetkilométeres (!) „érdekeltségi terület” áll fenn (Interessengebiet), ami csak a tábor vezetőinek tudtával építhető be. Oda más hatóság ne is tervezzen semmit, mert nem kaphat rá engedélyt.

Mi több, a polgári lakosságot már 1940-ben kitelepítették a környékről, legalábbis - tudjuk ezt a korabeli hivatalos közlönyökből is, és a háború utáni lengyel iratokból - Babice, Budy, Rajsko, Brzezinka, Broszkowice. Plawy és Harmenze községekből. Nem véletlen, hogy ezen nevek némelyike az előző lapokon mint valamelyik auschwitz-i táborhely al-neveként is olvasható. Mindenütt állt legalább egy-egy „melléktábor”; némelyiknek nem is volt neve, csak száma vagy betűjele.

Hogy legyen némi fogalmunk valamelyik tábor működéséről, külsejéről, írjuk itt le a Birkenaunak nevezett tábor:

Birkenau

Minden tábor sok részből állott, így persze Birkenau sem volt kivétel. Másutt laktak a foglyok és másutt az őrk, körben találhatók voltak a kiszolgáló épületek, munkahelyek stb.

Birkenauban a foglyok részére épített tábor egy 2x1 kilométeres téglalap volt, ezt kelet-nyugati irányban haladó országutak osztották három részre. Így oszlott a tábor három szektorra: B-I-es, B-II-es és B-III-as szektorra.

Ettől nyugatra terült el a B-2-es tábor (a „B” kétségtelenül a Birkenau elnevezés rövidítése volt). Itt volt a fertőtlenítő, a négy krematórium és az úgynevezett tisztító állomás.

Ugyanakkor a téglalap ellenkező, tehát keleti oldalán terült el az őrség - amely minden esetben és kizárólag SS-katonákból állt (lásd S. Niemayer „Az SS története” c. művét). Az ő Jakosztályaik”, voltaképpen persze kaszárnyájuk a táboron kívül kaptak helyet, nehogy egy esetleges lázadás esetén az őrséget meglephessék a fegyverhez jutott foglyok. A táborparancsnokság épületén kívül itt volt a 3 ezer fős őrség befogadására alkalmas kaszárnya, sőt az SS saját kórháza és a víztorony is. Ez utóbbi fontos objektumot sem hagyhatták a foglyoktól nyüzsgő területen.

Amit eddig felsoroltunk, azt mind-mind magasfeszültségű árammal telített vezeték vette körül. Ez tüskésdrót-kerítés volt, ahogyan annakidején nevezték. Ezenfelül SS-katonák kisebb őrláncolata is övezte a területet; a katonák egymástól 50 méterre felállított bódékban álltak.

A tábor főbejárata a keleti oldalon volt, pár száz méterre a parancsnokságtól és a víztoronytól. A B-I-es és B-2-es szektor közötti országút volt az, amely a főbejáráshoz vezetett. Mellesleg éppen a két szektor között volt a vasútállomás is. Ide három sín-pár vezetett. Bár az állomás csak 1944-ben épült ki teljesen. Innen egy bekötővonal a közeli Auschwitzba vezetett.

A B-I-es szektor leírása

Ez volt a legrégebbi, mert már 1941-ben kiépült. Maga is két részre oszlott. A barakkokat téglából építették. 1942 nyarától az I-es részlegben általában nőket tartottak, és majdnem az egész rész kórház céljaira szolgált. A barakkokat betűkkel különböztették meg, amiben itt-ott némi logika is akadt; például az A betűs barakkban volt az Ambulancia, az R betűsben a Röntgen. Ezekben a barakkokban folytattak orvosi (?) kísérleteket Mengele kollégái, Schuhmann és Clauberg; 1942 decemberétől injekciózták a nőket, majd a férfiakat röntgensugarakkal kezelték, hogy terméketlenné tegyék őket. A kísérletek azt a célt szolgálták: hogyan lehetne elérni, hogy a rabszolgává tett szláv népek, elsősorban az oroszok és a lengyelek ne szaporodhassanak? Ha felfedezik a módszert - legyen az injekció vagy besugárzás -, akkor alávetik ennek a megszállt területek felnőtt lakóit, és így ott megtorpan a fölösleges szaporodás. A német ideológusok szerették volna „optimális szinten” megállítani a rabszolgák számát.

A második részleg eleinte férfitábor volt, később oda is nőket vittek. Akadt itt büntetőbarakk, és börtön is olyan kicsi cellákkal, ahol az elítéltnak végig állnia kellett (Stehbunker). Volt kórház és orvosi rendelő is - de már a mellette lévő barakkban halálra injekcióztak számos páciens. Volt, ahol a sterilizálásra kijelölteket gyűjtötték össze, máskor meg ugyanott a gyerekeket tartották. A 2I-es barakk sajátos célt szolgált: a tábor területén itt-ott fellelt halott foglyokat hordták oda. A táborban ugyanis nemegyszer az éhségtől, kimerültségtől egyszerűen összeestek és meghaltak a foglyok, vagy éppenséggel a magasfeszültségű vezetékre vetették magukat öngyilkossági szándékkal. A német precizitás erre az esetre úgy intézkedett, hogy az ilyen „talált” foglyok ebbe a barakkba hozandók.

A B-II-es szektor leírása

Ennek építését 1942-ben fejezték be; nem titok, hogy ez volt a legnagyobb ilyen létesítmény Auschwitzban. Ez olyan hatalmas volt, hogy a szektor önmagán belül még hét (!) táborra oszlott. Ezek közül némelyikben a „csúcsidőben” húszezer fogoly is akadt, sőt 1944 emlékezetes nyarán az egyikbe 26 ezer magyar nőt zsúfoltak be.

Az egyik tábor - hivatalos nevén a B-IIa - megfigyelésre szolgált. A fertőtlenítő állomásról idehozott foglyokkal vártak pár napig, hogy kiderüljön, nem beteg-e valaki, vagy nem terjeszt-e járványt? Utána mehettek tovább. Itt is volt postahivatal (!), persze a foglyok nem levelezhettek szabadon a külvilággal. Inkább alkalmasszerűen, kampánymódra hoztak egyszerre pár tízezer darab levelezőlapot és azokra ugyanazt a szöveget kellett írniok („Jól vagyok, dolgozom”, majd mindet hamis helységnévvel küldték szét szerte Európába. Nem is létező, vagy ismert üdülőhelyek neveit írták a feladó rovatába; az "Auschwitz" vagy „Birkenau” név soha nem szerepelt ezeken a lapokon. A válaszok, ha jöttek is, általában már nem érték el a halálba ment foglyokat...

Voltak mindenféle műhelyek és munkahelyek. A rabok egy része a vasútállomáson kirakodással foglalkozott. A B-IIe táborban cigányok éltek, míg aztán - 1944 augusztusában - teljesen ki nem pusztították őket, hogy helyet adjanak az Eichmann nagyszabású terve következtében százezerszámra érkező, magyar zsidóknak. Több tábor I-es számú barakkjában voltak a jól őrzött élelmiszerraktárak. Volt férfikórház, de nemegyszer innen indultak el - milyen jellemző! - a gázkamrákba is a szállítmányok.

Akadt itt olyan tábor is, a B-IIg., amely voltaképpen egyetlen hatalmas ruharaktár volt. Emlékezzünk csak, naponta hegyekben álltak a vasúti rámpa mellett az érkezettektől elkobzott öltözetek. Ezeket rabok osztályozták, fertőtlenítették, hogy aztán elküldjék mindazt a légitámadások miatt már valóban nélkülöző német polgári lakosságnak. Amely természetesen sohasem tudta meg, hogy „zsidó rongyokban” vészelte át 1944-45 emlékezetes telét.

A B-III-as szektor leírása

Ez volt a legutolsó, érdekes módon még 1944-ben is voltak ott olyan vezetők, akik a tábor további bővítését szorgalmazták. Az ő törekvéseik eredménye volt az északon elterülő újabb tábor. Az építési terveken nem a KZ - „Konzentrationslager”, hanem a KGL betűjelet használták, ami

hadifogolytáborra („Kriegsgefangenenlager”) utalt. Végso soron persze az építés nem fejeződött be. Ezért van az, hogy ebben a táborban több a "foghíj", vagyis a be nem épített terület, mint a barakkoktól sűrű rész.

Nemhogy nem tudták már befejezni, de az ismert parancs értelmében - amikor is Berlin, látva az oroszok és a nyugati szövetségesek gyors előretörését, parancsot adott a megsemmisítőtáborok elpusztítására, nehogy azok a maguk teljességében kerüljenek ellenséges kézre és bizonyítékul szolgáljanak - el is kezdték a bontását! 1944 októberében történt ez, de jellemző a német takarékosagra, hogy a tábor felszerelését, az építésnél felhasznált anyagokat stb. nem akarták veszni hagyni; mellesleg ez látszott a legjobb megoldásnak arra is, hogy nyoma se maradjon egykori ittlétüknek és tetteiknek. Így aztán a Breslau (ma Wroclaw) melletti Gross Rosen táborba kezdték elszállítani. A táborban 1944 nyarán szintén magyar nők éltek.

Itt annyira „újítottak”, hogy minden betűvel jelzett barakk csak egyazon célra szolgált. A B-III-as szektorban a D betűs barakkok a dezinfekciót, vagyis a fertőtlenítést szolgálták, a Z betűvel jelöltek árnyékszékek végtelen sorát jelölték. Az U betűsök mosdók voltak, a K betűsök pedig konyhák. Itt lakott különben hosszú időn át a könyvben annyit emlegetett Sonderkommando, vagyis a krematóriumok személyzete is.

Nem véletlen talán, hogy Birkenau nevét mindig külön használták a németek; sohasem kötötték össze Auschwitz-cal, holott ma már köztudott, hogy a táborrendszer része volt ez is. Birkenaut hol munkatáborként, hol hadifogolytáborként emlegették, már ha egyáltalán szóba került valahol.

Auschwitz megsemmisítő-jellegéről pedig hallgattak.

Birkenauban a becslések szerint - mert hiszen pontos statisztikákat az erre ma úgy roppant kényes németek érthető okokból nem vezettek -3,5 millió zsidót öltek meg. És akkor még nem számoltuk bele a nem zsidókat, akik szintén százezerszámba pusztultak el az „aljanépek”: a lengyelek, oroszok, egyéb szlávok stb. közül.

A halál kijáratai

Dr. Nyiszli is sokat emlegeti a krematóriumokat. A németek a háború után - különösen persze a nürnbergi perben érintettek, és a neonáci propaganda fél évszázaddal később is - azt igyekszik bizonyítani, hogy a) krematóriumok egyáltalán nem voltak, azokat csak a lengyelek, oroszok és általában a kommunisták építették oda a háború befejezése után, hogy minden rosszat rákenjenek a németekre; b) voltak ugyan, de ott csak a fertőző betegek holttesteit égették el. Általában halottakat, és szó sem volt tudatos és tervszerű megsemmisítéséről...

Azt hisszük, ma már senki előtt sem titok, hogy valójában mi történt Auschwitz-Birkenau-ban és másutt. Szép számmal voltak koncentrációs táborok, ahol valóban dolgoztatták a foglyokat (igaz, ott is olyan körülmények között, hogy azokat is joggal tekinthetjük megsemmisítő táboroknak), míg voltak olyanok is, ahol a cél eleve nem a munka (bár míg a foglyok ezt bírták, addig kegyetlenül meghajszolták őket), hanem a foglyok örök időkre szóló eltávolítása, fizikai megsemmisítése volt. Így hát a megsemmisítés egy része - mint kiderül a könyvből is - különféle kimerítő módszerekkel történt, más részében a halálra dolgoztatás mellett olyan orvosi módszerek is szerepeltek, amelyek végeredménye szintén a halál volt. Ezenfelül a foglyok egy részével kísérleteztek, más részüket egyszerűen kivégezték. Mindenki ugyanoda jutott; teste a krematóriumban égett el. Ha csak ki nem találtak valami egyebet a „hasznosítására”...

Akik tagadják a holocaust megtörténtét, menjenek el Auschwitz-Birkenaubra és tekintsék meg a barakkokat, a „fürdőket” - vagyis ahol a Zyklon-B gázzal végeztek az emberekkel. Nézzék meg, vajon a fürdő feliratú helyiségekben találnak-e akár csak egyetlen vízcsapot is?

Volt foglyok visszaemlékezései is egyértelművé teszik a dolgot. Európa minden országából voltak ott rabok, és így vagy úgy a sok millió halálos áldozat mellett százezerszámba maradtak túlélők is. Azt hiszem, nincs erkölcsi okunk vagy jogunk kételkedni a szavukban.

Nos, tehát kétségtelen, hogy voltak krematóriumok is, amelyeket eleve azért építettek, hogy a különféle „nagyipari” módszerrel, szándékosan és eleve megfontoltan, egy erre kitalált ideológia segítségével meggyilkolt napi sok tízezer ember holttestétől megszabadítsák a táborokat.

A táborban négy krematórium működött majdnem végig (az egyik pusztulásáról éppen ebben a könyvben kaphatnak, ha nem is túl részletes beszámolót): az I-es, a II-es, a III-as és a IV-es. A két első igen nagy volt, a III-as és a IV-es jóval kisebb. A négy krematóriumhoz nyolc gázkamrát rendszeresítettek, hogy biztosíthassák a „folyamatos működést” (!). Kénytelenek vagyunk mi is technológiai leírásokat és szavakat használni...

A nyolc gázkamrában félóránként kivégzett ezrek és ezrek hamarosan a 46 kemence egyikébe kerültek. Meg kell még jegyezni, hogy a két nagyobb krematórium (közhatalmas tábori rövidítéssel: „Krema”) mellett föld alatti gázkamrák voltak, a később épült III-as és IV-es mellett már csak felszínre telepített kamrák szolgálták tömeges gyilkosságok kivitelezésére.

Később, amikor több lett a „munka”, a tábor mögött még két bunkert alakítottak át gázkamrának, így végül is tíz ilyen létesítmény volt.

Minden táborelhagyásnál örszobákban (Blockführerstube) kellett áthaladniuk a máshová irányított vagy kikért foglyoknak. Önállóan nem mozoghattak, csak kápók, felügyelők, örs társaságában. Ilyenkor a minden távozó karjára tetovált A betűs („Auschwitz...”) számot felírták egy füzetbe, a várható visszatérés időpontjával együtt. Gyakorta előfordult, hogy ilyenkor meg is motozták a távozókat, áthaladókat. Ha tiltott dolgot találtak náluk - márpedig minden tárgy tiltott volt lényegében - botosásra ítélték őket. Igen, a táborban ezt az európai középkorból, vagy a mai iszlám fundamentalista világból ismert kínzó módszert alkalmazták, általában nyilvánosan, hogy példát statuáljanak.

A barakkok felszerelése több mint szerény volt. Ezzel szemben természetesen az őrség, az SS-katonák laktanyájában központi fűtés és meleg víz is volt. Volt külön SS-konyha, és természetesen bizonyos szórakozási lehetőségek sem hiányoztak.

Az SS-nek volt egy saját hadikórháza is, amely a világtörténelemben az egyik legpechesebb épület címét is megkaphatná. Különböző gazdasági és szervezési okok miatt az építése több mint két évig tartott, aztán mindössze három hónapig működött. 1944 karácsony éjszakáján a szövetséges légierő szőnyegbombázásának esett áldozatul.

Azt sem szabad elfelejteni, hogy számos jel utalt rá: Auschwitz a német birodalom jövőjében is működött volna! Mint már említettük, az építési tervek is ezt sugallták. De például olyan apróságok is, mint a víztorony méretezése - egy félmillió nagyváros szükségleteire tervezték és építették.

A másik dolog, amit szem előtt kell tartani: a németek nem csupán a zsidókkal akartak leszámolni. Még saját nemzetársaikkal is, ha azok nem fogadták be magukba a hitleri, nemzetiszocialista eszmét. A politikai ellenfeleket is Auschwitzba szállították, kartotékjukon a hírhedt RU jelzéssel. Ami nem jelentett egyebet, mint hogy Rückkehr unerwünscht vagyis „visszatérése nem kívánatos”. Ez magyarul egy halálos ítélet volt, amit az áldozatra tudtán kívül és persze nem bíróságon mértek ki.

Ha pedig valakinek mégis kétségei lennének, mi célt is szolgált az auschwitzi-birkenai táboregyüttes, az olvassa el Rudolf Hössnek, a tábor parancsnokának 1947-ben a lengyel népbíróság előtt tett vallomását. Höss, akit természetesen elítéltek és felakasztottak, előtte elmondta: a nácik itt akarták a jövőben kiirtani a szlávokat és mindenkit, akit a Harmadik Birodalom ellenségének nyilvánítottak Berlinben.

Höss afelől sem hagyott kétséget, hogyan működött a megsemmisítő tábor, ez a rendszer, és hogy mi célt szolgáltak a gázkamrák és a krematóriumok. Áttételesen az is bizonyítja Auschwitz ilyen célú működtetését, hogy amikor ez a tábor felépült, az addig hasonlóan emberirtó „halálgyárakat” másutt megszüntették. A sokkal kisebb „kapacitású” Majdanek, Treblinka stb. szerepét fokozatosan Auschwitz-Birkenau vette át.

A munka

A munka természetesen csak egyfajta volt: a kényszermunka. Már a táborok főbejáratai felett is Ott virítottak a később világhírűvé lett „Arbeit macht frei”, vagyis „A munka szabaddá tesz” álnok és velejéig hamis jelszavai. Jelszavakban a németek - csakúgy, mint később a szovjetek, vagyis az egyetlen uralkodó ideológia mániákus országai - igen erősek és találékonyak voltak.

Érdekes módon - amiről kevés szó esik - azért elő-előfordult olykor, hogy a még halálra nem dolgoztatott foglyok közül valakit... szabadon bocsátottak! Visszatérhetett a normális polgári életbe! No persze, ez nem zsidókkal történt - őket a kötelező ideológia jegyében „el kellett tüntetni a föld felszínéről”, ahogyan egyszer Himmler, az SS birodalmi főnöke, fogalmazott.

De másokkal megesett, bizony. Nyilvánvalóan nagyhatalmú protektorok játszottak közre, de más szempont is lehetett. A szabadulásokat -mint elvileg a bebörtönzéseket is - kizárólag a Gestapo ügyelte fel. Ez az állambiztonsági szervezet nagynéha csak azért engedett el néhány foglyot, hogy ezzel a többi, ottmaradó tíz- és tízezer előtt bizonyítsa: van lehetőség a szabadulásra. Ezzel a lélektani fogással újabb munkára, erőfeszítésre sarkallta a maradókat.

Nem csupán azok dolgoztak ott, akik semmit sem követtek el azon kívül, hogy származásuk nem volt „megfelelő” a náci által megszállt országokban. Akadtak olyan zsidók is - írja például Ota Kraus cseh fogoly Auschwitzból -, akiket valamilyen homályos „védőőrizetbe” vettek („Schutzhaft”) és akiket ugyan dolgoztattak, de valami rejtélyes okból nem volt szabad gázkamrába küldeni. Kraus maga látott olyan jelenetet, amikor az ilyen rab „véletlenül” belekeveredett egy halálba küldött csoportba, de az utolsó pillanatban kihívták a gázkamrából és - egyelőre, ideiglenesen - megmenekült.

A foglyok munka közben és egyáltalán mindig rabruhát viseltek. A csíkos öltözetben aligha szökhettek meg (bár volt rá példa), hisz nagyon feltűnő lett volna civil környezetben. Az SS-legények vad kutyáit is erre a ruhára idomították be; vagyis aki csíkos rabruhát viselt, az a német juhászok agyába kódolt rendszer szerint csak ellenség lehetett, akit szét kellett tépni, ha erre parancsot kaptak.

A rabok sokféle okból kerültek oda és ezt a ruhájukon is jelezni kellett.

A „vinkli”-nek nevezett egyenlő szögű, de hegyével lefelé fordított háromszög meglehetősen egyértelmű jelzés volt. A deportálás okát a színe, a benne lévő betű a fogoly nemzetiségét jelentette. Vörös háromszöget a politikai foglyok viseltek, tehát akiket nem származásuk miatt, hanem előzetes cselekedeteik miatt küldtek ide. Ritka eset volt, hogy ezt bírói ítélet előzte meg -általában maga a Gestap látta jónak, hogy egyeseket ideküldjön. Megelőzendő a további gondokat az illetővel.

Így hát vörös háromszöget viseltek a kommunisták, szociáldemokraták, az úgynevezett „hazaárulók”, az illegális tevékenységgel gyanúsítottak. Volt még egy, szintén ritkán emlegetett kategória: a túsók. A külföldre menekülteket azzal tartották sakkban, hogy hozzátartozóikat Auschwitzba vagy más táborba vitték és ott tartották, meghatározatlan ideig. Ha persze közben tifuszt kapott, legyengült az éhezéstől vagy a kényszermunkától és elpusztult - ez sem változtatott a dolgon. A külföldön élő családtag nem kaphatott hírt a halálesetről, és sokszor még éveken át reménykedett abban, hogy a hozzátartozója él valahol a Birodalom területén...

Zöld háromszöget a hivatásos bűnözők viseltek elsősorban, bár nem kizárólag. Ezek persze németek voltak. De ugyanezt a jelzést kapták azok is, akiket úgynevezett „biztonsági okokból internáltak” - bár nyilvánvaló volt, hogy Auschwitz nem egészen felelt meg annak, amit a modern világban egyszerű „internálásnak” hívnak. A hivatalos propaganda szerint ezeket a személyeket csak a háború idejére internálták, amint az véget ér, ők is szabadok lesznek. Nos - nem lettek...

A zöld háromszög az esetek többségében gyilkosokat, betörőket, szélhámosokat, csalókat, tolvajokat stb. jelzett. A táborok sajátos szokása szerint az SS-őrség ezekben bízott meg a leginkább, hisz nem ideológiai vagy faji ellenfelek voltak; a kápók, vagyis a foglyokra felügyelő, azokat munkába (és halálba) hajszoló felügyelők kerültek ki közülük. Egyes források szerint az is megesett, hogy amikor az orosz front már nagyon közel volt és hiányzott az ember a hadvezetésben, akkor a Waffen-SS, tehát a fegyveres SS-csapatokat ilyen alakokkal töltötték fel. A bűnözőkből lett katonákat elsősorban a keleti fronton az orosz partizánok ellen vetették be.

A fekete háromszög is elsősorban német bűnözőket takart, bár nem kizárólag. A külföldiek közül a munkakerülők, a szabotázsakciókért elfogottak vagy elítéltek, vagy akik már egyszer megszöktek valamilyen kényszermunkáról, viselték e jelet. A német többség kevésbé veszélyes bűnözői: házasságszédelgők, selyemfiúk, stricik, házárdjátékosok (ezt is tiltották a Birodalomban), vadorzók (!) és hasonlók kerültek ebbe a csoportba.

A rózsaszínű háromszöggel a Schwüle Brúdereket, a „meleg testvéreket” ajándékozták meg Auschwitzban. Ezek nem mindig egyszerűen homoszexuálisok voltak - a dolgot minden diktatúrában szerfölött keményen ítélik el. Többek között ezekről is fel lehet ismerni a diktatúrákat -, hanem szexuális bűncselekmények elkövetői. Sok forrás bizonyítja, hogy javarészt németek lévén sok alkalmuk nyílt jó kapcsolatok kiépítésére, és így elérték, hogy ott sem maradtak „szeretők” nélkül. Mindez csak az őrszemélyzet és a kápók megvesztegetésével sikerülhetett.

Lila háromszöget a vallásosak viseltek. Természetesen nem mindenféle vallásosságot elleneztek Berlinben. Hanem a bibliamagyarázók, különféle Hitler által nem kedvelt szekták tagjai kerültek ide, nem csak férfiak, hanem feleségeik is. Az örök „égi bohócoknak” nevezték őket és időnként parancs szerint egy nyilatkozatot akartak velük aláírni. A „lilák” amúgy megtagadták a fegyverviselést is, nem vonultak be katonának, és azt jósolták (állítólag a Biblia alapján), hogy hamarosan véget ér a „rossz világ”. Vagyis: véget fog érni a hitleri éra. Mivel a hitüket megtagadó nyilatkozatot nem írták alá, továbbra is a táborban maradtak. Míg el nem pusztultak.

Sárga háromszöget természetesen a zsidók viseltek. Ezen kívül itt is voltak megkülönböztető, az elhurcolás okát jelző egyéb színű jelzések, bár ezeknek gyakran semmi közük sem volt a valósághoz. Ezenfelül a táborokban valóságos karszalagmánia dívt. Ám ez nem pusztán divat volt - a játék nagyon is vérre ment. Aki karszalagot szerzett, egyben két dologhoz jutott.

Az egyik: attól kezdve kivételeztek vele, többet jelentett a névtelen foglyok tömegénél. Több esélye volt az életben maradásra.

A másik: ezért cserébe viszont kegyetlenül kellett bánnia sorstársaival. Minél kegyetlenebben verte, kínozta, kihasználta, sőt a halálba küldte őket, annál magasabbra emelkedhetett a sajátos tábori ranglétrán.

Így egy idő után kápók, előmunkások, felügyelők sárga karszalagja után megkaphatta a blokkfőnök, vagyis a barakk korlátlan urának piros szalagját. Ezzel, ha megfelelően hízelgett az SS-eknek, sőt némi tábori csempészárut tudott nekik szerezni az alárendelt foglyoktól - pl. cigarettát -, akkor már nyert ügye volt. Persze ehhez az kellett, hogy szüntelenül ordítson és káromolja rabtársait, verje is őket - bár már nem kellett ezt saját kezűleg tennie. A jelentésírók, a munkaszolgálatvezetők és egyáltalán a láger főrabjai fehér feliratú fekete karszalagot hordhattak.

Nem csoda hát, hogy mindig akadtak alkápók, segédfelügyelők, előmunkások és mások, akik vagy természetüknél fogva voltak kegyetlenek, vagy belátták: ez a túlélés útja. Ők aztán nem kíméltek senkit; zsidók vertek halálra zsidókat, lengyelek lengyeleket, magyarok magyarokat stb.

Munkanap a táborban

Nyiszli doktor kivételes helyzetben élt a táborban, és voltaképpen nem is tudta meg, milyen szörnyű úgy igazán a foglyok sorsa. Azoké, akik mellett nem állt ki egy dr. Mengele, sem másféle főnök, és aki - olykor éveken át - nem vándorolhatott szabadon a tábor területén, nem szerezhetett különféle plusz jogokat, tárgyakat, előjogokat magának, mint a boncolóorvos.

Talán mondanunk sem kell, hogy az egyszerű rabok élete tele volt szenvedéssel, és ezt a fogvatartók mindenféle módon és eszközzel csak fokozták.

Az évszaktól függően a felkelés mindig sötétben történt - vagyis egy órával a pirkadat előtt. Nyáron tehát korábban, télen később. Ez nagyon lehangelő volt. Lényegében még éjszaka történtek meg hát az „előkészületek” - a kemény munkanaphoz. A tábor gazdái nem akartak elveszíteni egyetlen percet sem. Mire kivilágosodik, mindenki legyen a helyén! - ez volt a jelszó. Amit természetesen maradéktalanul be is tartottak és betartattak.

Az ébresztő gonggal vagy lármafával vagy bármivel történt, ami a barakkfőnök keze ügyében volt. A főnök és segédei meglehetősen radikális módszerekkel ébresztették a még aludni vágyó fáradt foglyokat; egyszerűen kirángatták az ágyból azokat, akiknek - azt biztos mondhatjuk - egyetlen napon sem volt kedvük dolgozni. Hiszen a tábor összes lakója akarata ellenére került ide, mindegyik rab volt úgy, hogy semmit sem követett el. A kényszermunka nem vonzó.

De hát a főnökök és botos segédek mindenkit kivertek ágyából - ha azokat a fapriccseket ugyan ágyának nevezhetjük, amelyeken egyszerre több fogoly is feküdt szorosan. Igazi pihenésről ilyen körülmények között persze szó sem lehetett. A barakkokban több százan laktak, mindig voltak, akik

köhögtek, nyögtek, kiabáltak egész éjszaka. Ezeket nemegyszer fogolytársaik "fegyelmezték meg", hogy aludhassanak.

Az ébresztő után mindenki kapott egy meleg lötytyöt, amit ismeretlen okból „kávénak” neveztek, bár valami egészen más, helyettesítő anyagból készült, híg volt és csöppet sem tápláló.

A betegeket is kirángatták ágyukból. Ugyanis beteget jelenteni csak este, a napi munka elvégzése után lehetett. A tábor kegyetlen vezetői a jelek szerint feltételezték és elvárták, hogy csak munka közben történhet valami a fogollyal; ha mégis másképpen esik meg, az nem „esemény” és nem ok arra, hogy a fogoly egy napot ellőgjon a birodalom számára végzett hasznos munka alól.

Nap mint nap megesett, hogy a betegek, akik olykor járni sem tudtak, nemhogy az „Appel”-nek nevezett sorakozóra és dolgozni mehetek volna, inkább próbáltak elrejtőzni valahol, hogy ne kelljen kivonulniuk. Néha sikerült elintézni, hogy névsorolvasáskor valamelyik barátjuk jelentkezzen helyettük - bár ez igen veszélyes volt. A lázas, munkaképtelen betegek egy része azért gyakran megkockáztatta, hogy elbújik valahol a barakkban, ágy alatt, rejtett sarokban, latrinában. De ez sem mehetett sokáig; a barakkfőnökök erre is találtak megoldást. Elintézték, hogy miután a foglyok munkára távoztak - ez a főnökök számára egyáltalán nem volt kötelező! -, a barakkokat sorra felkeresték a „tűzoltók”.

Ez is egy auschwitz-i sajátosság volt. A „tűzoltók” olyan jó erőben lévő rabok csapata volt, amelyet a zöld háromszöges, proli német bűnözőkből képeztek ki, illetve aztán azok oktatták néhány más nemzetiségű társukat. Igazi feladatuk természetesen nem a tűzoltás volt, hanem az ilyen elbújt rabok felkutatása. Minden délelőtt felbukkantak minden barakkban és környékén, hajtóvadászaton rendeztek a bujkálók után. Akit megtaláltak, azt legfelső jóváhagyással - mi több, parancsra! - véresre vertek. Előfordult nap mint nap, hogy ez a verés túllontúl erősre sikeredett, vagy a fogoly volt már túlságosan erőtlen és beteg - így akarva-akaratlanul is agyonverték őt. Mindenesetre, aki túlélte a találkozást a „tűzoltókkal”, azt abban az állapotában is elhurcolták csoportja után és dolgoznia kellett. De arra is tudunk példát - 1943 elején megesett kétszer is -, hogy délelőtt összeszedték az egész tábor minden barakkjában a bujkálókat és az „igazolatlanul ott-tartózkodókat”, majd verés nélkül egyenesen a ...gázkamrába vitték mindet. Gondoskodtak arról, hogy ezt mindenki megtudja - így remélték növelni a „munkafegyelmet”.

A zenész foglyokból zenekarokat alakítottak és kora reggel - télen csípős fagyban, nyáron is hűvösben még - a tábor kapuján kivonuló végeláthatatlan rabcsapatokat zeneszó kísért munkába! A zenét persze nem azért találták ki, hogy jó hangulatba ringassák a foglyokat - ennél mi sem állt távolabb az SS-legényektől. Ha a foglyok ütemre lépkedve mentek kifelé, akkor az ötös sorokat könnyen meg lehetett számolni a kapunál. Mert mindenkit mindig mindenhol megszámoztak, felírtak, „Ordnung muss sein”, rendnek kell lennie, harsogták a hitleri birodalomban Berlintől kezdve egészen az utolsó faluig vagy éppen kényszermunkatáborig.

A zenekar ott állt az esti visszatérésnél is. Ilyenkor persze szétzilálódtak az ötös sorok, hisz sok fogolynak annyi ereje sem volt, hogy a saját lábán haladjon. Vagy fáradt, vagy beteg volt, vagy napközben a munkafelügyelők összeverték. Az is előfordult - mert hát ez is előírás volt! -, hogy a munka közben meghalt foglyokat a társaik vállukon cipelték haza. Mindenkit haza kellett hozni, egyetlen holttestet sem volt szabad kint hagyni a táboron kívül.

A kapun belül farkaskutyás SS-legények csapatai várakoztak, hogy ott - természetesen az alapos számlálás után! - átvegyék „saját” csapataikat és azokat elvezessék a megfelelő altáborba, mindenkit a maga barakkjába. Fogoly csak úgy kíséret nélkül nem csatangolhatott a negyven négyzetkilométeres táboróriás területén!

A munka általában valamilyen építéssel összefüggő dolog volt. Ezek voltak a legegyszerűbbek, és egyben olyanok, amelyek nagy tömeget kívántak. Különösen úgy, ahogyan itt megszervezték speciálisan a fogolytömegek számára. Néha az egész a „kínai módszerre” emlékeztetett; vagyis rengeteg ember aprólékosan végzett olyan munkát, amit egy erőgéppel sokkal rövidebb idő alatt meg lehetett volna csinálni.

Persze számos fogolynak volt munkája magában a táborban, a szögesdrótkerítések között. De ezek sem egyenként jártak oda, hanem eleve az ennek megfelelő barakkban, táborrészben éltek. A konyhások, a kremások, a fertőtlenítők, a ruhások stb. a maguk helyén éltek és dolgoztak.

A táboron kívül általában igen primitív körülmények között lehetett dolgozni. Auschwitz folyton épült, méghozzá a foglyok kezétől. Mint az elején említettük, a negyvenes évek elején -egészen 1944 őszéig, amikor már felhagytak vele - folyamatosan terjesztették a tábort észak felé. Ekkor épült a B-3-as tábor.- Nos, a foglyok előkészítő földmunkákat folytattak és barakkokat építettek téglából. A sors iróniája, hogy a barakkok köré telepített tüskésdrótkerítéseket is velük építették fel. Aztán nem elhanyagolható tömegeket mozgató meg a folyamatos útépités; az újonnan épülő táborrészek között, felénk mind újabb utakat kellett csinálniuk. Ők építették a gázkamrák és kremák felé vezető utakat is a maguk teljes szélességében és hosszában. Sokan akkor még úgy, hogy nem is tudták, mifelé vezetnek az utak. De a legtöbb rab jól tudta, mi az a négy hatalmas kémény, amelyből éjszaka égre csapnak a lángok, nappal pedig bűzös füstfelhőt eregetnek. Az sem volt titok, miféle hamut hordanak nap mint nap sok teherautó rakományaként a közeli Visztulába, hogy a folyó vigye el ...társaikat. És rövidesen őket is...?

Mindenki félt a vizesárok-építéstől. Ez volt a Királyárok, németül Königsgraben. Birkenau vízlevezetője, ahonnan nagyobb esők után sok víznek kellett elfolynia. Itt annyira kegyetlenek voltak már a munkafeltételek is - nem szólva az őrsegről -. hogy oda eleve csak a fegyelmi büntetésüket töltő foglyokat osztották be. Mindenki rettegett a Királyároktól.

Meg kell említeni okvetlenül, hogy a németek mesterien kihasználták a foglyok közti félelmeket és ellentéteket. Ha csak egynek is jobb életkörülményeket biztosítottak - vagyis a túlélés esélyét adták meg neki - annak fejében, hogy az hajszolja társait, majdnem minden esetben elérték a kívánt eredményt. Nehogy azt higgyük, hogy volt valamilyen számottevő szolidaritás a foglyok között; végső soron ilyen nem is várhatunk ennyire szélsőséges körülmények között, ahol bárki bármelyik percben az életével fizethetett valami apróságért is. Nem volt elég, hogy saját sorstársaikból „választott” kápók hajszolták őket, a kápók fölé még felügyelőket (Aufsichte) helyeztek. Ezek a kápókat ellenőrizték, no és persze a munka menetét. Ilyen körülmények között a kápók hihetetlenül kegyetlenek voltak és emberfeletti teljesítményekre ösztönözték a rabokat; ugyanakkor a felügyelők általában német köztörvényesek (zöld háromszög!) voltak, akiknek eszén nehezen lehetett túljárni. Hiszen ők is a túlélésért küzdöttek... így alakult ki a kegyetlenség lánc, amelynek végső soron mindenki része, és egyben áldozata volt.

A sokat emlegetett „öntudatos politikai foglyok” - akiről különösen az úgynevezett szocialista országokban terjesztette a propaganda a háború után, hogy azok voltak a krém, az igazi harcosok - sem voltak kivételek. Ők is feladták egymást egy darab kenyérért és semmiképpen sem voltak kevésbé kegyetlenek, mint bárki más, akinek erre alkalma nyílt a táborban.

Este, amikor alkonyodott - és fennállt a veszély, hogy netán a homályban néhány fogoly megszökne a munkahelyről - még időben összeszedték a csapatokat. Ismételt és ismételt számlálások után a szokott módon: ötös sorokban indultak vissza, az oszlopokat két oldalról SS-ek kísérték.

A tábor kapujában újra csak a zenekar pattogó ritmusú muzsikája fogadta az ehhez semmiképpen sem illő hangulatban, halálos fáradtan érkező foglyokat. A kápók egy része addigra már lerészegedett az illegálisan beszerezett vodkától. A táborban uganis kiterjedt piaca volt mindennek, ami tiltva volt - és ebben a legtöbbször éppen az SS-legények és más vezetők vettek részt...

A csapatok végén az aznapi halottakat, sérülteket vagy betegeket támogatták-hozták társaik.

De hiába volt már este - mielőtt a barakkokba engedték volna az elcsigázott, lábukon alig álló embereket, újabb számlálásokat rendeztek. Ez gyakorta nem egyezett ilyen vagy olyan okokból.

Ezért a rabok nemegyszer órákon át álltak még a téren a barakkok között. Aki már nem bírta, vagy egyenesen haldoklott, az sem mehetett el, legfeljebb lefeküdt a földre és ott maradt. Ahogyan munkába is el kellett menni bármilyen időjárásban, úgy az esti számolást is elvégezték függetlenül az időjárástól. Eshetett hó vagy eső vagy jég, fújhatott metsző szél - a rabok órákon át álltak vigyázban, fájlalva, hogy az értékes pihenőre szánt idejükből ismét elloptak néhány órát. Csak utána mehettek be a barakkokba szánalmas „vacsorájukat” elkölteni és aludni... pirkadatig, vagyis alig néhány órát.

Amikor a kezdeti időkből még magát a törzstábort építették a foglyok (1940-41), vasárnap is dolgoztak. Később már nem - bár sokan nyilván inkább dolgoztak volna! Ugyanis a vasárnap szörnyű események időpontja lett hétről hétre.

Ilyenkor egy vizesárokba kergették az embereket „mosdatás” címén, lett légyen akármilyen időjárás. Délelőtt az SS-legények vesszőfutást rendeztek - botokkal felálltak két hosszú sorban és megkergették a szerencsétlen foglyokat maguk között. Előfordult, hogy egy ilyen vasárnap délelőttön több százat agyonvertek! Soha senkit nem vontak ezért felelősségre.

A barakkokban nemegyszer több ezer emberre jutott egy vízcsap. Igazi ivóvizet tulajdonképpen nem adtak, mindenki fertőzött vizet ivott. Ez nyilván szándékosan történt, hisz így a sajátos kivégző módszereket még a fertőző kórokkal is kiegészíthették. A cél mindig ugyanaz volt: minél kevesebb fogoly maradjon életben!

Birkenauban az emberek eredetileg lóistállónak készült kisablakos, rosszul szellőző barakkokban éltek. Mindkét oldalon három sor priccs volt egymás fölött. Egy fogolyra még egy négyzetméter sem jutott, általában 450-500 ember lakott egy épületben. Középen egy fűtővezeték húzódott, amely a barakk két végében álló kályhát kötötte össze. Ebben egy cső volt, amely a füstöt vitte és a meleget, e köré téglából padot építettek. De a kályha csak akkor működött, ha a foglyok maguk szereztek bele égnivalót!

Szükségét mindenki egy külön erre a célra szolgáló betonépületben végezhetette el (ha volt rá ideje), amelynek padlójába lyukakat vájtak. (Az egész nagyon emlékeztetett a szovjet luxusszállodák úgynevezett „toalettjeire” a hetvenes évekből...) De hát itt ez volt a luxus. Éjjel senki sem hagyhatta el a barakkokat, így csak egy-egy nagy bödönbe végezhetette dolgát, amely hajnalra megtelt és éktelen bűzt árasztott.

A foglyoknak nem mindig adtak olyan edényt, amelyből ehetek volna. Ezért maguk eszkábáltak ilyeneket bádogból. A kanalát mindenki folyton magánál hordta, nehogy lába keljen. Reggel fejenként fél liter, már említett „kávét” (pótkávét) kaptak, vagy valamiféle ismeretlen füvekből főzött „teát” osztottak ki. Délben egy liter leves járt, ami héjával együtt főzött burgonyából vagy répából készült. Este 35 deka kenyeret és tizedkocka margarint adtak. Járt volna sok egyéb is, például hetente kétszer szalámi, de ilyent jó. ha havonta kétszer láttak. Néha répalekvárt is osztottak a benne lévő vitamin miatt.

Nem csoda, hogy ilyen étrend mellett még az erős fogoly is csak pár hónapig bírta, vagy addig sem. Aki nem tanult meg „szerezni” (organisieren), az eleve rosszul járt. Ugyanis a táborban rengeteg élelmiszer volt, még luxuscikkek is érkeztek egyrészt az Európa különböző országaiból odahurcolt zsidókkal együtt, másrészt a családtagok által küldött csomagokból. Ezek nagyon ritkán kerültek a címzetek kezébe, kiterjedt kereskedelem tárgyaivá váltak. A foglyok természetesen cukrot sem kaptak soha.

Szökések

Azt talán nem is kell külön hangsúlyozni, hogy a tábor vezetése és a mindenütt jelenlévő Gestapo - amely besúgók révén beépült a foglyok közé is - két okból sem szerette a szökéseket.

Az egyik az volt, hogy a foglyokba bele akarták verni: innen nem lehet megszökni. Itt dolgozni kell a végsőig, szabadulásban ne is reménykedjen senki (a főbejáratnál ismert felirattal ellentétben).

A másik ok talán ennél is fontosabb volt. Nagyon jól tudta a hitleri vezetés: ha a nagyvilág megtudja, mi folyik a táborokban, és főleg miféle megsemmisítő tábor Auschwitz-Birkenau, akkor annak nagyon rossz nemzetközi visszhangja lesz.

Nem mintha a náciknak olyan jó sajtójuk lett volna a világban. De még mindig voltak olyan országok, ahol a köznép véleményére igenis adtak Berlinben. Például a velük többé-kevésbé rokonszenvező, ámde semleges országok közvéleménye fontos volt. Spanyolország, Svájc, Latin-Amerika, Svédország stb. sokszor fontos útvonalai voltak a Birodalom számára rendkívül jelentős hadikereskedelemnek. A svédektől vasércet kellett venni, Svájc jelentette az ablakot a bank-és pénzvilágra, itt lehetett valutához jutni. Más, különösen tengerparttal rendelkező semleges országok nemegyszer fontos kikötők, sőt rejtett támaszpontok is voltak a németeknek.

Még a nemzetközi vöröskereszt képviselői sem jutottak el soha a legtöbb táborba. Számukra német területen tartottak fenn egy mintatábort, ahol a beutalt zsidók luxuskörülmények között éltek, mozijuk, színházuk, úszómedencéjük stb. volt és persze nem kellett dolgozniuk. Az ott megforduló

nemzetközi megfigyelőket ideig-óráig sikerült is megteveszteniük, de aztán már egyre kevesebben hitték, hogy minden tábor ilyen.

Nem voltak még műholdak, a megszállt Európa fölé berepülő bombázókat gyakran elűzték vagy lelőtték (erre persze leghamarább is csak 1944 második felében került sor), tehát a külvilág vajmi keveset tudott azokról a szörnyűségekről, amelyek e táborokban történtek.

Persze az emberi találékonyosság és kétségbeesés nem ismer lehetetlent, így szökések itt is előfordultak.

De hogy nem lehetett a dolog túl gyakori, azt a reakciók, a szabályzatban előírt "válaszok" is jelzik. Ha valaki eltűnt, megszólalt a tábor szirénája és a kinti munkahelyeken lévő foglyoknak azonnal vissza kellett térniük a táborba. Nos, ha ez mindennapos dolog lett volna, alaposan szétszilálja a munkafolyamatokat. Márpedig a németek ezt nem szerették.

A fogolyszökést követően mindenki visszament tehát a táborba, ahol több órás vigyázzállás következett, míg rájöttek, ki hiányzik. Mert ez bizony nem mindig volt egyértelmű. A hiányzók között lehettek betegek, más munkakörbe irányítottak, egyéb bujkálók is. Míg a foglyok tízezrei az Appel platzon sorakoztak, addig a kutyás SS-ek átkutatták az összes barakkot. Ha az eltűntnek így sem akadtak a nyomára, átkutatták a tábort és környékét is. Ha ekkor sem bukkantak rá, akkor adták át az ügyet egy külső Gestapós szervezetnek, amely már a megszállt területen vette át a fogoly üldözését.

Ha a szökevény kézre került - ami szintén nem volt ritkaság, hisz csíkos ruhájában, a környéket nem ismerve, lengyelül vagy németül sem tudva bizony könnyen fennakadhatott a táborok köré szőtt hálón. Megegett, hogy polgári lakosok egy kis enyhítés vagy más előnyök fejében adták fel a menekülő foglyokat a németeknek. De az is mindennapos ügynek számított, hogy maguk az SS-ek fogták meg. Tudták, hogy az elgyengült, a vidéket nem ismerő rab úgysem juthat messzire.

1944-ben aztán nagyon sok orosz hadifogoly került Auschwitzba, akik közül sokan kíséreltek meg szökést, nemegyszer csoportosan. Nem tudták a szerencsétlenek, hogy ha övéikhez érnek, Sztálin parancsa értelmében még rosszabb sors vár rájuk, mint amiben az ellenségénél volt részüik. Akiket ugyanis a németek fogságba ejtettek, azokat a szovjet hadvezetés „hazaárulóknak” bélyegezte és legkevesebb húsz év szibériai kényszermunkát kaptak. Vagyis egyik szörnyű koncentrációs táborból a másikba kerültek - hogy melyik volt „jobb” vagy „rosszabb”, még ma is megoszlanak a vélemények. Sokan állítják: míg az egész hitleri birodalom és szörnyűség mindössze tizenkét évig tartott, addig az egykori Szovjetunióban hetven éven át működtek a megsemmisítő táborok és áldozataik számát össze sem lehet hasonlítani a német táborokéval. Nemcsak Zyklon-B gázzal, hanem mínusz ötven fokkal is lehet milliószámra gyilkolni - mondta egy volt szovjet gulagfogoly. Előfordult, hogy ha valaki megszökött és nem lelték fel; jelzést adtak ki a civil életbe és a Gestapo letartóztatta, a táborba hurcolta családtagjait, így adták értésére mindenkinek: bárhol is jött, a Gestapo karja elér minden megszállt területre és egy szökevény helyett annak akár egész családja idekerülhet.

Az orosz foglyokat akkor sem hozták vissza, ha elfogták őket. Számukra az azonnali kivégzés megváltást jelentett. Sok más nemzetiségű foglyot, ha elkapták, iszonyú kihallgatásoknak vetettek alá a Gestapónál, hogy kizsádják belőle: ki segítette, ki tudott szándékáról? Így egy-egy fogolyszökés után a kudarcot számos letartóztatás és kivégzés is követte a táborban.

Az is előfordult, hogy az elfogott foglyokat kivégezték, de egy-egy székre kötözték holttestüket és a munkából visszatérő foglyoknak el kellett vonulniuk előttük. Kényszerítették őket, hogy alaposan megsemmisítsék ezeket az „elrettentő példákat”. Tény, hogy sokan akkor sem mertek nekiindulni, ha megszervezték számukra a szökés feltételeit.

A táborban szóbeszéd tárgya volt néhány valóban megtörtént eset amikor is SS-legények biztatták a foglyokat: szerezzenek nekik sok pénzt, aranyat, élelmiszert és más értéket, és akkor lehetővé teszik számukra a menekülést. Aki ezt megtette, olykor több ezer dollár értékű vagyont szedett össze menekülése érdekében; ekkor aztán kiderült, hogy az SS-legény csak beugratta őt a szökésbe. A kifosztott foglyot vagy foglyokat úgymond „tetten érték” és kivégezték, az SS pedig megtartotta a vagyont - bár az sincs kizárva, hogy feletteseivel osztotta rajta...

A foglyokat mindenért büntették. Deresre húzták, huszonöt vagy ötven botütéssel kínozták, vesszőfutasra ítélték. Olykor azokat is, akik semmit sem követtek el - nyilvánvalóan a sajátosan értelmezett „nevelésük” érdekében. Aki pedig úgynevezett büntető barakkba került valami okból, az aligha élhette azt túl. Itt szolgáltak ugyanis a legkegyetlenebb felügyelők, kápók és SS-ek. Ezeknek szórakozást jelentett a mindennapi kínzás és gyilkolás.

Auschwitzban - és más koncentrációs táborokban - a személyzetnek soha nem kellett elszámolnia egyetlen fogoly életével sem. Általánosan elfogadott volt a táborokat felügyelő Gestapo, a titkos államrendőrség részéről, hogy aki oda került, megérdemli a halált. Hiszen eleve ez volt a cél a zsidók és más népek, de az odaküldött egyéb elemek viszonylatában is.

A büntetőbarakkok lakói különleges jelzéseket is kaptak ruhájukra. Elöl és hátul egy fekete pontot hordtak, hogy messziről látni lehessen, miféle veszélyes alakokkal van dolga az őrszemélyzetnek! Akiról feltételezték, hogy szökésre is képes, annak a fekete pontjai köré egy vörös kört is festettek, szintén elöl és hátul. Így valóságos céltáblává lett az illető, ami nemegyszer éppen azt vonta maga után, hogy rálőttek. Ha valaki ezek közül csak túl közel ment egy kerítéshez, a legközelebbi SS-legény külön parancs nélkül is lelőhette. Nem is kellett figyelmeztetnie!

Ez különben így volt a „normális” barakkokat körülvevő őrláncnál is. Aki öngyilkos akart lenni - ennyi százezer emberből naponta talán százan is megtették ezt! -, az vagy a magasfeszültségű vezetékre vetette magát, ahol az áram azonnal végzett vele, vagy szándékosan közel ment egy őrzött kerítéshez és az őrk lelőtték.

A büntetőbarakk lakóinak volt még egy, az előzőeknél is veszélyesebb rétege: azok, akiket a Gestapo politikailag megkülönböztetett és állandó veszélyforrásnak ítélt. Ezek a fentebb felsorolt jelzéseken kívül az I L betűket (Im Láger) festették ruhájukra. Vagyis ők sohasem, semmiféle ürüggyel, de még felsőbb utasításra sem hagyhatták el a láger területét.

Kivégzések

Főbenjáró bűnökért nap mint nap sok embert vertek agyon - így ez nem is számított „ünnepélyes” kivégzésnek.

Ám megesett, eleinte ritkábban, később, ahogy a frontvonal közeledett Auschwitzhoz, és már a foglyok is tudták, hogy Nyugaton partra szálltak az amerikaiak, keleten pedig közeledik a szovjet hadigépezet - megszorodtak a szökések. Sajnos az elfogások is. Így a szökésből visszahozottaknak csak egyetlen büntetésük volt: a halál.

Természetesen semmiféle bíróság nem hozott ilyen ítéleteket; Auschwitz-Birkenauban soha nem működött egyetlen bíró sem. Itt a parancsnokok, olykor a barakkfőnökök, de leginkább az SS-ek hozták az ítéleteket.

Ezeket nyilvánosan végezték el, hogy a lágerek népe tanuljon belőle. Minden fogoly köteles volt végignézni bajtársa halálát. A Gestapo remélte, ez elveszi a kedvüket. Csak azzal nem számoltak ezek a nagyon amatőr „pszichológusok”, hogy ebben a környezetben a halálos ítélet végrehajtása nem érheti el célját. Azok az emberek, akik hónapok vagy olykor évek óta a mindennapi halál árnyékában éltek, akik oly sokszor csak egy hajszállal úszták meg saját halálukat, és abban a hitben éltek tovább, hogy ez úgyis bármikor bekövetkezhet - hát nem féltek már ettől az utolsó aktustól. Komoran nézték az akasztófán mozdulatlanul merevedő testeket, és csak egy vágy dolgozott bennük: el innen! Éppen azért kell elmenekülni, vagy legalábbis megkísérelni a menekülést, nehogy a hétköznapi halál érje utol őket!

Tudunk olyan esetről, amikor egy rabot egy SS-legény biztatott szökésre, felmarkolt ezért nagyon sok értéket, majd társaival elfogatta a menekültöt. Őt kivégezték, és soha nem derült volna fény az árulásra, ha a holttestet elszállító rabtársak nem veszik észre a lemeztelenített testen az... írást.

Kivégzése előtt a fogoly egy tintaceruzával saját mellére írta fel, ki árulta őt el - tudta, hogy halála után leveszik róla a kincstári ruhát és így látható lesz majd a felirat. Mondhatni, halála után értesítette társait, ki az, akinek nem szabad hinni...!

Betegek és kórházak

Nagyon sok minden okozhatott betegséget a táborban - voltaképpen az volt a csoda, hogy az összes fogoly nem volt beteg állandóan. Egyrészt a kemény munka, a hiányos öltözet, a minden időjárásban kihajtott emberek testi állapota is okozat lehetett. De még ennél is fontosabb volt a rossz, egyoldalú és igen hiányos táplálkozás.

A higiéniai viszonyokról csak érintőlegesen irtunk eddig, de annyi ezek után is világos lehet, hogy a tábor valóságos melegágya lehetett a fertőző és egyéb betegségeknek!

Kevés német orvos volt, azok is az SS tagjaiként tevékenykedtek (mint például Mengele és társai). A fogolyszállítmányokban felbukkanó orvosokat különválasztották és „munkát” adtak nekik. Ami persze nem mindig jelentett igazi gyógyítást. Talán némelyik fogoly orvos nem is volt erre alkalmas, ilyen körülmények között?

Tudunk olyanokról, akik a vérhasban megbetegedetteket egy külön barakkba utalták, ahol... nem kaptak enni, és ez volt a gyógykezelés! A malária is szedte áldozatait - Birkenau mocsaras területen feküdt, nem véletlenül, hiszen koncentrációs tábornak a legegészségtelegebb területeket választották -. ezért az első időkben azokat, akiknél ezt diagnosztizálták, egyszerűen azonnal a gázkamrába küldték. Volt, hogy maláriásokat elvittek máshová, de ott is halál várt rájuk.

Különféle, foglyok által írott emlékiratokban felbukkan Mengele doktor ezzel kapcsolatban is - ő ugyanis többször kijelentette, hogy a maláriások gázkamrába küldése „tulajdonképpen nagyon is humánus megoldás”!

A tífuszosokat Auschwitz I-be szállították, ahol méreginjekcióval pusztították el őket az „orvosok”; később annyian lettek, hogy nem győzték őket elszállítani, ezért ott helyben, Birkenauban „oldották meg a problémát”.

Kórház volt minden táborban - „revirnek” nevezték -, de oda csak igen magas lázzal lehetett bejutni. No és ez sem jelentett azonnali segítséget, sőt...!

A foglyok ugyanis a kórházakban is ki voltak téve mindenféle életveszélynek, paradox módon ott is ugyanolyan arányban - vagy még többen -pusztultak el, mint a barakkokban! Igen sokan kerültek onnan a krematóriumokba...

A kórház - példának vegyük a többihez éppen úgy hasonlító birkenau 7-es barakkot, amely ott ezt a címet viselte - kicsiny ablakokkal ellátott barakk volt; egészségügyi munkára alkalmatlan. Állandó bűzben éltek a bennlévők, hisz még a kis ablakokat sem lehetett kinyitni. A priccseken ürüléküket maguk alá eresztő foglyok heverték oly sűrűn, hogy mozdulni is alig tudtak. Egymás mellett heverték a különféle fertőző betegségekben szenvedők. Ha valaki meghalt, csak órák vagy egy nap múlva vitték el. Voltaképpen ahhoz képest, hogy ez „kórház” volt, csak orvosok, gyógyszerek, kezelés, víz, mosdó, szappan és törülköző nem volt...

Itt lényegében orvos alig mutatkozott, fogoly ápolók dolgoztak. De nem azok, akik esetleg a civil életben is hasonló foglalkozást űztek volna, dehogy. Ápolónak lenni protekciós állás volt, akik már jó régen éltek a táborban és voltak kapcsolataik, azok kapták a státusokat. És bár sokan közülük mindent megtettek, amit tehettek - hát az nem volt sok és a betegek állapotán gyakorlatilag nem segített.

Itt kell megemlíteni, hogy az annyit emlegetett "különleges kezelés" vagy eljárás - nem jelentett egyebet, minthogy a betegeket egy idő után egyszerűen a... gázkamrákba vitték!

Amikor egy kórházbarakk megtelt, a táborparancsnokságot erről értesítették. Az pedig válaszában minden egyes alkalommal utasítást adott, hogy "jelöljék ki a különleges kezelésre szorulókat".

Ennek menete a következő volt:

Amint az utasítás megérkezett, a kórházat felügyelő SS-tiszt - ritkábban az ezzel megbízott orvos, aki persze nem a foglyok közül való volt - összeállított egy listát. Mint mindenhol, itt sem a rabok neve vagy nemzetisége vagy „háromszögének színe” szerepelt azonosítójelként, hanem csupán az a szám, amit egy „A” betűvel együtt (Auschwitz) a bal alsó karjukra tetováltak már érkezéskor.

Később, ha valami okból utólag meg kellett keresni egy foglyot - ez néha előfordult -, akkor e számokat követték a különféle listákon. Jellemző a német alaposságra („Ordnung muss sein...”), hogy még azt is tudták, az illető rab melyik napon milyen munkaterületen volt, ott hány órától hány

óráig tartózkodott, mikor volt más munkára küldve, milyen büntetéseket szenvedett el, vagy éppenséggel mikor került el a „különlegesen kezelték" közé.

A névsort tehát valamelyik felelős összeállította, és ennek megfelelő számú teherautót kért másnap reggelre. A teherautók meg is érkeztek. Ezeket mindig német katonák vezették; járművet fogoly nem vezethetett, erre szigorúan ügyeltek.

Amint előálltak a járművek, az SS-ek a szóban forgó betegeket a szó szoros értelmében kikergették a kórházbarakkból. Ha azok végleg nem tudtak járni, egészségesebb (?) társaikkal rakatták fel őket a kocsikra. Ugyanoda kerültek a hullák is.

Mivel a szokás régi volt és közbeszéd tárgyát képezte, hát a szerencsétlenek is jól tudták, mit jelent az elszállítás a „különlegesen kezelésre", és védekeztek, ahogyan tudtak. De persze erőtlenség voltak, míg az SS-katonák, a kápók és az „ápolók" jóltápláltak és erősek. Így a rövid küzdelem végeredménye nem lehetett kétséges. Olyannyira nyílt titok volt a dolog, hogy az SS-katonák sem titkolták a betegek előtt, hová is indulnak most.

A kezdeti idők után a németek - hogy a munkát a maguk számára megkönnyítsék - eleve billenőplatós teherautókat küldtek a „különlegesen kezelt" betegekért. Így aztán, amikor a rakománnyal megérkeztek a gázkamra bejárata elé a sofőr megnyomott egy gombot és a „rakomány" - mert az számukra valóban nem jelentett többet pusztán tárgyaknál! - egyszerűen kicsúszott a betonpadlóra. Még élők, félholtak és halottak együtt, egy „masszában". Úgy tették le őket, ahogyan a szeméttelen a szemetet szokták.

Ha nem volt meg az előírt számú „kezelendő" - mert gazdaságossági okokból a gázkamrát működtetni, majd a krematóriumot begyűjtani csak akkor volt érdemes, ha a megsemmisítendő emberek mennyisége elért egy bizonyos határt - magának a kórházi személyzetnek kellett azt kiegészítenie - önmagával!

Volt foglyok számos olyan jelenetet leírni, amikor a kórház jelentést küldött ugyan a táborparancsnokságnak, hogy sok már a beteg, de amikor megérkeztek a teherautók, mégsem volt annyi „kezelésre kijelölt", ahányan lennie kellene. Ez történt például a hírhedt 7-es számú kórházbarakokban 1943 február végén. Így hát az ápolók egy részét, sőt néhány fogoly orvost is felraktak rá, hogy kilegyen a létszám!

Állítólag az is megesett, hogy ha más már nem volt, és mégis hiányzott még néhány fogoly az előírt létszámhoz, odahívtak valamilyen, a közelben véletlenül elhaladó egészséges foglyot és őt is felrakták! De az is megesett, hogy az ilyen illetőket félig agyonverték vagy lelőtték, és mint hullát tették fel a teherkocsira. A lényeg az volt, hogy meg legyen a létszám az „L"-es foglyok között (a rossz nyelvek szerint ez a „Leiche", holttest szó rövidítése volt).

Kevesen tudják, hogy nem csupán egyetlen válogatás volt. Mindenki hallott már a „Mengele doktor a rámpán" kezdetű szörnyűséges, de igencsak valóságos történetekről. Az Auschwitzba érkező vonatoknál valóban dr. Mengele állt orvostársaival és „szelektálta" a beérkező foglyokat. (Dr. Nyiszli tévesen tartotta őt a tábor főorvosának. Az általa teljhatalmúnak vélt Mengele valóban nagy hatalommal rendelkezett Auschwitz-Birkenauban, de nem ő volt a tábor főorvosa, hanem a meglehetősen háttérbe vonuló dr. Thilo, akit Nyiszli doktor afféle mellékszereplőnek vélt...) Mengele volt az utolsó állomás sokak számára. Az együtt érkező zsidó és nem zsidó közösségek és családok ott látták egymást utoljára. Hiszen Mengele figyelő szeme előtt nem csupán az életre ítélteteket választották el a halálra ítéltektől, hanem a feleségeket a férjeiktől, a gyerekeket a szüleiktől. Ez tehát mindenképpen fordulópont volt az életükben.

Ám akik ott és akkor megmenekültek, többszörös letargiába estek. Egyrészt megtudták, hogy kivel is állnak szemben! Mert ne higgyük, hogy nem akadt százezer és százezer hisztérius ember, nagyjából zsidó, akit az induláskor csellel vettek rá, jöjjen Auschwitzba. Görög, dán, holland stb. zsidókkal eladták - helyesebben az államra írták - minden vagyonukat, ennek fejében kaptak egy írást. Az kimondta, hogy átadott vagyona fejében X. Y. és családja külföldre mehet - vagy kimondta, hogy ezért cserébe letelepedhet valahol Keleten egy újonnan számukra épülő városban. Többféle verzióban léteztek ezek a hamis állami kötelezettségvállalások - a legtöbbet még a negyvenes évek előtt éppen a német és osztrák zsidók kaptak.

És amikor megállt a vonat az ismeretlen nevű állomáson, amely voltaképpen nem is normális vasútállomás volt, hanem végállomás a szó legszörnyűbb értelmében - percek alatt kiderült, hová is jutottak. Hogy vagyonukat hiába adták át önként, hogy nincs mit tenni, az SS-katonák ordítóása, a krematórium füstje percek alatt világossá tette: innen nincs menekvés. Hogy hazugság volt minden, amit az idevezető gyötrelmes úton a hivatalos szervektől hallottak, sőt amit azok írásba is adtak! Sokan ide hozták magukkal azt, amijük volt, féltett kincseiket: aranyat, drágaköveket, ékszereket. Ezt is elkobozták tőlük. Ráadásul elválasztották a családokat, és dr. Mengele vagy balra vagy jobbra intett, hová kell állniuk. Még nem is tudták, ez mit jelent. De hamar megtudták. Nos, ez volt az első és jelentőségteljes szelekció - de ilyen aztán több is volt! Tragikus "rostálásnak" vetették alá a foglyokat a későbbi időszakokban is.

Pár havonta felkereste az egyes barakkokat a táborparancsnok és egy vagy több SS-orvos. Az összes rabnak meztelenül kellett felsorakoznia előttük. Itt derült ki minden rettegő fogoly számára: élhet-e még egy kicsit, vagy azonnal megy a halálba?

A szelekció során a teljesen kimerült, már-már emberhez is alig hasonlító foglyokat, valamint a fertőzötteket, nyílt sebeket viselőket stb. jelölték ki és azonnal elkülönítették a többitől. Ha volt éppen egy üres barakk, akkor oda zárták őket -egyelőre. Amíg lesznek annyian, hogy érdemes miattuk feláldozni bizonyos mennyiségű Zyklon-B ampullát...

De nem csak a betegek jártak így, hiszen a szempontok állandóan változtak. Volt, hogy minden ötven évnél idősebb zsidót ezek közé soroltak, volt, hogy minden tizenhat évnél fiatalabb foglyot a gázkamrákba küldtek.

Tudni kell: az is megesett, hogy a buzgó barakkfőnökök - akik persze nagyon is jól tudták, mi célt szolgál egy ilyen szelekció - oly sok foglyot jegyeztek fel a listára, hogy maguk az SS-orvosok küldték vissza az odaszállítottak egy részét azzal, hogy ez már felesleg. Az így megmenekültek sem sokáig örülhettek azonban az életnek. Hisz egy vagy két hónap múlva - előre sohasem sejtett időpontban - újabb és újabb szelekciót rendeztek...

Még annyit a kórházakról, orvosokról és különféle „gyógykezelésekről”: hiába állt a tábor már 1941-ben, még 1942-ben sem lehetett szó semmiféle igazi gyógyításról - már ha valamelyik orvos ezt valóban akarta volna. Egyszerűen azért sem, mert alig voltak ott orvosok, nem volt elegendő gyógyszer sem. Hozzáértők - vagyis ottani foglyok - visszaemlékezései szerint a helyzet viszont 1943-ban jelentősen megjavult. Sőt még a foglyokkal történő bánásmódban is beállt valamelyes pozitív változás, persze ez nem jelentette azt, hogy megszűntek a kegyetlenkedések vagy hogy attól kezdve Auschwitz kényszerlakóit bárki is emberszámba vette volna.

Ne feledjük természetesen, hogy a németek a maguk érdekében cselekedtek. A fertőző betegségektől úgy féltek, mint a tűztől - bár nem megelőzéssel vagy gyógyítással, hanem a beteg foglyok azonnali elpusztításával reagáltak rá. A kisebb sebészeti kezelések viszont valóban sok tízezer ember életét mentették meg - azért, hogy tovább dolgozhassanak a Harmadik Birodalomért; ez volt a cél! Akinél tüdőbajt, vérhast, maláriát stb. állapítottak meg, azt ilyen vagy olyan módon elpusztították. Napirenden volt, hogy a különféle tünetekkel jelentkező betegeket az SS-orvos felületes ránézéssel küldte egy „vizsgálóba” vagy „kezelőbe”. Ahol is fenolinjekciót kapott a szívébe, és egy percen belül meghalt. Volt olyan nap, hogy száznál is több embert végeztek ki így, injekcióval. Amikor megtelt velük egy teherautó, az elpöfögött és odaállt a kijáráshoz a következő, még üresen.

De kerültek emberek "szelekcióra" azért is, mert újabb szállítmány érkezett és sok barakkban egyszerűen szükség volt a felszabaduló helyekre...!

1943-ban az Auschwitz-konzern területén létrehozták az SS Higiéniai Intézetét. Az ártatlan név két dolgot takart. Az egyik: felhasználtak minden fogoly orvost (különösen sok csehszlovák professzort) arra, hogy máshol soha nem engedélyezett, tiltott dolgot végezzen a foglyokkal. Például baktériumtenyészeteket neveltek kísérleti célokból hús és vér alapanyagú táptalajokon. Mondani sem kell talán, hogy úgy a hús, mint a vér emberektől származott és itt korlátlan mennyiségben elérhető volt nap mint nap. Vért vettek még élő foglyoktól is, de amúgy a halottakat is megcsapolták, emberi húst pedig, szintén nem korlátozott mennyiségben kaphattak a krematóriumból, a később elégetendő holttestekből. A bakteriológiai, a szerológiai, hematológiai

vizsgálatok, kísérletek valósággal tömegesen zajlottak itt. Sok német orvos kezdte itt karrierjét és amire már Nyiszli doktor is célzott Mengele esetében: a kísérletek tudományos felügyeletét -no nem a helyszínen, hanem az írásos beszámolók és a kísérleti anyagok beküldése révén! -egy-egy berlini tudományos intézet látta el. A tábori orvosok szörnyűséges módon elvégzett emberkísérleteiről szóló beszámolók pedig megjelentek a német nyelvű hivatalos orvosi közleményekben és így - a háború ellenére - eljutottak a világ minden részére! A külvilág tudósai persze azt hitték (akkor még), hogy ezek a becsületes orvosok a polgári életben megbetegedett emberek között kutakodnak és vizsgálati, kísérleti eredményeik onnan származnak...

A másik dolog az volt, hogy német orvosok itt gyakorolták a műtétjeiket! A fiatal, kezdő orvosok a Waffen-SS higiéniai intézetének keretében azt tehettek a rendelkezésükre bocsátott páciensekkel, amit akartak.

Hát ők műteni akartak, például - és így műthettek is.

Ha volt a közelben olyan fogoly, aki csak valami hasonló tünetegyüttesre panaszkodott, máris elkapták és vitték a műtőbe, hogy a doktor úr hadd gyakoroljon. Aki gyomorhurutra panaszkodott, azon gyomorrecessziót végeztek, vagyis kivágtak gyomrából egy darabot. De operáltak ott mindent - és a háború után, amikor tisztázták magukat a vád alól (ha egyáltalán bárki is vádat emelt ellenük, hisz sokáig az sem volt világos, hogy az SS Higiéniai Intézete hol volt a háború alatt és ott mi történt...), folytathatták immár jól begyakorolt orvosi praxisukat.

1944 nyarára aztán ismét változtak az egészségügyi viszonyok - rosszabbra. Akinél bármilyen fertőző betegséget állapítottak meg, azonnal halál várt rá. Mert nem volt elég gyógyszer, és ami volt is, azt sem adták oda a legyengült és amúgy is pusztulásra ítélt foglyoknak (az orvosi esküt itt nem tartották be. Miért éppen azt tartották volna be ott, ahol semmi sem úgy működött, mint a normális világban?) Eleve nem is tartottak fenn elkülönítőt!

Azon a nyáron és őszön azonban, amikor -többek között éppen a magyarországi hatalmas transzportok révén - ismét felduzzadt a létszám, a fogoly orvosok és ápolók az SS-kórházakból „organizáltak” gyógyszereket és valamelyest javult az ellátás.

Nők a táborban

Az első pillanattól kezdve nyilvánvaló volt, hogy a náci rendszer ebben sem követi a civilizált országok szokásait. Azokban csak a férfiak viseltek háborút, és így csak ők jelentettek veszélyt vagy ellenfeleket. A hitleri rendszer azonban -pontosan úgy, ahogyan azt a szovjet rendszer gyakorlatától eltanulta - kezdettől totális ellenségnek nyilvánított mindenkit a megszállt területeken, és nem volt többé jelentősége az ellenség „nemének”.

A nők először Auschwitz I-esben jelentek meg 1942 márciusában - a ravensbrücki női táborból hoztak körülbelül ezer német származású egykori prostituáltat. Ezért ők fekete háromszöget viseltek, és hamarosan belőlük lettek a kápók, a felügyelők. Mindegy, milyenek voltak - német származásuk elégségesnek bizonyult ahhoz, hogy a táborvezetőség mindenki másnál jobban bízson bennük. Így ugyanazt a szerepet játszották a későbbi női táborban a fekete háromszöges nők, amit a férfitáborban a zöld háromszöges német köztörvényes bűnözők.

A nők között is nagy volt a halálozás, ennek ellenére pár hónappal később, augusztusban már 12 ezer női fogoly volt Auschwitzban. A két táborrész közé téglafalat építettek, a férfiak és a nők rá sem nézhettek egymásra. Ha valahol, valamelyik úton férfi és női menetszlop találkozott, az SS-ek mindkét csoportnak más irányba nézést parancsoltak. Aki mégis „lesett” - hisz talán feleségét, férjét, lányát, fiát szeretne volna megpillantani és így bizonyosságot szerezni, hogy talán él még! -, azt huszonöt botütésre ítélték. Természetesen a nőket is.

1942. augusztus 16-án megszüntették az I-esben a női tábor és minden nőt Birkenaubá vittek át. Ami a sajtóságos „szervezésben” úgy történt, hogy a 12 ezer nő kétharmadát áthozták, egyharmadát pedig - több mint 4000 főt - gázkamrába küldtek, hogy megspórolják maguknak a tömeges költözködéssel járó gondok egy részét.

Rendkívül rossz körülmények közé kerültek. Barakkjaikban nem volt ablak, sem mellékhelyiség, 1000 nő kapott mosakodásra egyetlen dézsát vizet. A mocsaras földön nem voltak utak, folyton

agyagos sárba ragadtak. A német őrség és a „fekete háromszögesek” állandóan ütlegették, kínozták őket, sokat agyonvertek - ez voltaképpen mindennapos dolog volt.

A nőkkel minden szempontból ugyanúgy bántak, mint a férfiakkal. A fejüket érkezéskor kopaszra nyírták, fapapucsot és rongyokat kaptak, éhezettették és verték őket. Nagyon nehéz fizikai munkát végeztettek velük.

Földmunkákra is beosztották őket. Utakat és csatornákat, vízelvezetőket építettek kizárólag nők - hisz el voltak különítve a férfiaktól -, de ők hordták a vasúti síneket is az épülő vonalaknál. Itt is nagy volt az öngyilkossági arány. Este hazatérve a táborba - a női zenekar hangjainál - ők is vállukon hozták haza az aznap meghalt társaik holttesteit...

Voltaképpen csak azoknak volt esélyük az életben maradásra, akik megúszták a fizikai munkát.

Akiket irodákba, kórházakba, raktárakba, fertőtlenítő állomásra, konyhára osztottak be. Itt több volt a lehetőség a pihenésre, sőt még tisztálkodni is lehetett. Így elkerülték a fertőző kórokat és nemegyszer a felügyelő német prostituáltak kegyetlenkedéseit is.

Birkenauban először a B-Ia-ban voltak nők, de számuk oly gyorsan nőtt, hogy 1943 nyarán már elvitték a férfiakat a B-Ib-ből is, és oda is nők kerültek. 1944 nyarán a magyar deportáltak érkezésével még több helyre volt szükség, hisz akkor egyszerre 80 ezer nőnek kellett helyet adni! Így más táborokba is nők kerültek; volt, hogy még igazából fel sem épített, befejezetlen táborokba is nők települtek.

Emeletes priccseken egymás fölött, fűtetlen barakkokban aludtak, ha azt ugyan alvásnak lehet nevezni. Semmiféle mosdóberendezéssel nem rendelkeztek, javarészt vizet sem kaptak, Így aztán sokan már a táborba érkezést követő hetekben megbetegedtek, lelkiileg összeroppantak, meghaltak vagy hagyták magukat megölni. Úgy érezték, még ez is jobb, mint ilyen életet folytatni a táborban. Oly sok volt köztük a beteg, hogy az egyik tábor felét eleve kórháznak rendezték be - persze igazi orvosok, igazi gyógyítás és gyógyszerek nélkül ez nem sokat segíthetett, és nem is ez volt a cél.

A nőket ugyanúgy büntették, mint a férfiakat. Talán nem kellene most felsorolni mindazt a sok kegyetlenkedést, amit rajtuk végrehajtottak; ezek nemegyszer felülmúlták a férfitáborokban tapasztalt büntetési módokat is. A női fogolytábor-parancsnokok sadista és hisztérikus nők voltak, akik eleve ellenséget, elpusztítandó emberanyagot láttak minden női fogolyban és akként is bántak velük. Szökések itt is előfordultak, bár sokkal ritkábban, mint a férfiaknál. Tudjuk a visszaemlékezésekből, hogy egyszer egy belga szőkevény asszonyt elfogtak, visszahoztak a táborba és kínvallatás után arra ítélték, hogy... élve égessék el a krematóriumban. a hullák között! Gyakori volt, hogy különféle ürügyekkel -például „tetvetlenítés” - mindenkit meztelenre vetkőztettek és az időjárástól függetlenül órákon át sorbaállítva várakoztatták az udvaron. A nőknél ezek az állítólagos tetvetlenítések szolgáltak ugyanarra a célra, amit a férfiaknál „szelekcióval” oldottak meg: ilyenkor válogatták ki azokat, akiket munkaképtelennek ítélték és gázkamrába irányítottak. A túlélő kevesek emlékezetébe számos nagy tetvetlenítés és az azt követő tragikus létszámcsökkenés dátuma vésődött be.

Például 1942. szeptember 9-én háromezer nő került gázkamrába, mert állítólag már nem voltak megfelelő kondícióban a további munkához.

1942. november 14. és december 6. között -náci szóhasználatnál élve - „téli nagytakarítást” végeztek a női táborban. Ez volt az egyik legnagyobb emberirtás Birkenauban: a 20 ezer nőből mindössze 1400 maradt életben! Három hét alatt végeztek majdnem mindenkivel. Voltaképpen minderre azért került sor, mert jelzést kaptak, hogy a megszállt Hollandiából és Franciaországból nagy szállítmány várható. December folyamán ezek meg is érkeztek, és 1943 januárjára a B-Ia tábor létszáma ismét meghaladta a 10 ezer főt. Hamarosan tehát ismét elrendeltek egy-egy „tetvetlenítést”...

Azokban a hónapokban nagyon sok kivégzést hajthattak végre, mert annak ellenére, hogy hetente jöttek a szállítmányok Nyugat-Európából, és rengeteg zsidó nő került Birkenaubába, a létszám állandó jelleggel... csökkent! 1943 márciusában volt egy időszak, amikor mindössze 5500 női fogoly volt a barakkokban. Akadt persze olyan német SS-felügyelőnő, aki saját kezdeményezésére minden vasárnap rendezett kis szelekciókat. Meztelenre vetkőztetve felsorakoztatta a hatalmába rendelt nőket, és találomra kijelölt közülük százat vagy kétszázat - hogy azok menjenek a gázkamrába. De végeztek ilyeneket az SS orvosai, elsősorban dr. König és a már említett dr. Thilo főorvos is.

Emberkísérletek

Az élő embereken folytatott kísérleteket éveken át végezték. A nemzetközi források úgy tudják, hogy már 1942 telén az egyik auschwitzi „orvos” (hisz esetükben, diplomájuk ellenére, ezt a szót jobb idézőjelbe tenni), dr. Schuchmann berlini professzor az említett B-Ia női táborban már berendezett magának egy laboratóriumot. Ide férfiakat is áthozatott, de nőkkel is kísérletezett. Schuchmann „doktor” röntgensugárral bombázott férfiakat és nőket, hogy sterilizálja, terméketlenné tegye őket. Ez különben szerves része volt annak a náci ideológiától fűtött, majd az SS keretein belül „tudományosan feldolgozott” problémának: hogyan lehetne elérni, hogy a megszállt területek rabszolga lakossága ne szaporodjon?

A foglyokat a röntgenlámpák közé állították és több percen át besugározták - sőt azt hamarosan megismételték! Képzeliük el: manapság egy röntgenfelvétel készítése is csak egy másodpercbe kerül, mégis igyekeznek ennek hatásait kivédeni. Hisz a sugárzás káros az egészségre. Akkor pár perces adagok, naponta kétszer, milyen károsodást okozhattak a szervezetben! Mellesleg már ez a pár perc is olyan fájdalmat okozott, hogy a foglyok jajgattak.

Nem kevés foglyot sterilizáltak ily módon. Ezek általában húsz és harminc év közötti zsidók voltak, férfiak és nők vegyesen. Nem sokáig kísérletezhettek velük, ugyanis hamarosan meghaltak.

Még hozzá iszonyú szenvedések és gyötrelmek közepette érte őket a halál. De erről senki sem tudott, mert egy külön barakkban őrizték őket, elválasztva társaiktól.

Egy időben Birkenauból kisszámú nőt és férfit átvittek Auschwitz I-esbe, ahol a nemi szerveiken folytattak kísérleteket. Itt a hírhedt 10-es barakkban folytak a kísérletek, amelyek végső soron szintén a sterilizációt célozták. Többek között azért is, mert bár volt erre készítmény, azt a háború előtt Angliából hozták be, most viszont a blokád miatt erre nem volt lehetőség. Ki kellett hát kísérletezni a szer német megfelelőjét, majd megkezdeni a gyártását.

A kísérletekben számos berlini és más nagyhírű német egyetemről szerződött professzor vett részt, nem csak orvosok, hanem például vegyészek és gyógyszerszakértők is. Ezekhez a kísérletekhez több száz nőt használtak fel a szó szoros értelmében. Mindenféle anyagokat injekciótak a méhükbe, pár hetente váltakozva, és röntgenfelvételekkel ellenőrizték azok hatását. A kísérleti alanyok minden alkalommal nagy fájdalmakra panaszkodtak, elájultak, szenvedtek. Pár hónappal később mindegyiknek kioperálták a petefészket, és azt Berlinbe küldték további vizsgálatokra.

Hogy az orvosok mennyire tisztában voltak azzal, mit követnek el, álljon itt egy jellemző példa: dr. Clauberg, az egyik ilyen kísérletező kedvű professzor az ezekről szóló (és e tetteket bizonyító) mintegy 5 ezer röntgenfelvételt állandóan magánál hordta, soha senkinek nem adta ki a kezéből - és amikor a tábor az előrenyomuló ellenséges seregek közeledése miatt ki kellett üríteni, a doktor akkor is magával vitte őket. Nagyon jól tudta ő is, társai is, ha ezeket mások megkaparintaná, bizonyítva lenne bűnösségük. Amely persze más úton-módon azért bizonyítást nyert a háború után. Dühítő ennek ellenére, hogy számos auschwitzi orvosnak sikerült elmenekülnie a felelősségrevonás elől. Dr. Wirts, dr. Weber és mások a háború után visszatértek a normális orvosi gyakorlathoz, sőt némelyiknek hamarosan saját klinikája lett. Dr. Clauberg professzor például nőgyógyászati klinikát nyitott és ott praktizált háborítatlanul... egy ideig.

Kutatták a méhnyakrák korai stádiumban való felfedezésének lehetőségét is - még hozzá úgy, hogy kioperálták a nők méhének egy-egy részét.

A kísérletekben megrokkant nők útja egyenes volt. Bár visszaküldték őket az eredeti táborukba, ott már az első szelekciónál kiderült munkaképtelenségük és így a gázkamrákba kerültek. Némely esetben előfordult, hogy hónapokkal később valamelyik ilyen kísérletező „orvos” még egyszer meg akarta vizsgálni egykori páciensét, hogy valami azóta bekövetkezett elváltozást figyeljen meg - de megkeresésére rendre azt a választ kapta, hogy az illető azóta már elhalálozott "tífuszban" vagy "maláriában", esetleg „szívelégtelenség” következtében...

Arról is tudunk, hogy egyes professzorok szabályosan „megvásárolták” a kísérleti alanyokat: bizonyos, nem túl magas díjat fizettek az SS-nek az igénybe vett fogoly nőkért vagy férfiakért! Ez a díj - egyes SS-források szerint - fedezte az illetők „lakását és ételmezését, valamint egyéb költségeiket”... Vagyis ugyanúgy, ahogyan az iparvállalatok a rabszolgák tömegét vették meg az

SS-től és azokért sajátos fejpénzt fizettek "darabszám és naponta" - amint azt tudjuk „Az SS története” című könyvből is.

Ha valaki azt hiszi, hogy ezekkel a kísérletre sorsszerűen beosztott nőkkel (vagy férfiakkal) jobban bántak az átlagnál, az nagyon téved. Ilyen esetlegesen csak a kísérletekre küldött gyerekekkel (!) fordult elő - pl. a szokásost meghaladó élelmiszeradagok formájában -, de az is csak akkor, ha erre magához a kísérlethez volt szükség (például a lesoványodott, erőtlén fogoly nem bírta volna ki a kísérleteket).

Már az is erőteljes lelki hatást gyakorolt a szerencsétlen résztvevőkre, hogy nem tudhatták, milyen kísérletekre fogják őket felhasználni - ezt az „apróságot” sohasem közölték velük, hisz nem vették őket emberszámba. Azt viszont jól tudták - írja egy francia fogolynő, aki röntgenasszisztensként vett részt Clauberg professzor kísérleteiben -, hogy amint ezzel végeztek, őket nyilvánvalóan a gázkamrákba küldik...

Clauberg különben személyesen és levélben magától Himmlertől kapott utasításokat a sterilizálási program kidolgozására. Két ilyen levél előkerült a nürnbergi per folyamán is.

Dr. Josef Mengele kutatásairól itt nem írunk, ez részben tartalma lesz a II. sz. függeléknek, amely teljes egészében róla szól.

A sterilizálásra azért volt szükség, hogy biztosítsák a nordikus faj kiváltságait és területi elhelyezését - majdan, ha az „ezeréves birodalom” legyőzve ellenségeit békésen fejlődhet tovább. A nordikus faj persze egyenlő volt a germánsággal, az árákkal. A megszállt szlávoknál már 1939-ben eltörölték az iskolai oktatást, deportálták a középiskolai és egyetemi tanárokat, betiltották a művelődést. A cél nyilvánvaló volt: a rabszolgák ne rendelkezzenek tudással, rájuk kizárólag mint munkaerőre van szükség. Hogy ugyanakkor ne szaporodhassanak el, hogy „tenyésztésüket” kézben tartásuk, kellett egy módszer. Ez lett volna a sterilizációs program, amelynek részleteit főleg női foglyokon éppen Auschwitz-Birkenauban dolgoztatták ki.

A másik cél ennek éppen az ellenkezője volt, és azt többek között Mengelére bízta: hogyan lehetne elérni, hogy a germán faj az addigi mértéket meghaladóan szaporodjon? Az ikerkutatások többek között ezt a célt szolgálták.

Volt olyan kísérlet is, amelynek tárgya az volt, mennyi ideig bírják ki az emberek a hideget. Hideg vízben, jeges vízben tartottak foglyokat, és télen a mínusz húsz vagy annál hidegebb levegőben is - majd a szerencsétlen félholtakat bevitték egy helyiségbe és ott igyekeztek életre kelteni. Más kísérletek a légierő megrendelésére folytak - hogyan bírja ki egy pilóta nagy magasságú repüléseknél az oxigénhiányt és a hideget együttesen? Természetesen nem saját pilótáikat használták fel erre a célra, hanem foglyokat. Aminthogy azoknál a kísérleteknél is, ahol meg levegőelvonást produkáltak és az üvegfalú kamrába zárt szerencsétlen foglyok a kísérletezők szeme kitérére fulladtak meg szörnyű kínok között.

A gáz és a krematóriumok

Amit a náciok Auschwitz-Birkenauban műveltek, az része volt egy előre eltervezett gyilkolási programnak. Ma már nyugodtan nevezhetjük ezt halálprogramnak is. A nemzetiszocialista ideológia kommunista testvérideológiájához hasonlóan úgy vélte: a másképpen gondolkozókat, a más értékeket vallókat ki kell irtani, legyenek bár akárhány millióan is a világban.

Akik figyelmesen elolvasták (volna) Hitler Mein Kampf-ját, („Harcot”), azok jó előre tisztán látták volna, mi készül. A náci vezér ugyanis egy percig sem titkolta, milyen sorsot szán azoknak, akiket egyrészt bűnbaknak kiáltott ki, másrészt a német nép rabszolgájává akart tenni. Az első csoportot a zsidók, a másikat a szlávok jelentették.

Az már 1933 tavaszától nem volt kétséges, hogy az ellenfeleket a szó legszorosabb értelmében meg kell semmisíteni. Elpusztításukra a háború kezdetéig csak „lassú” és mondhatni „hagyományos” módszerek álltak rendelkezésre: a németországi fogolytáborokban a kegyetlen bánásmód, az éhezés, a bántalmazások, a betegségek következtében haltak meg sokan a rendszer vélt vagy valós ellenségei közül. De amikor már milliók kerültek a karmukba és a program szerint azokkal is végezni kellett - mint munkaerőt ugyan felhasználták egy ideig, de utána végre kellett hajtani a halálprogramot - hát „hatásosabb módszerek” után néztek.

A zsidók és más ellenfelek fizikai elpusztítására a táborok és a bennük működő krematóriumok látszottak alkalmasnak. Az elgázosítás tömegessé tette a gyilkosságokat. A történelemben sehol nem folyt ilyen méretű és tervszerű rendszeres gyilkolás, ráadásul ilyen könyörtelen módon.

Auschwitzban végső soron nem négy, hanem öt krematórium volt - ha beleszámítjuk az Auschwitz-1-ben működtetett, időrendben legelső ilyen szerkezetet is. Bizonyos hátborzongató, ámde valós statisztikák szerint ez az öt intézmény sokkal több embert irthatott volna ki, ha teljes kapacitással működnek a háború első napjától az utolsóig. Mint mindenről, ezekről is van statisztikánk, álljanak itt a hátborzongató adatok:

Az 1-es számú krematórium 24 hónapig működött, napi teljesítménye 9 ezer holttest elégetése volt. Ám ezt sem használták folyamatosan, mert egész fennállása alatt „csak” 216 ezer embert égettek el benne.

A 2-es, birkenaui krematórium 19 hónapos működése alatt napi 90 ezer embert égetett el (!), összesen itt veszett oda a legtöbb auschwitzi fogoly: 1 millió 710 ezer ember!

Majdnem ugyanekkora teljesítményt nyújtott az egy hónappal rövidebb ideig, tehát 18 hónapig működtetett 3-as krematórium. Itt is napi 90 ezres teljesítményt számoltak a statisztika készítői; 1 millió 620 ezren égtek el benne.

A 4-es „krema” 17 hónapig működött, teljesítménye a 2-esnek és 3-asnak csupán a fele, napi 45 ezer holttest elégetése volt. Az egész időszak alatt 765 ezer embert égettek el benne.

Az utolsó, az 5-ös krematórium is 18 hónapig működött, és annak is napi 45 ezer volt a teljesítménye, mégis valamivel többet „teljesített”, mint a 4-es. Itt 810 ezer holttestet égettek el.

A krematóriumokba csak elgázosítás után kerültek az emberek, vagyis már halottakat égettek. Kivéve azokat az eseteket, amelyekről úgy kelet-európai (lengyel), mint nyugat-európai (francia, holland) fogoly nők számoltak be. Kivételesen ugyanis megtörtént, hogy kicsi gyerekeket élve dobtak a tűzbe, mintha sajnálnák tőlük a gázt! Az is megesett - igaz, a források egyetlen ilyen esetről tudnak -, mikor egy elfogott szökevény nőt külön büntetésképpen élve dobtak a kremába. Auschwitzban a tömeges pusztításra, elgázosításra először 1942 tavaszán került sor. Itt nem árt megjegyezni, hogy az „Auschwitz-konzern” szóhasználatot a volt szocialista Kelet-Európában kiadott könyvekben használták előszeretettel, hogy ezzel is üssenek egyet az átkos kapitalizmuson. Így ugyanis egyrészt azt sugallhatták, hogy Auschwitz tisztán üzleti vállalkozás volt, és mint ilyen, természetesen a nyugati kapitalisták ötlete - másrészt a „konzern” szóval utalhattak az akkori nyugatra is.

Holott mint tudjuk, a gázkamráknak és krematóriumoknak már nem voltak üzleti vonatkozásaik - ott már véget ért egy folyamat. Azt is mondhatjuk, hogy a „tömegtermelést” sikeres kísérletek sora előzte meg. Az auschwitzi 1-es számú krematórium kicsi volt, teljesítménye össze sem hasonlítható a később Birkenauban épült másik négyhez.

Ez az első egy összesen 700 főre tervezett gázkamrából és mindössze hat égetőkemencéből állott. Eleinte rossz állapotban lévő orosz hadifoglyokat küldtek a gázba, de sohasem használták ki a kamrák teljes befogadóképességét. 1942 májusában egyszer 700 szlovákiai zsidót végeztek ki. De igazából akkor lendült fel a dolog, amikor Himmler, az SS birodalmi vezetője látogatást tett a koncentrációs táborban és saját szemével látta, mi folyik ott. A „nagy ember”, Hitler feltétlen kiszolgálója (egészen a Birodalom összeomlásáig hűségesen kitartott ura mellett, csak akkor kezdett tapogatózni a nyugatiak irányában, amikor már késő volt. Ez lett a veszte.).

Ezt az első krematóriumot már 1943 nyarán megszüntették, a helyén egy idő után egy gyógyszerár raktára lett, amely természetesen csak az SS-eket szolgálta. A tetemeket attól kezdve kizárólag Birkenau négy nagy teljesítményű kemencéjében égették el.

Rudolf Höss, a tábor parancsnoka 1947-ben a lengyel nép bíróság előtt tett vallomásaiban részletesen feltárta, hogyan zajlottak le az első kísérletek - természetesen élő emberekkel, orosz hadifoglyokkal - az elgázosításra, és hogy milyen alkalmas szert találtak a Zyklon-B gáz képében. Nyiszli doktor ennek alkalmazását már leírta, így mellőzzük a részleteket.

A gázkamrákba annyi embert zsúfoltak be, hogy csak állva fértek el egymás mellett. A menetidő” harminc perc volt attól számítva, hogy légmentesen lezárták az ajtókat és beszórták a gázkristályokat. Ezek oxigénnel érintkezve fejlesztettek gyilkos keveréket.

A holttestek állva maradtak, de tele voltak harapásokkal - az áldozatok tehetetlen kínjukban egymást harapdálták. Végtagjaik megfeszültek, izomgörcsök álltak be, arcuk eltorzult. Jellemző, hogy a cellák kitakarítása is legalább ugyanennyi ideig eltartott. Vízszugárral locsolták, kisöpörték, majd a csomagokból, vöröskeresztes- és családi adományokból elszedett kölnivízzel illatosították a kamrákat. Így egy idő múltán már semmi jele nem volt annak, mi is történt itt nemrég...

1942 előtt a gázkamrákban kivégzettek holttesteit nagy tömegsírokba temették, de ez is veszélyes volt. Hiába öntötték le a halottakat klórmésszel, pár hónappal később a holttestek a földrétegen át is bűzteni kezdtek, sőt a környék beli kutakban és forrásokban megjelentek a fertőző baktériumok. Ekkor nagy máglyákon égették el a holttesteket, ahová a gázkamráktól egy keskeny nyomtávú vasúton vitték a hullákat. Később persze okulva az esetekből már egyáltalán nem földeltek el senkit, hanem rögtön a máglyára vitték. De a máglyák nem voltak eléggé „teljesítőképesek”, mint azt egy SS-alezredes megjegyezte. Berlinből folyamatosan jöttek a sürgetések: emelni az elpusztítottak létszámát, így túl lassan megy a dolog!

1943 februárjától már nem voltak ilyen "gondok" - Birkenauban beindultak a modern krematóriumok.

Ezek építését 1942 őszén kezdték meg. A halálgyárnak is nevezett létesítmények terveit az SS-nek dolgozó, azért élni és halni kész igazi építészek készítették el. Bizonyosan tisztában voltak az intézmények rendeltetésével, másképpen neki sem foghattak volna a tervezésnek.

Az építés eleve négy nagy krematóriumot foglalt magában, és azt természetesen foglyokkal végeztették. Az Arbeitskommando Krematorium-csapatokat csak a leendő krema számával -1 -es, 2-es, 3-as és 4-es - különböztették meg egymástól.

Ezekben végső soron több ezer fogoly dolgozott, persze a rendkívüli rossz bánásmód miatt a létszámban jelentős változások álltak be. Elgondolkoztató, hogy az égetőkemencéket egy magáncégtől rendelték, mely azokat jó előre elkészítette. A rajtuk lévő évszám szerint már ...1937-ben! Vagyis öt évvel az építés megkezdése előtt. Mire kellett tehát a kísérletek a máglyákkal, ha közben Berlinben már régóta tudták, mi is lesz a megoldás?

Vagy a kemencék eredetileg más célra készültek, és csak ekkor adaptálták őket a „speciális célra”? Nem derült ki.

A szervezett erőszak, a programszerű tömeggyilkolás új eszközei nem voltak teljesen egyformák. A birkenau-i I-es és II-es krematóriumok nagyok voltak, a III-as és IV-es kisebbek. Az első kettőnek föld alatti gázkamrái voltak, a második kettőnek már csak föld felettiek és azok sem rendelkeztek olyan jó felszereltséggel, mint az I-es és 2-es. Azonfelül a nagyobbaknak egy-egy alacsony kéménye, míg a kisebbeknek két-két magasabb kéménye volt. Ebben a könyvben már olvashatták, milyen ártatlan külsejű épületek voltak a kremák; a földszinten álltak a kemencék hosszú sorokban, az emeleten pedig SS-katonák szállása volt. Az udvarokon - az árammal telített tüskésdrótvezetékek között - ápolt virágágyások és pázsitok húzódtak. Alig-alig álltak ki a földből az alatt lévő gázkamrák felső „bedobányílásai”, ahonnan a lent szorongó meztelen emberekre a halál jött...

Ez az aljas álcázás is része volt a birodalomnak, a taktikának, az egész szellemiségnek. Törbe csalt emberek millióival próbálták elhitetni még életük utolsó percében is, hogy nem az fog velük történni, ami - hanem valami ártatlan, normális, megszokott dolog. A Harmadik Birodalom folyamatosan hazudott - mint minden diktatúra - és igyekezett megtéveszteni úgy a nagyvilágot, mint saját polgárait (sikerrel), sőt az ellenfeleket is. Általában itt is sikerrel tevékenykedett. Így például az I-es és 2-es krematóriumokhoz tartozó vetkőzőhelyiségben valóban rengeteg számozott ruhafogas volt. No és vízcsapok. Az álcázást szolgálták a több nyelvű feliratok, amelyek csendre, rendre intettek. A következő ajtókra azt írták, hogy "fertőtlenítő" és "fürdő" -holott azokban már a halál várt a foglyokra.

Ami tovább fokozza ezt az aljasságot: a gázkamrák valóban fürdőnek látszottak. A mennyezetre zuhanyozókat szereltek, ezekből azonban sohasem folyt víz, hisz nem is csatlakoztak semmilyen vízvezetékhez. Egy-egy ilyen -„kamrában” 2 ezer ember is elfért, ha nagyon összezsúfolták őket. És mindig összezsúfolták.

Mielőtt a foglyok bevonultak a „vetkőzőbe”, megannyi cselet alkalmaztak velük szemben. Például mindig csak vagy férfiak, vagy nők és gyerekek mehettek be egyazon vetkőzőbe, így az valóban olyan látszatot keltett, mintha rendeltetése megfelelné a feliratnak. No és valóban le kellett vetkőzniük, az örök még szóltak is jóakarátúan, hogy ne felejtsek el az akasztó számát, amelyre rongyaikat aggatták, hogy „majd a fürdőből kijövet mindenüket megtalálják!”.

Eközben az örök jól tudták, hogy ezek az emberek már sehová sem jönnek ki, az utolsó cselekedeteik, mozdulataik éppen azok, amelyekkel ruhájukat az akasztókra teszik és engedve a fenyegető kiáltásoknak, barbár puskatus-ütéseknek és lökdösődésnek, besorjáznak a "fürdő" ajtaján. Talán feltűnik nekik, hogyan is lehetne fürödni ott, ahol annyi embert zsúfolnak be, hogy végül már mozogni sem tudnak? Szorosan állnak egymás mellett, miközben becsapódnak az, ajtók és teljes sötétség veszi őket körül. Érzik a többieket, hisz test ér meztelen testhez, hallják a lélegzetüket. Valami baljós előjel azért lehet, megérzés, rossz sejtés... De már késő, késő!

A tervezők mindenre gondoltak. Az épületekben liftek voltak, teherliftek, és bent a kemencék sora előtt vasúti síneken szállították a tragikus rakományt. Kis kocsikon kerültek a feltornyozott hullák a kemencék elé. Az egész egy gigantikus pékműhelynek nézett volna ki, ha nem látni mindenfelé az elégetésre váró holttesteket.

A kemencék alsó részén elektromos ventilátorok voltak, ezek szívták a tüzet. A tüzelőanyag volt középen, felül pedig erős samottrostélyokra tették a halottakat, kettőt-hármat egyszerre, olykor négyet is. De volt ott boncterem is - tudjuk ennek részleteit Nyiszli doktortól - no és kivégző helyiség is. Innen is lifteken vitték fel a holttesteket a krematóriumokba.

De voltak ott egyéb helyiségek, még szemétiégető és aranyolvasztó is - a halottak szájából kitépett aranyfogakból olvasztottak ki naponta 10-20 kilogramm színaranyat.

A 3-as és 4-es krematóriumok, mint többször említettük, kisebbek és kevésbé jól felszereltek voltak. Ezekhez egyenként három külszíni gázkamra tartozott, egyben-egyben alig 700 ember fért el. Ezek nyolc-nyolc kemencével dolgoztak. Hozzá kell tenni azonban, hogy a kis kremákban többet dolgoztak, mint a nagyokban. Aminek feltehetően gazdaságossági okai is voltak; könnyebb volt néhány kemencét befűteni vagy állandóan fűtve tartani, mint a nagy kremák sok-sok kemencéjét. A négy krematóriumnak tehát összesen nyolc gázkamrája volt, összkapacitásuk nyolcezer ember volt. A kemencék száma összesen 46, és mindegyikben minimum három holttestet égettek el húsz perc alatt.

Mivel egyrészt a személyzetnek nem kellett takarékoskodnia a tüzelőanyaggal, másrészt a felülről érkező parancsok is egyre, több égetést követeltek - hát gyakorlatilag nemcsak csúcsra járaták, hanem túl is terhelték a kemencéket. Ritkábban rendeztek leállást és karbantartást, mint kellett volna, nagyobb hőfokon hosszabb ideig dolgoztatták a kemencéket, ami aztán meg is látszott rajtuk. Még a külső nagy kémények is megrepedeztek a túlságosan nagy hőtől. A végén már vasabroncsokat húztak rájuk, hogy szétesésüket megakadályozzák!

Ennek ellenére gyakorta megesett, hogy annyi volt a halott, amennyit nem győztek elégetni a 46, folyamatosan működő kemencében. Ilyenkor nagy fából máglyákat raktak és több ezer holttestet azokon égettek el.

Ettől függetlenül a kemencék - mint az a lentebb közölt statisztikából is kiderül - nem mindig működtek. Volt, hogy csak a két "kicsit" tartották üzemben, a nagyokat pedig csak akkor fűtötték fel, ha „nagyobb volumenű munkára volt kilátás” (részlet egy SS-parancsnok leveléből).

Európa minden részéből érkeztek a vonatok, sőt egyszerre több vonat is. Erről a táborparancsnokság irodájában dolgozó foglyok révén kiszivárgó információk alapján szinte mindenki tudott. Nem volt titok, hogy most francia, holland, görög, lengyel vagy más csoportok érkezését várhatjuk. Nem voltak ezek kis vonatok -néhányiket több mozdony vontatta és alkalmanként 70-80 vagonból is álltak. 1944 júniusáig Auschwitz-1-be érkeztek, és a táborbeli többi fogoly az ott lezajló eseményekből semmit sem látott.

A tábor vezetését hivatalosan is értesítették Berlinből, hogy mikor milyen létszámú fogolycsoport érkezése várható. Erre Berlinben Eichmann ügyelt fel, a nagy szervező, aki végső soron csaknem hat millió zsidó kivégzését szervezte.

De szerepe volt benne az osztrák származású náci főembernek, Kaltenbrunnernek is.

A tábor parancsnoka ilyenkor utasítást adott a krematóriumoknak: ennyi és ennyi kemencét fűtsenek fel az érkezés időpontjára...!

Ugyanis ekkor számos foglyot végeztek ki, akiket vagy Mengele, vagy más „orvos” szelektált az érkezők közül. De a megelőző napokban - a helyhiánytól függően - más, régebben ott lévő foglyok között is rendeztek szelektálást. Ha előreláthatóan tízezer fogoly érkezésére számítottak, és a táborban aktuálisan éppen csak 6500 hely volt, pár ezer foglyot minden további nélkül a kremákba irányítottak. Nem annyi hely kellett az újonnan jötteknek, ahányan az előrejelzések szerint a vonaton voltak - két okból is.

Egyrészt azért, mert mire a marhavagonokba zárt, nem élelmezett és ivóvizétől is megfosztott emberek megérkeztek Auschwitzba, egy részük nem élt. Minden vagonban volt néhány vagy tíznél is több halott, akikkel szerencsétlen társaik együtt utaztak a célig.

Másrészt Mengele és mások mindjárt az érkezéskor kiselejtezték az embereket. Egy tekintélyes részük a koruk, fizikai állapotuk stb. miatt nem volt alkalmas arra, hogy munkát végezzen a náci birodalom számára - hát azokat azonnal a már felfűtött kemencék, a gázkamrák felé irányították... Hogy itt milyen arányok voltak, arról a túlélő szemtanúk beszámolóiból szereztünk tudomást.

A vonatról leszállított embereket - a családokat is - azonnal elválasztották. A nők és a gyerekek maradtak együtt, a férfiakat külön állították sorba. A kézipoggyász kivételével mindenkitől elvettek mindent azzal az ürüggyel, hogy a táborba gyalog mennek, a csomagokat pedig teherautón szállítják és ott majd visszakapják. A lengyelek kivételével ezt általában el is hitték. Ők azonban sok helybeli információval rendelkeztek, a hírek ki-kiszivárogtak a táborból. Ezért is gyanús, hogy a nyugati nagyhatalmak mind a mai napig azt állítják: akkori kormányaik csak 1944 őszén hallottak először arról, hogy miféle szörnyűségek történnek a gázkamrákban és a krematóriumokban. Ehhez képest a lengyel fogolyszállítmányok már 1942-ben és 1943-ban azzal a kérdéssel léptek ki a vagonokból, hogy a kéménybe megyünk? A gázba visznek?"

Valaki tehát hazudott, utólag letagadta a már korábban is rendelkezésre álló információk halmazát! A férfiaknak alig 20 százalékát nyilvánították munkaképesnek. A gyerekeket eleve a gázba küldték, hiszen nem tartottak ott gyerekeket! Kivéve a Mengele doktor ikerkísérleteinek alanyait és néhány száz, egyéb szörnyű kísérletekhez alkalmazott gyereket. Ezeket egy külön barakkban őrizték. Azok a nők, akik nem voltak hajlandók megválni gyermeküktől, vele maradhattak. Boldogan szorították magukhoz kicsinyeiket - nem tudva még, hogy ez azonnali halált jelent nekik is! A tizenhat és harminc közötti egészséges nőket munkára osztották be. De a válogatás így is felületes volt. Gyakorlatilag minden 30 évnél idősebb nőt, ha csak nem volt az ellenkezőjére különös ok, azonnal a gázba küldtek.

Céloztunk már arra, hogy sohasem fog kiderülni az áldozatok pontos száma. A háborút követő évtizedekben folyamatosan hat millió zsidó áldozatról beszéltek, de ezek számát ma már zsidó szervezetek sem teszik többre négy és fél milliónál. Ami persze semmivel sem csökkenti a nácik bűnét.

De mivel a vasúti érkezéskor kiselejteztekről nincsenek megbízható adatok, hát nyugodtan úgy számíthatjuk: legalább még egyszer annyian haltak meg már érkezésük első napján, mint ahányat későbbi munkára visszatartottak.

Az aljas álcázásnak volt még egy trükkje: miután a szelektálók végeztek és elmentek, az őrség teherautók hosszú sorát állította elő. Ide azokat rakták fel, akiket a halálba vittek. A többieknek gyalogmenetet parancsoltak. Ám itt közölték: aki úgy érzi, nem bírja a gyaloglást, szálljon fel valamelyik teherkocsira... Vagyis volt még egy utolsó, sehol nem jegyzett kisebb „szelekció”. Ennek során a szerencsétlen fogoly maga árulta el, hogy nincs jó testi erőben, így hát - a nácik logikája szerint - "igazságosan" ítélte magát azonnali halálra. Úgy kellett neki, amiért be akarta csapni a diadalmas Harmadik Birodalmat!"

Nyiszli doktor is említette, hogy a Zyklon-B gáz tartályait egy vöröskeresztes autó hozta a helyszínre... Nos, a cinikus aljasság egy újabb példája, hogy ugyanez az autó a vasúti rámpán történő kiválogatás alatt végig ott állt. Fehérköpenyes személyzete úgy tett, mintha valóban a Nemzetközi Vöröskeresztől jöttek volna. Ez sok fogolynak valamiféle biztonságérzetet adott. Amikor aztán a halálba menők teherautókonvoja elindult a krematóriumok felé, a vöröskeresztes

autó is a nyomukba kanyarodott, az zárta be a menetet. Vezetője nem sietett - tudta, időbe telik, míg az első transzport levetkőzik és akkor majd bedobhatják a felső kis lyukakon a rakományukat: a gázkristályokat...

Előfordult persze, hogy nem néhány naponta érkezett egy ilyen roppant hosszú vonat, hanem 24 óra alatt tíz vagy több szerelvény is beállított a hírhedt rámpa mellé. Ahol addigra mellesleg már három sínpárt építettek rohammunkában a foglyok, akik közül sokan nem is bírták ezt a tempót és maguk is gázkamrába kerültek. Az is megesett hogy a nagy hőségben, a hosszú úton, a halottakkal együtt a sejtett halálba tartó emberek közül többen megőrültek. Majdnem minden vagon kinyitásakor előkerültek ilyen tébolyodottak - őket is azonnal a gázba küldték. A német birodalom még a saját, igazi német elmebetegeivel is leszámolt, miért kímélte volna az idegeneket...?

Rablás

Már céloztunk rá, hogy az áldozatokra nem csak halál várt, vagy legalábbis nem azonnal. Még előtte megalázó procedúrákon kellett átmennie, sőt végig kellett élnie egész földi vagyona elvesztését is,

A már említett táborparancsnok, Rudolf Höss későbbi vallomásából egyértelműen kiderül:

Auschwitz - és kisebb mértékben minden más német koncentrációs tábor is - valóságos aranybánya volt a fenntartók, az „üzemeltetők” számára!

Egyrészt arról volt szó, hogy csellel, hazugsággal rávették a deportálandó zsidókat: hozzanak magukkal minél több értéket, mert ez megkönnyíti túlélésüket. Vagy eleve azt hazudtak nekik - miként már említettük - hogy valamiféle olyan településen fognak élni, ahol tőlük függ minden, önrendelkezéssel bírnak majd és szabadon építhetik jövőbeli életüket - csak éppen nem együtt más népekkel, hanem külön. Így hát a gazdagabb országokból érkező zsidók - hollandok, görögök, franciák, de a keletiek is nemegyszer - mesés vagyonokat hoztak magukkal. Csodálatos ékszerek, aranyak és aranypénzek, ezerdollárosok voltak náluk.

A táborban természetesen azonnal elkobozták mindezt és egy külön részleg - hozzáértő és megbízható emberek - osztályozták a zsákmányt. Külön csomagolták a valutákat, az ékszereket, a beolvasztott fog- és egyéb aranyat, a drágaköveket stb. Mindezt elküldték Berlinbe a Birodalmi Bankba, ahol szintén egy külön osztály foglalkozott a táborokból érkező értékekkel. A külföldi pénzeket felhasználták, az aranyat Svájcban értékesítették mint a német állam aranyrudakba fektetett vagyonát. Ebből (is) vásároltak fegyvert és olyannyira szükséges ipari nyersanyagokat harmadik, semleges országokban.

Hogy itt milyen méretű rablás volt, arra nézve álljon itt egy adat: az ezzel foglalkozó csoportnak egyre újabb és újabb barakkokat kellett átengedniük raktározás céljára. Különösen a ruhanemű foglalt el sok helyet. Előfordult, hogy ott éjjel-nappal több váltásban dolgoztak és az sem volt ritkaság, hogy egy-egy nap húsz tele vagonot raktak meg "áruval" és küldtek el a Birodalom felé. A Birkenauban 1942-ben épített harminc raktárbarakk szinte azonnal megtelt, ahogy felépültek - és máris újabbakat kellett építeni! Az sem volt ritka, hogy a barakkok között a szabad égbolt alatt halmoztak fel zsákmányhegyeket. A munkát csak akkor végezhatték el rendesen, ha két odaérkező fogolyszállítmány között hosszabb idő telt el - ilyenkor feldolgozhatták a restanciákat...

A gázba küldött civilek, tehát akik még nem rabruhát viseltek, és a táborba küldött, de rabruhába átöltöztetett embereknek rengeteg holmijuk maradt hátra. Minden vagonban nyolcvan személy érkezett, és bár egy részük nem ért oda élve, azért ruhája azoknak is volt. Egy-egy szerelvény minimum ötven vagonból állott, vagyis négyezer embernek legalább huszonötezer ruhadarabja és egyéb tárgya került az osztályozók, válogatók elé.

Első menetben átkutatták a cipőket és a ruhákat - gyakori volt ugyanis, hogy belevarrtak vagy elrejtettek valamilyen nagyobb értékű tárgyat. Ettől már búcsút vehettek az élők is. hisz miután fürdőbe és fertőtlenítőbe (ezúttal igaziakba) vitték őket, régi ruháikhoz nem is térhettek vissza. Míg ők fürödtek az örök bestiális ordítózása és kegyetlenkedései közepette, az öltözőkből már az erre hivatott, erre betanított személyzet (szintén foglyok) ügyesen és sebesen elvitték a ruhákat és újabb csoportot engedtek be vetkőzni, ugyanoda.

Az sem volt ritka, hogy a halottak plombált fogaiban is drágaköveket találtak!

A sok ezer embernek sok ezer karórája és zsebórája volt - míg oda nem értek. Az órákat ezerszámra gyűjtötték össze és nagy szállítmányokban küldték a sachsenhauseni koncentrációs táborba, ahol ehhez értő foglyok százai javították és osztályozták őket. Vajon hány német hordott attól kezdve zsidóktól „szerzett” karórát...? Bár néhány egyéb forrás szerint ezeket az órákat a frontkatonáknak küldték, de biztosan tudjuk, hogy az SS-tagok között is szétszították belőlük, természetesen ajándékként.

Amikor fel kellett adniuk a tábor - 1945. január 18-án - a náciak a meglévő 35 raktárbarakkból 29-et felgyújtottak. De a megmaradt hat raktárban is találtak körülbelül 800 ezer női ruhát, 44 ezer pár cipőt, 350 ezer férfiruhát, de érdekes módon 14 ezer szőnyeget (!) is. Más forrásokból - például a foglyok által a tábor korszakának vége felé az irodákból kilopott papírok révén - tudjuk, hogy majdnem százezer gyermeköltöny is megfordult Auschwitzban. A férfi és női ruhákat százezres tételekben szállították német földre, ahol fertőtlenítés után vagy kiosztották a szövetséges légitámadás által kibombázottak, vagy egyéb nélkülözők között.

Már volt szó arról is, hogy a női foglyokat kopaszra nyírták. A használható haját összegyűjtötték mint értékes nyersanyagot; lényegében semmit sem hagytak veszni. Több mint 60 ezer kilogramm haját küldtek el Németországba, és még több száz kilónyi maradt a tábor felszabadítása után is.

A halál-üzlet

Nyíltan ki kell mondani, hogy igen sok embernek származott közvetlenül is haszna mindabból, ami egy ilyen koncentrációs-megsemmisítő táborban történt.

Kezdjük a legalsó szinten. A kápók, a munkafelügyelők és más, javarészt bűnöző elemek, akik uraik kegyéből ilyen fontos álláshoz jutottak: Auschwitz-Birkenauban, megszédtek magukat a foglyoktól kizsartolt értéktárgyak révén. Egy jobb munkahely elintézése, vagy akár csak pár napos pihenés, lélegzethez-jutás lehetősége is adok-veszek alapon történt.

Nem egy és nem száz SS-legény is meggazdagodott és otthonába továbbíthatta a drágaköveket, pénzt, élelmiszereket, ruhákat, ékszereket, amiket így vagy úgy a foglyoktól elvett. A leggyakrabban nem is kellett ezt neki magának, közvetlenül elkoboznia (ha megteszi, az értéket be kell szolgáltatnia saját felsőbb hatóságainak). Voltak erre más módszerek is: a megvesztegetés, előnyök nyújtása fejében kapott értékek a tulajdonába mentek át.

A blokkfőnökök, vagyis a barakkok foglyból kinevezett kegyetlen vezetői gondosan vigyáztak rá, hogy csak beosztottaik - szintén foglyok -révén érintkezzenek a kereskedőkkel.

Kereskedők? Nos, valamilyen szinten minden szerencsétlen fogoly kereskedni kényszerült a túlélésért. Akinek elveszett valamilyen ruhadarabja ("kincstári tulajdon"!), annak újat kellett szereznie. Különösen a sapka volt érték a férfiaknál, hisz azt kellett minduntalan lekapdosni, ha egy SS-legény vagy bármilyen főnök jött szembe. Mindenki azt adta, amije volt.

Az érkezők osztályozásánál, a ruhaneműk, poggyászok átvizsgálásánál dolgozó foglyoknak sikerült a zsákmány egy kicsi, az összeshez képest jelentéktelen részét elcsípniök a maguk számára. Így aztán az arany, a kávé, a pénz stb. vándorútra indult a táborokban és általában ez a vándorút sokáig tartott. Minden értékesebb tárgy - legyen az esetleg egy óra, egy használati tárgy vagy bármi, amire valakinek nagy szüksége lehetett - sok kézen ment át, míg célba ért.

A pénz, az arany, a drágakő végső soron mindig „odafent” landolt. Vagyis olyanok kezébe került, akik azt gyűjtötték, akik azt ilyen vagy olyan módon aztán „kiszívták” a táborból.

Az értékek előbb-utóbb az SS-legények, egyes SS-tisztek, sőt a tábor vezetőinek kezébe kerültek. De „csencseltek” az orvosok, a hivatalnokok, a nem fogoly civil szakmunkások is. Hazaküldték az élelmiszert, amit a vöröskeresztes csomagokból loptak el, hazaküldték családjaiknak, bankjaiknak a pénzt, az idegen valutákat, aranyat, mindent.

Könnyen elképzelhető, hogy milyen hatalmas értékek jutottak így az állam helyett az egyes emberek kezébe nap mint nap - ha csak arra gondolunk, hogy minden szállítmánnyal együtt több millió márka értékű idegen valuta, több tízmillió értékű féltve rejtegetett (ám itt előkerített és elkobzott) ékszer és egyéb tárgy fordult meg.

De valójában mégsem ez jelentette az igazi üzletet. Bár minden a foglyok ingyenmunkáján alapult, és sokkal több értéket termeltek, mint amennyit nyomorúságos eltartásuk igényelt - az üzletet más jelentette.

Elsősorban az, hogy ezt az Európa minden részéből akarata ellenére ideszállított és itt kizsigerelt embertömeget bérbe adták polgári vállalkozásoknak.

Természetesen csak német cég jöhetett szóba, már csak azért is, nehogy minderről tudomást szerezzen a külvilág. Érdekes, a nácik megbíztak a saját vállalataikban még akkor is, ha annak nem kifejezetten az ő ideológiájukkal azonos nézeteket valló vezetősége volt.

A náci párt és személyesen Hitler a „megválasztása” előtti időktől nagy súlyt fektetett arra, hogy jó kapcsolatokat ápoljon a nagytőkével. Mellesleg később ez is egyik oka volt annak, hogy 1934-ben le kellett számolnia - méghozzá igen véresen - az SS testvérszervezetével, az SA-val. Azt ugyanis olyan régi bajtársai vezették, akik komolyan vették a húszas évek náci ideológiai alapvetését - vagyis azt, amely szerint a párt a kisemberek pártja és leszámol majd a burzsujokkal, a gazdagokkal, kiosztja a földet és elveszi a gyárat a tőkésektől...

Erről akkor már szó sem volt. Sőt, Hitler ünnepélyes ígéretet tett a nagytőkének, hogy nemcsak elhárítja feje fölül ezeket a veszélyeket, hanem még segíti is azt! Persze, az általa nyújtott anyagi és egyéb támogatás fejében. Így aztán Hitlert kancellárrá választották, ő lett a Führer, hamarosan végzett azokkal, akik kétségbe vonták eszmehűségét - majd megindult a Birodalomban a nácik és a nagytőke összefonódása. Igen sikeres volt, és ezt éppen Auschwitzban láthattuk leginkább.

Ma már közhely, hogy az I. G. Farben (Industrie Gesellschaft Farben), a Krupp, a Siemens és más nagyvállalatok jelentős hasznot húztak az olcsó munkaerőből. Minden auschwitzi altáborban voltak üzemeik a fent említett cégeknek, no és a nem említetteknek is bőven.

Még az a fura helyzet is előállt, hogy 1943-ban a sztálingrádi vereség után a gazdasági szempontok felülkerekedtek, és már nemcsak az volt a fontos, hogy a náci ideológiát mindenáron győzelemre vigyék a táborokban is. Ami azt jelentette ugyan, hogy azért a kivégzések, tömeggyilkosságok folytatódtak ugyan, de már nem vonatkoztak olyannyira kegyetlenül minden munkaképes foglyra is. Ezek egy részét elvitték németországi táborokba, ott valamivel jobb volt az ellátás és a foglyok értékes munkaerővé lettek, akikre inkább vigyázni kellett.

Persze, itt sem járt mindenki jól. A nehéz munkahelyeken az emberek hamar elhasználódtak, így azokat visszavitték Auschwitz-Birkenaubra - hogy ott a gázkamrákba és a krematóriumokba kerüljenek. Voltaképpen - akár egy rémtörténetben, csak ez sajnos teljesen igaznak bizonyult - még a fogoly halála sem jelentette azt, hogy vége van kizsákmányolásának. Hiszen a holttest is érték...!

A nácik e felismerésre jutva ismét nagy hasznot fölöztek le erről az üzletről is.

A holttestek egy részét, az emberi test bizonyos részeit igénybe vették nem csupán a német tudományos kutatóintézetek (a tudomány nagyobb dicsőségére), hanem ipari üzemek is. Említettük már, hogy a nők haját lenyírták és azt tonnaszám szállították el. Nos, mi lett az európai asszonyok, lányok hajából...? Matractöltelék.

Nem tudunk olyan esetről, amikor valaki ez ellen tiltakozott volna az új matractulajdonosok közül.

Vagy Németországban senki sem vette észre, min alszik...?

A foglyok holttesteinek elégetése nem volt tökéletes; még magas hőmérsékleten sem lehetett az, hiszen a „technológiai előírás” mindössze húsz percet engedélyezett egy-egy halottra (szóltunk arról is, hogy egyszerre egyazon kemencében három, vagy ha elég soványak voltak a halottak, négy hullát raktak arra a húsz percre).

Ez nem volt elég arra, hogy a csont is elégjen. Így minden műszak végén rengeteg emberi csontot kapartak ki a kemencékből és az halomba gyűlt. Néha a nagyobb darabokat egy elmés őrlőszerkezetben apróra darálták, de ezzel még nem szabadultak meg tőle. Az, hogy a hamvakkal együtt a közeli Visztulába hordják, szóba sem jött.

A sajtóságos „szakemberek” azonban hamarosan találtak megoldást. Tudomásukra jutott, hogy csontokat - igaz, állatcsontokat! - felvásárolnak a műtrágyakészítő üzemek. Így hát ajánlattal fordultak hozzájuk; ebben „igen nagymennyiségű csont huzamosabb időn keresztül történő szállítására” tettek ígéretet...

És azt be is tartották.

Nem mese az sem, hogy felhasználták a kivégzett zsidók bőrét is. Persze ez nem ipari méretekben történt - néhány elferdült szellemiségű férfi és nő, a táborok parancsnokai és feleségeik, vagy eleve a női táborok parancsnoknőinek agyában fogantak meg efféle ötletek. Kerestek és találtak a táborban olyan szakembert (mert ott mindig mindenfélét találhattak oly sok tízezer ember között), aki értett a preparáláshoz. Emberi bőrrel persze még egyikük sem dolgozott soha - no de vállalták ezt is. Hiszen minden fogoly a túlélésre játszott, és ahhoz neki nem kellett senkit megölnie, hogy emberbőrhöz jusson. Azt bizony naponta „termelte” ez a gyilkos gépezet és arra neki semmilyen befolyása nem volt.

A dolog majdhogynem ártatlanul kezdődött. Valamelyik náci főembernek megtetszettek bizonyos foglyok tetoválásai. Szerette volna őket gyűjteményébe sorolni. Abban a gyűjteményben azelőtt csak a rajzolatok másolatai voltak. De most - úgy látta - végre eredetiekhez is juthat...?

Kivágatta tehát a tetovált halottak bőréből azt a részt, ahol a rajzolat volt, és preparáltatta. Egyes ilyen gyűjtők állítólag keretbe is foglalták ezeket.

Meglátták a bőrdarabokat mások és volt, aki lámpaernyőket készítettett a foglyok sima bőréből. Mások még tovább fokozva a hatást, a tetovált bőrből készítették lámpaernyőt és így, a lámpa bekapcsolása után a tetovált rajzolat láthatóvá lett belülről megvilágítva.

Az feltehetően már csak a legendák világába tartozik, hogy egyes SS-tisztek eleve azért tetováltattak volna különféle mintákat egyes foglyok bőrébe, hogy aztán azokat kivégezzék és bőrüket megszerezzék gyűjteményükbe. De a dolog enélkül is éppen eléggé morbid. Bár ami morbid, legyen bár a legszörnyűbb is, az nem volt idegen Auschwitz szellemiségétől.

Az emberi húst - volt erre utalás Nyiszli doktornál is - baktérium-táptalajok készítésére használták fel több tudományos kutatóintézetben. Szintúgy az áldozatok vérének egy részét is felfogták éppen ezen okból és célért.

Amit maguk a náciak voltaképpen érhetőnek, sőt logikusnak tartottak, különösen a háború második szakaszában, hiszen akkor már nem volt elég egyéb hús a Birodalomban. Ritkultak az állatvágások, az élelmiszereket amúgy is csak jegyre lehetett kapni. És akkor hagyták volna elveszni ezt a sok értékes húst..?

Az auschwitz-i altáborokban nem egyformán jutottak szerephez a civil vállalatok. Bunában, amit eleinte „Lager Monowitz”-nek is neveztek, volt a legnagyobb munkatábor. Itt több mint 16 négyzetkilométeres területen általában mindig legalább 25 ezer fogoly dolgozott az üzemekben. A rabok először felépítették az I. G. Farben gyárat, ahol sziléziai szénből mesterséges benzint állítottak elő. Ez nagyon fontos volt a Birodalom számára, hiszen lehetőségei beszűkülésével egyre kevesebb kőolajhoz jutott. Európában olajhoz számottevő mennyiségben csak Romániában és a Kaukázus vidékén juthatott, arrafelé azonban - különösen 1944 nyara után - már német katona nem tevékenykedett, a berlini hadvezetés számára ezek az olajkutak „bedugultak”, elvesztek. A szintetikus benzin viszont remek találmány volt, csak sokba került. Többbe, mint a kőolajból nyert üzemanyag.

Hasonló volt a helyzet a gumival is. A nyersgumit mint alapanyagot csak a trópusi vidékekről lehetett beszerezni, ez azonban különféle nehézségekbe ütközött. A japán szövetségesek sokat szállítottak belőle, de amikor a szövetséges hatalmak is beszálltak a háborúba úgy igazán, a szállítmányok megritkultak. Ezért ezt is mesterséges úton kellett előállítani - éppen itt, az Auschwitz-Birkenau komplexum területén. Épült tehát egy műgumigyár is a „Lager Monowitz”-ban.

Kevesen tudják, hogy a koncentrációs táborok foglyai dolgoztak több sziléziai szénbányában is,. Ugyanis az említett cég eleve bányákat vásárolt a megszálló német hatóságoktól, hogy az onnan nyert szénből készíthesse a műbenzint.

A nemzetközi híró, és főleg fegyvergyártásáról híres fémipari konszernnek, a Krupp Műveknek is volt itt egy üze me. Ez „Weichsel-Union-Metallwerke” néven tüzérségi lövedékekbe való gyújtó-lejeket gyártott. Itt csak ezer fogoly dolgozott nap mint nap - de más cégek más üzemeiben annál löbb. Volt itt gyára a hangzatos nevű „Hermann-Göring-Werke”-nek is.

Egy másik részvénytársaság, a Berghütte cég számos hadiüzemet működtetett a táborokban, volt egy kohászati üze me is. De foglyok dolgoztak a vasúti javítóüzemekben is. Ahol melle sleg

mozdonyokat is javítottak, vagyis a Birodalom oly érzékeny szállítási rendszerében voltak érdekellek.

A német állam által ellenőrzött (magyarul előzőleg államosított) vállalatoknál is rengeteg foglyot dolgoztattak, és ezek nem csupán a laborok területén álltak, hanem sokkal távolabb is. Kőbányák, cementgyárak, kávéházak, vágóhidak, sütődék is alkalmaztak kvalifikált vagy csak segédmunkás foglyokat. De dolgoztak erdőgazdasági, halászati, haltenyésztői vállalkozásokban, egyáltalán szinte minden olyan területen, amit a mezőgazdaság körébe sorolnak.

No és persze magukban a táborokban is ők tevékenykedtek; a sok ezer dolgozó fogoly nélkül leálltak volna az irodák, fürdők, konyhák, kórházak, műhelyek, az egész fenntartás. No és újabb táborok sem épültek volna.

A dologhoz tartozik, hogy a foglyokat az SS a szó szoros értelmében bérbe adta a munkáltató cégeknek. Naponta és fejenként bizonyos összeget kaptak értük - ez általában pár márka volt - ami jelentős jövedelmet biztosított az SS-nek mint szervezetnek. Amelynek mellel szintén voltak gyárjai, üzemei, birtokai és maga is kiterjedt gazdasági tevékenységet folytatott igencsak legálisan a Birodalom területén!

Az sem kétséges, hogy ezek a polgári vállalkozások igen nagy haszonra tettek szert. A szerencsétlen foglyokat erős fizikai munkára kényszerítették, és azok olyasmit is vállaltak, amit normális alkalmazottakkal soha nem lehetett volna elérni. Ők ugyanis rabszolgák voltak és tudták, mi vár rájuk, ha nem felelnek meg az előírásoknak, az elvárásoknak. Persze így sem lett jobb a sorsuk, hisz éppen a nagy erőszak miatt kerültek aztán hamarosan „leselejtezésre”, majd helyüket újabb szerencsétlenek foglalták el.

A vállalatok a szakmunkások után - azok tudásától függően, no és aszerint, mennyire volt elemi érdeke a gyárnak, üzemnek, hogy az illető náluk dolgozzon - 25 pfennigtől 6 márkáig fizettek naponta. A szakképzetlen segédmunkás nagyon jó esetben 4 márkát ért, de általában annyit sem. Ehhez képest jó tudnunk, hogy egy fogoly egy napi ellátási költsége sohasem haladta meg a 30 pfenniget!

Nem csoda, ha ezt az olcsó munkaerőt egyre több vállalat szerette volna megszerezni magának. Valósággal vetélkedtek az SS helyi és berlini szervezeteinél az „előjogért”. Különösen azért, mert hisz a háborús gépezet egyre több férfit és nőt vont el a termeléstől; és bizony nemcsak a több millió frontkatonára hiányzott, hanem a halottak és sebesültek is, akik már nem térhettek vissza az üzemekbe. A pontos német kimutatásokból kiderül, hogy például csak 1943 egyik hónapja során (január) 14 500 férfi fogoly 433 600 munkanapot dolgozott bér munkásként, 2600 női fogoly pedig 77 800 munkanapot. És ez még szinte csak a kezdet volt, később úgy a bérabszolgák száma, mint az általuk végzett munkanapok mennyisége is erőteljes növekedésnek indult.

Nem megvetendő volt munkaadói szempontból az sem, hogy ezek a foglyok vásár- és ünnepnapokon is ugyanúgy dolgoztak, mint máskor. Ezek a „munkavállalók” nem betegeskedtek, és ha valamelyik mégis, akkor mást küldtek helyette, nem volt kiesés a termelésben.

1943 végén már több mint hatvan cég dolgoztatott rabokkal Auschwitz-Birkenauban. Ezt onnan tudjuk, hogy decemberben az SS a cégeknek több mint 2 millió márkát számlázott ki a foglyok költségterítése és „bérleti díja” fejében, és ezek a számlák előkerültek a háború után.

Így aztán azon sem lehet csodálkozni, hogy a háború alatt - miután odatelepítették a táboregyüttest - Auschwitz környékén gombamódra elszaporodtak a német üzemek, és a távoli nagy cégek is leányvállalatokat, fiókokat telepítettek a környékre. Mint azt az SS történetéből tudjuk, felmerült egy gigászi terv lehetősége is. Egyes SS-vizionálók agyában már egy 750 ezer fős, vagy száz négyzetkilométer alapterületű koncentrációs táborvárost kellene építeni „Himmlerstadt” néven (az SS akkori főnökének nevéből).

Sajnos nem lehet semmi kétségünk aziránt, hogy ha nem úgy végződik a háború, ahogyan végződött, bizony a terv meg is valósul.

Volt-e értelme az egésznek?

Ezt a kérdést sokan feltették. Önmaguknak és másoknak. Kár, hogy köztük kevés volt a német, de szerencsére olyan is akadt és akad a mai napig.

Hiszen ahogyan egyetlen háborúnak sem volt még soha értelme, úgy a második világháborúnak különösen nem. Így minden, azzal kapcsolatos, miatta létrejött intézmény, szervezet, veszteség stb. is fölöslegesnek bizonyult.

A náci ideológia gyakorlatát tekintve semmiben sem különbözött példaképétől, a kommunista ideológiától. Mindkettő „kijelölt” bizonyos társadalmi csoportokat, rétegeket, és mintegy rájuk kente a korántsem tökéletes társadalmi viszonyokért a felelősséget. A kommunisták alapjaiban hamis módon „osztályokra” bontották a társadalmat és egyes osztályokat jónak, szépnek, pozitívnak neveztek ki, míg másokra az elpusztítandó ősellenség szerepét osztották.

Hitler és fajvédő társai úgy akarták elérni céljaikat (és ez az adott kor bonyolult viszonyai között sikerült is nekik, ideig-óráig), hogy bűnbakká nem egy társadalmi osztályt, hanem egy népet, vallási csoportot tettek meg. Persze ebben is rejlett bizonyos alig burkolt „osztályba sorolási készség” is, hisz azt sugallták, hogy a zsidók, vagyis a bűnbakok, mind gazdagok, és éppen azok sorsát keserítve gazdagodtak meg, akiknek az ideológia hirdetői a kegyüket keresték. Így látszólag mindenki megtalálta a számítását. A vezérek megelégték népüket, az engedelmesen akár halálba is menetelő tömegeket, azok levezethették dühüket, megkapták a jobb jövő ígését... Hogy aztán mi történt Keleten és Nyugaton, már tudjuk. Sajnálatos, hogy mily sokan voltak azok, akik szemérmől a hályog nem 1945-ben, hanem csak 1989 után hullott le. Végre kiderült, hogy mindkét ideológia pontosan ugyanazt akarta elérni ugyanazokkal a módszerekkel, hogy nemegyszer kölcsönösen átvették egymás jelszavait és módszereit. És hogy egyik sem bizonyult életrevalónak, hisz szabadságellenes volt. Ez ítélte őket halálra.

Így aztán az Auschwitzba és más haláltáborokba hurcolt milliók sorsa, szenvedése és halála is elkerülhető lett volna. Könnyű persze ma már okosnak lenni, de bizonyos fajta objektivitás is erre utal. Mindenkit fölöslegesen hurcoltak el, mert maradhatott volna otthon, hisz nem volt ellensége senkinek - csak annak kiáltották ki. Ha Auschwitzot soha nem építik fel, ha ott nem dolgozik oly sok százezer fogoly évente, ha nem működik rendesen a német hadigépezet - még hamarabb véget ért volna a háború, vagy az ki sem robban.

De az "ideológusok" másképpen akarták és ez végeláthatatlan és felmérhetetlen szenvedéseket okozott az emberiségnek. Annak az emberiségnek, amelynek éppen a felvilágosultnak, modernnek, szabadnak hitt huszadik században kellett a legtöbbet szenvednie egész addigi történelme során.

2. függelék:

Dr. Mengele

Az út Auschwitzba

Nagyon keveset tudunk az előzményekről. Josef Mengele 1911. március 16-án született Günzburgban, amely bajor földön található. Elvégezte az orvosegyetemet és egy ideig békében praktizált. Teljesen biztos, hogy rá is hatással volt a tudományos körökben is terjesztett antiszemitizmus.

Mert ne feledjük el, csak az egyszerű németek tömegének szóltak a hamis jelszavak. Az értelmiségieket és különösen a tudósokat más szöveggel „etették”. Mondhatjuk, nem is sikertelenül. A nácik tudós kiszolgálói, akik ezen propagandáért felelősek voltak, a legmodernebb érveket vetették be. Mivel nagyon is jól tudták, kiket kell meggyőzniük, hát az érvelés is ennek megfelelő volt. Azt a tételt akarták bebizonyítani, hogy a zsidók csökkent értékű, mintegy „hibás” emberek, alantasabb faj, és meg kellett indokolniuk tudományosan, miért kell velük leszámolni. Nos, ebben az érvhalmazban a nácik bedobták úgy a darwinizmust, mint a genetikát is!

Mert hiszen - érvelésük szerint - számos tulajdonság bizonyítja a zsidók élősködő mivoltát és fizikai-szellemi degradáltságát, ellenállóképességük hiányát. Márpedig Darwin is azt tanította - írták büszkén -, hogy csak az erősebb fajok és egyedek maradhatnak fenn! Vagyis a természet megbonthatatlan törvényeit hívták segítségül. Közölték még azt is, hogy voltaképpen az emberiség érdekében elkövetett jótéteményről van szó, ha a zsidóktól úgymond „megszabadulnak”. És nem pár hétig vagy hónapig tartott ez a lélekmérgező folyamat, hanem éveken, sőt végső soron - kezdve

a húszas évektől - évtizedeken keresztül azt magyarázták ezeknek a művelt embereknek, hogy mennyire összhangban lenne a természettel, ha a zsidókat kiirtanák. Mert ez nem más - folytatták az érvelést Berlinben -, mint a természetes kiválasztódás magasabb fokozata! Az állatvilágban ugye nem az ész, hanem az ösztönök és a fizikai erő döntenek arról, melyik egyed és melyik faj marad életben és melyik pusztul el. A mai modern időkben -mondták és írták az ideológusok - már a tudatos ember dönt az ilyesmiről.

Nem szabad elfeledkezni arról, hogy ez nem csupán a zsidókra mint állítólagos "fajra" vonatkozott. Ugyanígy elpusztították a saját elmebetegeiket, nyomorékjaikat - fennen hirdetve közben, hogy azok a szerencsétlen emberek úgyis csak állati szinten éltek és egy „szép halál” nekik valóságos megváltás lesz... Tehát még sajátos jótevők szerepében is tetszelegtek - önmaguknak...

A genetikát ott vetették be, ahol az érvelés következő fokozata a tudományosan képzett embereket vette célba. Nem engedhető meg -mondták -, hogy a nyomorékok, örültek, zsidók, homoszexuálisok stb. (mert ezeket mind egy kalap alá vették, és még hány ilyen "aljanép" került be a sorba!) átörökítsék betegségeiket, tovább rombolják az emberi fajt. Ez sokak számára teljesen elfogadható érvnek tűnt.

És ha már ezt elfogadták, miért ne fogadták volna el azt, amit ugyanígy hirdettek a zsidókkal kapcsolatban? Ha azt mondják rájuk, hogy az egy korcs fajta, akkor csakugyan nem szabad megengedni, hogy tovább szaporodjanak és rongálják azon népek genetikai anyagát, amelyek között tömegesen fordulnak elő.

És így csorgott szét a métely a fejekbe.

Nos, sok okunk van feltételezni, hogy dr. Mengele nemhogy nem maradt ki ebből a folyamatból, hanem ez rá különösen „jól” hatott. Az egész későbbi életútja ezt látszik igazolni.

Amint kitört a háború, Mengele doktor bevonult és frontszolgálatra kérte magát. Többször megsebesült és kitüntetések is kapott. Volt egy motorkerékpár-balesete is, amelynél medencecsont-törést szenvedett. Erre emlékezzünk majd, hiszen csontváza azonosítása folyamán ez a törés az egyik döntő pont volt.

Hogy miket művelt a doktor Auschwitzban, arról szól ez a függelék, és arról, miképpen zajlott további élete. De még a háborúban vagyunk, ahol a többször sebesült és gazdagon kidekorált Mengele doktornak elege van a frontszolgálatból. Valamilyen békésebb munkára vágyik. De mivel elkötelezett híve a náci eszmének és régi tagja a nemzetiszocialista pártnak, valamint az elitlakulatnak, az SS-nek - valakitől szerez egy értesülést: több orvost is keresnek egy lengyelországi munkatáborba.

Mengelének tudományos ambíciói is vannak -ezeket azonban fegyelmezett párttag módjára a párt és az eszme szolgálatába állítja. Ha a birodalomnak ilyen vagy olyan kutatásokra van szüksége fennmaradása, ezeréves majdani büszke léte érdekében - akkor ő, Josef Mengele természetesen áll elébe és megteszi mindazt, ami tőle telik. Nagyon igyekvő ember hírében állott.

A tábori orvos

Mengele Auschwitzba kerülése után hamarosan arra kérte a táborvezetést, helyezték át őt Birkenaubá. Itt volt a legtöbb fogoly és itt nyíltak számára a legnagyobb lehetőségek.

Mert mint arra Nyiszli doktor könyvében is éppen elég utalást olvashattak - Mengele számára nem jelentett fáradságot naponta akár hatnyolc órát is állni a rámpán és eldönteni, ki maradjon (még egy ideig) életben és ki az, akinek azonnal meg kell halnia.

Mengele valójában vadászott azon a vasúti sínközön. A tudomány nevében állt ott és míg csak ócska munkának vélte a válogatást, addig igazi tevékenységének, hobbijának és valós munkájának az ikerkutatást és más, kegyetlen módszereket követelő dolgokat tartott. Ez az ember semmitől sem riadt vissza, hogy akár a legszörnyűbb eszközökkel és módszerekkel, bármennyi áldozat árán szolgálja hőn szeretett Führerét és egyáltalán a náci eszmét.

A Birodalmat!

A Harmadik Birodalom pedig azt követelte tőle, oldja meg a rabszolganepek szaporodásának gondját. Beosztott orvosait hát rászabadította a szegény női foglyokra. De azt is követelte a

Birodalom, hogy mondja meg a választ a kérdésre: a nagy, ámde győzelmes (ahogyan Berlinben remélték) háború vérvészteségeit a következő évtizedekben hogyan pótolhatják?

Dr. Josef Mengele nyilván abban a szerepben látta magát, amelyben mindig is tetszelgett: ő lesz a majdani Birodalom egyik legnagyobb orvosa, szaktekinély, aki majd a Führerrel parolázik, az SS-ben valósággal imádják és tekintélye, hatalma szinte korlátlanul válik. Még ha nem is éri el az igazán nagyokét, nem lesz belőle olyan potentát, mint maga a Führer, vagy alvezérei: Göring, Himmler, Göbbels, de azért ott lesz majd szorosan mögöttük, rögtön a második sorban.

Mert hiszen a Birodalom biztosan hálás lesz annak, ki megoldja az egyik legégetőbb gondját! Nem szabad, hogy a németek kivérezzenek és ha meg is nyerik a háborút, létszámban erőteljesen lecsökkenve esetleg nem szállhatnak szembe a zsidó-plutokrata-amerikai tőkétől támogatott nyugati és keleti hatalmakkal - akkor oda az álom!

Márpedig Mengele nagy álmodozónak hitte magát, persze olyannak, aki azért mindkét talpával a földön áll és szilárdan bízott benne: bármi is történjen, ő megfelel az elvárásoknak és teljesíti, amit a párt feladatként rábízott.

Mengele doktor szerette a zenét, szépen énekelt - későbbi brazil rejtetőinek házában találtak is olyan magnókazettákat, amelyeken ő dalolt. Azt is beszélték, imádta az olasz operákat és néhány fogoly beszámolójából tudjuk: miközben a rámpán állva az életbe vagy a halálba küldözgette az eléje vezetett embereket, Tosca-áriákat fütyült (Ota Kraus közlése).

Akik már a táborban ismerkedtek vele -németek és nem németek - majna-frankfurtinak és nem bajornak hitték őt.

Említettük, hogy a rámpán állva q voltaképpen vadászott. Igen, Mengele doktor úgy vélte: a tudomány és az ő nagy-nagy szerencséje az, ami, Auschwitz-Birkenauban történik! Vagyis hogy nap mint nap Európa minden tájáról hoznak eléje több ezer és tízezer embert, és ő úgy válogathat közöttük, mint senki más. Hiszen ezek az emberek - vélte és el is mondta néhány megbízható emberének többször is - egyenesen tudományos alapanyagként szolgálnak!

Úgy is bánt velük. Gond nélkül küldött a halálba naponta sok ezer embert, de sohasem küldte oda a törpe növésűeket és az ikreket. Mindkettőre szüksége volt iszonyú, kegyetlen és voltaképpen mégis céltalan kutatásaihoz. Hiszen a tudomány akkori szintjén igazából semmit sem kezdetett velük, nem nyomozhatta ki, miben áll az ikerterhességek rejtélye vagy törvényszerűsége, a genetikáról ugyan sokat tudtak már a kutatók, de a DNS-ről, a génekről, kromoszómákról semmit. Ezért a Mengele-kísérletek csak fokozottan fölöslegesnek és könyörtelennek ítélték mai tudásunkkal. Nincs és akkor sem volt semmilyen eszme vagy akárcsak kósza ötlet, amely felmentést adhat e kegyetlenkedésekre.

Mengele megszállottan dolgozott egy „Rassenforschung” című tervezett tudományos alapművön. Ezzel akart kiugrani és egy csapásra a hitleri Németországban amúgy is elszaporodott fajkutatók között az élvonalba kerülni!

Idővel az orvost teljesen megfertőzte ez a „Fajkutatás”, és alávetette magát, minden szabadidejében ezzel foglalkozott. Auschwitzban egyenesen "ideális" körülmények közé került és csak ezzel foglalkozott.

Említettük a páros kutatási program női részének bonyolítását. Ezt elsősorban Clauberg doktor, Mengele ottani kollégája és közeli ismerőse végezte. Mivel már volt szó ezekről a kegyetlen terméketlenné tevő besugárzásokról és egyéb műveletekről, talán nem árt megemlíteni, hogy ahogyan Mengele, úgy Clauberg is - végső soron - megúsza a dolgot.

Clauberg doktort 1945-be elfogták az oroszok, de érdekes módon nem a nőkön végzett kísérleteiért, hanem a "szovjet hadifoglyokkal való kegyetlen bánásmódja" címén ítélték el. Akkor szovjet módszer szerint a büntetésnek nem állapították meg a határát - így Clauberg doktor is csak 1955-ben szabadult, amikor egy voltaképpen titkos egyezés született a nyugatiak és az oroszok között. Ennek hatására végre sok százezer, addig dolgoztatott (rabszolgamunkát végzett) német hadifoglyot, katonát és civil engedtek ki az NSZK-ba. A doktor igen jól értett ahhoz, hogy megtévessze a közvéleményt, ezért 1956 októberétől kezdve a nyugatnémet rádiók és tévéállomások mint valóságos nemzeti hőst, sokat szenvedett mártírt mutatták be. Ráadásul a doktor nem is tagadta, mit művelt ő Auschwitzban, sőt kijelentette egy interjúban (Süddeutsche Zeitung),

hogy milyen jók is voltak azok a módszerek, amelyeket ő ott a táborban alkalmazott, sőt tökéletesített.

Ezt talán nem kellett volna tennie, mert egy hónappal később a németországi deportáltak és zsidók szervezeteinek feljelentésére a doktort letartóztatták és számos, Auschwitzban elkövetett bűncselekménnyel vádolták.

De térjünk vissza Mengelehez, aki történetünkben ekkor még Birkenau lakója, igaz összehasonlíthatatlanul jobb körülmények között, mint a foglyok. A tábor egyik vezető orvosa, ha nem is a főorvosa, és csak magas rangú SS-tisztek között mozog. Maga is SS lévén, egyenruhát hord, feltétlen tiszteletnek örvend a katonai személyzet részéről. Senki sem kérdőjelezi meg tudását, tegyen ő bármit is.

Nos, él az alkalommal. Amikor ott állt a rámpán, csak a törpe növésű embereket választotta ki - ezek sem dolgozni, sem a gázkamrába nem mentek, ez egy sokaknak fel sem tűnő „harmadik kategória” volt. A törpék kérdése izgatta a férfit, majdnem annyira, mint az ikrek. Ha ikrek kerültek eléje, legyenek azok bármilyen korúak, Mengele doktor valósággal „lecsapott” rájuk, és afféle kísérleti alanyoknak tekintette őket. Persze neki azok voltak mások is, de az ikrek a leendő tudományos karriert, a társadalmi és politikai tényezők megbecsülését jelentették - hitte szentül. Különös volt a viszonya a cigányokhoz is. Ismeretes, hogy a negyvenes évek elején hoztak ugyan számos, főleg németországi cigányt a táborba, de azokkal Mengele sokkal kevésbé foglalkozott. Akkoriban furcsa dolgok is történtek Auschwitzban: számos cigány származású férfi csak akkor tudta meg, hogy ő voltaképpen cigány, amikor elhurcolták...!

A dolog pikantériája, hogy ebből derült ki: valahol valakik a Harmadik Birodalomban számon tartották minden polgár eredetét, szüleit, származását, őseit stb. Így aztán például akadtak meglett férfiak, akik az első világháborúban a német császári hadsereg tagjaként hősiiesen harcoltak a frontokon, sőt magas kitüntetések is kaptak - és mellükön ezekkel vonultak be Auschwitzba! Ami persze nem rendítette meg a tábor vezetését, sem az „osztályozókat”.

Mengele a későbbi, szerte Európából érkező cigányokat eléggé sajátos módon osztályozta. Kikérdezte őket, a legtöbbször persze tolmács útján, hogy megtudja, milyen arányban cigányok? Ebben a kérdésben valósággal vesszőparipája volt a százalékoság kérdése. Ha kiderült az előtte állóról, hogy mindössze 25 százalékban cigány, az tulajdonképpen jól járt (már amennyire Auschwitzban bárki is jól járhatott). Mengele az ilyeneket nem küldte a gázba, hanem sterilizáltatta, hogy ne szaporodhasson tovább, és mehetett dolgozni. Más kérdés, hogy láttuk, milyen módszerekkel folyt a sterilizálás (pl. túl nagy adag röntgenbesugárzással), ez sokszor az áldozatok hosszú hetekig tartó kínos agóniájával járt.

Amiről alig esik szó: Mengele dolgozott egy teljesen békés programnak is: vért gyűjtött a frontkatonák számára. A sebesülteket a frontokon felállított rögtönzött műtőkben ugyanis az anyaországból hozott vérral látták el. Mengele másik vesszőparipája volt, hogy szerinte a cigánynők vére különösen alkalmas erre a célra -és ha fiatal, egészséges cigány nők kerültek eléje, mindig megparancsolta, vegyenek tőlük vért. (Hogy olykor kicsit sokat vettek és belehallak? Mindenütt akad selejtes munka, vágta rá egyszer Mengele...)

Amúgy az egyéb kísérletekhez válogatás nélkül szedte össze a foglyokat, a nemzetiségük vagy származásuk nem túlságosan érdekelte.

Ez a cigányvonzalom (?) odáig fajult, hogy Mengele doktor néhány esetben a Gestaponál elintézte: sterilizált cigány foglyokat bocsássanak szabadon! És valóban elengedték őket. Ám erre nem túl gyakran került sor. Csak becslések vannak arra vonatkozóan, hogy az így szabadon engedett, nemzőképességüktől megfosztott férfiak vagy meddővé tett nők összlétszáma az ötvenet sem érte el.

Tudjuk Himmler, az SS birodalmi vezetője egyik körleveléből, hogy az SS főorvosait felhatalmazták például arra: lengyel zsidó foglyokat „vegyenek kölcsön” Auschwitzból és rajtuk kísérletezzenek a járványos sárgaság ügyében. Meg kellett találniuk az ellenszert, mielőtt ez a járvány is elterjed. Himmler fontosnak tartotta beleírni ebbe az 1943. június 16-án keltezett iratba, hogy mindenképpen olyan foglyokat kérjenek ki, akiket előzőleg már halálra ítélték az ellenállási mozgalomban való részvételért.

Hogy milyen módszereket használt dr. Mengele az ikerkísérletek során, Nyiszli doktortól már tudják. Azért nézzünk meg néhány esetet azok közül, amelynek szenvedő alanyai túléltek a háborút, és később el tudták mondani a történészeknek, mi is esett meg velük abban a borzalmas táborban. 1944 júliusában cseh zsidók táborát likvidálták. Ez már a második ilyen tábor volt, amire kimondták a halálos ítéletet. Ilyenkor az volt a szokás, hogy gyakorlatilag egyetlen óra leforgása alatt végeztek velük - csak ha tízezernél több áldozatról volt szó, akkor húzódott el az ügy több napig vagy hétig, hiszen a krematóriumok teljesítőképessége véges volt. Ehhez igazították a huszonnégy óránként kivégzendő áldozatok számát. Fő a tervszerűség és a rend...!

A táborokból elvitték az egészséges és nem egészséges foglyokat, majd beszabadították a keresőket. Ezek felkutatták minden rejtékhelyet a barakkokban és körülöttek. Ennek ellenére előfordult, hogy Birkenau egyes barakkjai között még az ötvenes években is - amikor az egész maradék tábor múzeummá nyilvánították! - a személyzet a földbe ásva valóságos kincseket: aranyat, drágaköveket, ékszereket stb. - lelt a barakkok között, vagy azok fala alatt.

Ezek után jöttek a fertőtlenítő brigádok, majd kitakarították a barakkokat és azok így készen álltak az újabb áldozatok fogadására.

Nos. Mengele doktor nagyon szeretett jelen lenni az efféle "utolsó lehetőségeknél". Sikerült is találnia tíz ikerpárt. A megmenekültek elmondták, hogy a fiatal gyerekeket egy külön barakkba vitték. Itt csak a jelek szerint Mengele doktor orvosi kísérleteihez használt személyek voltak, csupa iker, törpe, néhány cigány.

Minden bekerült gyermeket Mengele segédei vettek kezelésbe. Lefényképezték a gyerekeket külön-külön és együtt. Aztán minden oldalról alapos röntgenfelvételeket készítettek róluk. Az orvos feltehetően a felvételeket tanulmányozva ellenőrizte, eltér-e a fejlődésük annak ellenére, hogy ikrek? Ha ilyesmit talált, az máris egy újabb tudományos szacikket eredményezett, amit elkészülte után a megfelelő fotókkal és röntgenlemezekkel együtt egy berlini tudományos folyóiratnak küldött el közlésre - másrészt az anyagot másodpéldányokban önmagának is megőrizte. Szent volt számára ugyanis saját fajkutató munkája...

A segédek pontos antropológiai méréseket is készítettek. Minden ikernek lemérték végtagjai hosszát, súlyát stb. Sőt a kezükről és lábukról ujjlenyomatokat is vettek! A doktor itt is nyilván abban reménykedett, hogy egyszer "rajtakapja" a természetet valamilyen "hibán".

Az sem volt ritkaság, hogy lenyomat készült az ikrek fogsoráról is. Természetesen mindenkitől vettek vért és vizeletet. Ez utóbbiak eredményeit nem Mengele dolgozta fel, hanem - feltehetően egy más irányú kutatás kiszolgálójaként - egyenesen Berlinbe küldte.

Mengele a legfurcsább kísérleteket találta ki, amit ikrekkel el lehetett végezni. A túlélők elmondása szerint például kedvelt módszere volt a „vérátömlesztés keresztben”: például két fiatal nő ikerpár egy másik férfi ikerpártól 350 köbcentiméter vért kapott. Az ikrek a háború után csak arra emlékeztek, hogy ezután nagyon erős fejfájás és magas láz léptek fel náluk.

Mengele olykor átengedett általa már kihasznált ikerpárokat, főleg nőket más orvosoknak. Akik szintén kísérleteztek rajtuk. Így például 1944 júliusa után a cseh zsidó ikerlányokat a B-Ia és a B-Ib női táborokba vitték, ahol nőgyógyászati szempontokból figyelték őket más SS-orvosok. A Mengelének már nem kellő férfi ikerpárokat a B-IIf kórház táborba vitték. Nem tudni, mi lett a sorsuk 1945 januárja, a tábor felszámolása után.

"Dr. Mengele maga volt az ördög" - így jellemezték őt a túlélő ikrek. Különösen azok, akikkel meglehetősen különös dolgokat akart műveltetni. Az egyik rögeszméje az volt: vajon milyen utód születne, ha ikerpárok - egy fiú és egy lány - közösnélnének és szaporodnának? Erre több ízben akarta rávenni a vegyes ikerpárokat. Főleg az érdekelte, az ikreknek csakugyan ikergyermekük lennének-e...?

Az ikerpárok persze nem voltak hajlandók ezt megtenni, folyton azt hajtogatták, hogy „ezt nem szabad”. Pedig Mengele azt is elintézte, hogy az ilyen ikreket ne dolgoztassák, pihenjenek csak a barakkjukban egész nap.

Amikor egy-egy vegyespár nem volt hajlandó kötélnak állni, újabb változatot eszelt ki: lányikreket másik férfi ikerpárral akart „összepárosítani”. Akár az állatokat. Hiszen annak is nézte őket! Olyan

volt mint egy nyúltenyésztő, aki csak arra ügyel, hogy a bak és a nőtény milyen utódokat és mennyit hoznak a világra, no és mikor.

A foglyok persze erre sem voltak hajlandók, de Mengele megfenyegette őket. Egy ilyen mondását máig idézik a szerencsétlen túlélők: „Foglyok vagytok, tehát azt csináljátok, amit parancsolok!” Az fel sem merült hát benne, hogy ezek emberek, akiknek van méltóságuk is. Ez minden diktatúra legnagyobb hibája; az alárendelt, elfogott, fogságba ejtett tús polgárokkal állatként bánnak és ez mindig visszaüt. Már úgy is, hogy a diktatúrát kiszolgálók tudatában elferdíti az ember mint olyan fogalmát.

A gyermekeknek különösen rossz soruk volt Auschwitzban - már persze csak azoknak, akik egyáltalán élve maradhattak az érkezés után. Ugyanis minden 16 év alatti automatikusan a gázkamrába küldtek Mengele és társai már ott a rámpán.

A 16 éven felüliek pedig úgynevezett gyermekbarakkokban szenvedtek sokáig. Bizonyos becslések szerint közel egymillió gyermeket - csecsemőtől 16 éves korig - öltek meg Auschwitzban „csak úgy”, mindenféle számolás és listák nélkül. Akiknek csak az esetleg túlélő hozzátartozók emlékezetében maradt nyoma...

Amikor 1944 nyarától nagyon sok magyar szállítmány érkezett a táborba és ezek között is rengeteg volt a nő - volt olyan nap, hogy több tízezer nőt hoztak a szerelvények! -, Mengele doktor fáradtan, de biztosan nagyon boldogan állt a rámpán és élvezte, hogy ismét van mit osztályozni. A krematóriumok teljes gőzzel, huszonnégy órán át dolgoztak, de még így sem győzték a sok holttestet eltüntetni. Ezért mellettük hatalmas máglyákat raktak. A holttesteket felhalmozták, akár a tűzfát, halmokba rakták és alattuk meggyújtották a fát. Amikor már égett a máglya, a tűz szélén kis árkokba kicsorduló emberi zsiradékot összegyűjtötték a kiszolgáló foglyokkal (a Nyiszli doktor által is annyit emlegetett Sonderkommando tagjaival), és azt vödörszám öntötték vissza a hullákra, "hogy jobban égjenek!".

Ezekben a hetekben Mengele egy doktor König nevű orvossal együtt nem csupán a rámpán álltak, hanem a frissen érkezett női foglyokon új "gyógyítási módszert" is alkalmaztak. Számos nő jelentkezett ugyanis az ápolóknál, felcsereknél azzal, hogy erős fejfájás gyötri. A felcsereknek ki volt adva a parancs, hogy az ilyeneket küldjék doktor Mengeléhez vagy Könighez. - A két orvos a fejfájós nőket egész napra kiállította a tábor kapujához, erős őrizet alatt. Nem mozdulhattak, nem mehettek árnyékba, az őrség fegyvert fogott rájuk. Ismétlem, 1944 júliusa volt, vagyis forró nyár. Aki ezek közül nem ájult el már órákkal később és kibírta estig, azt - minden logikát nélkülözve - este azonnal „különleges kezelésre” vitték. Vagyis a krematóriumokba mehettek...!

Volt Mengele működésének egy máig tisztázatlan és homályos része. Amely ideológiailag semmiképpen sem egyezett a felsőbb hatalmak által hirdetett eszmékkel és jelszavakkal. Így aztán nincs kizárva, hogy Mengele magánakciójáról volt szó, amely - ha szemmel látható eredményeket hoz - talán alkalmat ad neki egy újabb dicsőségtáblára felkerülni. Ha pedig nem sikerül, hát majd megpróbálja elsimítani a nyomait.

Mások úgy vélik, ez is éppen olyan legálisan zajlott, mint a „halál angyalának” egyéb örült kísérletei. Vagyis tudtak róla, netán támogatták is, és egyetértettek vele?

Mindenesetre furcsa tehát, hogy Mengele orvostársai tudtával vért vett a fiatal és egészséges nőktől a német hadsereg részére. Már említettük, csinált ilyet cigányokkal is. Utóbb, a túlélők beszámolóiból kiderült, hogy zsidó nőkkel is ugyanígy járt el. A vérszállítmányok rendszeresen indultak Auschwitzból a keleti frontra.

Csak hát az a baj, hogy a tiszta nordikus, vagyis északi faj az emberiség krémjét alkotó (így mondták ők maguk) árja németekbe... zsidó, tehát alantas vért ömlesztett!

Az ikerkutatás „apostola”, doktor Mengele még arra is képes volt céljai érdekében, hogy a kórházbarakkokba elhelyezett, kiskorú ikreknek ételmisszer-kiegészítést szerzett a tábor vezetőségénél. Azt hiszem, ott mindent el tudott intézni. Hiszen istenként néztek fel rá azok a primitív tisztok, akiknek fogalmuk sem lehetett a genetikáról, a tudományos kísérletek mibenlétéről. A doktor ügyesen taktikázott, dicsérte tisztársait és elhintette közöttük, hogy ő nagy tudós és az itteni eredményei majdan dicsfényt vetnek a tábor személyzetére is. Tanúk szerint el volt telve önmagától és lépten-nyomon tudatta mindenkivel, hogy nem akárki is ő...!

Mengele nemcsak antropometrikus vizsgálatokat végzett a gyerekeken, nemcsak biológia, klinikai laborvizsgálatoknak vetette őket alá, de a maga nem túl sok szakmai ismeretével a viselkedésüket is megfigyelte. Vagyis képzett pszichológusnak is hitte magát? Nem tudni, mi járhatott ekkor a fejében. De látszik az a görcsös igyekezete, hogy az ikerkutatást komplex módon kezelje, és ami még fontosabb volt számára, nyilván a karrier szempontjából: hogy minden erre vonatkozó kutatás az ő kezében legyen!

Előfordult, tudjuk a tanúktól, hogy némelyik ikergyerek rendkívüli módon kötődött valamelyik szülőjéhez. Ha az nem volt vele, akkor egyszerűen semmilyen kísérletet nem lehetett elvégezni a gyerekekkel. Mivel Mengelének nagy szüksége volt minél több dokumentálható esetre és eredményre, kénytelen volt engedni és így több szülő is átvészelte Auschwitzot, élve menekült meg, mivel gyermeke kitartott mellette...

Tudományos értéke nem volt ezeknek a kísérleteknek és megfigyeléseknek. Egyetlen dolgot azonban érdemes leszögeznünk: ennek révén néhány tucat gyermek és pár felnőtt elkerülte a halált. Hiszen a doktor mindvégig kitartott "kísérleti alanyai" mellett, nem engedte, hogy kivégezzék őket. Kivéve persze, amikor az ő bomlott agyában szerepelt a halál mint kísérlet!

Az ötletet alighanem az adta, hogy a kísérletek időszakában az egyik ikerpár egyik tagja váratlanul, de természetes okból meghalt. Valamilyen szervi baja volt. Mengelét azonnal elfogta a kíváncsiság: vajon ugyanebben a betegségben szenved a másik iker is?

A fejlődési rendellenességek ugyanis szintén az érdeklődési körébe tartoztak, azok is roppant módon izgatták a fantáziáját. És nem tévedünk sokat, ha kijelentjük: valahol a megírandó nagy lélegzetű szakmunkákban ezekről is lett volna egy bő fejezet:

Mengele tehát elment a másik ikerért. Forrásunk ezt az ötvenes években úgy adta elő, hogy a doktor csokoládét ajándékozott a kisgyerekeknek, autójába ültette, elvitte a krematóriumok mellé. Együtt szálltak ki a kocsiból, és akkor Mengele doktor a legkisebb lelki problémát sem mutatva lassan elővette pisztolyát és főbe lőtte a gyereket!

Az odarohanó személyzetnek megparancsolta, hogy azon melegében (!) boncolják fel, mert már alig várja, hogy meggyőződhessen róla, van-e neki is olyan rendellenessége...?

Akik ott találkoztak vele - orvostársai és mások - szerint voltaképpen egy elvakult náci volt, és roppant kegyetlen ember. Ámbár látszólag olykor túllépett ezen. és még egy fogollyal is hosszan el tudott beszélgetni, ha az illető régebbi betegségeiről mesélt neki. Ezek voltak azok a ritka pillanatok, amikor két ember ült egymással szemben, az egyikén csíkos rabruha, a másikon az SS fenyegető egyenruhája - és teljesen polgári dolgokról, például kórokról, tünetekről, gyógyszerekről csevegtek. De Mengelében éppen az volt a szörnyű - mondták a túlélők -, hogy bár ilyenkor egészen normális embernek látszott, két perc múlva kiadhatta az utasítást, hogy iménti békés beszélgetőpartnerét azonnal vigyék a gázkamrába...!

És ez nap mint nap előfordult.

Egyik orvostársa, aki nem volt elvakult SS-tag és normális szemmel nézte a világot még Auschwitzban is - eléggé találóan jellemezte a doktort. „Nem volt benne semmi különleges. Éppen olyan volt, mint a többi ottani orvos.” Amit viszont észrevett: mégsem lehetett mint ember teljesen normális, hisz éveken át élet és halál uraként állt az osztályozó rámpán, valamint a táborbeli foglyok közül is azt küldhetett bármikor a halálba, akit akart. Ez a hatalmi tudat csak nagyon ritkán nem ferdíti el az emberek jellemét.

Néhány orvostársa úgy tudta, Mengele nem véletlenül foglalkozott ezekkel a dolgokkal a táborban. Ugyanis szerintük a háború előtt egy eugenikai kutatóintézetben talált állást és így elkötelezte magát ennek a tudománynak. Amely valóban tudomány, csak hát nem olyan eszközökkel művelendő, amelyeket ez az orvos alkalmazott Birkenauban.

Mengele fanatikusan hitte, hogy az ikerkutatás előreveiszi majd nem csupán a tudomány ügyét, hanem a náci rendszernek is rengeteg haszna lesz belőle. Mivel már 1940-ben elismert ikerkutatónak vélték őt - különösen nem a tudományos, inkább az SS politikai köreiben -, hát el tudta intézni az engedélyeket. Meg volt róla győződve különben, hogy az ikrek nélküle mind a gázkamrába kerültek volna előbb vagy utóbb - csak azzal nem dicsekedett, hogy az ő kísérletei után is ez lett a sorsuk, legalábbis többségüknek. Hiszen amikor már nem tudott mit kezdeni velük,

amikor már mindenféle eredményt leírt és nem volt már mit kísérletezni, vagy éppenséggel belehaltak a kísérletekbe -megszabadult az élőktől és holtaktól. Ha jöttek a szállítmányok, újabb ikrek bukkantak fel és Mengele doktor felcsillanó szemekkel leste, hányan vannak, milyen korúak, mire lesznek alkalmasak...?

Akadnak ikrek, akik túlélve emlékeztek rá: abban a barakkban, ahol Mengele körülbelül 120 ikerpárt tartott, sok emlék maradt az előző, már „kiselejtezt” ikekről is. Vagyis formalinos üvegekben álltak a testrészeik, amiket haláluk után és elégetésük előtt a boncorvosokkal kiszedtetett a kis holttestekből...

A menekülés

Hogy mi történt dr. Mengelével 1945. január 18-án, az auschwitz birkenauai tábor feladása után, nem tudjuk pontosan. Annyi bizonyosnak látszik, hogy anyagából valamennyit megmentett és sikerült eljuttatnia Berlinbe. De ő maga inkább elvegyült a menekülő katonák tömegében. Akik azért január végén még nem menekültek fejvesztetten - mint tették azt 1945 májusában! -, hanem érvényben lévő parancsoknak engedelmeskedve harcoltak.

Mengele doktor ideiglenesen csapatorvos lett. Lehet, hogy ezt lefokozásnak érezte, de erről sincs adatunk. Volt annyira ravasz és volt annyi információja, hogy sejtse: közeleg a vég. Mindenképpen jó lesz eltűnni Auschwitz környékéről! Remélte, majdnem minden foglyot kivégeztek és elégettek, akiket pedig nem, azokra is ez a sors vár. Hiszen a még munkaképes foglyok tízezreit állatok módjára hajtották nyugat felé a szörnyű télben, és akik túléltek ezt is, azok különféle németországi munkatáborokba kerültek. Ezekben leginkább hadiüzemek részére dolgoztak. így "remélhető" volt, hogy amint összeomlanak a frontok, e kényelmetlen tanúktól is megszabadulnak majd a németek. Mengele doktor tehát aránylag nyugodt volt. Egyes források szerint még Magyarországra is eljutott 1945 tavaszán - a visszavonuló német csapattestek egyikénél mint orvos megfordult Győr környékén is. De aztán már csak nyugat, nyugat felé menetelt...

Amerikai fogságba katonaorvosként esett. Óriási különbség! Hiszen ha kiderül ott és akkor, hogy lágerorvos volt, azonnal utánanéznék, egy kicsit - vagy nagyon - „megkaparják”: ki is ez? Mit is tett? Vannak-e róla adataink? Ha nincsenek, hol lehet őket beszerezni...?

De ez a Josef Mengele doktor csak katonaorvos volt. Az amerikaiak a szokásos és már közmondásos naivságukban az „orvos” szót másképpen értelmezték, mint akkor az európaiak. Német orvostól mindén kitelik, ha tagja az SS-nek - tudta ezt Európában mindenki. Csak az amerikaiak nem, akik pedig akkor már vagy két éve harcoltak a földrészen és közelében (pl. Észak-Afrikában, a Közel-Keleten), és kellett volna hallaniuk egyet és mást.

Mindenesetre az orvos megúsza. Mint egyszerű hadifoglyot lajstromozták, utána hamarosan elbocsátották, hisz a sokat szenvedett civil lakosságnak orvosokra volt szüksége Németországban is.

És ezután jön a nagy homály.

Csak halvány sejtéseink lehetnek arról, hogyan jutott ki Mengele Dél-Amerikába. Feltehetően éppen úgy, ahogyan Adolf Eichmann, a „zsidókérdés végső megoldója” (lásd S. Niemayer „Eichmann, milliók gyilkosa” c. könyvét).

Vagyis bizonyos földalatti szervezetek segítségével. Ezeket, a legjobban tájékozott német vezetők hozták létre még 1945 elején, de az sincs kizárva, hogy még korábban. Az ODESSA, a Spinne (Pók) és mások arra voltak hivatva, hogy a korábban felhalmozott pénzek és a kiépített kapcsolatrendszer segítségével az összeomlás után a leginkább fenyegetett több ezer magas rangú tisztet és hivatalnokot (akiket a szövetségesek feltehetően felelősségre akarnak majd vonni) kimenekítsék az országból.

Az utak veszélyesek voltak egyrészt, másrészt viszont néha gyermekesen könnyűek. Hiszen említettük már: a nyugatiaknak 1945 tavaszán, de még a későbbi egy-két évben sem volt igazán fogalma arról, miféle szörnyű bűntények történtek Németországban és a megszállt területeken. Tízezernél is több háborús bűnös került fel a listákra - de csak kis részüket találták meg, még kisebb részüket ítélték el Nürnbergben és másutt tartott perekben.

Eközben Európa tele volt ide-oda vándorló menekültekkel. Százezrek nem akartak visszamenni a szovjetektől megszállt kelet-európai, később „szocialista” országokba, és az ötvenes évek eseményei igazolták döntésüket.

Ebben a hiányos iratokkal felszerelt, zavaros élettörténeteket mesélő tömegben nem volt nehéz az ugyan megszállt, ámde mégis önálló országban hamis iratokat szerezni és azokkal aránylag szabadon mozogni. Ki is használták ezt azok, akiknek sok segítőjük akadt a polgári életben. A régi bajtársi kapcsolatok, szövetségek, barátságok még éltek és hatottak!

Nem elhanyagolható az sem, hogy nagy pénzeket mentettek ki előzőleg a németek, a nácik. Ezekkel szinte mindenkit meg lehetett vásárolni, aki ideológiai okokból, bajtársi érzelmektől vagy a kommunistaellenes közös frontra való hivatkozással nem volt rávehető a segítségre.

Nagyon homályos mindmáig a Vatikán szerepe ez ügyben. Az egyházi állam ugyan görcsösen tagad, ámde túl sok más földrészre menekült volt náci, usztasa stb. vezetőről, háborús bűnösről derült már ki utólag, hogy akkoriban a katolikus egyház közreműködésével hagyta el Európát.

Rengeteg esetben játszott a Vatikán, egyes szerzetesrendek (pl. Eichmann esetében a ferencesek) a közvetítő szerepét a szintén mélyen katolikus latin-amerikai államok, elsősorban Brazília és Argentína felé. Ilyen források szerezték be a menekülőket (minden esetben hamis névre kiállított) okiratait, útleveleket, sőt nemegyszer az illetők számára ők szerezték meg a célországok konzulátusain a belépésre jogosító vízumokat is.

Mengelének nyoma veszett. Csakúgy, mint vagy száz másik nagyon ismert és keresett háborús bűnösnek. Neve felmerült a nürnbergi perben, ahol többen teltek tanúvallomást az auschwitzi táborral kapcsolatban. De ahogyan máig nem tudjuk, mi történt Hitler helyettesével. Martin Bormannal, és ahogyan nyomuk veszett a többieknek - úgy nincs hiteles adat Mengeléről sem. A korabeli nyomozás csak annyit derített ki, hogy őt is Latin-Amerikába menekítették. Némi keresés ott is folyt, de azt akkoriban senki sem vette komolyan.

A következő legalább másfél évtizedben többször is felmerültek különféle, voltaképpen hamis változatok. Valaki itt, inas ugyanakkor amott látta vagy vélte látni a keresett "halál angyalát".

De ahányszor a sajtó képviselői utánajártak, mindig kiderült: ez sem az igazi Mengele, vagy az eset meg sem történt, esetleg csak szenzációhajhász tudatos ferdítés volt a dolog, vagy... És itt nem véletlenül állunk meg egy pillanatra.

A külföldre menekítő szervezetnek a jelek szerint volt német földön egy dezinformációs részlege is. Ennek tagjai suttogó propagandával, később hamis fotókkal vagy nyomtatványokkal igyekeztek meggyőzni a világot arról, hogy a keresett X. Y. náci bűnös vagy meghalt, vagy még a háborúban elesett, vagy egészen másutt bujkál, mint ahol a többség őt gyanítja.

Így például ők röppentették fel az ötvenes években azt a hírt, hogy az egyik náci főbűnös... zsidónak álcázva magát éppenséggel Izraelben talált menedéket! Állítólag arab országokban is bujkálnak nácik, az ottani zsidóellenes csoportok felügyelete és védelme alatt...

Mint később megtudtuk, mindez csak porhintés volt. Soha egyetlen náci nem kockáztatott meg ilyesmit. De a dezinformációs csoportnak sikerült jó hosszú ideig az orránál fogva vezetni mindenkit, vagy legalábbis a hiszékeny többséget.

Mengelével kapcsolatban inkább ott érhető tetten e csoport tevékenysége, hogy minden lehetséges alkalommal igyekeztek elhitetni a közvéleménnyel: ne is kéressék már Mengelét, hiszen a doktor meghalt. Hol balesetekről, hol valamilyen sötét leszámolásról regéltek.

A másik trükk az volt, hogy legalább négyszer feldobták az álhírt: Mengelét elfogták! Hol a paraguayi, hol a brazil, hol az argentin rendőrség, hol meg egy közelebbről meg nem határozott „nemzetközi kommandós csapat” tagjai vették őrizetbe, állítólag. A világsajtó ilyenkor napokon, sőt heteken át cikkezett a doktorról, sok anyag jelent meg auschwitzi rémtetteiről ismét aztán valahogyan elcsitultak a dolgok és többé egy szót sem lehetett hallani, olvasni a doktor állítólagos lebukásáról.

Gyakorlatilag szinte semmit sem tudunk hát erről az időszakról. Nem tudjuk, Mengele mikor menekült el Németországból, milyen névre kapott útlevelet és hogyan hagyta el Európát? Azt csak gyanítani lehet - de állítani semmiképpen -, hogy esetleg ebben is közreműködtek bizonyos egyházi szervezetek.

Nagyon különös, de igaz: Mengele jobban elrejtőzött, mint azok a honfitársai, akiknek vaj volt a fején.

Az biztos, hogy előbb spanyol nyelvterületen rejtőzködött. Erre utal több forrás, amelyeket azért megbízhatónak ismerhetünk el. A későbbi nyomozás is megerősítette ezt. No és az, hogy minden szemtanú szerint - akik a hatvanas években megismerkedtek, sőt itt-ott huzamosabb ideig együtt is éltek Mengelével, vagy a környezetében megfordultak - jelezték, hogy Brazíliában, portugál nyelven - de spanyol akcentussal beszélt!

Először feltehetően ő is Argentínát választotta. Ott akkor még a Peron-féle, enyhén jobboldali, a szakszervezetek és a hadsereg bizalmát élvező kormány volt uralmon. Ez volt az az időszak, amit a világ többi részén a moziba járók - igen felületesen - csak az „Evita” című musicalből ismernek.

Tény persze, hogy már a háború alatt nagyon jó kapcsolatokat ápoltak Peron és a németek. Nem véletlen, hogy ha megszorultak, német hadihajók is a La Plata folyó torkolatába, vagyis általában argentin fennhatóság alá menekültek. Német hajók a háború alatt is sok nyersanyagot szállítottak el innen - annak ellenére, hogy aztán később az Egyesült Államok nyomására a dél-amerikai államok együttesen fejezték ki rosszallásukat a német hódítások és általában a hitleri politika ellen.

Ez a valóságban csupán porhintés volt. Ezek az országok sem azelőtt, sem később nem szívesen csatlakoztak az efféle közös programokhoz; mindig is utálták a „gringókat”, az amerikaiakat és politikájukat. Így hát észak felé bólogattak, elfogadták Washington döntéseit - látszólag. Eközben keletre figyeltek, ahonnan egy időben nagyon sok U-boot (német tengeralattjáró) és hadi-, valamint kereskedelmi hajó bukkant fel. A németek sok pénzt hoztak - előbb az árukért cserébe, később pedig azért, hogy befogadják menekülő, fontosabb embereiket.

A Buenos Aires-i német nagykövetség a háború utolsó percéig készítette elő a meneküléseket. Az Európából áramló gondterhelt férfiakat éjszaka fogadták, vitték partra, de ez már csak 1945. április végén, május elején történt. Dél-Amerikában békésen zajlott az élet végig a háború alatt; onnan nagyon messze voltak a hadszínterek és a koncentrációs táborok. Az emberek, ha ismertek németeket (mármint német származású emigránsokat), azok mind szorgalmas, becsületes emberek voltak. Ezért aztán a negyvenes évek végén sokan el sem hitték, ami az európaiak számára a mindennapok realitása volt: hogy a hitleri hatalom milyen kegyetlenül viselkedett szerte a kontinensen, sőt azon kívül is. A megsemmisítő táborok, a gázkamrák, a krematóriumok, a barakkok és a kegyetlen büntetések, egész népek tervszerű kiirtása meghaladta képzeletüket. Igen sokan mindezt máig sem hiszik.

Argentínából nézve az eseményeket - különösen a háború után - úgy látszott a dolog, hogy azok az átkozott gringók megint igyekeznek befeketíteni néhány rendes népet. Köztük a szorgos németeket, akik pedig oly sokat tettek Argentína fejlesztéséért...!

Szóval elsőre ide jutott Mengele. Olyannyira nem vette komolyan azért az előzményeket, hogy elbújjon! Mivel a nürnbergi perben felmerült a neve, de még a háborús bűnösök listájára akkor rögtön nem került fel - hát Argentínában nem félt. Különben is, nem csak őt hívták Mengelének német földön. Egyes megbízhatónak tűnő, de voltaképpen „másodkéznek” számító források szerint a Mengele-gépgyárat képviselte Buenos Airesben a negyvenes évek végén, az ötvenes évek elején. Igen, a günzburgi Mengele-gépgyárnak volt lerakata, leányvállalata Argentínában, ahová már a háború előtt is szállított mezőgazdasági gépeket.

A Buenos Aires-i képviselő nem csupán Argentínára szólt, hanem egész Latin-Amerikára. Elvileg elképzelhető tehát, hogy azokban a számára békés és nyugodt években Mengele doktor mint egy mezőgazdasági gépeket is előállító európai üzem helyi képviselője egyik dél-amerikai országból a másikba utazott, hajón, vonaton, később repülőn is - a saját neve alatt? Mint „José Mengele”? A doktori címet természetesen nem használta...

Azok, akik később évekig, sőt másfél évtizedig ismerték, határozottan állítják: Mengele doktor mint a német Mengele-cég képviselője 1959-ig a saját nevén élt!

Ahhoz képest, hogy a kivándorlók között nem találták meg a régi nevét ilyen útlevelet nem is adtak ki. ez azért eléggé gyanús dolog. Nyilvánvalóan német barátai megvesztegették a hivatalnokokat, ami arrafelé inkább törvényszerűségnek számít, semmint ritkaságnak.

Olyannyira nem félt, hogy egyes jelentések szerint a saját nevén kötött házasságot is! Méghozzá nem akárkivel, hanem a... sógornőjével.

A dolog magyarázatához tartozik, hogy egyik fivére meghalt, és annak özvegye került valahogyan Mengele doktor közelébe. Ne feledjük: a férfi 1911 -ben született. Amikor Auschwitzban az ismert szörnyűségeket elkövette, mindössze 30-34 éves volt. Fiatal ember tehát, akinek nem volt családja, és ezen nem is csodálkozunk már.

Negyvenes éveiben élt tehát házasságot a sógornőjével, fivére özvegyével. Akit feltehetően régebben ismert már. És aki természetesen szintén német volt, onnan vándorolt be Argentínába. Azért valami oka lehetett annak, hogy az esküvőt mégsem Argentínában rendezték meg. Csak át kellett „ugrani” a folyón, a La Plata széles öblén túl a másik part már Uruguay volt. Ott zajlott le a családi jellegű ünnepség, szinte teljesen közönség, barátok, ismerősök nélkül.

Így múltak az évek szépen, csöndesen. De mint egy jól sikerült drámában, azért itt is érződött, szinte a levegőben, hogy a történetnek még nincs vége és nem lesz ez mindig ilyen egyhangú. Bár lehet, a doktor már azt hitte, soha többé nem fogják háborgatni és nem kell tovább menekülnie. Mengele, persze tudta, hogy bármikor utánanyúlhatnak. Ez eleinte nem aggasztotta - lásd a saját név használatát -, de később, ahogy a latin-amerikai sajtóba is átkerültek a koncentrációs táborokról szóló szörnyű tudósítások, már nem volt ilyen egyszem a helyzet. Bár ahogy írtuk, az emberek többsége el sem hitte mindezt - azért nem lehet véletlen, hogy olykor felröppentek hírek Eichmann kereséséről. Márpedig Mengele nagyon jól tudta, ki volt Eichmann - az SS-nél a zsidó ügyek fő felelőse, az „Endlösung der Judefrage”, a zsidókérdés végső megoldásának feltalálója és szenvedélyes alkalmazója.

Arról is tudnia kellett, hogy az 1947-es krakkói perekben - ahol az auschwitz-birkenai tábor vezetői fölött ítélezett a lengyel néptörvényszék (népbíróság), bizony számos fogoly említette az ő nevét is. Ott bizony együtt álltak a vádlottak padján nemcsak Rudolf Höss, a tábor parancsnoka, hanem helyettesei, sok kápo és más fontos beosztású és kivétel nélkül nagyon kegyetlen ember. A perben - mint arról a jegyzőkönyv tanúskodik - számtalan esetben említették a „doktor Mengele” nevet. A nürnbergi perekben (mert nem csupán egyet, a háborús főbűnösökét tartották ott; Nürnbergben) és más német városokban a következő években sok „al-per” zajlott még le a kevésbé fontos náci ellen. Így a nürnbergi nemzetközi bíróság szintén 1947-ben hirdetett ítéletet a nemzetiszocialista egészségügyi szervezetek vezetőinek monstre perében. Az élő embereken végzett kísérletek miatt Mengele ügye is ide tartozott.

Állítólag Mengele, aki 1947 végéig Németországban rejtőzött, éppen e per végeredményének hatására folyamodik a meneküléshez. A volt náciát bújtató, védő, külföldre juttató és ellátó szervezet ekkor veszi őt pártfogásába és így kerül ki Argentínába.

Ahol sohasem megy rosszul a sora. Minden jel szerint nem csak a „gépgyári képviselő” szerény fizetéséből élt. A náci barát szervezet gondoskodott eltartásáról, egy bizonyos, ott „normálisnak” nevezett életszínvonal fenntartásának lehetőségéről. És Mengele mindezt el is fogadta, hisz -véleménye szerint - mindez járt neki” azért, amiért ő olyan híven szolgált a náci rendszert.

A „Rassenforschung” című tervezett főműve a fajkutatásról nyilván feledésbe merült. Soha többé nem foglalkozott ilyesmivel, de tudjuk az egyik tanútól - Stammer Gézától, aki magyar emigráns volt és meglehetősen zavaros múlttal rendelkezett -, hogy Mengele élete végéig főleg orvosi és filozófiai műveket olvasott. A politika vagy a társadalomtudományok más területei nem érdekelték. Amikor meghalt és kiderült, ki is volt ő, a brazil újságíróknak sok egykori „barátja”, ismerőse mesél a férfi utolsó éveiről. Ott többször elhangzott az is, hogy fajgyűlölő nézeteket hangoztatott, ám kritizálta Hitlert is.

Többször kijelentette sok tanú előtt, hogy a fajok keveredése káros. Ezzel alapjaiban bizonyította számunkra, hogy tulajdonképpen fogalma sem volt a genetikáról (ami fiatal korában Németországban - a háború előtt - tulajdonképpen a szakterületéhez tartozott). Hisz a genetikusok éppen fordítva vélik, és bizonyítani is tudják: minél kevertébbek valahol az emberek, annál jobb, értékesebb a genetikai anyaguk...!

Eichmann elfogása

Említettük, hogy a dél-amerikai német bajtársi szövetség kiterjedt kapcsolatai, pénze, megvesztegetései révén finom, de erős hálót szőhetett a fontosabb háborús bűnösök köré és azok úgymond nyugodtan rejtőzködhettek. Néha nem is kellett különösebben titkolózniuk. Eichmann, milliók gyilkosa nem így tett. Igaz, neki volt a legtöbb veszténivalója, és köztudottan őt keresték a leginkább. Többször indultak kommandóosztagok az elfogására. Ő is Argentínában rejtőzött.

Mégis megtalálták. Nagyon hosszú és rendkívül izgalmas nyomozás után akadtak rá az izraeli titkos ügynökök és fényes nappal elrabolták Buenos Airesben.

Amikor ezt Mengele megtudta, egy percig sem akart tovább maradni. Sejtette, miképpen történt a dolog - vagy elárulta valaki Eichmann-t, vagy maga szolgáltatott akaratlanul is bizonyítékokat, nyomokat. Az is világossá lett, hogy a „másik oldalon”, ahol az izraeliek, az amerikaiak egy része és talán mások is állnak, hatalmas pénzek és jól képzett emberek kutatják a náci nyomait. Nem volt titok, hogy több náci felkutató iroda, intézmény is létezik; a háborús bűnöket és bűnösöket jól felszerelt dokumentációs központok segítségével keresik. Valahol mindenkiről megvan minden terhelő adat, a tanúvallomások, a saját kezű iratai másolatokban, a parancsok, amiket kiadott. Az áldozatok listái... amely sohasem rövid!

Nagyon nyugtalan lett tehát, amikor 1960. május 23-án az akkori izraeli miniszterelnök, Ben Gurion bejelentette a parlamentben, hogy a zsidókérdés végső megoldója „Izraelbe érkezett” és hamarosan bíróság elé állítják.

Tizenöt évvel a háború után tehát első ízben sikerült utánanyúlni egy háborús bűnösnek, aki így furcsa módon három kontinensre tette át életét: bűneit Európában követte el, Amerikában rejtőzött és végül Ázsiában ítélték halálra, ahol ki is végezték.

Nos. Mengele ezt nem várta meg. Egyes források szerint ugyan már 1959-ben elhagyta Argentínát, de ez nem igaz. Csak 1960 nyár elején történt ez, amikor Argentínában óriásira felfűjt hivatalos felháborodással reagáltak arra a tényre, hogy egy argentin állampolgárt elraboltak az országból. Ám tulajdonképpen nem volt ez igazi lázongás; Argentína maga lett volna a legnagyobb bajban, ha az izraeliek váratlanul engednek az ENSZ (és a Szovjetunió) által is megtámogatott követelésnek és... visszaadják Eichmann-t! Akkor nekik kellett volna bíróság elé állítani nemcsak azért, amit Európában elkövetett, hanem például azért is, hogy hamis név alatt utazott be az országba és szintén hamis névvel lett argentin állampolgár. Eichmann ugyanis többet kockáztatott, mint Mengele, és nem is volt olyan magabiztos. Jól tudta, mit kockáztat.

Ám lebukott, és ez gondolkozóba ejtette Mengelét. Ha Buenos Airesben, a fővárosban ilyen könnyen elrabolhatnak valakit az izraeli ügynökök, akkor bármikor sorra kerülhet ő is!

Szerepe lehetett itt a német bajtársi szövetségek reakciójának is. Másfél évtized meglehetősen biztonságba ringatta őket. Most az Eichmann-ügy híre új erőt adott nekik. Mozgósították tartalékaikat és a hírlánc elindult, körbe-körbe. „Aki nem érzi magát jól Argentínában, jelezze és továbbmehet!” - szólt a felkínált lehetőség, amit azért nem lehetne utasításnak nevezni. Aki akar, éljen a lehetőséggel!

És Mengele jelentkezett.

Irány Paraguay!

Ez talán az egyetlen dél-amerikai ország, amelynek nincs és soha nem is volt tengerpartja. Kis ország Argentína, Brazília és Bolívia között. Valaha ez is spanyol gyarmat volt, de aztán a többiekkel együtt elnyerte a függetlenséget. Mindig - ma is - a legszegényebbek közé tartozik. Itt a megművelhető földnek csaknem 90 százaléka néhány ezer nagybirtokos kezében összpontosul, a lakosság még most, a 2000. évhez közeledve is meglehetősen nyomorban él. A lakosság tekintélyes része analfabéta volt 1960 táján.

Az előbb említett nagybirtokosok egy része viszont német származású. No nem afféle, csak spanyolul értő, a szokásokat teljesen átvett, de már csak nevében német emberek, dehogy. Ezek ápolják a régi hagyományokat, tisztában vannak származásukkal és 1960 körül még sokan közülük jól beszélnek őseik nyelvét is. A hitleri bűnökhöz semmi közük nem volt - annál több ahhoz, hogy

utána segítettek elrejtetni a háborús bűnösöket. Akiknek bűnösségéről egyáltalán nincsenek meggyőzve, a koncentrációs táborokról, népiirtásokról, kegyetlenkedésekről szóló híreket csak „baloldali propagandának” tartják. Ráadásul imádják a rendet (hogyan bírnak akkor élni egy latin-amerikai országban? Megfoghatatlan...), és ezért annakidején pozitívan viszonyultak Hitlerhez és a nácikhoz is.

Ez persze nem jelenti azt, hogy az itteni németek egytől egyig valamilyen rejtett értelemben nácik lennének. A humánus eszmékben is követik a legszebb német hagyományokat - tudják, ki volt Goethe, szeretik a zenét (házikonzerteket rendeznek gyakorta), régi német szépirodalmat is olvasnak.

Ilyen körülmények között nem csoda, hogy amikor a háborúba belépő USA megkövetelté latin-amerikai szövetségeseitől; üzleti partnereitől és így vagy úgy "alárendeltjeitől": ítélik el a hitleri náci rezsimet, bizony Paraguay volt az utolsó, amely hosszú ingadozás után ezt megtette. De csak a felszínen - valahol a mélyben, különösen az urak között ez a diplomáciai lépés nem nyert rokonszenvet. És nem is érezték magukra nézve kötelezőnek.

Jó tudni, hogy annakidején itt is voltak náci szervezetek. (Az SS-nek Berlinben volt egy, kizárólag a külföldi „testvérszervezetekkel” foglalkozó irodája is, amely nem kevés pénzt költött arra, hogy nácibarát intézmények és szövetségek sora jöjjön létre más kontinenseken, nemcsak a Berlinnel szövetséges országokban.)

1947-ben polgárháború dúlt, később katonai kormányok váltogatták egymást, amely alatt tulajdonképpen folyamatos volt a felkelők elleni véres megtorlás, leszámolás. 1954-től kezdett valamivel jobb híre lenni Paraguaynak, persze ez is csak viszonylagos volt. Legalábbis nem voltak már olyan nyílt ellenségeskedések, valamiféle „rend” alakult ki. Alfredo Stroessner (Strössner) német származású nagybirtokos és tábornok, tehát a fentebb említett német urak egyike került hatalomra - igaz, puccsal, de ez arrafelé megszokott uralomváltási módszer volt. Sejtethető, hogy ez az ember bajtársainak érezte a Németországból menekülni kényszerült bűnösöket.

Az ő segítségével (is) jöttek létre azok az őserdei, világtól teljesen elzárt kolóniák, vagyis telepek, ahol a németek nyugodtan élhettek. Mezőgazdasági nagybirtoknak álcázott földeken és erdőkben valóban folyt valamiféle termelés, de a hiányzó pénzt, a működési feltételeket a náci bajtársi közösségek biztosították.

Eközben azért Mengelét is keresték. Argentínában és Brazíliában, de nem mondhatni, hogy valami nagy lelkesedéssel vett részt ebben a két ország helyi rendőrsége. Paraguayban persze ilyesmiről szó sem lehetett; a diktatúra bezárkózott és nem működött együtt más országok rendőrségeivel. Arra is gondolnunk kell, hogy talán Mengele nem is teljesen önszántából utazott el Paraguayba és kezdett új életet, új néven. (Hamarosan állampolgárságot kapott Stroessnertől.) Hanem éppen a bajtársi szövetség parancsolta, tegye ezt? Mert hiszen ha Eichmannhoz hasonlóan ő is lebukik, bizony a világ figyelme ismét és újra Dél-Amerika felé fordul, újságírók kíváncsi hadai keresik fel a „gyanús” országokat és előbb-utóbb csak kinyomoznak ismét egy-két főbb háborús bűnöst. Netán még a bajtársi szövetségek gyilkosmentő, bűjtató akcióiról is lehull a lepel...? Nekik is érdekük volt tehát, hogy az Eichmann-féle lebukást ne kövessék újabbak. Hadd higgye a világ - és ezt igyekeztek is elhitetni vele - hogy Eichmann volt az utolsó nagykutya, voltaképpen az egyetlen igazi bűnös, aki errefelé keresett menedéket.

Mindenesetre a paraguayi tartózkodás nem bizonyult túlságosan hosszúnak. Még egy évig sem tartott, mert valahogy nem érezte ott jói magát a doktor. A kis ország, a beszűkült agyú bajtársak, a primitív viszonyok... Úgy döntött, jobb lesz neki egy hatalmas nagyvárosban. Ott lehet csak igazán elbújni!

Utolsó felvonás: Brazília

Első állomás az akkor is már majdnem 11-12 millió lakosú brazil világváros, a kontinens legnagyobb metropolisa: S?o Paulo. Nem véletlen, hogy halála után a posztumusz leleplezésben éppen az ottani *Estado de São Paulo* című napilap vett részt leginkább és a legszavahihebb írások ott jelentek meg.

Ekkor léptek be az életébe azok az emberek, akik nagy szerepet játszottak körülötte, életének akkor kezdődő utolsó, mintegy 18 évig tartó szakaszában.

Az egyik Wolfgang Gerhard volt. A brazil sajtó a történet kulcsfigurájaként aposztrofálta, annál is inkább, mert sajátos módon még a halála után is barátját segítette. A „barát” helyeit viszont inkább a „bajtárs” szót kellene használni, hisz Gerhard osztrák létére (nota bene Hitler is osztrák volt. A nagy diktátorok nemegyszer bizony nem abból a népből valók voltak, amelyet később olyannyira imádtak és hitük szerint „nagyra tettek”: Sztálin grúz volt, nem orosz, Napóleon pedig még olasz néven a franciák ellen függetlenségéért küzdő Korzikán született...) a Hitlerjugend vezetője volt fiatalon, majd haditengerész lett. Az egyik U-boot-on, vagyis tengeralattjárón szolgált. De mire igazán kialakult volna karrierje ezen a pályán, véget ért a háború és ő is úgy látta jónak, ha Dél-Amerikába veszi az irányt.

Soha senki nem mondhatta ki bizonyítékok alapján, de minden jel arra utal, hogy ez a Gerhard volt számos háborús főbűnös menekülésének megszervezője, majd „összekötője” a bajtársi szövetséggel. Erre számos bizonyítékunk van. Ő maga is álnéven élt, vagy legalábbis bizonyos körökben így mozgott: a „Langer”-nek, „Hosszúnak” hívatta magát.

Volt a hatvanas évek elején egy (és sok hasonló másutt) bajtársi klub São Paulóban.

Katonabajtársak klubja, ahol a második világháborúban szolgált osztrák, német, magyar tisztek jártak össze rendszeresen. A magyar szervezetet Magyar Frontharcosok Szövetségének hívták. Mengele sohasem bukkant fel ilyen helyen, legfeljebb Paraguayban. Itt már jobban vigyázott. Gerhard, vagyis a „Hosszú”, talán nem csupán a régi élmények felelevenítése céljából járt ilyen helyekre, mint mindjárt kiderül. Itt keresett olyan feddhetetlen brazil állampolgárokat, akiket rávehetett, hogy ideig-óráig „rejtsek el” egyik-másik védencét. Így került ez a Gerhard kapcsolatba a már említett magyar „frontharcossal”, Stammer Gézával. Aki ugye nem volt német, viszont egy háromszáz hektáros birtoka volt párszáz kilométerre a várostól - tehát ideális arra, hogy azon a birtokán ha kell, évekig rejtgeessen valakit. Akire nagyon fájhat egyes idegen hatalmak foga... Nos, minden Gerhard terve szerint történt. Az „osztrák” és a „magyar” elrejtették a németet. Gerhard persze nem mondta meg, kiről is van szó. Azt mesélte, hogy van itt egy svájci úr, egy éve jött Dél-Amerikába, teheneket akar tenyészteni, és lehetőségeket keres. Rögtön közölte is: csak „falból” kéne neki valami „állás”, valójában nemcsak, hogy nem fog dolgozni, de az eltartásáért is maga fizet. Így hát semmibe sem kerül, mégis európaiak társaságában lehet. Stammerék tudtak németül, és az „osztrák” ajánlása számukra elégséges volt. Utólag persze azt mondják, semmilyen gyanús jel nem tűnt fel nekik. Például az, hogy a „svájci úr” spanyolosan ejtette a portugált, amit nem is tudott még jól. Az sem, hogy bár tehenészettel akart foglalkozni, többé szó sem eset a tehenekről. Mellesleg az urat Péter Hochbichler néven mutatták be és később is - amikor már tudták, kivel állnak szemben - így hívták. Talán azért, nehogy leleplezzék őt idegenek előtt? Az sem világos - ámbár roppant gyanús -, hogy Stammerék elég sok pénzt kaphattak Mengele rejtegetéséért. Nem csupán szívességről volt szó és nem csak annyiról, hogy „Hochbichler úr” megtéríti eltartása költségeit. Ugyanis Stammerék nem sokkal később meglepetésszerűen egy sokkal nagyobb birtokot vettek egy sokkal jobb klímájú helyen. Ahol már Hochbichler úr is jobban érezte magát...

Mengele 1961-ben éppen ötvenéves volt. A fennmaradt fényképek egy részén többnek látszik. Kicsit filozófusra hasonlít nagy lógó bajuszával, hajával. Egy csöppet sem germános arc, sötét haj és tekintet. Valamikor csinos férfi lehetett, mondták.

Stammerék szerint az új birtokon „Peter” is segített, elég ügyes volt a famunkákban, ácsolásban. Nélküle bizony fel sem építhették volna az új házukat...! Hát nem megható?

Csak a halála után derült ki, hogy Paraguay-ban a bajtársi szövetség elintézte neki egy plasztikai műtétet. Nyilván német volt az orvos is. A műtét nem túl jól sikerült, hiszen utána is felismerhető maradt. Pedig az orvos mindent megtett, hogy elváltoztassa az arcát. A homloka közepén lenőtt haját kiirtották, hogy kopaszabb legyen; az ilyesmi eléggé átformálja az arcot. Azonfelül a felső fogsorát is elváltoztatták egy protézissel. De mindez nem sokat jelentett, hiszen amikor a hatvanas évek második felében egyszer ismét fellángolt a „Mengele-kutatás” tüze és néhány újság Brazíliában

is lehozta a körözött-keresett férfi arcmását, Stammerné minden további nélkül felismerte: az ő kedves "Peterük" nem más, mint doktor Mengele!

Nem szorul a hurok

Gerhard, aki Stammeréknél elhelyezte, minden hónapban egyszer megjelent és leveleket hozott "Péternek". Azok aligha postán érkeztek, vagy ha mégis, hát valamilyen álcázott címre. Gerhard hozott neki pénzt is, és kifizette Stammeréket. Akik különben meglehetősen megijedtek, amikor végre felfogták, hogy a kedves lakótárs, esti éneklő- és zongorázótárs nem svájci és nem úgy hívják, hanem éppen ellenkezőleg, Eichmann után a második leginkább keresett náci. Mengele eleinte tagadta, hogy ő lenne az, aztán beismerte. Persze azt mondta, Auschwitzban semmit sem követett el, ellenséges propaganda az egész!

Ennek ellenére Stammerék szerették volna, ha elmegy. Érdekes módon az eszükbe sem jutott, hogy feljelentsék. Jött a „Hosszú” és megnyugtatta őket: semmi baj, ő majd intézkedik, új helyet talál a „svájcinak”, ne törődjenek vele. Csak adjanak neki egy kis időt, amire okvetlenül szüksége van ilyen esetben.

Nos, ha Stammerék azt hitték, pár hónapról van szó, hát nagyot tévedtek. Ugyanis Gerhard nem intézkedett, a két magyar emigráns pedig a jelek szerint türelmes embernek bizonyult: ugyanis Mengele ezt követően még tizenkét évig volt a vendégük!

Ha a múltjáról faggatták - és ez tíz-egynéhány év alatt, esti baráti beszélgetések alatt, biztosan sokszor előfordult -, sohasem mondott semmit. Arra hivatkozott, hogy az SS minden tagjának, így neki is esküt kellett tennie valaha, így hát. nem árulhat el semmit a valamikori német birodalom ügyeiről. De az is biztos, hogy félt. Ezt látták rajta. Ha idegen bukkant fel a birtok körül, nagyon nyugtalan lett és az is maradt, míg az idegen el nem ment.

Állítólag folyton mérget hordott magánál és célzásokat tett arra, hogy ha elkapják, ő bizony nem éli túl. Vagyis használni fogja a mérget.

A valamikori Hauptsturmführer Mengele - „százados úr”, ahogyan Nyiszli doktor és a többiek szólították a krematóriumok környékén és a vasúti rámpán - tehát számolt a lehetőséggel: nyomára bukkannak és elfogják. Világos volt számára - és ezt Stammerékkel is érzékeltette -, hogy kerüljön bármilyen bíróság elé, az biztosan halálra ítéli őt. Ezzel mellesleg finoman zsarolta is házigazdáját: ha feljelentik őt, ha kiadják, azzal halálra ítélik...!

Nem tették meg.

És ettől azért megnyugodott a doktor. Már nem félt annyira attól, hogy a nyomára jutnak. Például rengeteg fényképet hagyott magáról készíteni - egy részük az ő kifejezett kérésére, közreműködésével készült. Nem tudjuk, mi lett a feleségével, akit Uruguayban vett el, de akivel Argentínában élt. Azt is tudjuk, éppen Stammeréktől, hogy a doktornak öreg korára furcsa és meglehetősen drága „szenvédélye” támadt: hipochonder lett! Nagyon sok nem is létező betegséget képzelt be magának, és azokra drága orvosságokat szedett...

A fényképeken a rejtékhelyei, az általa lakott házak, birtokok is jól láthatók. Mintha már nem érdekelt volna az sem. A legtöbb fotó a hetvenes években készült róla, amikor jól benne járt a hatvanas éveiben.

Azokban az években az óvatosságát azért is levetkőzte, mert ismét visszakerült a metropolis közelébe. Stammerék eladták a távoli nagyobb birtokot és São Paulo közelében vásároltak egy másikat. Mengele ide is követte őket (vajon senki sem beszélt már arról, hogy el kéne hagynia Stammeréket...?), és ezen a kicsi, tűzholdas birodalmon rendezkedett be. Bejárt a városba is.

Állítólag soha senki sem ismerte fel ezt az öregembert a nagy bajuszával, a műtéttel kissé elváltoztatott arcával. Ha Stammerék még szóvá tették a dolgot Gerhardnak, az mindig megígérte, hogy elviszik Mengelét Bolíviába, netán Egyiptomba vagy Líbiába... és még sorolnak az ehhez fogható egzotikus országokat. A kapcsolat meglazult Stammerékkel, az öregúr egyedül intézte ügyes-bajos dolgait. De Gerhardon kívül más nemigen tudott rejtékhelyéről. Aztán Gerhard mégis talált más pártfogókat. Egy osztrák házaspárt, Bossertéket. A dolog úgy jött össze, hogy Bossert úr kedvelte a klasszikus zenét, Gerhard ezt tudván ajánlotta nekik egy „ismerőst”, bizonyos Hochbichler urat. aki szintén zenélni szokott.

De "Péter" nem költözött át Bossertékhez. csak nagyon szorosra fűzte velük a kapcsolatot.

Kezdetben ők sem voltak vele tisztában ki is ez az úr...

Közben a Hosszút, vagyis G.erhardot különféle családi tragédiák érték, felesége es fia meghalt rákban, ezért 1973-ban úgy döntött, otthagyja Brazíliát és hazaköltözik Ausztriába. Utolsó tette az volt, hogy portugál nyelvű törvényes iratait itt hagyta Mengelének. Vagyis csak a fényképet cserélték ki az igazolványokban. Attól kezdve Mengelét Wolfgang Gerhardnak hívták és a dologra nem is derült fény. Gerhard később meghalt és akkor már senkit sem érdekelt volna a dolog. Ezért írtuk korábban azt, hogy Gerhard, a hűséges bajtárs még a halála után is szolgálta őt.

Mengele nem költözött Bossertékhez, de gyakran együtt volt velük. Az osztrák házaspár segítette őt kisebb-nagyobb ügyekben, de voltaképpen nem szorult segítségre, még jó erőben volt.

Felvett egy házvezetőnőt is, akit később másokra, majd megint másokra cserélt. Stammerék szerint - akik továbbra is tartották vele a kapcsolatot - az egyik ilyen asszonyt szívesen feleségül is vette volna, állítólag „nagy szerelem” tört ki, de az asszony számára ez a portugálul törve beszélő idegen férfi mégiscsak túl öreg lehetett. Bosserték viszont nagyon jóban voltak Mengelével. Feltehetően akkor már ők is tudták, kivel van dolguk, de nem izgatta őket.

A hetvenes évek közepén Bosserték nemegyszer magukkal vitték az öreget, ha nyaralni mentek.

Hol a tengerpartra, hol vidéki birtokukra. És láss csodát: 1977-ben Mengelét meglátogatta a fia!

Tehát volt valamilyen családja előzőleg Németországban is, amiről csak a részletesebb életrajzokban esik szó. Tény, hogy felbukkant egy felnőtt férfi, akit Hans Mengelének hívtak.

Legálisan, saját nevén utazott be az országba és felkereste az apját. Tehát valahonnan tudnia kellett hol találja meg... Mellesleg utólag az is kiderült, hogy a günzburgi Mengele-gépgyár egyik igazgatója - aki Mengele gyermekkori barátja volt - szintén többször megfordult Brazíliában és ő is találkozott Mengelével. Fia, Hans tehát ezen a nyomon jött.

Megkérdezhetjük: ha valakik igazán keresték volna Mengelét - és akkor itt elsősorban a német rendőrségre kell gondolni, amely pedig otthon köröztette is Mengelét! -, akkor elég lett volna követniük a Dél-Amerikába induló fiút. Nem tették meg, és így Mengele elfogásának utolsó esélyét szalasztották el...

1978-ban egyszer kórházba került Mengele, természetesen hamis néven: „Wollgang Gerhard”.

Rakoncátlankodott a szíve, de addig két agyvérzése is volt. Hatvanhét éves volt abban az évben.

Ennek ellenére továbbra sem keltette beteg ember benyomását. Annyira nem, hogy amikor 1979-ben Bosserték ismét a tengerpartra mentek nyaralni, visszatelefonáltak neki: jöjjön utánuk! És a doktor beleegyezett. Autóbuszra szállt és lement a partra.

1979 nyarán tehát Mengele doktor - úgy is mint Wollgang Gerhard úr -kiúszott a tengerbe.

Ahogy máskor is megtette. Vagy a szíve mondta fel a szolgálatot, vagy megkapta a harmadik agyvérzést. Belefutott a tengerbe.

Akik egy ilyen életút végen valamilyen másféle, megrázóbb halált várnak, kénytelenek csalódni.

Aminthogy a világsajtóban is először a csalódás hangjai bukkantak fel - egy Mengele, aki hatvannyolc évesen a tengerbe fullad...? Hát hol van a társadalmi igazságszolgáltatás?

Nincs sehol. Mengele jól bujkált, és megúsza. Elérte a neki rendelt életkor végső határát, és akkor mondhatni egészen normális körülmények között halt meg. Ahogy évente sok ezer más ember; vízbe fulladt.

Pedig állítólag jó úszó volt.

Gyors nyomozás

Brazíliában akkor van nyár, amikor nálunk tél (mint ahogyan az a déli félgömbön lenni szokott). Az az emlékezetes tengeri úzás 1979 február 7-én történt meg; a holttestet azonnal kiemelték a vízből. Liselott Bossert asszony már másnap, február 8-án eltemettette a halottat az embui temetőben.

A dologra jóval később, a nyolcvanas évek közepén derült fény. A sajtóbeszámolók alapján nem eléggé világos, kinek nyílt ki a szája?

Vagy a fia, vagy a németországi gépgyári igazgató mondhatott valamit valakinek, amit nem kellett volna. Vagy Bosserték szolták el magukat...? Tény, hogy 1985-ben egyszerre tele lett a világsajtó a hírügynökségek jelentéseivel: „Doktor Josef Mengele a tengerbe fúlt!” Persze, a híradások eléggé

ellentmondásosak voltak. Csak abban egyeztek az első hetekben, hogy mindenki Brazíliáról beszélt. De akadtak „szemtanúk”, akik még abban az évben - mi több, az állítólagos halálhírét követő napokban is! - látták Mengelét itt és ott.

De végül - ha lassan is - mindenki belenyugodott a hírbe. Képzeltük az izraeli titkosszolgálatok embereit, mennyire csalódottak voltak! Sokáig nem is hitték el, és igyekeztek minél alaposabban meggyőződni: valóban Mengeléről van szó? Hiszen ha egy zseniális trükkel állnak szemben, amit feltehetően a „bajtársi szövetség” követett el, akkor az csak egyet jelenthet: hogy a földi maradványok hamisak, az igazi Mengele pedig ismét továbbállt egy országgal, vagy egy kontinenssel...!

Tény, hogy valaki Németországban szólhatta el magát, mert elsőnek a német rendőrség reagált. Titkos átiratban közölték a tudomásukra jutott adatokat a brazil rendőrséggel. Az egyetlen biztos dolog a Bossert házaspár címe volt, tehát a brazil nyomozók ebbe kapaszkodtak bele. 1985-ben...! Majdnem egy hétig figyeltek a Bossert-házat titkosszolgálati módszerekkel - kezdetben ugyan is arra gyanakodtak, hogy Mengele Bossert álnéven él. Vagyis hogy az idős Bossert nem más, mint a keresett háborús bűnös. Csak utána nyomultak be a házba és egyrészt az ott talált számtalan fotóból, Mengele régi irataiból, könyveiből és ruháiból, másrészt Bosserték vallomása alapján derült ki, hogy akit keresnek, az már legalább hat éve halott.

Akkor már csak egy feladat maradt exhumálni a holttestet és ellenőrizni: aki a sírban nyugszik „Wolfgang Gerhard” néven, valóban a néhai Mengele doktor volt-e vagy sem?

Az exhumálást a legnevesebb São Paulo-i orvosprofesszorok végezték. (Egyikük magyar származású nő volt.) Rajtuk kívül röntgenológus, fogorvos és más szakemberek is részt vettek a klinikára beszállított csontok azonosításában. A fogorvosok azonnal kimutatták - röntgenfelvételek alapján - a fogsor azonos azzal, amit még a náci időkben vettek nyilvántartásba az SS fogászati laboratóriumában (kivéve persze az azóta bekövetkezett változásokat). Minden röntgenfelvétel igazolta azt, amit Mengele németországi kezelőorvosa hagyott az utókorra. De volt még egy fontosabb. második vizsgálat is -egy héttel később. Ezen amerikai és német orvosok is közreműködtek az öt brazil orvos és két fogorvos ismételt vizsgálatában. Végző soron 16 szakember foglalkozott Mengele csontvázával, a maga szakterületén mindegyik elég híres és elismert orvos volt.

A jelentés szerint nyilvánvaló, hogy férfiról volt szó, a kormeghatározás adata közelebb volt a hatvannyolchoz (amikor Mengele meghalt), mint az állítólagos Wolfgang Gerhardhoz, aki nála jóval fiatalabb volt. A testmagasság is kizárta, hogy Gerhardról, a „Hosszúról” lenne szó, a magassága csak akkora lehetett, amilyen Mengelére is jellemző volt. A fogazatában található fogtávolság is egyezett Mengele jellegzetes és többször említett, életében kívülről is látható tulajdonságával. No és a medencecsonttörés! Emlékeznek még? a függelék elején említettem, hogy katonakorában a fronton volt egy motorbalesete, amikor is összetört a medencecsontja. Nos, Gerharddal ilyesmi sohasem esett meg, viszont a csontok egy olyan emberé voltak, aki valamikor a huszadik és harmincadik éve között medencecsonttörést szenvedett.

A koponyát is összehasonlították Gerhard és Mengele fényképeivel és itt is Mengelére szavaztak a szakértők.

Végző soron megállapította a bizottság: semmi sem szólt amellett, hogy a csontváz Gerhardé lenne, viszont semmi sem szól az ellen, hogy azok Mengeléé legyenek. Azt hiszem, a fenti vélemények Önöket is meggyőzik arról, hogy dr. Josef Mengele az ígéretesen induló fiatal orvos, a későbbi kegyetlen tömeggyilkos és embertelen szörnyűségek elkövetője, az emberiség egyik elhibázott eszméjének nevében lealjasult és állattá vált ember, aki később egy másik földrészen keresett menedéket - 1979. február 7-én a brazil tengerparton a vízbe fulladt. Az ő csontvázát tárták fel hat évvel később a szakemberek, és így végre bizonyossá lett, hogy az annyit keresett háborús bűnös a régen megszolgált halált nem mások kezétől ugyan, de elnyerte hatvannyolc éves korában.